

مجله تاریخ و جغرافیا

TÜRK TARİH KURUMU YAYINLARI  
VII. DİZİ — Sa. 75

İSMAİL SOYSAL ve MİHİN EREN

# TÜRK İNCELEMELERİ YAPAN KURULUŞLAR

(KILAVUZ)

TÜRK TARİH KURUMU BASIMEVİ, ANKARA  
1977

## İÇİNDEKİLER

|                                                                                                |      |
|------------------------------------------------------------------------------------------------|------|
| Sunuş .....                                                                                    | 1    |
| Giriş .....                                                                                    | 3    |
| 4 Türk İncelemeleri Yapan Uluslararası Kuruluş, Kongre ve Yayınlar<br>(Alfabe Sırasıyla) ..... | 11   |
| Türk İncelemelerinin Yapıldığı Ülkeler (Alfabe Sırasıyla) .....                                | 27   |
| Almanya (Batı) .....                                                                           | 29   |
| Almanya (Doğu) .....                                                                           | 56   |
| • Amerika Birleşik Devletleri .....                                                            | 60*  |
| Arjantin .....                                                                                 | 90*  |
| Arnavutluk .....                                                                               | 91   |
| Avustralya .....                                                                               | 92   |
| Avusturya .....                                                                                | 94*  |
| Belçika .....                                                                                  | 102  |
| + Bulgaristan .....                                                                            | 104  |
| Cezayir .....                                                                                  | 106  |
| + Çekoslovakya .....                                                                           | 107  |
| Çin Halk Cumhuriyeti .....                                                                     | 109  |
| Danimarka .....                                                                                | 110  |
| Endonezya .....                                                                                | 111  |
| Finlandiya .....                                                                               | 112  |
| -Fransa- .....                                                                                 | 114  |
| Hindistan .....                                                                                | 129* |
| Hollanda .....                                                                                 | 130  |
| Irak .....                                                                                     | 135  |
| İngiltere .....                                                                                | 136* |
| İran .....                                                                                     | 151  |
| İspanya .....                                                                                  | 152  |
| İsrail .....                                                                                   | 153  |
| İsveç .....                                                                                    | 157  |
| İtalya .....                                                                                   | 159  |
| -Japonya .....                                                                                 | 168  |
| -Kanada .....                                                                                  | 173* |
| Kıbrıs .....                                                                                   | 176  |



|                                                 |     |
|-------------------------------------------------|-----|
| Kore (Güney) .....                              | 177 |
| Lübnan .....                                    | 178 |
| Macaristan .....                                | 179 |
| Meksika .....                                   | 184 |
| Mısır .....                                     | 185 |
| Pakistan .....                                  | 186 |
| Polonya .....                                   | 188 |
| † Romanya .....                                 | 191 |
| 4 Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliği ..... | 195 |
| Suriye .....                                    | 202 |
| Tunus .....                                     | 203 |
| Ürdün .....                                     | 204 |
| 4 Yugoslavya .....                              | 205 |
| Yunanistan .....                                | 211 |
| Dizin .....                                     | 213 |

## S U N U Ş

Yurdumuzda Türk incelemeleri üzerine çalışmaların geçmişi ve gelişmesi oldukça yenidir. Tanzimat devrinde, yenilik ve özgürlük hareketleri arasında, bu çalışmalara dokunan aydınların sayısı birkaç kişiyi aşmamaktadır. İstibdat döneminden bu yana, genel Türk tarihi çerçevesinde, özellikle Türk Dili ve Tarihi konularına önem verilmeye başlanmıştır. İkinci Meşrutiyet zamanında ise bu konuların yanında, ulusculuk doğrultusunda bir duygusallık ile, Türk Edebiyatı, Sanatı ve Sosyoloji alanlarında da araştırma ve incelemelere yer verildiği görülmektedir. Bütün bu çalışmalar, Osmanlı İmparatorluğunun yıkılışı devrine raslar; Dinsel temellere dayandığından Osmanlı Devletinden, hatırlanmaya değer bir yardım gelmediği için çalışmalar örgütlenememiş, dolayısıyla de az sayıda aydının uğraşısı olarak kalmıştır.

Osmanlı İmparatorluğunun yıkılması üzerine, yeni ulusal ve çağdaş Türkiye Cumhuriyetinin kurulması ile, Türkiye’de Türk incelemelerine yeni ve parlak ufuklar açılmıştır. Türk Dil ve Edebiyatı, Türk Tarih ve Sosyolojisi, Türk Arkeoloji, Antropoloji ve Etnolojisi sığıntı durumundan kurtularak, okul programlarına da girmiştir. Bu dallarda uzmanlar yetiştirilmesi için Avrupa’ya öğrenciler gönderilmiş, Üniversitede kürsüler kurulmuş ve Ankara’da Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi açılmıştır.

Atatürk, bir yandan türk incelemelerini devletin görevleri arasına alırken öte yandan miras bıraktığı serveti ile yaşamlarını sağladığı Türk Tarih Kurumu ile Türk Dil Kurumu’nu da kurmuştur. Bu iki kurum taşıdıkları adların, en geniş anlamli kapsamında inceleme ve araştırma yapmakla görevlendirilmiştir. Bu suretle Türk ulusu yüzyıllardanberi yoksun bulunduğu bir Türk incelemeleri merkezine kavuşmuştur.

Türk incelemelerinin yurdumuzda yakın bir devirde başlamasına karşılık, yurt dışı kimi memleketlerde, eski bir geçmişe sahip oldukları görülmektedir.

“Dünyada Türk İncelemeleri Yapan Kuruluşlar Kılavuzu” adını taşıyan bu yapıt, bu incelemelerin tarihsel derinliğine dokunmakta ve özellikle zaman içinde örgütlenmeleri bakımından, önemini göster-



mehtedir. Yapıtın Giriş bölümünde Avrupalıların Türklere karşı ilgi göstermeye başlamaları Haçlı Savaşlarına kadar götürülmektedir. Nitekim Papa Urban II, Avrupalıları birinci Haçlı seferine sürüklemek için, 1095 de Clermont'taki demecinde açıkça Türklere söz etmiştir. Kudüs'ü Türklere kurtarmak üzere düzenlenen büyük orduların genellikle Anadolu'dan geçmesi, burada ve Suriye'de Türk direnişi ile karşılaşmaları, Haçlı vaka yazarlarının yapıtlarında önemli yer tutmuştur.

Batılıların Türklere ilgilenmesinin tarihsel olayları çevresinde gelişen başka nedenleri de olmuştur. Orta Asya'dan taşarak öteki kıtalara yayılmaları, devletler kurmaları, kültür alışverişinde bulunmaları önemli nedenlerdir. Bunlar arasında, Osmanlı Türklerinin Avrupa ortalarına kadar ilerlemeleri, Kuzey Afrikayı ele geçirerek Akdenizde etkin bir rol oynamaları da Batılıları çok yakından ilgilendirmiştir. Türklerin tarihsel canlılık, dinamizm ve etkenliğinin en yakın örneği, Birinci Dünya Savaşından sonra, Osmanlı İmparatorluğu'nun yıkılması üzerine, Atatürk'ün liderliğinde yaptıkları devrim ile ulusal, çağdaş ve bağımsız Türkiye Cumhuriyeti Devletini kurmuş olmalarıdır.

Genel Türk Tarihinin ve bugünkü Türkiye'nin ulusal tarihinin, bu akımı, Türkleri olduğu gibi dünyanın birçok memleketler halklarını da ilgilendirmektedir. Bu ilgi çeşitli memleketlerde Türk Dili ve Edebiyatı, Tarihi ve Sosyolojisi, Sanat, Arkeoloji, Antropoloji ve Etnolojisi üzerinde bilimsel çalışmalar yapan kürsüler, enstitüler, komiteler ve daha bu gibi örgüt ve organların kurulmasına neden olmuştur.

Sözü edilen bu örgüt ve organların tümünü kapsayan bir yapıtın bugüne kadar meydana getirilmiş olmaması gerçek bir eksikliklerdir. "Dünya'da Türk İncelemeleri Yapan Kuruluşlar Kılavuzu" adlı yapıt, bu boşluğu doldurmak amacı ile Türk Tarih Kurumu muhabir üyesi, Büyük Elçi Sayın İsmail Soysal ile Kitaplık Müdürü Sayın Mihin Eren'in gayretleri ve ortak çalışmalarıyla meydana gelmiştir. Yapıtın, yazarlarının da önceden kabul ettikleri gibi, kimi eksiklikleri olabilir. Bunlar gelecekteki baskılarında düzeltilecektir. Önemli olan yön, bundan böyle dünya'da yurdumuzu ilgilendiren bilimsel çalışmalar merkezlerini yansıtan bir kaynağa memleketimizin kavuşmuş olmasıdır. Kuşku yoktur ki, bu kaynak bugün yabancı memleketlerde, aynı dallarda çalışan bilim merkezlerini de birbirlerine daha temelli tanıtmak ve birbirlerine bağlamak bakımından da faydalı olacaktır.

ENVER Ziya KARAL

## GİRİŞ

Tarihte Türk incelemelerinin başlangıcı için, pek sınırlı niteliği olan Eski ve Orta Çağlarda Çin, Arap ve Bizans kaynaklarını bir yana bırakırsak, Haçlı Seferlerini (1096-1291) kabul etmek yerinde olabilir. Çünkü, o dönemden beri Batılı bilim adamlarının geliştirdiği Doğubilim çerçevesinde Türk incelemeleri de yer almıştır.

Gerçekten, Hristiyan Batı dünyası, Müslüman Doğu dünyası ile Haçlı Seferinde sürekli bir mücadele içine girince, Müslüman kavimlerini, onların kendilerinkinden başka olan din, felsefe, dil, tarih, sanat, gelenek ve yaşam biçimlerini tanımak gereksinmesini de duymuştu. Öte yandan, Doğuda Hristiyanlığın korunması için Papalığın çabaları, ya da Aristo ve öteki bazı Yunan Klasiklerinin yapıtlarının Arapçadan Latinceye çevrilmeğe başlanması "Orientalisme" akımını güçlendirmişti. Daha sonraları, Osmanlı İmparatorluğunun Avrupa'da ilerlemesi, siyasal açıdan Doğubilime bir hız kazandırmış, bu hızı ticaret çıkarları, merak ve serüven gibi nedenler artırmıştı.

Fakat Batılıların Doğuya yönelik ilgisinin en yoğun olduğu alan, gene de kendi uygarlıklarının temelini oluşturan Klasik Çağ ve onunla ilişkili gördükleri eski Doğu uygarlıkları olmuştur. Asur çivi yazısının, arkadan Mısır hiyeroglifinin 19. yüzyıl başlarında çözülmesi, giderek yoğunlaşan arkeolojik kazılar, izinli ya da izinsiz olarak götürülüp Batı müzelerine doldurulan eski yapıtlar bu ilginin artışı kanıtlayan olaylardır.

Bu kılavuzun çeşitli ülkelere ilişkin bölümlerinde görüleceği üzere, Batılı bilim adamlarının Doğubilim üzerindeki çalışmaları, birbirinden ayrı olmakla birlikte, bütünlüye bir süreç içinde geçmiştir. Gerçi İtalyanların (Venedik, Cenova, Floransa'da) bir eskiliği vardır, fakat toplu ve sistemli incelemeler oluşturulamamıştır. Buna karşın, Fransa Doğubilimde bir ekol yaratan ilk ülke olmuştur. Arkasından Avusturya gelmiş, özellikle Türk incelemelerini geliştirmiştir. Daha sonraları, kendi imparatorluk sınırları içinde geniş Türk toplulukları da bulunan Rusya'nın Türkolojiye ilgisi giderek artmıştır. Almanlara gelince, biraz daha geç başlamış olmalarına karşılık, Doğubilim ve özellikle eski Anadolu uygarlıkları ve arkeolojisi, Türk dili, tarihi ve kültürü



üzerinde derinliğine ve genişliğine araştırmalara girişmişler, büyük yapıtlar ortaya koymuşlardır. İngilizler, Avrupa'nın büyükleri arasında Türk incelemeleri kervanına belki en son katılan olmuş, fakat 20. yüzyıldan sonra arayı hızla kapatmışlardır. Amerika Birleşik Devletleri, gerçek anlamda Türk incelemelerine ancak İkinci Dünya Savaşından sonra girişmiş ise de, bugün nicelik ve nitelik bakımından hepsini geride bırakacak bir düzeye ulaşmıştır.

Bu büyük ülkelerin dışında, Hollanda, Macaristan, Polonya, Finlandiya, İsveç, Danimarka gibi ülkelerin çoktan beri; Romanya, Yugoslavya, Bulgaristan, Kanada gibi ülkelerin de son zamanlarda Türk incelemelerini geliştirdiklerini belirtmek isteriz.

Tüm bu çalışmaların karşılaştırılması ve düzenlenmesi için ilk uluslararası forum 1873 yılında Paris'te "Doğubilimciler Kongresi" ile gerçekleşmiştir. Daha sonra, genellikle her üç yılda bir toplanan Doğubilimciler Kongrelerine ilgi giderek artmış ve bugün bu kongreler binlerce bilim adamını bir araya getiren ve yüzlerce bildirinin sunulduğu birer forum olmuştur. Öte yandan, Doğubilim kavramı "mekân" bakımından giderek genişlemiş, 1973 yılında Paris Kongresinin kararı ile "Asya ve Afrika İncelemeleri" haline getirilmiştir. Böylece, Batı uygarlığının temsilcileri sayılan Hristiyan ülkeler ile, onun dışında görülen Asya-Afrika ülkeleri gibi, çok tartışma doğurabilecek katı bir ayırım ortaya çıkmıştır.

Bugün Doğubilimin çeşitli bölümleri üzerinde görüş birliği bulunmamakla birlikte, bunlar genellikle Egiptoloji, Semitik İncelemeler, Asirioloji, İran İncelemeleri, Hind İncelemeleri, Uzak Doğu (Çin, Japonya vb.) İncelemeleri, Altay İncelemeleri, Türkoloji, İslam İncelemeleri; Din açısından Doğu-Batı ilişkileri, Afrika İncelemeleri olarak; ya da daha geniş bir biçimde, Eski Yakın Doğu, İslam, Hindistan, Çin, "Eurasia" incelemeleri gibi beş ana disipline ayrılmaktadır<sup>1</sup>.

Doğubilimin gelecekteki gelişmesi, ya da onun çağdaş uygarlık süreci içinde alması gereken yeni biçim ne olursa olsun, yüzyıllar boyunca ve özellikle 19. yüzyılın ikinci yarısından sonra bilimsel bir metotla geliştirilip bugün İnsanbilim (Humanities) disiplini gibi geniş bir kapsam çerçevesinde incelemesine katkıları olan Batılı bilim adamlarına her zaman gönül borcumuz olacaktır. Onlar sayesinde ki, Batılılar

Doğuluları tanımağa başlamış, hatta Doğulular da, kendi tarih ve kültürlerini önce onlardan öğrenmiş, Doğu ile Batı arasındaki önyargılar, soğukluk ve yersiz kavgalar, bir ölçüde de olsa, azalmış, onların yerine anlayış ve işbirliği olanakları doğmağa başlamıştır.

\* \* \*

Türk incelemeleri bugüne dek genellikle Orta Doğu (ya da Yakın Doğu) incelemeleri çerçevesinde ele alınmıştır. Osmanlıca "Şarkiyat" bugün "Doğubilim" denilen bu inceleme disiplini aşında belirli ulusların aynı coğrafya bölgesine bağlı bulunmalarından çok, o bölgede önceleri Eski Çağlarda gelişen uygarlıkların ve, Orta Çağdan sonra da, İslam uygarlığının egemen olmasından doğmuştur. Nitekim, Batı dillerinde "Middle East (ya da Near East) Studies", "Orientalism", "Studien des Nahen Osten" gibi terimlerle belirlenen bu incelemeler için, İslamiyetin ortaya çıkmasını izleyen dönemle ilgili olarak, "Islamic Studies", "Etudes Islamiques", "Islamische Studien" terimleri de -ki biz buna bugün İslâmbilim diyoruz- kullanılmaktadır. Kimi kez de Orta Doğu incelemeleri çok daha geniş kapsamı olan Asya incelemeleri, ya da Asya-Afrika incelemeleri içinde yer almaktadır.

Öte yandan Türk tarihi Avrupa'ya da uzanmıştır. Hatta, Balkan incelemeleri çerçevesinde, Türk tarihinden başka, genellikle Türk kültürü de ele alınmaktadır.

Türklerin İslâmiyete bağlanmasından önce Orta Asya'da ve Doğu Avrupa'daki tarih ve kültürleri -ki 1893 de Danimarkalı V. Thomsen'in Orhon ve Yenisey yazıtlarını çözmesiyle önemi anlaşılmıştır- ister Altay incelemeleri (Altaistik), ister "Eurasia" incelemeleri çerçevesinde olsun, gene de Türk incelemelerinin parçalarıdır.

Anadolu'da Türklerden önceki tüm uygarlıkların vârisi, modern kültür ve uygarlık anlayışının bir gereği olarak, Türkler sayıldığına göre, o uygarlıkların, hatta bir ölçüde, Bizantinolojinin Türk incelemeleri içinde yer alması doğaldır. Nitekim, bugün bir çok yabancı bilim kurumu "Anadolu incelemeleri"ni Hititlerden günümüze dek tüm uygarlıkları kapsayabilecek biçimde anlamaktadır. Böylelikle, Anadolu arkeolojisinin de Türk incelemeleri kavramı içine sokulması kaçınılmaz olmaktadır.

Son olarak, bir de Atatürk'ten beri ülkemizde oluşturulmağa çalışılan akılcı ve laik toplum düzeni, Türkiye'yi önemli ölçüde Batı uygarlığına yaklaştırdığından, bundan böyle modern Türkiye ile ilgili incele-

<sup>1</sup> Bakınız : "Proceedings of the Twenty - Third International Congress of Orientalists, Cambridge 1954; "Denis Sinor, Orientalism and History, Cambridge 1954".



meleri Orta Doğu ve İslâm terimi içinde yürütmek doğru olmayacaktır. Nitekim, bunların bazılarında, özellikle UNESCO ve Avrupa Konseyi çerçevesinde yapılan incelemelerde Türkiye Avrupa ülkeleri arasında yer almaktadır.

Bu açıklamamızdan çıkan sonuç, Türk incelemelerinin kendine özgü (sui generis) bir niteliği ve kapsamı olduğudur. Onu belirli bölge incelemeleri (Area Studies) içinde değil, bağımsız bir biçimde yapmak belki en doğrusu olacaktır. Nitekim, son yüz yıl boyunca Doğubilimciler Kongrelerinde işlenen Türkoloji için 1973 yılında ilk kez, İstanbul'da ayrıca bir uluslararası kongre düzenlemiş ve bunun her üç yılda bir sürdürülmesi kararlaştırılmıştır. Kuşkusuz, bu ayrı inceleme disiplini onun Orta Doğu incelemeleri içindeki önemli yerini yitirmesi anlamına da gelmeyecektir<sup>1</sup>.

\* \* \*

Türk bilim adamlarının, bir disiplin içinde, Türk incelemelerine girişmesi oldukça yenidir. Çalışmalar, Ziya Gökalp'in sosyoloji açısından Türk incelemelerine verdiği doğrultuyla başlayıp 1924 yılında Prof. Fuat Köprülü'nün İstanbul'da Edebiyat Fakültesine bağlı olarak kurduğu Türkiyat Enstitüsü ile önemli bir aşamaya ulaşmıştır. Her halde Türkiye'de Atatürk'ün öncülüğü ile modern anlamda bir ulus oluşturulunca, ulusal kişiliğini bulma bilinci Türk incelemelerine bir dinamizm kazandırmıştır. Atatürk'ün Ankara'da kurduğu Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Türk Dil Kurumu ve Türk Tarih Kurumu bu dinamizmi karşılayan ilk bilim kurumları olmuştur. Giderek, üniversitelerimizin ve onlara bağlı çeşitli enstitülerin, ayrıca Türk Hukuk Kurumu, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü gibi kuruluşların, bu arada ulusal ban-

<sup>1</sup> Türk incelemelerine ilişkin çeşitli ülkelerde yazılan makalelere o ülkelere ayrılan bölümlerde değinilmiştir. Genel nitelikteki bazı yapıtlar ise şunlardır: "Jan Reychman and Ananiasz Zajaczkowski, Handbook of Ottoman-Turkish Diplomacy, Paris, 1968"; "Historians of the Middle East edited by Bernard Lewis and P. M. Holt, Oxford 1962 University Press"; "Cemal Tükin, Osmanlı Devleti ve yabancı Bilginler, Ankara, 1969 (Necati Lugal Armağanı)"; "Muin Tayanç, Türkiye ile ilgili seyahatnameler, Belgelerle Türk Tarih Dergisi, Sayı 57-58"; İslâm Ansiklopedisi.

Öte yandan, çeşitli ülkelerdeki ilgili kurumları ve yayınları saptarken, ya da eldeki öteki bilgilerle karşılaştırırken, şu iki yapıta da başvurulmuştur: "Ulrich's International Periodical Directory, (Oriental Studies S. 1137-1141) New York, 1975"; "The World of Learning 1975/76, London".

kalarımızın insanbilimin her dalında Türk incelemelerine hız kazandırdıkları, Türkçe ve yabancı dillerde çeşitli yayınlar yaptıkları görülmüştür.

Bilim adamlarımızın Türk incelemelerini uluslararası forumlarda daha sık ve yoğun biçimde tartışmaları, ve devletin de yardımı ile, Türk kültür ve sanatının dünyaya daha iyi tanıtılmasına çalışmaları gereğine burada değinmek isteriz. Gerçi, 22. Uluslararası Doğubilimciler Kongresi, Prof. Fuad Köprülü'nün Dışişleri Bakanlığı sırasında, Prof. A. Zeki Velidi Togan'ın Başkanlığında İstanbul'da 1951 yılında toplanmış; ilk Uluslararası Türk Sanat Kongresi de Ankara'da 1959 yılında, Prof. Suud Kemal Yetkin'in çabalarıyla gerçekleştirilmiş ve her dört yılda bir başka ülkede bu Kongreler yapılagelmiş; 1972 yılında Bursa'da ilk Uluslararası Osmanlı Öncesi ve Osmanlı İncelemeleri Komitesi toplantısı, ertesi yıl İstanbul'da ilk Uluslararası Türkoloji Kongresi ve daha bir çok bilimsel toplantılar düzenlenebilmiştir, ancak bunları daha verimli kılabilmek için devletin bilim kurumlarına destek sağlamasına gereksinme vardır<sup>1</sup>.

\* \* \*

Kılavuzun amacı, kapsamı, sunuş biçimi gibi konularda aşağıdaki açıklamaların yapılmasında yarar olacağını düşündük:

1. Kılavuz, Türkiye'de ve Dünyada Türk incelemeleri üzerinde çalışan bilim adamları, öğrenciler (özellikle lisans üstü öğrenimde bulunanlar), Sosyal ve İnsan bilimleri alanlarında uzmanlaşmış Kuruluşlar ve bu alanlarda düzenlenen uluslararası bilimsel toplantılara katılanlar için bir gereksinmeyi karşılayacağı umudu ile hazırlanmıştır. Gerçi belirli 5-6 ülkede Türk incelemelerine ilişkin toplu bilgi veren monografi ya da kılavuzlar vardır. Fakat, bunlar ya tarihsel gelişmeyi göstermekte, ya da yalnız o ülkelerdeki bugünkü çalışmaları yansıtmaktadır. Tüm dünyadaki çalışmaları kapsayacak nitelikte bir kılavuz ise, Türk Tarih Kurumunun girişimi ile, ilk kez bu küçük kitapla gerçekleştirilmektedir, denilebilir.

2. Kılavuzda Türkoloji (Türkiyat) deyimi mi, yoksa Türk İncelemeleri (Turkish Studies, Etudes Turques, Türkische Studien) deyimi mi

<sup>1</sup> Merhum Prof. Z. V. Togan'ın girişimi ile, 1964 yılında Türk ve yabancı Türkologlardan oluşan bir komite on ciltlik "Türk Kültürü El Kitabı" (Handbook of Turkish Culture) yayımlanmasını planlandığı halde maddesel zorluklar bu güzel girişimin sonuçlandırılmasını önlemiştir.



kullanılması gerektiği konusunda uzun süre düşünülmüş ve sonunda, daha geniş kapsamlı ve modern anlayışa uygun olan ikincisi yeğ tutulmuştur. Çünkü, Türkoloji deyimi en dar anlamda Türk dili ve edebiyatını, genel olarak Türk dili, edebiyatı ve tarihini ya da Türk dili ve kültürünü yansıttığı halde, Türk incelemeleri, onlardan başka, coğrafya, etnografya, antropoloji, felsefe, din, folklor, sanat, sosyoloji, ekonomi, hukuk, siyasal bilimler, bilim tarihi, hatta paleontoloji, arkeoloji, numizmatik, epigrafya gibi disiplinler çerçevesindeki tüm incelemeleri kapsamaktadır. Başka deyişle, Türk incelemelerini gerek insan bilimleri (humanities) gerek sosyal bilimler (social sciences) açısından toptan ele almak günümüzün bilim anlayışına daha uygun düşmektedir.

“İnceleme” terimi (study, étude, Studien) hem öğretim, hem de araştırma çalışmalarını kapsamaktadır. Her halde, yüksek öğretim düzeyinde Türk dili okutan her ülkeye Kılavuzda yer verilmiştir. Zaten bu gibi ülkelerde çok kez, Türk tarihi, Türk kültürü ve kimi kez Anadolu’nun eski tarihi ve arkeolojisi de okutulmakta ve araştırmalar yapılmaktadır. Fakat, herhangi bir ülkede, genel tarih çerçevesinde, Türk ve Anadolu uygarlıkları tarihine, ya da, genel arkeoloji çerçevesinde, Anadolu arkeolojisine de yer verilmişse, bu pek doğal olduğundan, Kılavuza alınmamıştır. Başka bir deyişle, ancak Türk tarihi, Anadolu eski uygarlıkları ve arkeolojisi vb. üzerinde ayrıca duruluyor, öğretim, araştırma ya da kazılar yapılyorsa, o kuruma ve dolayısıyla ilgili ülkeye yer verilmiştir. Bununla birlikte, bugün için Türk dili, edebiyatı, tarihi, kültürü vb. üzerinde ayrıca inceleme yapılmamakla birlikte, Türkiye ile ortak geçmişin bir gereği olarak, bunlara ergeç özel yer ayırması beklenen Tunus, Cezayir, Suriye, Hindistan gibi ülkelerde başlıca bilim kurumlarına değinilmekle, Türk bilim kurumları ve adamlarının onlarla temasları özendirilmek istenmiştir.

3. Paleontoloji, Epigrafya, Nümismatik gibi disiplinler çerçevesinde Türkiye ve Türkler üzerinde özenle duran en tanınmış kurumlara, ya da zengin Türk yazmaları, belgeleri vb. koleksiyonlarına sahip büyük ya da uzmanlaşmış araştırma merkezleri ve kitaplıklara da, yetişebildiğimiz ölçüde, yer verilmiştir.

4. Kılavuzda uluslararası nitelikte kuruluşlar, sürekli kongreler, ya da yayın merkezleri çerçevesinde yapılan Türk incelemelerine ayrı bir bölüm ayrılmıştır.

5. Türkiye’deki incelemelere gelince: Kılavuzun amacı dünyadaki Türk incelemelerini tanıtmak olduğundan, Türk kurumlarına ayrıca değinilmemiştir. İkinci baskıya uluslararası bir nitelik verilmek istenir ve özellikle onun İngilizcesinin de yayımlanması düşünülürse, kuşkusuz Türkiye’ye ayrı ve geniş bir bölüm ayırmak zorunluğu ortaya çıkacaktır.

6. Kılavuz, daha çok Türk incelemelerinin yapıldığı yer ve kurumları, bu incelemeleri yapan bilim adamlarını ve incelemelerin türünü göstermeği amaçladığından, yayınlanan ve sergilenen yapıtların, yapılan kazıların, saklanan yazma ve belgelerin tümünü göstermek savında değildir. Bununla birlikte, başlıca kaynaklara ve süreli yayınlara değinilerek, araştırmacılara, hiç değilse, ip uçları verilmek istenmiştir.

7. Kılavuzda, Türk incelemelerinin –ister bağımsız biçimde olsun, ister daha geniş bir çerçevede (Orta Doğu, İslâm, Asya incelemeleri gibi) tutulsun– yapıldığı saptanabilen ülkelere, Türkçe alfabe sırasına göre, bir yer verilmiştir. Bu ülkeler içinde Türk incelemelerinin yoğun ve bir geleneği olanlar için, başlarına ayrıca birer tarihçe konulmuş, daha sonra bugünkü çeşitli kuruluşlar, gene alfabe sırasına göre (Üniversite - Akademi - Kurum - Kitaplık) gösterilmiştir. En önemli ülkelerle ilgili bölümlerin sonuna da süreli yayımlar için bir bibliyografya ayrılmıştır.

8. İlk kez gerçekleştirilen böyle bir Kılavuz da ister istemez, bir çok eksiklikler, hatta yanlışlıklardan kaçınılamaz. Öte yandan, çeşitli ülkelerdeki Türk incelemeleriyle ilgili bölümler arasında oylum ve nitelik bakımlarından iyi bir denge kurulduğu da söylenemez. Çünkü kimi kurumlar yeterince, hatta bol bilgi verirken, kimisi de az bilgi göndermiş, ya da hiç cevap vermemiştir.

Kılavuzun hazırlanmasında kullanılan bilgi ve kaynakları bulmakta bize yardımcı olan Büyük Elçiliklerimize, Ankara’daki bazı yabancı Büyükelçiliklere, çeşitli ülkelerdeki bilim kurumlarına, dışardaki Türk ve yabancı bilim adamlarına ve Türk Tarih Kurumu Kütüphanesi Personeline gönül borcumuzu burada açıklamak bize mutluluk vermektedir.



**TÜRK İNCELEMELERİ YAPAN  
ULUSLARARASI KURULUŞ, KONGRE VE  
YAYINLAR  
(ALFABE SIRASIYLA)**



## ULUSLARARASI KURULUŞ, KONGRE VE YAYINLAR

Türk incelemelerine yer veren uluslararası kuruluşlar ya da yayınların sayısı kuşkusuz çoktur. Bunun başlıca nedenleri, Türklerin çok eski bir tarihe sahip olması, bugün de geniş bir alana yayılmış bulunması, Türkiye'nin hem Balkan ve Avrupa, hem de Orta Doğu ülkesi sayılması ve Atatürk Türkiye'si'nin kendine özgü bir toplum modeli oluşturmastır, denilebilir.

Söz konusu uluslararası kuruluşların bir bölümü resmi nitelik taşımaktadır. (Başta UNESCO olmak üzere, Birleşmiş Milletlere bağlı bazı kuruluşlar, belirli konularda ve daha geniş bir çerçeve içinde Avrupa Konseyi, O. E. C. D., CENTO, R. C. D., İslâm Konferansı gibi)<sup>1</sup>. Bir başka bölümü ise bilimsel amacı olan ya da ticari amaçlı kuruluşlardır. Fakat tüm bu kuruluşların çalışmalarında Türk incelemelerine ayrılabilen yer genellikle sınırlıdır. Bu nedenle biz burada, onların içinden Türkiye'yi yakından ilgilendiren birkaç kuruluş ve yayına yer vermekle yetiniyoruz.

### ASSOCIATION INTERNATIONALE D'ETUDES DU SUD-EST EUROPÉEN (AIESEE) ULUSLARARASI GÜNEY-DOĞU AVRUPA İNCELEMELERİ BİRLİĞİ

Adres : Str. I, C. Frimu No. 9, Bucarest

Başkan : Prof. Todorov

Genel Sekreter : Prof. Emil Condurachi (Bükreş Üniversitesi)

Not : AIESEE Yönetim Kurulu Başkanları genellikle Kongrelerin yapıldığı yere göre değişmektedir. 1970-74 döneminde Başkan

<sup>1</sup> İslâm Konferansı Dışişleri Bakanlarının 1976 Mayıs'ında İstanbul'da yaptığı yıllık toplantıda, Türkiye'nin önerisi üzerine, İstanbul'da bir Tarih, Sanat ve İslâm Kültürü Araştırma Merkezinin (Research Centre on History, Art and Islamic Culture) açılması kararlaştırılmıştır. Bunun ayrıntılı projesinin 1977 yılında Libya toplantısında kabulünden sonra çalışmalara girişi beklenmektedir. Bu proje gerçekleşince onu da başlıca kuruluşlar içine katmak gerekecektir.



Prof. Dr. Halil İnalçık olmuştu, 1974-78 dönemi için Prof. Todorov (Bulgaristan) Başkan seçilmiştir.

**Kuruluş :** 1962 yılında Romanya'nın UNESCO Ulusal Komisyonu ve Romanya Akademisinin girişimi ile "Balkan uygarlıklarının bütünlüğü ve değişiklikleri, Balkan dünyasının Doğu ile Batı ilişkilerine katkısı" konulu uluslararası bir kollegyum düzenlenmiş, burada böyle bir Birliğin kurulması ilkesi benimsenmişti. Kısaca AIESEE denilen birlik Balkan ülkeleri ve bazı bölge dışı ülkelerin katılması ile 1963 de Bükreş'te kuruldu. UNESCO birliğe maddesel ve moral destek sağladı, Birlik merkezi, Pariste'ki "Comité International des Sciences Historiques" ve "Conseil International de Philosophie et de Sciences Humaines"e üye oldu.

Öte yandan, Birliğin ulusal komiteleri de "Güney Doğu Avrupa İncelemeleri Enstitüsü" adı altında, 1963 de Bükreş ve Atina'da, 1964 de Sofya'da, 1969 da Belgrad'da, 1970 de İstanbul'da (Edebiyat Fakültesine bağlı Güney Doğu Avrupa Araştırmaları Enstitüsü) ve Tirana'da kuruldu (Bu ülkelere ilişkin bölümlere bakınız). Ayrıca Amerika Birleşik Devletleri, Fransa, Federal Almanya, Demokratik Alman Cumhuriyeti, İngiltere, İtalya ve Macaristan'da AIESEE'e paralel Enstitü ya da Komiteler kurularak onunla işbirliği olanakları yaratıldı. AIESEE'nin de bir Uluslararası Komitesi vardır.

**Amaç :** Tarih, arkeoloji, etnografya, dil, felsefe, edebiyat, folklor, sanat vb. alanlarda Balkan ve -daha genel olarak- Güney Doğu Avrupa incelemelerini özendirme.

**Çalışma :** Birliğin çeşitli dallarda sürekli inceleme komisyonları vardır. Osmanlı, Türkiye ve öbür devletler arşivleri komisyonunun başına Türkiye'den Ord. Prof. Ömer Lütfü Barkan seçilmiştir. 1965 yılından itibaren belirli konularda bilimsel toplantılar düzenlemeğe başlamıştır. Bunlardan biri, AIESEE'in 10. kuruluş ve Türkiye Cumhuriyetinin 50. yıldönümü nedeni ile, 1973 Ekiminde, "İstanbul XVI. -XIX. yüzyıllarda Akdeniz, Balkan ve Slav Kültür Akımlarının Kavşağı" adlı uluslararası sempozyum olmuştur. Ayrıca daha dar kadrolu bilimsel temas ve toplantılara yer verilmektedir. Birliğin Kongreleri ise dört yılda bir yapılmaktadır. (1966 da Sofya, 1970'de Atina, 1974'de Bükreş'te yapılmıştır). Kongrelere yüzlerce bildiri sunulmaktadır.

**Yayın :** Üç ayda bir çıkan "Bulletin de l'AIESEE" Birliğin yayınıdır. Ayrıca, "Bulletin d'Archéologie du Sud-Est Européenne" de arkeoloji araştırmalarına ilişkin yazılar çıkmaktadır. Seri yayın olarak ise, "Bibliothèque du Sud-Est Européen" ile "Etudes et Documents concernant le Sud-Est Européen" vardır. Öte yandan, çalışmalara yardımcı atlas, belge koleksiyonları, kaynaklar, sözlükler, ansiklopedik sözlükler, vb. yayımlanmaktadır. Bu arada Sofya Güney Doğu Avrupa incelemeleri Enstitüsünün yayımladığı "Bibliographie d'Etudes Balkaniques" de çalışmalara yararlı olmaktadır. Bunlardan başka, Kongrelere sunulan bildiriler, her kez, ayrı bir kitap halinde yayımlanmaktadır.

#### CENTRE INTERNATIONAL D'ETUDES POUR LA CONSERVATION ET LA RESTAURATION DES BIENS CULTURELS KÜLTÜR VARLIKLARININ KORUNMASINI VE RESTORASYONUNU İNCELEME ULUSLARARASI MERKEZİ

**Adres :** 13, Via di San Michele, 00153 Roma

**Müdür :** P. Philippot

**Kuruluş ve amaç :** 1959 yılında UNESCO tarafından kuruldu. Türkiye de Merkezin üyesidir. Roma'da faaliyete geçen bu Merkezin amacı, kültür varlıklarının korunması ve restorasyonunun gerektirdiği bilimsel ve teknik sorunları incelemek, hazırlanan belgeleri dağıtmak, bu alanda araştırmaları geliştirmek, üye devletlere tavsiyelerde bulunmak ve teknik eleman yetiştirmektir.

**Çalışma :** Her şeyden önce gerekli uzman ve teknisyenlerin yetiştirilmesiyle işe girilmiştir ve teknik istişarelere olanak sağlanmıştır. Bunun yanında, doküman toplama, araştırmalar yapma, restorasyon teorileri ortaya koyma, ilgili devletlere uzmanlık yardımlarında bulunma, dünyanın çeşitli bölgelerinde koruma çalışmalarına geçme, bazı uluslararası kuruluşlarla işbirliğinde bulunma ve yayınlar yapma gibi çalışmalar geliştirilmiştir. Uzmanlık yardımı çerçevesinde, Türkiye'de Göreme'ye bir uzman grubu göndermiştir.

**Yayın :** Merkezin, faaliyetini gösteren bir bülteni (Chronique, Newsletter) vardır.

Merkez, çeşitli konularda hazırladığı kitap, monografi vb. yapıtları bizzat, ya da Pariste'ki Eyrolles yayınevi aracılığı ile yayımlamaktadır.



**COMITÉ INTERNATIONALE  
D'ETUDES PRE-OTTOMANES ET OTTOMANES  
ULUSLARARASI OSMANLI ÖNCESİ  
VE OSMANLI İNCELEMELERİ KOMİTESİ**

**Adres :** Université de Strasbourg, Université des Sciences Humaines  
Institut d'Etudes Turques, Strasbourg

**Başkan :** Ord. Prof. Ömer Lütfi Barkan

**Başkan Yardımcısı :** Prof. Alessio Bombaci

**Gn. Sekreter :** Prof. Irène Melikoff

**Kuruluş :** 1970 yıllarında kuruldu. İlk resmi toplantı 1972 yılında  
Bursa'da yapıldı. Napoli'de 1974, Hamburg'da 1976'da toplandı.

**Amaç :** Osmanlı öncesi ve Osmanlı tarihi ile bunlara yakın alanlarda  
incelemeleri ve yayınları özendirmek, geliştirmek ve yardım etmek.

**Çalışma :** Türk Tarih Kurumu tarafından Prof. R. Mantran Türk  
arşivlerinde araştırma ve yayın yapmak üzere davet edildi.

**Yayın :** Napoli toplantısının bildirileri ve çalışmaları 1976 yılında Isti-  
tuto Universitario Orientale di Napoli tarafından bastırılmıştır.  
Hamburg toplantısının çalışmaları Turcica dergisinde Türk Tarih  
Kurumu'nun yardımıyla basılacaktır.

**COMITÉ INTERNATIONAL D'HISTOIRE  
DE LA 2<sup>e</sup> GUERRE MONDIALE  
ULUSLARARASI İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI TARİHİ  
KOMİTESİ**

**Adres :** 32, Rue de Leningrad, Paris VIII<sup>e</sup>

**Başkan :** M. Henri Michel

**Kuruluş ve amaç :** İnsanlığın başına gelen en büyük felâketlerden  
biri olan 2. Dünya Savaşının nedenleri, ortaya koyduğu sorunlar ve  
sonuçları üzerinde incelemeler yapmak ve yeniden böyle bir  
savaşın çıkmasının önlenmesi üzerindeki düşünceleri ortaya koy-  
mak amacı ile 1960'larda Paris'te, Fransa Başbakanlığına bağlı  
olarak, kurulmuş bir Kurumdur. Kuruma özellikle Savaşa katıl-  
mış ülkelerden tarihçiler, siyaset adamları, askerler vb. üye bu-  
lunmaktadır.

**Çalışma :** Komite birçok bilimsel araştırmalar yaptırmakta ve monog-  
rafler hazırlamaktadır. Komite, genel merkezi Paris'te olan Ulus-  
lararası Tarih Bilimleri Komitesiyle de (bu kuruluşa bakınız) iş-  
birliği yapmakta ve toplantılarını onunkilerle uyumlu olarak ha-  
zırlamaktadır. Ayrıca çeşitli ülkelerin ilgili kuruluşları ve uzman-  
ları ile temasları sürdürmektedir.

Türkiye'nin 2. Dünya Savaşındaki durumu ile ilgilenen Ko-  
mite, Türk Tarih Kurumu'nun daveti üzerine, 1976 Eylülünde,  
ilk kez Ankara'da Türk Tarihçileriyle bir toplantı düzenlemiş ve  
Türkiye'nin Savaş boyunca izlediği politikayı inceleyerek, buna  
dergisinin özel bir sayısını ayırmak kararını almıştır.

**Yayın :** Süreli yayın olarak "Deuxième Guerre Mondiale" adlı üç  
aylık bir dergisi vardır.

**COMITÉ INTERNATIONAL DES SCIENCES HISTORIQUES  
(CISH)  
INTERNATIONAL COMMITTEE OF HISTORICAL SCIENCES  
(ICHS)  
ULUSLARARASI TARİH BİLİMLERİ KOMİTESİ**

**Adres :** 270, Boulevard Raspail, 75014 Paris

**Genel Sekreter :** M. Michel François

**Kuruluş ve amaç :** Dünya tarih bilimini geliştirmek amacı ile, Tarih  
Bilimleri Kongresinin 1923 yılında Brüksel'de yaptığı bir top-  
lantıda, böyle sürekli bir örgütün kurulması yolundaki kararı  
uyarınca, 1926 yılında kuruldu.

Hükûmetler dışı bir kuruluş olan Komitenin Genel Kurulu altı-  
mış dolayındaki ülkenin ulusal komitelerden ve uluslararası uzman  
derneklerle bağlantısı olan kuruluşların temsilcilerinden oluşur.  
Genel Kurul üç yılda bir normal toplantısını yapar. Genel Kuru-  
lun seçtiği Yönetim Kurulu bir başkan, üç yardımcı, altı üye, bir  
genel sekreter ve veznedardan oluşur. Komiteye, Türkiye'den  
Türk Tarih Kurumu üyelerinden oluşan beş kişilik bir heyet katıl-  
maktadır.

**Çalışma :** Komite, ev sahibi ülkenin ulusal komitesiyle işbirliği yaparak,  
her beş yılda bir, uluslararası bir kongre (Congrès International des  
Sciences Historiques) düzenlemektedir. Son Kongre 1975 yılında



San Fransisco'da yapılmıştır; gelecek Kongre ise 1980 yılında Bükreş'te olacaktır.

Komite ayrıca, Merkezdeki altkomitelere tarih araştırmalarına yararlı referans yapıtlarını hazırlatıp yayımlamaktadır. Kongrelere sunulan bildiriler içinde, çoğu kez Türk ya da yabancı bilim adamlarınca hazırlanan Türk tarihine ilişkin olanlar da bulunmaktadır.

Komite 6-7 Eylül 1976 tarihlerinde, ilk kez, Ankara'da toplanmış, bu toplantıda normal çalışmalarının dışında, olağanüstü bir olay olarak özel bir konuyu (Laiklik) da tartışmıştır.

**INTERNATIONAL CONGRESS  
OF ASIAN AND NORD AFRICAN STUDIES  
(INTERNATIONAL ORIENTALISTS' CONGRESS)**

**ULUSLARARASI ASYA VE KUZEY AFRİKA BİLİMLERİ  
KONGRESİ  
(ŞARKİYATÇILAR KONGRESİ)**

**Adres :** Her üç yılda bir kongrenin yapılacağı ülkedeki düzenleme komitesi (Organising Committee) 1973-76 döneminde Mexico City'de idi.

**Başkan :** Her kongrenin sonunda, gelecek kongre için seçilen ülkenin düzenleme komitesi başkanı o kongreye de başkanlık eder. Arada geçecek üç yıl içinde, bu başkan, iki yardımcısı, bir genel sekreter ve dört üyeden oluşan komite ve özellikle genel sekreter temas ve yazışmaları yürütür.

**Kuruluş :** 19. yüzyılın ikinci yarısında Doğubilim alanındaki çalışmaların yoğunlaşması ve bu bilim dalının belirli bir disiplin haline gelmesi üzerine, Paris'te bazı Doğubilimcilerin (müsteşrik, şarkiyatçı) girişimi üzerine, bir uluslararası kongre düzenlendi. 1873 yılında Paris'te yapılan bu ilk kongreyi, Doğubilimde ilerlemiş ülkelerin sıra ile davetleri üzerine, ertesi yıl Londra'da, 1876'da St. Petersburg'da, 1878'de Floransa'da, 1881'de Berlin'de, 1883'de Leiden'de, 1886'da Viyana'da, 1889'da Stokholm ve Christina'da, 1892'de yeniden Londra'da, 1894'de Cenevre'de yapılan Kongreler izledi ve 1897'de Paris'te ikinci kez yapılan toplantıda, Kongrenin yasası da kabul edildi. Ondan sonraki kongreler, yasa gereğince, her üç yılda bir değişik bir ülkede ve 1951 yılında ilk kez Türkiye (İstanbul) de Prof. Zeki Velidi Togan başkanlığında toplandı.

Kongrenin 100. yıldönümünün yapıldığı Paris (1973) toplantısında, eski adı "Union Internationale des Orientalistes" (Uluslararası Doğubilimciler Kongresi) değiştirilerek bugünkü adı verildi.

**Amaç :** Doğu ülkelerinin dil, edebiyat, tarih ve kültürlerini incelemek ve bunu, yazılacak yazılar, kitaplar, düzenlenecek sergiler, geliştirilecek kitaplıklar vb. ile Batı ülkelerinde ve dünyada tanıtmak, böylece Doğu ile Batı arasında karşılıklı anlayışı sağlamak ve insanlığa yararlı olmak.

**Çalışma :** Doğubilim incelemelerini ve bu çerçeve içinde Türk incelemelerini geliştirmek ve yaymak bakımından, kuşkusuz, bugüne dek en geniş ve etkin uluslararası çalışmalar bu kongreler sayesinde gerçekleşmiştir.

Bir ülkede kongre toplanınca, o ülkenin düzenleme komitesi ve onunla işbirliği yapacak olan ve dünyanın tanınmış Doğubilimcilerinden oluşan Uluslararası Danışma Komitesi (Advisory Council) kongrenin genel kurul çalışmalarını ve çeşitli dallar üzerindeki komisyon çalışmalarını düzenler.

Kongre'ye, yapılan davet üzerine, çoğunlukla ulusal kurumlar adına katılımlar. Bazan da tanınmış Doğubilimciler ayrıca davet edilir. Öte yandan, Kongre'ye yardımlarda bulunan UNESCO'dan başka, Doğubilim üzerinde uzmanlaşmış bazı uluslararası kurumlar adına da yetkililer çalışmalara katılmaktadır. Yolluk harcamalarını her kurum ya da kişi kendi karşılamaktadır. Kongreye katılanların sayısı giderek artmış ve bugün iki-üçbin dolayına çıkmıştır. Kongreye sunulan bildiriler de yüzlerce olduğundan artık bunlar üzerinde mukayeseli tartışma olanağı bulunamamaktadır. Bu duruma bir çare olarak her kongrede Doğubilim çeşitli dallara ayrılarak bunların başına birer tanınmış bilim adamı seçilmektedir. Bu dallar içinde genellikle, Egiptoloji, Asirioloji, Semitistik, İran, Ermeni incelemeleri, İslâm incelemeleri, Hind incelemeleri, Uzak Doğu incelemeleri, Doğu-Batı ve Hristiyan Doğu incelemeleri, Türkoloji, Altay incelemeleri, Orta Asya incelemeleri, Afrika incelemeleri, Bizans incelemeleri, vb. bulunmaktadır. 1951 yılında İstanbul Kongresinde Türk incelemeleri daha geniş tutularak, Eski Anadolu'nun arkeoloji ve filolojisi, Orta Asya, Türkoloji (tarih, filoloji ve sosyal sorunlar ayrı ayrı) Bizans-İslâm incelemeleri, İslâm Sanatı içinde Türk Sanatı gibi dallar olarak düzenlenmişti. Türk incelemelerinin yoğunluğu



ve genişliği nedeni ile 1973 yılından itibaren her üç yılda bir, ayrıca bir Uluslararası Türkoloji Kongresi yapılmağa başlanmıştır (Bakınız : Uluslararası Türkoloji Kongresi).

**Yayın :** Her kongreye sunulan bildiriler, Kongrenin çalışmalarını özetleyen açıklamalarla birlikte, tutanaklar (Proceedings) olarak yayımlanmaktadır. Kongrenin ayrıca süreli bir yayını yoktur.

#### INTERNATIONALE GESELLSCHAFT FÜR ORIENTFORSCHUNG

##### ULUSLARARASI DOĞU İNCELEMELERİ KURUMU

**Adres :** Orientalisches Seminar, Johann Wolfgang Goethe-Universität, Mertonstrasse 17-25, D-6000 Frankfurt-Main 1

**Başkan :** Prof. Dr. R. Sellheim

**Kuruluş :** 1947 yılında Prof. Dr. Hellmut Ritter tarafından, İstanbul ve Ankaralı birkaç meslekdaşı ile birlikte (Prof. Zeki Velidi Togan, Prof. Ahmet Ateş, Prof. Fahir İz) kuruldu.

**Amaç :** Zaman ve yer sınırı gözetmeksizin Doğubilim alanında uluslararası işbirliğini geliştirmek.

**Yayın :** Araştırma ürünleri yılda bir çıkan "Oriens" adlı dergide yayımlanmaktadır. Editörlüğünü 1948 yılından itibaren Prof. H. Ritter, 1956 yılındanberi de Prof. R. Sellheim yapmaktadır. Yazılar, Türkçe ve alanı ile ilgili en çok kullanılan dillerde yayımlanmaktadır.

#### PERMANENT INTERNATIONAL ALTAISTIC CONFERENCE (PIAC)

##### ULUSLARARASI DAİMİ ALTAİSTİK KONFERANSI

**Adres :** Goodbody Hall, Indiana University, Bloomington, Indiana 47401

**Genel Sekreter :** Prof. Denis Sinor

**Kuruluş ve amaç :** 1957 yılında Münih'te yapılan Doğubilim Kongresi sırasında bir araya gelen bir grup Altaist, Altay ulusları diye adlandırılan Türk, Moğol ve Tunguz dili konuşan halkların kültürlerini incelemek amacı ile, her yıl bir konferans düzenlemeği kararlaştırmıştı.

**Çalışma :** Yıllık Konferanslar çeşitli ülkelerde sürdürülmüş ve bunların onaltıncısı, Türkiye Cumhuriyetinin 50. yıldönümü nedeni ile, 1973 de Ankara'da yapılmıştır. Son toplantı 1976 yılında Helsinki'de olmuştur. Konferanslara "daimi" denilmesinin nedeni danışmaların kesintisiz sürdürülmesi isteğini yansıtmaktadır. (Bu konferanslara ilişkin kısa bilgi için bakınız : Dr. Emel Esin, XVI. Daimi Milletlerarası Altaistler Konferansına doğru, Türk Kültürü Dergisi 128 1973 s. 52-54).

**Yayın :** "PIAC Newsletter" adlı bir bülteni vardır.

#### REGIONAL COOPERATION FOR DEVELOPMENT (R. C. D.) CULTURAL INSTITUTE

##### BÖLGESEL KALKINMA İÇİN İŞBİRLİĞİ KÜLTÜR ENSTİTÜSÜ

**Adres :** 1. Merkez - RCD Cultural Institute, 5, Los Angeles Avenue, P. O. Box No. 3273, Tehran-İran

2. Türkiye - RCD Cultural Institute c/o Prof. Sencer Tonguç, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Bayazıt-İstanbul, Turkey

3. Pakistan - RCD Cultural Institute c/o Prof. Q. Fatmi, 68. Street, No. 26, F. 6-2, Islamabad-Pakistan

**Kuruluş ve amaç :** Türkiye, İran ve Pakistan arasında ekonomik, teknik ve kültürel işbirliği yapılması amacıyla 1964 yılı Temmuzunda İstanbul'da imzalanan ortak deklarasyonda, "...Kültür ilişkilerinde uygulanacak programın, özellikle bölge halklarında ortak bir mirasa sahip olmak duygusunu yaratmağa ve Üniversitelerde kürsüler kurulması, öğrenci mübadelesi, burs sağlanması, kültür merkezlerinin kurulması ve bölge halklarının ortak kültür mirası ile ilgili inceleme ve araştırmaları yürütmek üzere bir Enstitünün kurulması için ortak faaliyette bulunulması amaçlarına yönelecektir" denilmiştir.

Bu Enstitü 1965 yılında kurularak 1966 yılında çalışmalarına başladı. Enstitünün sekiz maddelik bir yasası (Constitution) vardır.

**Çalışma :** Hazırlanan yıllık kültür alışverişi programları uyarınca, bilim adamları, sanatçılar, sanat toplulukları ziyaretleri düzenlenmekte, burslar sağlanmakta, bölge uluslarının ortak kültür mirası ile ilgili inceleme ve araştırmalar yürütülmektedir.



**Yayın :** Enstitünün Tahran'da üç ayda bir yayımlanan ingilizce dergisi üç ülkenin özellikle ortak kültürlerine ilişkin konuları içermektedir. Öte yandan, Enstitü bugüne dek elliden fazla kitap ve broşür yayımlamıştır. Bunların içinde "The Humanist Poetry of Yunus Emre", "The Reforms of Atatürk", "Turkish Miniatures" gibi Türkiye ile ilgili bir çok yapıt da yer almaktadır.

**Kitaplık :** Enstitünün Tahran'daki merkezinde kurulan kitaplıkta dörtbin ciltlik bir ihtisas koleksiyonu vardır.

### ULUSLARARASI TÜRK SANAT KONGRESİ

#### INTERNATIONAL CONGRESS OF TURKISH ARTS

**Adres :** Ankara Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, İslâm İlimleri Enstitüsü.

**Başkan :** Prof. Neşet Çağatay

**Genel Sekreter :** Doç. Dr. Haluk Karamağralı

**Kuruluş ve amaç :** Türk sanatını dünyaya tanıtmak ve bu sanat üzerinde incelemeleri özendirme amacı ile, 1959 yılında, başta Prof. Suud Kemal Yetkin olmak üzere, bir kurucu komitenin girişimi üzerine, 18 ülkeden gelen heyetlerin katılımıyla, ilk kez Ankara'da böyle bir kongre toplanmıştır. Kongrenin her dört yılda bir başka ülkede toplanması kararlaştırılınca da, ikincisi 1963 de Venedik (İtalya)da, üçüncüsü 1967 de Cambridge (İngiltere)de, dördüncüsü 1971 de Aix-en-Provence (Fransa)da ve beşincisi 1975 de Budapeşte (Macaristan) de yapılmıştır. Gelecek Kongre 1979 yılında Münih'te olacaktır.

**Çalışma :** Her kongreye Türk sanatının çeşitli yönleri üzerinde bildiriler sunulmakta, bunlar tartışılmakta, Kongre nedeni ile kimi kez Türk sanatına ilişkin sergiler düzenlenmektedir.

**Yayın :** Genellikle her Kongre'nin çalışmaları, özellikle bildiri metinleri, resimlerle birlikte, bir kitap halinde yayımlanmaktadır. (Bakınız: First International Congress of Turkish Arts, Ankara 1961).

### ULUSLARARASI TÜRKOLOJİ KONGRESİ

#### CONGRES INTERNATIONAL DE TURCOLOGIE

**Adres :** Türkiyat Enstitüsü, İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Bayazıt, İstanbul

**Başkan :** Prof. Mehmet Kaplan

**Sekreter :** Prof. M. Ergin

**Kuruluş :** Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Bilimleri (Eski adı ile Şarkiyat) Kongresinin 1973 Temmuzunda Paris'te yaptığı toplantı sırasında, Kongreye katılan Türk ve yabancı Türkologların kurduğu bir komitenin girişimi ile, ilk Uluslararası Türkoloji Kongresinin Türkiye Cumhuriyetinin 50. yıldönümü nedeni ile 1973 Ekim ayı ortalarında İstanbul'da toplanması kararlaştırılmıştı. Merhum Prof. Ahmet Caferoğlu başkanlığında yapılan bu Kongreye Türk ve yabancı üçyüz dolayında bilim adamı katılmıştır.

**Amaç :** Türk incelemelerini geliştirmek ve yaymak.

**Çalışma :** 1973 İstanbul Kongresinde çalışmalar dil, edebiyat, tarih ve sanat tarihi bölümleri halinde sürdürülmüş, Kongreye 180 dolayında bildiri sunulmuştur. Yabancılar içinde en çok katılma Romanya ile Batı ve Doğu Almanya'dan, sonra sırasıyla, Bulgaristan, Macaristan, Polonya, Yugoslavya ve Irak'tan; ancak bir kaç kişi olarak Sovyet Rusya, Hollanda, İtalya, Finlandiya, İsviçre'den; birer bilgin de Fransa, İngiltere, Çekoslovakya, Japonya, Kanada, Kore, Pakistan'dan; ayrıca birer gözlemci Amerika Birleşik Devletleri, Danimarka ve Norveç'ten gelmiştir. Çin, İran, Yunanistan, Afganistan ve Moğolistan'dan kimse gelmemiş, öteki birkaç ülkeden geleceğini bildirenler ise gelememiştir. Sunulan Bildiriler bir kitap halinde yakında yayımlanacaktır. (Kongre'nin çalışmaları üzerinde daha çok bilgi için bakınız : Dr. Emel Esin, Birinci Milletlerarası Türkoloji Kongresi, Türk Kültürü Dergisi, 134 1973).

Türkoloji Kongrelerinin her üç yılda bir yapılması kararlaştırılmıştır. 1976'da ikincisi İstanbul'da toplandı.



## ENCYCLOPÉDIE DE L'ISLAM - ENCYCLOPEADIA OF ISLAM İSLAM ANSİKLOPEDİSİ

İslâm ve Doğubiliminin gelişmesi üzerine Doğubilimcilerin her üç yılda bir düzenledikleri kongrelerde oluşan bir düşünce üzerine, bir "İslâm Ansiklopedisi" meydana getirilmesi 20. yüzyılın başlarında kararlaştırılmıştır. Uluslararası Akademiler Birliğinin desteği sağlanarak Hollandalı M. Th. Houtsma, Fransız R. Basset, İngiliz T. W. Arnold ve Alman R. Hartmann adlı tanınmış Doğubilimcilerden oluşan bir redaksiyon komitesi, yayını üstlenen Brill (Hollanda, Leiden) Yayınevinde, İslâm Ansiklopedisinin önce Almancası, sonra Fransızca ve İngilizcesini, 1908 yılından itibaren fasikül, fasikül yayımlamağa başladı. Dörder ciltlik ilk basım 1938 yılında tamamlandı. 1960'larda yeni baskısı çıkarıldı.

Bu arada Türkiye'de, Milli Eğitim Bakanlığının kararı ve yardımı ile, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesinde kurulan bir heyet tarafından Ansiklopedinin orijinalinden çevirme ve Türkiye ile ilgili maddeler telif yolu ile, 1940 yılında "İslâm Ansiklopedisi"nin yayımına girildi. Bu yayın 1976 yılında 12. cildin 2. bölümüyle "T" harfinin sonlarına gelmiş bulunmaktadır.

Ansiklopedinin Ordu dilinde bir çevirmesi de yapılmış bulunmaktadır.

1908 yılından beri geçen uzun süre hesaba katılarak İslâm Ansiklopedisinin yeniden yazılmasına karar veren Doğubilimciler bir kaç yıl önce, Bernard Lewis (İngiliz), Charles Pellat (Fransız); Edmond C. Bosword (İngiliz) ve Emeri van Donzel (Hollanda) dan oluşan bir Redaksiyon Komitesi kurmuş, böylece Brill yayınevinde yeni Ansiklopedi yayımlanmağa başlanmıştır. 1976 yılında 4. cildi tamamlanan Ansiklopedi henüz "K" harfinde bulunmaktadır. Bu yeni yayında Türkiye ile ilgili maddeler için Türkçe İslâm Ansiklopedisi bir kaynak olarak kullanılmaktadır.

## ARCHIVUM OTTOMANICUM OSMANLI ARŞİVİ DERGİSİ

Adres : Mouton Publishers, P. O. Box 482, The Hague 2076, Hollanda

Yayımlayanlar : Prof. Tibor Halasi-Kun (Columbia Üniversitesi, Yakın Doğu Bölümü), Prof. Halil İnalcık (Chicago Üniversitesi, Osmanlı tarihi)

**Amaç :** Osmanlı İmparatorluğu döneminde Türk tarihi, dili ve kültürü üzerindeki belge ve yazıları yayımlamak.

**Çalışma :** Yılda bir kez çıkan dergide doğrudan doğruya Osmanlı incelemelerinin yanı sıra, Osmanlı tarih, dil ve kültürü ile ilişkili olduğu ölçüde, Avrupa, özellikle Tuna bölgesi, Karadeniz havzası, Kafkasya, Arap ülkeleri ve İran'ı da kapsamaktadır.

## CENTRAL ASIATIC JOURNAL ORTA ASYA DERGİSİ

Adres : Orientalisches Institut der Universität Wien I-Austria

Editör : Prof. Dr. K. Jahn

**Kuruluş :** 1957 yılında, La Haye'de Mouton ve Wiesbaden'de Otto Harrassowitz yayınevleri ortaklaşa bu üç aylık dergiyi çıkarmağa başlamıştır. Daha sonraları dergiyi yalnız Otto Harrassowitz yayınevi sürdürmüştür.

Prof. Dr. K. Jahn'ın başkanlığındaki yayın komitesine, Amerika Birleşik Devletlerinden W. Eberhard, R. N. Frye, O. Maenchen-Helfen, K. H. Menges, N. Poppe, Japonya'dan K. Enoki, Danimarka'dan K. Grønbech, B. Almanya'dan O. Pritsak adlı profesörler ve Türkiye'den Prof. Z. V. Togan katılıyordu. Giderek, bu komitede değişmeler olmuş, bu arada Prof. Togan da ölmüştür.

**Amaç :** Orta Asya kavimleri ve özellikle Türk ve Moğol kavimlerinin dil ve kültürleri üzerindeki araştırmaları yayımlamak.

**Çalışma :** Türkler ve Moğollar ve onlarla ilgili olduğu ölçüde, İranlılar ve Tibetliler üzerinde dünyanın çeşitli ülkelerindeki bilim adamlarının inceleme ve araştırmalarına ilişkin yazılar bu dergilerde yayımlanmaktadır. Yazılar genellikle Almanca ve İngilizcedir.

Dergi, sözkonusu alanda çıkan kitap ve monografiler hakkında ayrıca özetler ve bazı bilimsel girişimlerle ilgili haberler vermektedir.



## TÜRK İNCELEMELERİNİN YAPILDIĞI ÜLKELER

(ALFABE SİRASIYLA)



## ALMANYA (BATI)

Almanların tarihte Türklerle ilk temasları, öteki Batılılarla olduğu üzere, Ortaçağ'da Haçlı Seferleri sırasında başlar. Gerçi Alman birliğinin kurulmasının gecikmesi Türk - Alman siyasal ilişkilerini de geciktirmiş, fakat Osmanlı İmparatorluğunun, bugünkü Almanya'nın nüvesi olan Prusya ile ortak bir sınırı bulunmayışı, üstelik her iki devletin Avusturya ve Rusya'ya karşı çoğu kez çatışma halinde olmaları gibi nedenlerle aralarındaki dostluk, geç de olsa, kolay kurulmuş, bu dostluk Alman Birliğinden sonra işbirliğine dönüşmüş ve Birinci Dünya Savaşında iki ulus silâh arkadaşlığı etmişti. Daha sonraki ilişkiler de, jeopolitiğin bir gereği olarak, dostluk, anlayış ve yoğun bir işbirliği halinde gelişmiştir.

Alman bilim adamlarının Doğuya ve özellikle Osmanlı yönetimindeki ülkelere ilgisi 16. yüzyıla dek çıkar. Örneğin 1588 yılında Frankfurt'da Leunclavius'un "Annales Sultanorum Othmanidarum a Turcis sua Lingua Scripti" adlı tarihsel bir yapıtının, 17. yüzyılda Megiserus adlı bir Almanın Leipzig'de "Liber Institutionum Linguae Turcicae" adlı Lâtince bir Türk gramerinin yayımlandığını görüyoruz. Bu dönemdeki çalışmaların temelinde daha çok bilimsel bir ilgi yatmakta iken, sonraları politik ve ekonomik öğeler de ortaya çıkmıştır<sup>1</sup>.

Kuşkusuz, 16. yüzyıldan başlayarak Avusturyalı Doğubilimcilerin çalışmaları da, dil birliği sayesinde, Almanya'da etkiler yapmıştı. Öte yandan, Paris'te daha 18. yüzyıl sonlarında kurulan Doğu Dilleri Okulunun kısa bir zamanda bir Doğubilim disiplini oluşturmaya ve özellikle

<sup>1</sup> Almanya'da Doğubilim ve özellikle Türk incelemeleri için bakınız : "C. Brokelmann, Die Morgenländischen Studien in Deutschland, ZDMG, N. F. 1 (1922)"; "Enno Littmann, Der Deutsche Beitrag zur Wissenschaft vom Vorderen Orient, Berlin 1942, W. Kohlhammer Verlag"; "Rudi Paret, Die Deutsche Orientalistik seit 1933, Wiesbaden 1966"; "Prof. Dr. Gerhard Doerfer, Zur Lage der Türkologie in der Bundesrepublik Deutschland-Gutachten zur Lage des Faches Türkologie" (1974 yılında Türk Tarih Kurumu'nda verilen konferans); Ayrıca, Osmanlı dönemi bibliyografyası için: "Hans - Jürgen Kornrumpf, Osmanische Bibliographie mit besonderer Berücksichtigung der Türkei in Europa, Leiden 1973 Brill"; ve özellikle Cumhuriyet dönemi, genel nitelikteki yapıtların bibliyografyası için de Prof. Werner Kündig - Steiner'in editörlüğünü yaptığı "Die Türkei, Tübingen 1974".



büyük Fransız Doğubilimcisi Silvester de Sacy'nin çalışmaları bir çok Alman öğrenci ve bilim adamının orada yetişmesi ya da Fransızlardan esinlenmesi sonucunu vermişti. Fakat Almanlar bir kez sistemli biçimde işin içine girdikten sonra Doğubilimi ve özellikle Doğuda eski çağ uygarlıkları ve arkeolojisi üzerinde öyle yoğun çalışmalar yaptılar ki, bilinmeyen bir çok tarihsel gerçekler, tanınmayan bir çok kültürler onlar sayesinde ortaya çıktı. Hatta 19. yüzyıldan itibaren, Almanya'da Doğubilimcilerin sayısı fazla artınca, bunlardan, içlerinde Radlov gibi büyük bir Türkoloğun da bulunduğu, bazıları Çarlık Rusya'sında, daha sonraları başka Alman Doğubilimcileri ise İngiltere ve Amerika Birleşik Devletlerinde iş bulup çalışmaya başladılar.

Prusya'nın İstanbul'a gönderdiği diplomatların bazıları, ya da Türkiye'de görev alan Moltke, Colmar von der Goltz, Liman von Sanders gibi askerlerin anıları, mektupları, kitapları da Türklerin tanınmasına katkıda bulundu.

Almanya'da Doğubilim üzerindeki yoğun çalışmalar 19. yüzyıl ortalarında başlar. 1845 yılında Leipzig'de Alman Doğu Kurumunun (Deutsche Morgenländische Gesellschaft) kurulduğunu görüyoruz. Kurumun çıkardığı "Zeitschrift der Deutschen Morgenländischen Gesellschaft" adlı dergide bugüne dek Doğubilimcilerin çok değerli yazıları yayımlandı. Yüzyılın sonlarında da Ön Asya Kurumu (Vorderasiatische Gesellschaft) kurulmuş, sonradan buna Egiptoloji de eklenince adı "Vorderasiatisch - Egyptische Gesellschaft" oldu. Bu Kurumun çıkardığı "Mitteilungen" adlı dergide Ön Asya'nın eski uygarlıkları, özellikle dil, edebiyat ve tarihi ile ilgili yazılar çıktı. Öte yandan, "Der Deutsche Orient - Verein" ve "Deutsche Orient - Komitee" adlı dernekler Yakın doğuda araştırma ve kazı yapacak bilim adamlarına maddesel olanaklar sağlamağa başladı. Bu çalışmaları kolaylaştırmak üzere de Doğubilimin kaynakları sistemli biçimde, önce "Orientalische Bibliographie", sonraları daha da genişletilerek, "Orientalistische Literaturzeitung" adı ile yayımlanmaya başladı. Bu arada Osmanlı tarihinin büyük yapıtlarından J. W. Zinkeisen'in "Geschichte des Osmanischen Reiches in Europa, Hamburg ve Gotha 1840-1863" adlı 7 ciltlik kitabı da yayımlandı.

İslâm uygarlığı ile ilgili çalışmalar 1887 yılında Berlin'de "Seminar für Orientalische Sprachen" Enstitüsünün kurulmasıyla arttı ve Doğu dilleri öğrenimi gelişti. Hamburg'ta 1908 yılında "Seminar für Geschichte und Kultur des Orients" adlı Enstitünün kurulması ve "Der Islam" adlı

derginin yayımlanması, daha sonraları "Die Welt des Islams" dergisinin çıkması bu çalışmalara hız kazandırdı.

19. yüzyılın sonlarında Wüstenfeld ve Ahlwardt, 20. yüzyılın başlarında modern Doğubilimin öncülerinden Nöldeke Doğubilimde Alman Okulunun gelişmesine büyük katkılarda bulundular.

Türkolojiyi Yakın Doğu incelemeleri çerçevesi içine sokan Nöldeke, ayrıca J. Wellhausen ve G. Jacop gibi yeni Doğubilimciler yetiştirdi. Bunlardan G. Jacob Türk incelemelerini hızla geliştirdi. Jacob Türkçe ve Türk halk edebiyatı üzerinde yoğun incelemelere girişmiş ve başlattığı "Türkische Bibliothek" adlı seri yayımları 1914 yılında 18 cildi bulmuştu.

19. yüzyılın ikinci yarısında ve özellikle 20. yüzyılın başlarında gelişen Türk-Alman siyasal ilişkileri ve teknik işbirliği de bilimsel araştırmaları hızlandıran bir öge oldu. Özellikle Bağdat Demiryolu projesi, 2. Dünya Savaşı başında Türkiye'ye gelen Alman askeri heyeti ve savaşta çeşitli işbirliği pek çok Doğubilimcisinin Türkiye'ye gelip çalışmalarda bulunmasına uygun bir ortam hazırladı. Bu ortam içindir ki, Spies, Björkman, Ritter, Becker, Taeschner, R. Tschudi, Hartmann gibi bilim adamlarının çalışmaları derinleşti. Becker'in çıkardığı "Der Islam" dergisini Tschudi, A. Ritter ve Strothmann sürdürdü, bugün de İslam tarihçisi B. Spuler sürdürmektedir.

Osmanlı tarihi üzerinde F. Babinger, P. Wittek, F. Giese gibi bilim adamlarının yapıtlarını, R. Tschudi, H. J. Kissling ve H. Scheel'inkiler ve B. Spuler'in tarih kılavuzu izledi. Könige'nin Türk - Prusya siyasal ilişkileri ve R. Hartmann'ın Yeni Türkiye üzerindeki incelemeleri, F. Taeschner'in Türkiye'nin tarih ve coğrafya bilimine katkısı, H. Ritter'in İslâm incelemelerinden başka, Türk sanat ve folkloru üzerindeki araştırmaları ve ayrıca 1948 de "Oriens" adlı dergiyi çıkarması, W. Bang, H. Duda, A. von Gabain gibi bilim adamlarının Türkçe üzerindeki çalışmaları, G. Jaeschke'nin modern Türkiye ile ilgili araştırmaları, özellikle 1. Dünya Savaşından sonraki döneme ilişkin Kronolojisi belirtilmeğe değer. Bu arada, Doğu yazmalarının kataloglarının yapılması çalışmaları W. Voigt'un yönetiminde başlayınca, Barbara Flemming ve Hanna Sohrweide de yazmaların Türkçe bölümünü hazırladı.

Türk sanatı üzerindeki incelemeler ise İkinci Dünya savaşından sonra yoğunluk kazandı. K. Erdmann'ın halılar ve Anadolu Kervan-



sarayları, K. Otto-Dorn'ın Türk çinileri, M. İpşiroğlu'nun bazı sanat koleksiyonları üzerinde kitaplar yazması, E. Kühnel'in sanat tarihi alanında "Kunst des Orients" adlı dergiyi çıkarması ayrıca belirtilmeğe değer.

Eski Anadolu uygarlıkları, yazıları ve arkeolojisi, özellikle Hititoloji ile Truva ve Bergama üzerindeki incelemelere Alman bilim adamlarının katkıları, aşağıda çeşitli Kurumların çalışmaları anlatılırken görüleceği üzere, gerçekten çok büyük olmuştur. Truva harabelerinde 1870 ve 1890 yıllarında kazılar yapan ve Priamos'a ait hazineyi bulan Alman arkeologu H. Schliemann'ı ve onun ölümünden sonra kazılara devam eden mimar W. Dörpfeld'i de burada belirtmeliyiz.

Bugün Federal Almanya'da kırka yakın Kurum, genellikle Orta Doğu'ya ve, İslâm incelemeleri çerçevesinde, Türk incelemelerine yer vermekte ve devlet yapılan araştırmaları "Deutsche Forschungsgemeinschaft" kurumu aracılığı ile maddesel açıdan desteklemektedir.

Doğu Almanya'daki bugünkü incelemeler ise, o bölgede 2. Dünya Savaşından önceki döneme oranla, çok sınırlı kalmıştır.

### TÜRK İNCELEMELERİNİ İÇEREN SÜRELİ YAYINLAR

*Archäologischer Anzeiger*, Beiblatt zum Jahrbuch des Deutschen Archäologischen Instituts -Berlin (3 aylık)

*Archäologische Bibliographie*, Beilage zum Jahrbuch des Deutschen Archäologischen Instituts -Berlin (yıl 1 cilt)

*Byzantinische Zeitschrift*, -München (yıl 2 sayı)

*Istanbul Mitteilungen*, Deutsches Archäologisches Institut -Istanbul (yıl 1 cilt)

*Der Islam*, Fachzeitschrift der Deutschen Morgenländischen Gesellschaft -Berlin (yıl 2 sayı)

*Jahrbuch des Deutschen Archäologischen Instituts* -Berlin (yıl 1 cilt)

*Kunst des Orients* -Wiesbaden (yıl 2 sayı).

*Materialia Turcica*, Sprachwissenschaftliches Institut der Ruhr-Universität-Bochum (yıl bir cilt)

*Oriens*, Milletlerarası Şark Tetkikleri Cemiyeti Mecmuası -Leiden (yıl 1 cilt).

*Prähistorische Zeitschrift* -Berlin (yıl 2 sayı)

*Saeculum*, Jahrbuch für Universalgeschichte -München (3 aylık)

*Ural-Altäische Jahrbücher*, Societas Uralo-Altaica -Wiesbaden (3 aylık).

*Die Welt des Islams*, Internationale Zeitschrift für die Entwicklungsgeschichte des Islams -Leiden, Bonn (3 aylık).

*Die Welt des Orients*, Wissenschaftliche Beiträge zur Kunde des Morgenlandes -Göttingen (yıl 2 sayı).

*Zeitschrift für Assyriologie und Vorderasiatische Archäologie* -Berlin (yıl 2 sayı).

*Zeitschrift der Deutschen Morgenländischen Gesellschaft* -Wiesbaden (yıl 2 sayı)

### FREIE UNIVERSITÄT BERLIN

#### SEMINAR FÜR VORDERASIATISCHE ALTERTUMSKUNDE

#### BERLIN ÖZGÜR ÜNİVERSİTESİ, ÖNASYA ESKİÇAĞ BİLİM SEMİNERİ

Adres : Auf dem Grat 44, 1 Berlin 33

Müdür : Prof. Dr. Hans J. Nissen

Kuruluş : 1948 yılında Prof. Dr. A. Moortgat tarafından kuruldu. Prof. Moortgat 1965 yılında emekli olunca, 1967 yılında yerine Prof. Dr. B. Hrouda geçti, onun 1969 yılında München Üniversitesi'ne geçmesi ile de, 1971 yılında Prof. Nissen müdür oldu.

Amaç : Arkeolojik kaynaklara dayanarak Öntarihte Eski Önasya'nın ekonomik ve sosyal tarihini araştırma.

Çalışma : Önasya Arkeolojisi ve Anadolu Arkeolojisi üzerinde öğretim ve araştırmalar yapmakta, İran ve Suriye'de arazi üzerinde incelemeler yürütmekte, Norşuntepe kazılarının sonuçlarıyla ilgili yayınları hazırlamaktadır. Prof. Nissen'den başka öğretim görevlileri Ass. Prof. Dr. Harold Hauptmann ve yardımcısı Dr. Markus Wälfel'dir.

### FREIE UNIVERSITÄT BERLIN-ALTORIENTALISCHES SEMINAR BERLIN ÖZGÜR ÜNİVERSİTESİ ESKİ DOĞUBİLİM SEMİNERİ

Adres : Unter den Eichen 78-79, 1000 Berlin 45

Başkan : Prof. F. Köcher (Tıp tarihi uzmanı)

Kuruluş : Bu seminerin ilk öğretim görevlisi Prof. Dr. Johannes Friedrich, eski Sami (Semitistik) ve Küçük Asya dilleri uzmanı idi.



Onun emekliliği üzerine, 1963 yılında öğrencisi ve meslektaşı Prof. Dr. Einar von Schuler yerine geçti. O da Akadistik-Hititoloji ve öteki Küçük Asya dilleri uzmanı idi. Prof. Schuler 1974 yılında ayrılınca yerine Prof. Dr. F. Köcher geçti.

**Çalışma :** Seminerin önemli bir Huri metinleri koleksiyonu vardır. Araştırmaların ağırlık noktası bu metinlerdir. Hititoloji alanında doçentlik tezi veren Dr. Volkert Haas ile Hans J. Thiel bu projeyi gerçekleştirmeye çalışmaktadır.

**RUHR-UNIVERSITÄT (BOCHUM)**  
**SPRACHWISSENSCHAFTLICHES INSTITUT,**  
**LEKTORAT FÜR TÜRKSPRACHEN**

**BOCHUM, RUHR-ÜNİVERSİTESİ, DİL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**  
**TÜRK DİLLERİ BÖLÜMÜ**

**Adres :** Universitätstrasse 150, Gebäude GB-3, 4630 Bochum

**Bölüm İdarecisi :** Dr. Hermann Vary (Öğretim görevlisi)

**Kuruluş :** 1967 yılında Dilbilimleri Enstitüsünün içinde Türk Dilleri bölümü kuruldu.

**Amaç :** Türk dilini öğretmek, Doğubilim okuyanlara Ön ve Orta Asya modern Türk dilleri, eski Türk dil yapıtlarına ilişkin bilgiler vermek.

**Çalışma :** Fakültenin onsekiz bölümünde Modern Türkçe öğrenmek isteyenlere lisans ve lisans üstü dersler verilmektedir. Türk Filolojisi okuyanlara Doğu Türkçesi (Özbek, Uygur) Güney Türkçesi (Azəri, Türkmen), Batı Türkçesi (Kozak - Kırgız), Eski Türk metinleri (Orhon) öğretilmektedir.

**Yayın :** 1975 yılından beri "Materialia Turcica" adlı yıllık bir dergi yayımlanmaktadır.

**Kitaplık :** Dilbilim ve Doğubilim Enstitüsü kitaplığında 1200 Türkçe monografi vardır. Dergiler Üniversite Genç Kitaplığındadır.

**RHEINISCHE FRIEDRICH-WILHELMS UNIVERSITÄT (BONN)**  
**ARCHÄOLOGISCHES INSTITUT**  
**BONN FRIEDRICH-WILHELMS ÜNİVERSİTESİ**  
**ARKEOLOJİ ENSTİTÜSÜ**  
**VE**  
**DAS AKADEMISCHE KUNSTMUSEUM**  
**AKADEMİ SANAT MÜZESİ**

**Adres :** Am Hofgarten 21, 5300 Bonn

**Müdür :** Prof. Dr. Nikolaus Himmelmann-Wildschütz

**Kuruluş :** Enstitü ve Müze 1819 yılında, yeni Bonn Üniversitesi ile birlikte, G. A. Welcker yönetiminde kuruldu. Müze başlangıçta eğitim için hazırlanan alçı kalıp koleksiyonlarından oluşuyordu. Daha sonra, G. Loeschke (1889-1912) yönetiminde orijinal eserlerin koleksiyonu önem kazandı.

**Amaç :** Klasik Arkeoloji alanında öğretim ve araştırma.

**Çalışma :** Üniversite öğretimi, lisans, master ve doktora düzeyinde olmaktadır. Enstitü üyeleri Erken Yunan çağından Geç Antik Döneme dek tüm Akdeniz arkeolojisi alanında araştırma yapmaktadır. Müzedeki koleksiyon bir öğretim ve araştırma gereci olarak kullanılmaktadır. Üç yıldanberi Enstitü öğrencileri sürekli olarak Türkiye'de Bergama kazılarına katılmaktadır. Türk Profesörleri ve genç Türk bilim adamları da bu Enstitüde konuk olarak çalışmaktadırlar.

**RHEINISCHE FRIEDRICH-WILHELMS UNIVERSITÄT (BONN)**  
**SEMINAR FÜR ORIENTALISCHE SPRACHEN,**  
**BONN FRIEDRICH-WILHELMS ÜNİVERSİTESİ**  
**DOĞU DİLLERİ SEMİNERİ**

**Adres :** Regina-Pacis-Weg 7,53 Bonn

**Müdür :**

**Kuruluş :** 1887 de Berlin'de Seminar für Orientalische Sprachen (SOS) adı altında kuruldu. II. Dünya Savaşından sonra, 1945 de kapatıldı, fakat 1959 yılında bu kez Bonn'da açıldı. C. H. Becker, E. Littmann, P. Kahle, R. Paret, O. Spies ve W. Hoernerbach gibi ünlü Doğubilimciler bu Seminerde çalıştılar.



**Amaç :** Doğu dillerinin ve ülkelerinin özellikle bugünkü yaşamını öğretmek.

**Çalışma :** Yakın, Uzak ve Güneydoğu Bölümleri halinde çalışan Seminer, Türkçe dahil, Doğu dillerini öğretmekte, Doğu ülkelerindeki temaslara yararlı pratik bilgiler vermektedir.

**RHEINISCHE FRIEDRICH - WILHELMS UNIVERSITÄT (BONN)  
ORIENTALISCHES SEMINAR**

**BONN FRIEDRICH - WILHELMS ÜNİVERSİTESİ  
DOĞUBİLİM SEMİNERİ**

**Adres :** Regina-Pacis-Weg 7, 53 Bonn

**Müdür :** ... (Mart 1976'ya kadar Prof. Dr. W. Hoenerbach)

**Kuruluş :** 19. yüzyıldan beri Bonn Üniversitesinde Doğubilim çalışmaları yapılmakta idi. Seminer bugünkü biçimini 1914 yılında C. H. Becker ile aldı. Çalışmaları geliştirenler E. Littmann, P. Kahle, R. Paret, O. Spies ve W. Hoenerbach oldu. 1959 yılından beri iki Enstitü halinde çalışmaktadır. 1- İslâmiyetin klasik dönemi üzerinde çalışan Doğubilim Semineri; 2- Doğu Dilleri Semineri ise modern dönem ile ilgilidir (Bak ayrıca: Seminar für Orientalische Sprachen).

**Amaç :** İslâm dünyasının tarihini, İslâm hukukunu, din ve düşünce tarihini incelemek.

**Çalışma :** Alanı ile ilgili konularda öğretim ve araştırma yapmakta, bu arada Türkiye mimarisi ve özellikle Mimar Sinan üzerinde de durmaktadır. Prof. Dr. T. Nagel ve Prof. Dr. Lech öğretim görevlilerindendir.

**Yayın :** "Bonner Orientalische Studien" adlı seri yayın şimdiye dek otuz cilt olmuştur. Osmanlıca ve modern Türkçe dilleri üzerinde 1950 den beri Prof. Dr. O. Spies, Marie-Luise Bremer ve Prof. Dr. Werner Schmucker kitaplar yayımlamıştır.

**Kitaplık :** Otuz bin ciltlik ihtisas kitaplığı vardır.

**UNIVERSITÄT FREIBURG IM BREISGAU  
ARCHÄOLOGISCHES INSTITUT**

**FREIBURG (BREISGAU) ÜNİVERSİTESİ  
ARKEOLOJİ ENSTİTÜSÜ**

**Adres :** Werthmannplatz, D- 78 Freiburg i. Br.

**Müdür :** Prof. Dr. Hans Weber

**Kuruluş :** 1886 yılında Üniversitenin bir Enstitüsü-olarak kuruldu.

**Amaç ve Çalışma :** Önasya dahil Klasik Arkeoloji üzerinde öğretim ve araştırma.

**UNIVERSITÄT FREIBURG IM BREISGAU  
ORIENTALISCHES SEMINAR**

**FREIBURG ÜNİVERSİTESİ, DOĞUBİLİM SEMİNERİ**

**Adres :** Kollegiengebäude 111, Raum 3137, 78 Freiburg

**Müdür :** Prof. Dr. Hans R. Roehmer

**Kuruluş :** Bugünkü biçimini 1963 de alan bu seminerde Türkçe öğretimi daha önce başlamıştı.

**Amaç :** Doğubilim ve İslâmbilim ve bunlar üzerinde tarih ve edebiyat tarihi araştırmalarının sorun ve metodlarını öğretmek.

**Çalışma :** Düzenli Türkçe kurslarından (Osmanlıca, Modern Türkiye Türkçesi ve diğer Türk Dilleri) başka Türk kültür ve tarihi ile ilgili öğretim yapılmaktadır. Ayrıca İslâmbilim alanında master ve doktora yapmak olanakları vardır.

**JOHANN WOLFGANG GOETHE UNIVERSITÄT (FRANKFURT)  
ASIEN - UND AFRIKA INSTITUT  
FÜR SPRACH - UND KULTURWISSENSCHAFTEN**

**FRANKFURT JOHANN WOLFGANG GOETHE ÜNİVERSİTESİ,  
ASYA - AFRIKA DİL VE KÜLTÜRLERİ ENSTİTÜSÜ**

**Adres :** Mertonstrasse 17 - 25, D - 6000 Frankfurt - Main 1

**Müdür :** Prof. Dr. Rudolf Sellheim

**Yönetici :** Prof. Dr. H. W. Brand (Türkoloji Bölümü).

**Kuruluş :** 1915 yılında kurulan Doğubilim Semineri ile 1960 yılında kurulan Doğu Asya Seminerinin Üniversite reformu uyarınca



1974 de birleşiminden doğdu. Doğubilim Semineri "Uluslararası Doğu Araştırmaları Kurumu"nun Merkezi olarak çalışmalarını sürdürmektedir. 1915 de yeni kurulan Seminere müdür olan Prof. Dr. Josef Horovitz (1874-1931) zamanında ağırlık İslâmiyet öncesi ve İslâm tarihi ile İbrani incelemeleri idi. Onun ölümünden sonra 1931 yılında Arapça ve Türkçe gramer ve edebiyatını iyi bilen Prof. Dr. Gotthold Weil (1882-1960) geldi. 1949 yılında Batı dünyasının en önemli İslâm araştırmacılarından Prof. Dr. Hellmut Ritter (1892-1971) Seminerin yönetimini üzerine aldı ve Arap, İran ve Türk incelemeleri alanlarındaki çalışmalarıyla adını Frankfurt Üniversitesinin dışında da duyurdu. Prof. Ritter 1957 de emekli olunca ertesini yıl yerine öğrencisi ve uzun süre çalışma arkadaşı Prof. Dr. Rudolf Sellheim geçti. Prof. Sellheim'in çalışma alanı İslâm tarihi, kültürü ve edebiyat tarihi ile Arapça, Farsça ve Türkçe dilleridir. Onun zamanında seminer personel ve yer bakımından çok genişledi. Türkoloji alanında önemli bir olay da 1917 yılında Frankfurt'da Alman-Türk ilişkilerini geliştirmek için kurulan Doğu Enstitüsünün (Orient-Institut) 1968-69 yılında Seminere bağlanması oldu. 1971 yılında Prof. Dr. H. W. Brand Türkoloji Bölümünün başına geçerek bu Bölümü geliştirdi.

**Amaç :** Doğubilim, Türkoloji, Sinoloji, Japon ve Güney Doğu Asya incelemeleri yapmak.

**Çalışma :** Lisans ve Lisans üstü öğretim yapılmaktadır. Özellikle İslâm Ortaçağ edebiyatı ve kültür tarihi, Türkoloji ve Modern Türk dili, edebiyatı ve halk edebiyatı üzerinde durulmaktadır. Enstitünün bölümleri : 1-Doğubilim (Arap, İbrani ve İslâm incelemeleri), 2-Türkoloji, 3-Sinoloji, 4-Japonoloji. Bu alanlarda konuk profesörler zaman zaman konferanslar vermektedir. Ayrıca bazı Türk Profesörleri Enstitüde konuk bilim adamı olarak çalışmaktalar. Bunların ilki Prof. Necati Lugal, ikincisi Prof. Dr. Doğan Aksan idi.

**JUSTUS LIEBIG - UNIVERSITÄT (GIESSEN)**  
**SEMINAR FÜR SPRACHEN UND KULTUREN NORDAFRIKAS**  
**GIESSEN JUSTUS LIEBIG ÜNİVERSİTESİ**  
**KUZİY AFRIKA DİL VE KÜLTÜRLERİ SEMİNERİ**

**Adres :** Otto-Behagelstr. 10, Haus E, 6300 Giessen

**Müdür :** Prof. Dr. Ewald Wagner

**Kuruluş :** Eski Doğubilim Seminerinin yerini almış ve 1964 yılında "Seminar für Sprachen und Kulturen Nordafrikas" adı ile yeniden açılmıştır. Prof. Dr. K. Röhrborn öğretim üyelerindendir.

**Amaç :** Üniversite ve kitaplıklar için Türkolog yetiştirmek.

**Çalışma :** Öğretim ve Araştırma

**UNIVERSITÄT GÖTTINGEN-PHILOSOPHISCHE FAKULTÄT**  
**SEMINAR FÜR MITTLERE UND NEUERE GESCHICHTE**  
**LEHRSTUHL FÜR OSTEUROPÄISCHE GESCHICHTE,**  
**GÖTTINGEN ÜNİVERSİTESİ FELSEFE FAKÜLTESİ**  
**ORTA ve YAKINÇAĞ TARİHİ SEMİNERİ**  
**DOĞU AVRUPA TARİHİ KÜRSÜSÜ**

**Adres :** Nikolausberger Weg 9 c, 34 Göttingen

**Müdür :** Prof. Dr. Gunnar Hering

**Amaç :** Doğu ve Güney-Doğu Avrupa tarihi, özellikle Osmanlı dönemi üzerinde uzmanlaşmak isteyen Alman ve yabancı öğrencilere ve bilginlere öğretim, ilerleme sağlamak.

**Çalışma :** Amacına uygun tarih incelemeler yapılmakta, Güney Doğu Avrupa devletlerinin tarihi, lisans ve lisans üstü (Master ve Doktora) düzeyinde öğretilmekte, ayrıca araştırma projeleri üzerinde çalışılmaktadır.

**UNIVERSITÄT GÖTTINGEN-PHILOSOPHISCHE FAKULTÄT**  
**LEHRSTUHL FÜR TÜRKOLOGIE UND ALTAISTIK,**  
**GÖTTINGEN ÜNİVERSİTESİ, FELSEFE FAKÜLTESİ**  
**TÜRKOLOJİ VE ALTAİSTİK KÜRSÜSÜ**

**Adres :** 34 Göttingen, Papendiek 16

**Müdür :** Prof. Dr. Gerhard Doerfer

**Kuruluş :** 1970 yılında Göttingen Üniversitesinde bağımsız bir öğretim ve araştırma kürsüsü olarak kuruldu.



**Amaç :** Türkoloji, Mongolistik ve Tunguzoloji üzerinde incelemeler yapmak.

**Çalışma :** Öğretim ve araştırmalar yapılmakta olup çalışmaların ağırlık merkezi liguistik ve filolojidir.

**UNIVERSITÄT HAMBURG  
SEMINAR FÜR GESCHICHTE UND KULTUR  
DES VORDEREN ORIENTS**

**HAMBURG ÜNİVERSİTESİ  
ÖNASYA TARİH VE KÜLTÜRÜ SEMİNERİ**

**Adres :** 2 Hamburg 13, Rothenbaumchaussee 36

**Müdür :** Prof. Dr. Bertold Spuler (İslambilim)

**Kuruluş ve Amaç :** 1908 yılında Hamburg Koloni Enstitüsü tarafından İslamiyet ile ilgili bilgileri öğrenmek ve tanıtmak için kuruldu. Müdürleri sırasıyla: Prof. Dr. Carl Heinrich Becker, Prof. Dr. Rudolf Tschudi, Prof. Dr. Hellmut Ritter, Prof. Dr. Rudolf Strothmann ve 1948 yılından beri Prof. Dr. Bertold Spuler.

**Çalışma :** Akademik öğretim yapmakta ve bazı burslar sağlamaktadır. Türkoloji Prof. B. Spuler ve Doç. Dr. Barbara Flemming tarafından okutulmaktadır. Zaman zaman yabancı bilginler konferans veya ders vermek üzere davet edilmektedir. Prof. Necati Lugal (20 yıl), Prof. Emin Bilgiç, Prof. Ali Sevim, Prof. Ahmet Mumcu okutmanlık yapanlar arasındadır. Öğretim üyeleri özel araştırmalarda yapmaktadır.

**Yayın :** "Der Islam" 1910 yılındanberi (Walter de Gruyter - Berlin) çıkarılmaktadır.

**RUPRECHT-KARL-UNIVERSITÄT (HEIDELBERG)  
SEMINAR FÜR SPRACHEN UND KULTUREN  
DES VORDEREN ORIENTS  
LEHRSTUHL FÜR SEMITISTIK UND ISLAMWISSENSCHAFT  
RUPRECHT-KARL ÜNİVERSİTESİ  
YAKIN DOĞU DİL VE KÜLTÜRLERİ SEMİNERİ,  
SEMİTİSTİK VE İSLAMBİLİM KÜRSÜSÜ**

**Adres :** Hauptstrasse 235, 6900 Heidelberg 1

**Müdür :** Prof. Dr. Karlheinz Deller (Asirioloji), Prof. Dr. Anton Schall (Semitistik ve İslâm Bilim)

**Kuruluş :** 1894 yılında Doğubilim Semineri adı altında kuruldu. 1971 yılında bugünkü adını aldı.

**Amaç :** Akademik öğretim.

**Çalışma :** Lisans ve lisans üstü (master ve doktora) eğitimi yapar. Akat, Sümer dilleri, Ugarit, klasik Semitistik ve Arap lehçeleri; İslâm dilleri arasında da yeni Farsça ve Osmanlı Türkçesi öğretilmektedir. Dil bilgisine ağırlık verilmeyle birlikte bu dillerle ilgili kültür üzerinde de durulmaktadır.

**Kitaplık :** Onbin ciltlik ihtisas kitaplığı (Asirioloji, Semitistik, İslâm bilim) ve ayrıca bir Çivi yazılı metin koleksiyonu vardır.

**CHRISTIAN-ALBRECHTS-UNIVERSITÄT (KIEL)  
SEMINAR FÜR ORIENTALISTIK, ABTEILUNG FÜR ISLAMKUNDE  
KIEL CHRISTIAN-ALBRECHTS ÜNİVERSİTESİ,  
DOĞUBİLİM SEMİNERİ, İSLAMBİLİM BÖLÜMÜ**

**Adres :** Olshausenstrasse Haus N 50 c, Kiel

**Müdür :** Prof. Dr. Heribert Busse

**Kuruluş :** 1666 yılında kurulan bu eski seminerde Türkoloji alanında yapılan çalışmalar çok yoğun idi. Dünyaca ünlü bilginler Theodor Menzel ve Georg Jacob uzun süre bu seminerde çalışmıştır.

**Çalışma :** Başlangıçta ağırlık Türkçe üzerinde idi. Bugün ise İslamiyet, özellikle İran'ın siyasal ve kültürel tarihi üzerinde öğretim ve araştırma önem kazandı. Türkçe ve Osmanlıcaya giriş, genel İslâm tarihi ve İslâm dini gibi dersler, öğrencilerin isteğine göre okutulmaktadır.

**Kitaplık :** Osmanlı Edebiyatı alanında Georg Jacop ve Theodor Menzel gibi ünlü Doğubilimcilerin çok değerli kitaplarından başka eski gazete, çeşitli yayın ve Bektaşilikle ilgili koleksiyonlar vardır.

**Yayın :** "Türkische Chronik, Memoiren eines Janitscharen" (Prof. Renate Lachmann çevirisi) adlı yapıtın Osmanlı şerhini Cl. P. Haase hazırlamıştır.



**JOHANNES GUTENBERG UNIVERSITÄT (MAINZ)  
SEMINAR FÜR ORIENTKUNDE**

**MAINZ JOHANNES GUTENBERG ÜNİVERSİTESİ  
DOĞUBİLİM SEMİNERİ**

**Adres :** Saarstrasse 21, D-6500 Mainz

**Müdür :** Prof. Dr. Johannes Benzing

**Kuruluş :** Prof. Dr. Helmuth Scheel (1895-1967) tarafından kuruldu.

**Amaç :** İslâmbilim, İslam Filolojisi, Semitistik ve Türkoloji alanlarında öğretim ve araştırma

**Çalışma :** Yukarda belirtilen alanlarda çalışmalar ve araştırmalar yapmaktadır. Türkoloji öğretim ve araştırması bakımından en önemli öğretim üyeleri: Helmuth Scheel, Prof. Dr. Johannes Benzing (1963'den beri), Prof. Dr. Lars Johanson (1973'den beri), Prof. Dr. Hans-Jürgen Kornrumpf (1975'den beri)

**PHILIPPS - UNIVERSITÄT (MARBURG)  
ALTORIENTALISCHES SEMINAR**

**MARBURG PHILIPPS ÜNİVERSİTESİ  
ESKİ DOĞUBİLİM SEMİNERİ**

**Adres :** Krummbogen 28 F-3, 3550 Marburg

**Müdür :** Prof. Dr. Heinrich Otten

**Kuruluş :** 1959 yılında Prof. Heinrich Otten'in tayini ile kuruldu.

**Amaç :** Hititoloji alanında Boğazköy ile ilgili belgelerin incelenmesinden başka, bunun Akadistik ve İndogermanistik ile bağlantısının araştırılması.

**Çalışma :** Öğretimde ağırlık eski diller üzerinde olup tarih ve arkeoloji birlikte yürütülmektedir. Eski Doğu ve özellikle Anadolu'yu kapsayan çalışmalar yapılmakta, Hititçe ve M. Ö. 2. bin yılına ilişkin öteki Anadolu dilleri, Eski Asur'un Kültepe belgeleri incelenmektedir. Türkçe bölümü yoktur, sadece başlangıç dersleri verilmektedir.

**UNIVERSITÄT MÜNCHEN  
INSTITUT FÜR ASSYRIOLOGIE UND HETHITOLOGIE  
MÜNİH ÜNİVERSİTESİ  
ASİRİOLOJİ VE HİTİTOLOJİ ENSTİTÜSÜ**

**Adres :** D-8000 München 22, Geschwister-Scholl Platz

**Müdür :** Prof. Dr. D. O. Edzard

**Bilim Danışmanı :** Dr. C. Wileke

**Kuruluş :** Enstitü 1963 de kuruldu, Hititoloji Bölümü ise 1969'da eklendi.

**Amaç :** Asirioloji ve Hititoloji alanlarında öğretim ve araştırma

**Çalışma :** Akademik öğretim (ders ve seminerler) Eski Doğu dilleri alanında araştırma, yabancı bursiyerleri kontrol. Eski Anadolu alanında özellikle Prof. Dr. A. Kammenhuber çalışmaktadır. Onun Bölümü olan Hititoloji, Enstitünün içinde bağımsızdır. Kendisi Prof. Otten (Marburg) ile birlikte Hitit sözlüğü hazırlamaktadır. (J. Friedrich'in sözlüğünün 2. ve yeni basımı)

**Kitaplık :** İyi bir ihtisas kitaplığı var.

**Yayın :** Reallexikon der Assyriologie und Vorderasiatischen Archäologie

**UNIVERSITÄT MÜNCHEN  
INSTITUT FÜR GESCHICHTE UND KULTUR DES NAHEN ORIENTS  
SOWIE FÜR TÜRKOLOGIE  
MÜNİH ÜNİVERSİTESİ, YAKIN DOĞU TARİH VE KÜLTÜRÜ  
VE TÜRKOLOJİ ENSTİTÜSÜ**

**Adres :** Schellingstrasse 33, 8 München 40

**Müdür :** Prof. Dr. Hans-Joachim Kissling

**Kuruluş :** 1948 yılında Prof. Dr. Franz Babinger tarafından kuruldu ve 1959 yılına dek yönetildi. 1959 dan beri Prof. Dr. H.-Joachim Kissling yönetmektedir.

**Amaç :** Yakın Doğu Kültür ve tarihi, özellikle Osmanlı Devleti tarih ve kültürü ve Türkoloji üzerinde incelemeler.

**Çalışma :** Alanı ile ilgili öğretim ve araştırmalar yapmaktadır.

**Kitaplık :** Menzel kitaplığı ve kısmen Streck, Wiedemann ve Babinger kitaplıkları ile 11.000 ciltlik ihtisas kitaplığı mevcut.



UNIVERSITÄT MÜNCHEN  
INSTITUT FÜR VOR-UND FRÜHGESCHICHTE, PROVIN-  
ZIALRÖMISCHE UND VORDERASIATISCHE ARCHÄOLOGIE  
MÜNİH ÜNİVERSİTESİ TARİH ÖNCESİ VE ÖNTARİH,  
ALMAN ROMA DEVRİ VE ÖNASYA ARKEOLOJİSİ ENSTİTÜSÜ

Adres : Meiserstrasse 6-111, D-8000 München 2

Müdür : Prof. Dr. B. Hrouda

Kuruluş : 1964 yılında Tarihöncesi ve Öntarih Enstitüsünün bir bölümü olarak kurulan Önasya Arkeolojisi Enstitüsü 1970 de bağımsız bir statüye kavuştu.

Amaç : Eski Önasya üzerinde araştırmalar yapmak ve arkeoloji için kaliteli eleman yetiştirmek.

Çalışma : Eski Önasyanın tüm alanlarında ve özellikle Mezopotamya üzerinde araştırmalar ve bazı kazılar yapılmaktadır.

WESTFÄLISCHE WILHELMS UNIVERSITÄT (MÜNSTER)  
ARCHÄOLOGISCHES SEMINAR  
MÜNSTER VESTFALYA WILHELMS ÜNİVERSİTESİ,  
ARKEOLOJİ SEMİNERİ

Adres : Domplatz 20-22, 44 Münster (Westf).

Müdür : Her yıl değişen bir öğretim görevlisinin başkanlığında tüm hocalar tarafından topluca yönetilir.

Kuruluş : 1588 yılında nüvesi atılan Üniversite bugünkü biçimini 1805'de aldı.

Amaç : Klasik Eskiçağ arkeolojisi (özellikle Anadolu Eskiçağ sanatı) üzerinde öğretim ve araştırma.

Çalışma : 1949 yılından beri, her yıl Federal Almanya'nın Kuzey Vestfalya Eyaleti'nin Bilim ve Araştırma Bakanlığının parasal desteği ile Türkiye'de araştırmalar yapılmaktadır (Sinop, Göreme, Kilikya). Seminer ayrıca, Münster'deki Türk-Alman Derneğiyle işbirliği yaparak, çalışmalarında birbirlerine destek olmaktadırlar. (Bak. Alman Türk Derneği-Bonn)

WESTFÄLISCHE WILHELMS UNIVERSITÄT (MÜNSTER)  
FORSCHUNGS - UND ARBEITSSTELLE ASIA MINOR  
IM SEMINAR FÜR ALTE GESCHICHTE  
MÜNSTER VESTFALYA WILHELMS ÜNİVERSİTESİ  
ESKİÇAĞ SEMİNERİ  
KÜÇÜKASYA ARAŞTIRMA VE ÇALIŞMA MERKEZİ

Adres : D 4400 Münster/Westfalen, Stadtstrasse 39

Başkan : Prof. Dr. Friedrich Karl Dörner

Kuruluş : Bağımsız olmayıp Üniversitenin Eski çağ Seminerine bağlıdır.

Amaç : Ağırlık eski çağ üzerinde olmak üzere, Türkiye ile ilgilenen öğrencilere Türk tarihini öğretmek.

Çalışma : Öğretim ve araştırma özellikle Küçükasya üzerinde toplanmaktadır. Türkiye ile ilgili ders ve seminerler yapılmakta, özellikle Kommagene ve Bitinya bölgelerinin tarihi ve gelişimi üzerinde durulmaktadır. Ayrıca inceleme gezileri ve kazılar yapılmaktadır.

Yayın : Sonuçlar bilimsel açıdan değerlendirilip yazılar yayımlanmaktadır.

UNIVERSITÄT DES SAARLANDES  
FACHBEREICH - KUNST - UND ALTERTUMSWISSENSCHAFTEN,  
FACHRICHTUNG VOR-UND FRÜHGESCHICHTE  
SAARLAND ÜNİVERSİTESİ  
SANAT VE ESKİÇAĞ BİLİM BÖLÜMÜ, TARİHÖNCESİ  
VE ÖNTARİH ENSTİTÜSÜ

Adres : 66 Saarbrücken, Fachrichtung, 7/4

Başkan : (Müdür) : Prof. Dr. Rolf Hachmann

Amaç : Mezopotamya sanat ve arkeolojisi ve o çerçevede Anadolu'nun Hitit dönemi dahil, tarihöncesi öğretimi.

Çalışma : Öğretimden başka, kazılar düzenlenmektedir. Suriye'de Prof. W. Orthmann'ın yönettiği kazılar Anadolu'nun güney komşularıyla ilişkileri bakımından önem taşır. Şimdilik Türkiye'de kazılar yapılmıyorsa da, Anadolu araştırmaları yakından izlenilmektedir. Prof. Hachmann'dan başka bu Bölümde Prof. Dr. Winfried Orthmann Önasya Arkeolojisi ve Prof. Dr. Franke Stein Tarihöncesi ve Öntarih okutmaktadırlar.



**UNIVERSITÄT TÜBINGEN, ORIENTALISCHES SEMINAR  
TÜBINGEN ÜNİVERSİTESİ DOĞUBİLİM SEMİNERİ**

**Adres :** Münzgasse 30, 74 Tübingen

**Müdür :** Prof. Dr. Josef van Ess

**Kuruluş :** Doğubilim Semineri 1521 yılında kuruldu. Burada çalışmış en önemli kişiler: İslambilim ve Doğubilim alanlarında ağırlık arapça olmak üzere, Wilhelm Schickard, Christian Friedrich Schnurrer (1742-1822), Heinrich Ewald (1803-1872), Enno Littmann, Rudi Paret ve bugünkü Müdür Josef van Ess'dir.

**Amaç :** Yakın Doğu dil ve kültürleri üzerinde incelemeler yapmak  
**Çalışma :** İslambilim, Semitistik, Doğunun Hristiyan bölgelerinde dil ve kültür incelenmektedir. Dil bakımından, en çok arapça üzerinde durulmaktadır. Türkçe ve Türk Edebiyatı yardımcı ders olarak okutulmaktadır. (Modern Türkçeyi Dr. Rotraut Wielandt okutmaktadır).

**Kitaplık :** Yakın Doğu alanı ile ilgili kitap koleksiyonu zenginleştirilmektedir.

**Yayın :** "TAVO" simgesi ile anılan bir Yakın Doğu atlası hazırlanmaktadır.

**UNIVERSITÄT TÜBINGEN  
INSTITUT FÜR VOR- UND FRÜHGESCHICHTE  
TÜBINGEN ÜNİVERSİTESİ TARİHÖNCESİ VE ÖNTARİH  
ENSTİTÜSÜ**

**Adres :** Schloss Hohentübingen, D-7400 Tübingen 1

**Müdür :** Prof. Dr. Franz Fischer

**Kuruluş :** 1921'de Robert Rudolf Schmidt tarafından Jeoloji ve Paleontoloji Enstitüsü ve Müzesinin bir bölümü olarak kuruldu, 1935 yılında Gustav Riek'in gelişiyle bağımsız oldu. 1945'den sonra Kurt Bittel'in (1946-1953) ve Wolfgang Kimmig'in (1955-1975) idaresinde, Akdeniz ülkeleri ve Anadolu'nun Tarihöncesi ve Öntarih incelemeleri önem kazandı.

**Amaç :** Avrupa'nın Roma öncesi, Maden Çağı, Akdeniz bölgesinin ve özellikle Küçük Asya'nın tarih öncesi ve öntarihi incelemelerini yapmak.

**Çalışma :** Amacına uygun öğretim, araştırma ve kazılar yapmaktadır.  
**Başlıca öğretim görevlileri :** Prof. Dr. Walter Kimmig, Prof. Dr. Kurt Bittel, Doç. Dr. Günter Mansfeld, Dr. Egon Gersbach

**UNIVERSITÄT WÜRZBURG, ARCHÄOLOGISCHES INSTITUT  
WÜRZBURG ÜNİVERSİTESİ ARKEOLOJİ ENSTİTÜSÜ**

**Adres :** Residenz, Südflügel, 87 Würzburg

**Müdür :** Prof. Dr. Erika Simon

**Kuruluş :** 1575 yılında kurulan Würzburg Üniversitesinin Arkeoloji kürsüsü yüzyılı aşan bir geçmişe sahiptir. Kürsü Müdürü aynı zamanda, Üniversite Müzesi olan "Martin von Wagner Museum" un Eski Çağ Bölümünün müdürüdür.

**Amaç :** Anadolu dahil, Akdeniz ülkelerinin arkeolojisi üzerinde öğretim ve araştırma.

**Çalışma :** Öğrencilerin ders, seminer ve pratik çalışmaları kısmen Üniversitenin Müzesinde yapılmakta, doktora ve doçentliğe hazırlananların tez çalışmalarına da nezaret edilmektedir. Enstitü ayrıca Uluslararası nitelikte bir çalışma olan "Lexicon Iconographicum Mythologiae Classicae - LIMC" (Klasik Mitoloji İkonografyası Sözlüğü) çalışmalarına geniş biçimde katılmaktadır.

**Yayın :** "Beiträge zur Archäologie" adlı seri yayımlanmaktadır.

**UNIVERSITÄT WÜRZBURG  
INSTITUT FÜR ORIENTALISCHE PHILOLOGIE  
WÜRZBURG ÜNİVERSİTESİ, DOĞU DİLLERİ ENSTİTÜSÜ**

**Adres :** Ludwigstrasse 6, D-8700 Würzburg

**Başkan :** Prof. Dr. Einar von Schuler

**Kuruluş :** Geçen yüzyılın başında Asiriolog Prof. Dr. Maximilian Streck tarafından kuruldu. Enstitüye 1946-47 Prof. Theo Bauer, 1958-74 Prof. Dr. Wilhelm Eilers başkanlık etti. Bugün Enstitü Üniversitenin Eski çağ ve Kültür Bilimleri Bölümüne bağlıdır.

**Amaç :** Eski ve Modern Önyasya'nın tarihi, kültür ve din tarihini öğretmek ve araştırmalar yapmak.



**Çalışma :** Anadolu dahil Önaşya'nın eski tarih, dil ve kültürü üzerinde Üniversite öğretimi ve ayrıca araştırmalar yapmaktadır. (Ejip-toloji için ayrı bir enstitü olduğundan buraya dahil değildir). Prof. Dr. Einar von Schuler Eski Doğubilim ve özellikle Hititoloji, Prof. Dr. Susanne Diwald İslambilim ve özellikle Arabistik, Doç. Dr. Wilhelm Heinz İslambilim ve özellikle İranistik, Doç. Dr. Josef Bauer Eski Doğubilim ve özellikle Sumeroloji, Kemal Oktay ise Türkçe okutmaktadır.

**Kitaplık :** Onüç bin ciltlik ihtisas kitaplığı vardır.

**AKADEMIE DER WISSENSCHAFTEN UND DER LITERATUR  
KOMMISSION FÜR DEN ALTEN ORIENT  
BİLİMLER ve EDEBİYAT AKADEMİSİ  
ESKİ DOĞU KOMİSYONU**

**Adres :** Geschwister-Scholl-Str. 2, 6500 Mainz  
Geçici adres : Krummbogen 28 F-3, 3550 Marburg

**Başkan :** Prof. Dr. Heinrich Otten

**Amaç :** 1961 yılından beri Türkiye'deki Boğazköy Metinleri ince-  
nerek, Eski Doğu tarihi ve İndo-German dilbilgisi karşılaştırmaları  
ve değerlendirmeler yapılmaktadır.

**Çalışma :** Boğazköy kazılarında bulunan çivi yazılı metinler üzerinde  
çalışmalar, özellikle fotoğraf, kopya ve transkripsiyon koleksiyonu  
yapılmakta, Büyük Sözlük (Thesaurus) hazırlanmakta ve metin  
yayınları sürdürülmektedir.

**Yayınlar :** Studien zu den Boğazköy-Texten

**AKADEMIE DER WISSENSCHAFTEN UND DER LITERATUR  
ORIENTALISCHE KOMMISSION  
BİLİMLER ve EDEBİYAT AKADEMİSİ  
DOĞUBİLİM KOMİSYONU**

**Adres :** Geschwister-Scholl Str. 2, 6500 Mainz

**Başkan :** Prof. Dr. Johannes Benzing

**Kuruluş :** 1949 yılında kuruldu.

**Amaç :** Eski Mısır, İran, İbrani, İslâmbilim, Türkoloji, Mongolistik ve  
Tungusoloji alanlarında uzun süreli araştırma ve yayınlar yapmak

**Çalışma ve Yayın :** 1951-1968 yıllarında "Philologiae Turcicae Funda-  
menta" adlı yayın hazırlandı. Bunun iki cildi yayımlandı (Wiesba-  
den 1959, 1964). Maddesel zorluklar nedeniyle Türkoloji araştı-  
rmaları şimdilik durduruldu. Akademinin "Abhandlungen" serisi  
içinde arasıra bazı Türkoloji araştırmaları yayımlanmaktadır.

**DEUTSCH - TÜRKISCHE GESELLSCHAFT  
ALMAN - TÜRK DERNEĞİ**

**Adres :** Bismarckstrasse 31, 53 Bonn - Bad Godesberg

**Başkan :** Prof. Dr. Hans Wilbrandt (1974 den beri)  
Dr. Rudolf Thierfelder (Emekli Büyükelçi)

**Üye :** Johannes Bergius, Prof. Dr. Ludwig Budde, Fuad Emircan (Türk  
Basın Müşaviri)

**Kuruluş :** 1953 de kuruldu, 1953-1974 yıllarında Prof. Dr. Fritz Baade  
Başkanlık yaptı.

**Amaç :** Siyasal bir niteliği olmayan dernek, her iki ülkenin ilişkilerini  
geliştirmek, Almanya'da Türkiye ve Türklere karşı ilgiyi artırmak,  
Türkiye'nin tarihi, coğrafyası, ekonomisi ve sosyal yapısına iliş-  
kin bilgileri yaymak amacını gütmektedir.

**Çalışma :** Konferans, konser, sosyal toplantılar ve sergiler düzenlenmek-  
tedir. Berlin, Hamburg, Göttingen, Heidelberg, Münster ve Giessen  
kentlerinde kolları vardır. Dernek ayrıca, Türkiye'de Türk-Alman  
işbirliği ile kurulan Tahirova örnek çiftliği için yardımlar yapmak-  
tadır. Derneğin öteki kentlerdeki kolları da, hem aynı yolda kültürel  
ve sosyal çalışmalar yapmakta, hem de Türk öğrencileriyle ilgilen-  
mekte, bu arada bazı bilim kurumlarıyla (Münster'de Arkeoloji  
Semineri gibi) işbirliği sağlamaktadır.

**Yayın :** "Mitteilungen" adlı, Türkiye'yi tanıtan ve Alman-Türk ilişki-  
lerini içeren makaleler yayınlayan bir dergisi var.

**DEUTSCHE FORSCHUNGSGEMEINSCHAFT  
ALMAN ARAŞTIRMA BİRLİĞİ**

**Adres :** 53 Bonn - Bad Godesberg 1, Kennedyallee 40

**Başkan :** Prof. Dr. Heinz Maier-Leibnitz

**Kuruluş :** 1920 yılında "Notgemeinschaft der Deutschen Wissenschaft"  
adı altında bağımsız bir statü ile kuruldu. Nazi döneminde bağım-



sızlığı biraz sarsıldı. 1949 yılında yeniden canlandırıldı. 1951 yılında "Deutsche Forschungsgemeinschaft" adı ile bağımsız bir statüye kavuşup bugünkü biçimini aldı.

**Amaç :** Tüm bilim dallarında araştırma yapmak ve bilim adamı olarak yetişmek isteyenlere maddesel destek sağlamak, araştırmacıların işbirliğini artırmak, bilimsel konularda devlete danışmanlık etmek, bilim ve ekonomi arasında bağlantı sağlamak ve Alman araştırmacılarıyla yabancı bilim adamları arasında ilişkileri geliştirmek.

**Çalışma :** Araştırmacılara yolluk, yapıtlarının yayımlanmasında yardım, öğretim, araştırma vb. için burs sağlamakta; grup halinde araştırmacıları desteklemekte, araştırma kitaplıklarına yardımlarda bulunarak yayın değişimini kolaylaştırmaktadır. Tübingen Üniversitesini Türkçe ve Türkiye ile ilgili yayımlar bakımından çok zenginleştirmektedir.

**Yayın :** Almanya'da bulunan Doğu yazmalarının kataloglarını "Verzeichnis der Orientalischen Handschriften in Deutschland" adı altında hazırlatıp yayımlamaktadır. Türkçe yazmalar B. Flemming, M. Götz, H. Sohrweide ve M. S. İpşiroğlu tarafından hazırlanmıştır.

#### DEUTSCHE MORGENLÄNDISCHE GESELLSCHAFT (DMG)

##### ALMAN DOĞU KURUMU

**Adres :** Postfach 642, D-3550 Marburg (Lahn)

**Başkan :** Prof. Dr. H. R. Roemer

**Yönetici :** Dr. Wolfgang Voigt

**Kuruluş :** 1845 yılında kurulan bu Kurum 1948 yılında yeniden organize edildi. Kurumun Beyrut'ta "Doğu Enstitüsü" adlı bir kolu vardır.

**Amaç :** Doğu ile ilgili derinliğine incelemeler yapmak. Araştırma alanı Asya, Okyanus ve Afrika'yı kapsamaktadır.

**Çalışma :** Amacını gerçekleştirmek için bilimsel araştırma yapmakta ve bu arada çeşitli bölgelerin birbirleriyle ilişkilerini incelenmektedir. Ayrıca toplantılar düzenlenmekte, araştırmaları özendirilmektedir.

**Yayın :** ZDMG simgesi ile bilinen "Zeitschrift der Deutschen Morgenländischen Gesellschaft" adlı yılda iki sayı çıkan dergisi var.

**Kitaplık :** Zengin ihtisas kitaplığı Halle (Saale) dedir.

#### DEUTSCHE ORIENT-GESELLSCHAFT E. V.

##### ALMAN DOĞU KURUMU

**Adres :** Schloss Charlottenburg, Langhansbau, Museum für Vor-und Frühgeschichte, 1 Berlin 19

**Başkan :** Doç. Dr. Eva Nagel-Strommenger

**Genel Sekreter :** Prof. Dr. Volkmar Fritz

**Kuruluş :** 1898 yılında Berlin'de kuruldu. Kuruluşundan bir yıl sonra Babil'de kazılara başladı. Daha sonra Ön Asya ve Mısır'da, özellikle Asur, Boğazköy, Uruk-Warka'da kazılara girişti. Yeni yöntemlerle yaptırdığı kazılar, Berlin Müzelerine gelen buluntular ve yaptığı yayımlarla ününü yurt dışına da yaydı. Şimdiki Danışma Komitesinde Prof. Dr. Barthel Hrouda (Ön Asya Arkeolojisi), Prof. Dr. Annelies Kammenhuber (Hititoloji), Dr. Hansgeorg Oehler (Klasik Arkeoloji), Prof. Dr. Ing. Jürgen Schmidt ve Prof. Dr. Wolfram von Soden (Eski Doğu Filolojisi) gibi tanınmış bilim adamları var.

**Amaç :** Başlangıçtan Ortaçağa dek Ön Asya ve onunla ilişkili yerlerin tarih ve kültürünü araştırmak, Eski Doğuya ilişkin araştırma sonuçlarını yaymak ve eski kültürlerle karşı ilgi uyandırmak.

**Çalışma :** Kurum Ön Asya ve Mısır'ın eski çağ araştırmalarının temelini atmış ve bu alanda çalışacak kişi ve kuruluşlarla sıkı işbirliği sağlamıştır.

**Yayın :** "WVDOG" simgesi ile bilinen "Wissenschaftliche Veröffentlichungen der Deutschen Orient-Gesellschaft" adlı yayın serisi bu Kurumun yaptırdığı ya da desteklediği araştırma ve kazı sonuçlarını içermektedir (bugüne dek 89 cilt). Ayrıca "Abhandlungen" başlıklı monografik çalışmalar (17 cilt), "Mitteilungen" adı altında yayınlanan Kurum çalışmaları ve projeleri (106 adet) ve "Sendeschriften" başlığı altında Doğu araştırmalarına ilişkin yazılar (11 cilt) vardır.



DEUTSCHES ARCHÄOLOGISCHES INSTITUT  
ABTEILUNG İSTANBUL

ALMAN ARKEOLOJİ ENSTİTÜSÜ, İSTANBUL

Adres : Merkez : Peter Lenne - Strasse 28 - 30, Berlin

İstanbul Şubesi : Siraselviler 123, Taksim - İstanbul

Başkan : Prof. Dr. Werner Kramer (Berlin)

Müdür : Prof. Dr. Ing. Wolfgang Müller-Wiener (İstanbul)

**Kuruluş :** Türkiye'deki Enstitü 1929 yılında Berlin Alman Arkeoloji Enstitüsünün bir kolu olarak kuruldu. 1943 yılına dek çalışmalarda bulundu ve kazılara girişti. İkinci Dünya Savaşından sonra, 1953 yılında Prof. Dr. Kurt Bittel yönetiminde yeniden çalışmalara başladı. 1961 yılından beri Ankara'da bir çalışma merkezi kurdu. Prof. Dr. K. Bittel'den sonra Prof. Dr. R. Naumann, 1975 yılında onun ayrılışı üzerine, Prof. Müller - Wiener yönetimi ele aldı.

**Amaç :** Türk ve Alman bilim adamları arasında bilimsel ilişkileri geliştirmek, Enstitü kitaplığı ve fotoğraf arşivini tüm ülkelerin arkeologlarının yararına sunarak onların çalışmalarını desteklemek, ve Tarih öncesi, Eski ve Ortaçağ arkeolojisi, Osmanlı dönemi, sanat tarihi ve Türk tarihi üzerinde bilimsel araştırmalarına katkıda bulunmak.

**Çalışma :** 1929-1943 yıllarında Boğazköy, Bergama, İstanbul Çavdarhisar, Milet, Ankara, Priene'de kazı ve araştırmalar yapılmıştır. 1953 yılından beri kazılar yeniden sürdürülmeğe başlandı. Böylece Limyra, Norşuntepe, Panionya, Didim vb. kazılar ve araştırmalar yapıldı. İstanbul'un şehir tarihine ilişkin Eski Çağdan bugüne dek araştırmalar sürdürüldü. Ayrıca kış aylarında İstanbul'daki arkeologlar için konferans ve kollegyumlar düzenlenmektedir.

**Kitaplık :** Üniversite öğretim üyelerine, müze mensuplarına ve ilgili öğrencilerin yararına açıktır. Ankara şubesinin Boğazköy arşivi var.

**Yayın :** "İstanbul Mitteilungen" (yılda bir çıkar) adlı dergisi ve "İstanbul Forschungen" ve "Beihefte der İstanbul Mitteilungen" adlı seri yayınları var.

DEUTSCHES ARCHÄOLOGISCHES INSTITUT  
KOMMISSION FÜR ALTE GESCHICHTE UND EPIGRAFIK

ALMAN ARKEOLOJİ ENSTİTÜSÜ  
ESKİÇAĞ TARİHİ VE EPIGRAFYA KOMİSYONU

Adres : Amalienstrasse 73b, D - 8000 München 40

Müdür : Prof. Dr. E. Buchner

**Kuruluş :** 1951 yılında kurulan bu araştırma enstitüsü 1969 yılında Alman Arkeoloji Enstitüsü'ne bağlandı.

**Amaç :** Eski Çağ tarihi ve Arkeolojisine ilişkin olarak, alanında Yunan ve Latin Epigrafyası, Numizmatik, Papiroloji ve Tarihi Topografya araştırmaları yapmak.

**Çalışma :** Özellikle Küçükasya'da Dr. M. Wörle yönetiminde Yunan epigrafyası çalışmaları yapmaktadır. Ayrıca İstanbul Alman Arkeoloji Enstitüsü ile birlikte, Türkiye'de yapılan kazılarda (Bergama, Limyra, Likya, Herakleia - Latmos) bulunan yazıtlar üzerinde çalışılmaktadır.

**Kitaplık :** Eski çağ tarihi üzerinde ihtisas kitaplığı vardır.

**Yayın :** "Chiron" dergisi, "Vestigia" seri yayınları ve numizmatik alanında yayınları var.

SOCIETAS URALO-ALTAICA  
URAL-ALTAY KURUMU

Adres : Hartungsstrasse 5, 2 Hamburg 13

Başkan : Dr. Gunnar Jarring (İsveçli Türkolog ve Büyükelçi)

Başkan (yönetici) : Prof. Dr. A. von Gabain

Müdür : Prof. Dr. Gyula Décsy

**Kuruluş :** 1952 yılında Prof. Julius v. Farkas tarafından kuruldu, onun ölümünden sonra sırasıyla Prof. Omeljan Pritsak, Prof. Anne Marie v. Gabain yönetti. Şimdi de Prof. Dr. Gyula Décsy yönetmektedir.



**Amaç :** Ural-Altay filolojisini ve özellikle iki dilin ilişkilerini incelemek, bu arada çalışan uzmanların işbirliğini ve gereken malzemeyi sağlamak.

**Yayın :** Ural-Altäische Jahrbücher (1953 yılına dek adı Ungarische Jahrbücher) ayrıca "Mitteilungen" ve "Veröffentlichungen der Societas Uralo Altaica" adlı seri yayınları vardır.

### SÜDOSTEUROPA-GESELLSCHAFT

#### GÜNEY DOĞU AVRUPA KURUMU

**Adres :** Widenmayerstrasse 49, 8 München 22

**Başkan :** Dr. Walter Althammer

**Yönetici :** Dr. Roland Schönfeld

**Kuruluş ve Amaç :** Avrupa'nın güneydoğusunda bulunan ülkelerle bilimsel, kültürel ve ekonomik ilişkileri geliştirmek, bu bölgeye ilişkin bilgileri bilimsel temellere dayanarak ve ideolojik etkilerden uzak biçimde artırmak ve Güney-Avrupa'ya olan ilgiyi canlandırmak amacı ile 2. Dünya Savaşından sonra kurulmuştur.

**Çalışma :** Bilimsel, kültürel ve sanatsal gösteriler düzenlemekte ve bunlara Türkiye'den de heyetler davet etmektedir. "Güney Doğu Avrupa ve Yakın Doğu arasında 1976 da Ulaştırma" konulu seminere Türkler de katılmıştır. Ayrıca bazı burs ve ödüller sağlamakta, gençleri bu alanda çalışmaya teşvik etmektedir.

### STAATLICHE MUSEEN PREUSSISCHER KULTURBESITZ

#### ANTIKEN ABTEILUNG

#### DEVLET MÜZELERİ PRUSYA KÜLTÜR VARLIĞI

#### ESKİ YAPITLAR BÖLÜMÜ

**Adres :** Schloss-Strasse 1, 1 Berlin 19 - Charlottenburg

**Müdür :** Prof. Dr. Klaus Vierneisel

**Kuruluş :** 19. yüzyıldanberi Berlin Kraliyet Müzesinin Eski Yapıtlar Bölümünde saklanan heykel, mimari yapıtı vb. nin çoğunluğu II. Dünya Savaşından sonra Doğu Berlin'de Bergama Müzesinde bulunmakla birlikte, bir kısmı da Batı Berlin de kaldığından, bunları sergilemektedir.

**Amaç :** Eski yapıtları saklamak ve sergilemek.

**Koleksiyon :** Eldeki yapıtlar arasında, Türkiye'den gelen birçok tarihi eşyalar var. Özellikle 19. yüzyılda yapılmış olan bazı kazılarda (Milet, Bergama, Priene, Gordion) birçok Yunan ve Roma dönemi eski yapıt ve az da olsa Eski Doğu kültürlerine ilişkin eşya bulunmaktadır. Bunlar ayrıca bilimsel biçimde incelenmektedir.



## ALMANYA (DOĞU)

HUMBOLDT-UNİVERSITÄT (BERLIN)

SEKTION ASIENWISSENSCHAFTEN

BEREICH WESTASIEN, FACHGEBIET TÜRKOLOGIE

BERLİN HUMBOLDT ÜNİVERSİTESİ, ASYA BİLİMLERİ  
BÖLÜMÜ, BATI ASYA ENSTİTÜSÜ, TÜRKOLOJİ KÜRSÜSÜ

Adres : Unter den Linden 11-13, 108 Berlin

Müdür : Prof. Dr. G. Hazai (Türkoloji)

Kuruluş : 1963 yılında Doç. Dr. G. Hazai'nin Macaristan'dan Doğu  
Berlin'e gelmesiyle kuruldu.Amaç : Bilim kuruluşları (Akademi, Üniversite vb.) için genç Türko-  
loglar yetiştirmek ve dış ticaret, ya da başka dış görevlerde çalışacak  
elemanlara türkoloji alanında yeterli bilgi vermek.

Çalışma : Türk dili, edebiyatı, tarihi öğretilmektedir.

KARL - MARX UNIVERSITÄT (LEIPZIG) ABTEILUNG GESCHICHTE

LEIPZIG KARL - MARX ÜNİVERSİTESİ, TARİH BÖLÜMÜ

Adres : 701 Leipzig, Ritterstrasse 26

Başkan : Prof. Dr. Ernst Werner

Çalışma : Leipzig Üniversitesinde Türk incelemelerinin eski bir gele-  
neği vardır. Tanınmış Osmanlı tarihçisi Prof. E. Werner'in Türk  
tarihi ile ilgili çeşitli incelemeleri içinde "Die Geburt einer Gross-  
macht - Die Osmanen (1300 - 1481)" adlı kitabı belirtilmeğe değer.  
Üniversitenin Tarih Bölümü önümüzdeki yıllar için 11. ve 12. yüz-  
yılarda Doğu-Batı ilişkilerini programına aldığından şu sırada  
Osmanlı tarihi okutulmamaktadır.AKADEMIE DER WISSENSCHAFTEN DER DDR,  
ZENTRALINSTITUT FÜR ALTE GESCHICHTE UND ARCHÄOLOGIE  
BEREICH ALTER ORIENT  
INSTITUT FÜR ORIENTFORSCHUNGDEMOKRATİK ALMAN CUMHURİYETİ BİLİMLER  
AKADEMİSİESKİÇAĞ TARİHİ VE ARKEOLOJİ MERKEZ ENSTİTÜSÜ  
ESKİ DOĞU BÖLÜMÜ, DOĞU ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ

Adres : Leipziger Str. 3-4, DDR-108 Berlin

Müdür : Prof. Dr. J. Herrmann (Enstitü Md.)

Müdür : Doç. Dr. H. Klengel (Eski Doğu Bölümü Md.)

Kuruluş : 1948 yılında Doğu Araştırmaları Enstitüsü kuruldu. Doğu  
Türkistan'a ilişkin eski ve zengin belgelerden oluşan Turfan kolek-  
siyonunun bakımı ve incelenmesi bu Enstitünün görevlerinden  
biri idi. 1965 yılında birkaç bilim adamının Enstitüye alınması  
ile Turfan araştırmaları güçlendi. 1969 yılında akademi refor-  
mundan sonra Doğu halkının kültür ve tarihini araştırma bölümü  
yeni kurulan Eskiçağ Tarihi ve Arkeolojisi Merkez Enstitüsüne  
verildi ve bunun için Eski Doğu Bölümü kuruldu. Bu tarihten  
beri Turfan araştırmaları bu Bölümün görevi oldu.Amaç : Enstitü Feodalizmin doğuşuna dek Asya, Afrika ve Avrupa  
halklarının tarih ve kültürü üzerinde incelemeler yapmayı, Eski  
Doğu Bölümünde ise, Mısır, Sudan, Önyasya, İran, Hindistan Çin ve  
Orta Asya tarih, kültür ve dilleri üzerinde araştırmaları geliştir-  
meği amaçlamaktadır.Çalışma : Enstitü 4.-14. yüzyıllara ilişkin Doğu Türkistan metinlerine  
sahiptir. Bu kaynak koleksiyonunun en önemli bölümü Turfan  
metinleridir. Eski Doğu Bölümünde ise araştırmaların ağırlık  
noktası İran ve Türk Turfan metinlerinin incelenmesidir.Yayın : Yapılan incelemelerle ilgili yazılar "Schriften zur Geschichte  
und Kultur des Alten Orients, Berliner Turfan Texte" serisi olarak  
yayınlanmaktadır. "Mitteilungen des Instituts für Orientfor-  
schung" adlı üç ayda bir çıkan ve "Orientalistische Literaturzeitung"  
adlı tüm Doğu kültürlerini ve ilişkilerini içeren yayımları tanıtan  
iki ayda bir çıkan dergileri var.



## STAATLICHE MUSEEN ZU BERLIN DDR

## DDR BERLİN DEVLET MÜZELERİ

**Adres :** Bodestrasse 1-3, DDR-102 Berlin

**Genel Müdür :** Prof. Dr. Gerhard Rudolf Meyer

**Kuruluş :** 1830 da kuruldu. Müze birkaç bölümden oluşmaktadır.

**Bergama Müzesi :** Türkiye’de Bergama’da ilk kez Alman mühendisi Carl Humann 1860’larda Zeus Sunağına ilişkin mermer kabartmalara rastladı. Bunun üzerine Berlin Eski Yapıtlar Müzesi Bergama Akropolünde kazılara girişti. Bu kazılar üç aşamada 1938 yılına dek sürdü. Müzenin 1878 yılında Babıâli’den elde ettiği izin üzerine, Bergama kazılarında bulunan heykel, kabartma ve anıt parçalarının bir bölümü Berlin’e yollandı. Bunlarla orada Athena Tapınağı aslına uygun biçimde yeniden kurulduğu gibi, Zeus Sunağının heykel ve kabartmaları da Sunağın aslına uygun olarak binada bir araya getirilerek Bergama Müzesi (Pergamon Museum) adı ile ortaya konuldu. İkinci Dünya Savaşı sırasında Eski Yapıtlar Müzesi bazı hasar gördü ise de bunlar onarılıp Müze 1958’de yeniden açıldı.

**Tarih öncesi ve Öntarih Müzesi :** 18. yüzyıldan beri koleksiyonları var. 1880 de Heinrich Schliemann’ın Truva koleksiyonuna sahip oldu. 1963’den beri Devlet Müzelerinin bir parçası oldu.

**Nüminematik Bölümü :** 16.-17. yüzyıllara dayanır. 500 binden fazla sikkeler, kaime, madalya ve mühüre sahiptir.

**Antik Bölüm :** Koleksiyonunun bir kısmı Helenistik ve Roma mimarisine ilişkin olup Bergama, Magnesia, Priene ve Milet kazılarında gelmiştir. Bu buluntular 1874-1900 yıllarında Berlin’e geldi ve 1930 yılından beri Bergama Müzesi’nde sergilenmektedir.

**Önasya Müzesi :** 1899 da kuruldu, Samal ve Hattuşa’ya ait buluntular buradadır. 1930 dan beri Bergama Müzesinde sergilenmektedir.

**İslam Müzesi :** 1904 de Emevi Sarayı Mschatta’nın cephesinin hediye edilmesiyle kuruldu. Çeşitli dönemlere ilişkin İslâm el sanat eserleri var.

**Çalışma :** Müze sürekli biçimde ya da özel vesilelerle sergiler, yayın, araştırma ve tanıtım çalışmaları yapmaktadır.

## DEUTSCHE STAATSBIBLIOTHEK

## ASIEN - AFRIKA ABTEILUNG

## ALMAN DEVLET KİTAPLIĞI, ASYA - AFRIKA BÖLÜMÜ

**Adres :** Unter den Linden 8, Postfach 1312, DDR -1086 Berlin

**Müdür :** Dr. Karl Schubart - Engelschall

**Kuruluş :** 1919 da Prusya Devlet kütaphının Doğu Bölümü olarak kuruldu. Kitaphık Türkoloji ile ilgili çok zengin yapıtlar topladı. Ancak II. Dünya Savaşında bazı kayıplara uğradı.

**Kitaphık :** Hepsi yirmüki bin olan yazmaların bir bölümü savaş sonunda Batı Berlin’de kaldı. Bunlar Batı Berlin’de “Staatsbibliothek Preussischer Kulturbesitz” adlı kitaphıkta saklanmaktadır.

Doğubilim uzmanlık kitaphığında 200 bin cilt kitap vardır. Bunların 98 bini Asya ve Afrika’ya, 45 bini Ön, Orta ve Kuzey Asya’ya (Türkiye ve Türkçe konuşan ülkeler buraya dahildir) ilişkindir. Ayrıca 6 bin çeşit periyodik bulunmaktadır.

**Yayın :** Pertsch, Verzeichnis der Türkischen Handschriften der Königl. Bibliothek zu Berlin, Berlin 1889



## AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ

Amerika Birleşik Devletlerinde Türkler ve Türk devletlerine ilişkin incelemeler<sup>1</sup>, Avrupa'ya göre, geç başlamış, fakat İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra sanki bir patlama biçiminde birden bire yoğunlaşmıştır. Bunun böyle oluşunun nedenleri, Amerika'nın Türkiye'den uzak bulunuşu, Birinci Dünya Savaşı'na dek Dünya politikasına karışmaması ve sömürgecilikle ilişkisi bulunmaması, hatta o savaştan sonra da yeniden kabuğuna çekilmesi, fakat İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra uluslararası ilişkilerde ön planda rol oynamağa başlaması ve bu arada Orta Doğunun öneminin artması sonucu Türkiye'ye ve dolayısıyla Türk incelemelerine büyük bir ilgi duymasıyla açıklanabilir.

Bununla birlikte, Amerika Birleşik Devletleri'nin bilimsel ve kültür araştırmaları açısından Doğu Avrupa ve Orta Doğu'ya ilgisi 19. yüzyıl sonlarında başlamış, bunun yanı sıra bazı dinsel kuruluşların misyonerler göndermek ya da okullar kurmak suretiyle bu bölgede etkili olmak istediği görülmüştür.

Gerçekten, Batı uygarlığını anlamak için Doğu'yu da bilmek gerektiği düşüncesinden hareket eden bazı bilginler Doğu'ya ilgi duymağa başlayınca ilk kez Harvard Üniversitesinde Prof. Archibald Cary Coolidge, 1894-95 öğretim yılında "History of Northern and Eastern Europe" adlı derslerinde 1453-1795 dönemindeki Osmanlı tarihini öğretmişti. İki yıl sonra aynı Üniversitede Osmanlı İmparatorluğu için "The Eastern Question" başlıklı dersler başlamıştı. Böylece Harvard'da Türk incelemeleri günümüze dek sürecekti.

<sup>1</sup> Türk incelemelerini özetleyen bazı yazılar şunlardır: "John K. Birge, A Guide to Turkish Area Study, Washington D. C. 1949"; "Stanford J. Shaw, Ottoman and Turkish Studies in U. S.", Bu yazı ile bunun üzerinde yorum yapan Prof. Richard L. Chambers'in yazısı, Kemal Karpat'ın Türkiye Cumhuriyetinin 50. yıldönümü vesilesiyle Milwaukee'de düzenlenen sempozyom bildirilerinin yer aldığı "The Ottoman State and its place in the World History, Leiden 1974" adlı kitabında bulunabilir. "Directory of Graduate and Undergraduate Programs and courses in Middle East Studies in U. S., Canada and Abroad, MESA Bulletin, Special issue, Vol. 8, (1974)"; "Dr. Ercüment Kuran, Research on Turkish History and Culture in the U. S., Cultura Turcica, II., No. 1, (1965)" ve "Amerika'da Türk Tarihi ve Kültürü Araştırmaları, Türk Kültürü Dergisi, III, No. 28, Şubat 1965"; "Quarterly Check - List of Oriental Studies, American Bibliographic Service, Darien, CT. 06820".

II. Abdülhamid zamanında Amerikan kamu oyu "Ermeni soykırımı", "Kızıl Sultan", "Bulgarlara zulüm" gibi sloganların etkisinde kalmıştı. Artık İmparatorluğun yıkıldığına da inanılarak, Batı uygarlığının üstünlüğü yargısından hareket edip "kâfir Doğu'yu aydınlatmak" gibi bir hevesle, Osmanlı İmparatorluğunda bir çok öğretim kurumları (İstanbul'da Robert Kolej, Beyrut ve Kahire'de Amerikan Üniversiteleri, çeşitli yerlerde Amerikan kolejleri) kurulmasına başlanmış, bu arada misyonerlerin faaliyeti de yoğunlaşmıştı.

O dönemde Türklerin Amerika'daki imgesi şu idi : Cahil, geri ve zalim bir kavim! Osmanlı İmparatorluğunun genişleme dönemi ise, Bizans uygarlığının etkisi, Hristiyanlardan oluşturulan Devşirme örgütünün değeri gibi nedenlere bağlanıyor, bunların bozulması sonucunda da İmparatorluğun gerilediğine inanılıyordu. Gerçi, Hammer, Zinkeisen gibi Avrupalı tarihçiler Osmanlı İmparatorluğu üzerinde gerçeklere uygun biçimde kitaplar yazmışlardı, fakat bunların Amerika'da etkisi pek fazla olmamıştı. Avrupalıların kitaplarından aktarılan bazı bilgiler, ya da Türkiye'deki Amerikan temsilcilerinin raporları ancak düzeysel bir etki yapabiliyordu. 1913 yılında Albert Howe Lybyer'in "The Government of the Ottoman Empire in the Time of Suleiman the Magnificent" adlı doktora tezi ve Coolidge'in ölümünden sonra 1944'de yayınlanan - "Suleiman the Magnificent" adlı kitabı da henüz ön yargılardan arınmış değildi.

Bununla birlikte, 1929 yılında Harvard'da diplomasi tarihi okutan William Langer ve Bizans tarihçisi R. Black Türk ve Arap incelemelerini araştırma ve teşvike başladı. Bu arada Balkan incelemeleri de Osmanlı tarihi kaynaklarının önemini ortaya koymuştu. Gibbons'un 1916'da ilk baskısı çıkan "The Foundation of the Ottoman Empire" adlı kitabı o zamana göre yararlı olmuştu. Chicago Üniversitesinde Prof. Quincy Wright, Princeton'da Walter L. Wright ve onu izleyen Lewis Thomas'ın Türk incelemelerinin gelişmesinde büyük rolü oldu. Barnette Miller'in Osmanlı devletine ilişkin 1931 ve 1941 yıllarında çıkan iki yapıtı ve Frank Bailey'in Osmanlı Reform hareketleriyle ilgili 1942'de ve H. Howard'ın Türkiye'nin taksimine ilişkin 1931'de yayınlanan kitapları ayrıca belirtilmeğe değer.

Türklerin, Atatürk'ün önderliğinde modern bir devlet kurması Amerikalıları da etkilemişti. Fakat, gene de bilimsel alanda Türk incelemeleri fazla gelişmedi. Bu dönemin bir yararı Türklere ilişkin ön yargıların çok azalması olmuştu.



İkinci Dünya Savaşından sonra artan ilginin nedenlerine gelince : Her şeyden önce, Amerika Birleşik Devletleri uluslararası ilişkilerde en ön planda sorumlu bir rol oynamaya başlamıştı. Dünya küçülmüş, ideolojik bakımdan ikiye bölünmüş, komünizm tehlikesi Amerika'da derinliğine duyulmuş, özgür dünyanın ve özellikle aynı kültür ve uygarlığa bağlı Batı ülkelerinin savunulması gereğine inanılmış, NATO ittifakı ile bu dünya örgütlenirilmiş, Batı Avrupa'nın ve Akdeniz'in komünizm egemenliğine girmesinin Amerika'yı da tehdit edeceğine inanılmıştı. Bunun yanında, artık tam bağımsızlığına kavuşan Arap ülkeleri ortasında, 1947 yılında Amerika Birleşik Devletleri'nin desteği ile kurulan İsrail devletinin, Amerikan yahudilerinin etkisiyle, yaşatılması ve geliştirilmesi azmi ortaya çıkmıştı. Bu koşullar içinde, hem Avrupa ile Orta Doğu, hem de Sovyet Rusya ile Akdeniz arasında son derece stratejik bir yere sahip olan, aynı zamanda Doğu ve Batı kültürleri ortasında bir role sahip bulunan Türkiye'ye -ki NATO içinde Amerika Birleşik Devletleri ile müttefik de olmuştu- ilginin artması pek doğaldı.

İkinci Dünya Savaşından sonra Türk incelemelerinin öncüsü Princeton Üniversitesi olmuştu. Onu Columbia izliyordu. Arkasından Harvard, Michigan, Chicago, California (Los Angeles), Indiana, Washington (Seattle), George Washington, Ohio, Utah, Wisconsin ve ötekileri Türk incelemelerini geliştirdi. Bunların bazılarında Orta Doğu ile ilgili süreli yayımlar başladı. (Aşağıda ayrı ayrı gösterilecektir).

Öte yandan, 1946 yılında Washington'da "Middle East Institute" kuruldu ve bunun dergisi "Middle East Journal" bugüne dek çıkmaya başladı. Stanford'da 1919 yılından beri faaliyet gösteren "Hoover Institution" Türk tarihini de içine alan çalışmalarına yeni bir düzen verdi. 19. yüzyıldan kalan "American Oriental Society"nin yanında, İkinci Dünya Savaşından sonra kurulan "Council for Middle East Affairs" adlı Kurumun 1950 yılında çıkarmaya başladığı "Middle Eastern Affairs" dergisinde -ki 1963 yılında kapanmıştır- Türkiye incelemelerini de kapsayan yazılar çıktı. Bu arada, Batı kaynaklarına dayanarak, Fischer-Galati'nin "Ottoman Imperialism and German Protestantism (1921-55)" adlı ilginç yapıtı 1959 da, Puryear'in "Napoleon and the Dardanelles" başlıklı kitabı 1951 de yayımlandı. Buna karşın, L. Thomas ile R. Frye'in "The U. S. and Turkey and Iran" adlı yapıtı, bilimsel Türk incelemeleri için yeni bir çığır açtı. 1959 yılında Ziya Gökalp'in yapıtlarının bazıları "Turkish Nationalism and Western Civilisation" adı ile New York'ta

basıldı. Orta Doğu tarihinin tanınmış İngiliz uzmanı Prof. Bernard Lewis'in -ki bir kaç yıl önce Princeton Üniversitesine geçmiştir- Türkiye ile bazı araştırmaları da Amerika Birleşik Devletlerinde yayımlandı.

Türkiye'ye, ya Orta Doğu çerçevesinde, ya da Balkan ve Doğu Akdeniz ülkesi olarak bağımsız biçimde gösterilen bu ilginin yanı sıra, Orta Asya Türklerine de ilgi, Sovyet Rusya'nın bünyesini iyi tanımak niyetinin etkisiyle, birden bire artmıştı. Indiana Üniversitesi başta olmak üzere (Department of Uralic and Altaic Studies) bir çok Üniversitede Türkiye dışındaki Türklerin dil ve kültürleri incelenmeğe ve okutulmağa başlandı, kitaplar yayımlandı.

Türkçe ve Türk edebiyatı öğretimi, aşağıda ayrı ayrı görüleceği üzere, özellikle Orta Doğu İncelemeleri Merkezleri kurulan Üniversitelere yayıldı.

Anadolu arkeolojisi ile Sümer ve Hitit dil ve kültürüne olan ilgi de Üniversitelerdeki öğretim ve araştırmalar, ya da "Archaeological Institute of America" desteği ile artmış bulunmaktadır.

Bu koşullar içinde, bir yandan Amerikan hükümetinin, öte yandan Üniversiteler ya da bilimsel derneklerin yardımı ile Türkiye'ye Amerikalı araştırmacıların gönderilmesi arttı ve 1964 yılında "American Research Institute in Turkey"nin kurulmasıyla, bu akın düzenlenmiş oldu. Bu arada, Peace Corps (Barış Gönüllüleri) örgütü çerçevesinde, ya da yaz aylarında dil kursları için gelen Amerikalı gençlerin izlenimleri orada etkiler yaptı.

Tüm bunlara, Türk ve Amerikan Üniversiteleri arasındaki bilimsel temaslar ve Profesör mübadelesinin etkisini de katmak gerekir. Bugün Amerikan Üniversitelerinde, Türk incelemeleri çerçevesinde ders veren on dolayında Türk profesörü olduğunu ve ara sıra bazı Türk Profesörlerinin de "Konuk Profesör" olarak oralarda ders verdiğini belirtmeliyiz.

İkinci Dünya Savaşından sonra Amerikan Hükümetinin, dünyanın öteki uluslarının yaşamını ve kurumlarını daha iyi öğrenmek özlemini yansıtan önemli kararlarından biri 1964 yılında "National Defence Educational Act" adlı Kanunu Kongreden geçirmesi olmuştur. Bununla, yapılacak incelemeler için burslar sağlamak üzere ilgili bilim kurumlarına parasal yardım başlamıştır.

İşte, Orta Doğu (ya da Yakın Doğu) adı altındaki incelemeler çerçevesinde Amerikan Üniversitelerinde, Türkiye ve Türklerle ilgili öğretim ve araştırmalar da böylece hız kazanmıştır Bugün Amerikan üniversite



ve kolejlerinin seksen kadarında Orta Doğu ülkelerine ilişkin olarak insanbilim (humanities) ve sosyal bilimler, ya da bazı dalları okutulmaktadır. İçlerinden ellidördünde Türk incelemeleri de yapılmaktadır. Orta Doğu incelemeleri yapan kurumların çoğunluğunda, dil, edebiyat, antropoloji, etnoloji, tarih, coğrafya, arkeoloji, hukuk, sanat ve mimari, siyasal bilimler, sosyoloji, din, ekonomi, uluslararası ilişkiler disiplinlerinden hepsi birden, ya da, içlerinden bir çokları birden (interdisciplinary) okutulmakta ve araştırılmaktadır. Gene çoğunluğunda, öğretim hem lisans (undergraduate), hem de lisans üstü (graduate) yani master ve doktora düzeyinde yapılmaktadır. Bir çoğunda, lisans üstü öğretim için burs ya da maddesel yardım olanakları vardır.

Tarih incelemeleri açısından Amerikan Üniversitelerinde Türk tarihinin yeri, Arap, İran vb. tarihine oranla çok daha geniştir. Türklerin İslâm dünyasını bin yıla ve Balkanları beşyüz yıla yakın bir süre yönetmesi, ayrıca Orta Asya'da egemenlik kurması nedenleriyle bu doğaldır. Şu kadar ki, Osmanlı arşivlerinin yeterince tasnif edilmemiş olması, Osmanlı Türkçesi öğrenmenin zorluğu gibi nedenler bu ilginin daha fazla sonuç vermesini önlemektedir. Bugün bazı Amerikalı tarihçiler Osmanlı tarihini bâkir bir ormana benzetmektedir. Bu tarih objektif biçimde incelendikçe onlarda sempati yarattığı da görülmektedir.

Dil ve edebiyat öğretimi bakımından, Arapçaya olan ilgi hem daha eski, hem daha geniştir. İbranice'nin izlenmesini İsrail'in varlığı ve Amerika'daki yahudilerin sözkonusu Üniversitelerdeki geniş etkisi ile açıklamak yerinde olur. Farisi de Türkçeden önce gelmektedir. Türkçeyi, Ermenice ve Urdu dili izlemekte, birkaç yerde de Kürtçe okutulmaktadır. Türkçe öğretiminin daha çok yayılmasına Türkiye'nin de yardımcı olması gerekir, kâınındayız.

Siyasal bilimler ve uluslararası ilişkiler açısından Türkiye'nin yerinin öteki İslâm ülkelerinden daha ileride olduğu ve İsrail ile başa baş geldiği söylenebilir. Bunda Türkiye'nin uluslararası alandaki öneminin yanında, laik bir toplum modelini ortaya koyma girişiminin ve güçlü demokrasi rejimini benimsemiş olmasının etkisi olduğu kuşkusuzdur.

#### TÜRK İNCELEMELERİNİ İÇEREN SÜRELİ YAYINLAR

*American Journal of Archaeology*, The Archaeological Institute of America, Princeton - New Jersey (yilda 4 sayı).

*Annual Report of American Numismatic Society* - New York (yilda 1 cilt)

*Ars Orientalis*, University of Michigan - Ann Arbor (yilda 1 cilt).

*ASEA Newsletter*, Publication of American Society for Eastern Arts - Berkeley CA. (yilda dört sayı).

\* *Bulletin of the American Schools of Oriental Research* - Ann Arbor, Michigan (yilda 6 sayı).

*Bulletin, The Metropolitan Museum of Art* - New York (yilda 6 sayı).

*Bulletin of Middle East Studies*, Publication of MESA - New York (yilda 4 sayı).

*Dumbarton Oaks Papers*, Dumbarton Oaks Center for Byzantine Studies - Washington (yilda 1 cilt).

*East European Quarterly* - Colorado State University (yilda 4 sayı).

\* *Harvard Journal of Asiatic Studies*, Harvard-Yenching Institute - Cambridge, Mass. (yilda 1 cilt).

*International Journal of Middle East Studies*, Publication of MESA - New York (yilda 4 sayı).

*Journal of the American Oriental Society* - New Haven, Conn. (üç aylık).

*Journal of Ancient Near Eastern Society* - New York (yilda 4 sayı).

*Journal of Asian Studies*, Publication of the Association for Asian Studies - Chicago (yilda 4 sayı).

*Journal of Cuneiform Studies*, The American Schools of Oriental Research - Cambridge, Mass. (yilda 4 sayı).

*Journal of Near Eastern Studies*, Publication of the Middle East Center - University of Chicago (yilda 4 sayı).

*Middle East Journal*, Publ. of the Middle East Institute - Washington (yilda 4 sayı).

*The Muslim World*, Edited by W. A. Bljlefeld - Cambridge (yilda 4 sayı).

*Newsletter*, Association for Asian Studies - Michigan (yilda 4 sayı).

*Numismatic Literature*, American Numismatic Society - New York (yilda 2 sayı).

UNIVERSITY OF CALIFORNIA (BERKELEY)  
DEPARTMENT OF NEAR EASTERN STUDIES

CALIFORNIA ÜNİVERSİTESİ (BERKELEY)  
YAKIN DOĞU İNCELEMELERİ BÖLÜMÜ

Adres : Berkeley 94720

Müdür : Prof. William M. Brinner

Kuruluş ve Amaç : Son 20 yıl içinde kurulan Orta Doğu inceleme merkezlerinden biridir.



**Çalışma :** Lisans (A. B.) ve lisans üstü (M. A. ve Ph. D.) öğretim ve araştırma yapılmaktadır. Özellikle, Yakın Doğu eski uygarlıkları ve arkeolojisi üzerindeki incelemeler yoğunudur. Orta Doğu dilleri arasında Türkçeyi ve Türk edebiyatını Grace Smith ve Türk tarihini de John M. Smith okutmaktadır. Ayrıca Ruggero Stefani Anadolu incelemeleri üzerinde çalışmaktadır.

Bölüme bağlı çeşitli öğretim ve araştırma faaliyetini "Near Eastern Center" (bakınız) adlı Merkez düzenlemektedir.

**UNIVERSITY OF CALIFORNIA (LOS ANGELES)  
NEAR EASTERN CENTER  
CALIFORNIA ÜNİVERSİTESİ (LOS ANGELES)  
YAKIN DOĞU MERKEZİ**

**Adres :** Los Angeles, California 90024

**Müdür :** Speros Vryonis

**Kuruluş ve Amaç :** İkinci Dünya Savaşından sonra 1957 de kurulan ilk Orta Doğu Merkezlerinden biridir. Orta Doğu dilleri, kültürü ve sosyal yaşamı üzerinde öğretim ve araştırma yapmak amacını gütmektedir. Bu incelemeler Balkanları ve Orta Asya'yı da kapsamaktadır.

**Çalışma :** Lisans ve lisans üstü (B. A., M. A., Ph. D.) düzeyde öğretim ve araştırma yapılmakta ve burslar verilmektedir.

Türk dillerini Andras Bodrogligeti, Türk edebiyatını Steven West, Osmanlı tarihini Stanford Shaw, Bizans ve Ortaçağı tarihini Speros Vryonis okutmaktadır.

Merkez, Türkiye'deki Amerikan Araştırma Enstitüsünün (bakınız) faaliyetine katılmaktadır. Orta Doğu ülkelerinden davet ettiği konuk profesörler arasında Boğaziçi Üniversitesinden Şerif Mardin de bulunmaktadır.

**Kitaplık :** Orta Doğu ile ilgili 100 bin kitaptan ve 8.500 yazmadan oluşan zengin bir kitaplığı vardır.

**Yayın :** Merkez birçok ders kitabı yayınlamıştır. Bu arada, 1975 yılında Andras Bodrogligeti'nin "A Central Asian Islamic Work in late Chagatay : Halis's Story of Ibrahim" adlı yapıtı çıkmıştır. S. Vryonis'in de "Islam and Cultural Change in the Middle East" başlıklı bir kitabı yayımlanmıştır.

**STANFORD UNIVERSITY  
HOOVER INSTITUTION ON WAR REVOLUTION AND PEACE  
STANFORD ÜNİVERSİTESİ - HOOVER SAVAŞ, DEVRİM  
VE BARIŞ KURUMU**

**Adres :** Stanford, California 94305

**Müdür :** W. Glenn Campbell

**Kuruluş ve Amaç :** Amerika Birleşik Devletleri başkanlarından Herbert Hoover, 1. Dünya Savaşı sonunda 1919 da, bu savaşa ilişkin belgelerden (kitap, dergi, v.b.) oluşan bir kitaplığı Stanford Üniversitesinde kurdu. Bu kitaplık zamanla siyasal konuları da içerdi ve II. Dünya Savaşından sonra daha da genişledi.

Kurum, 20. yüzyılda ulusal ve uluslararası sorunları araştırmak, özellikle dünya savaşlarını doğuran nedenleri, bu savaşların yönetimi ve sonuçlarını incelemek amacı ile kurulmuştur.

**Kitaplık :** Çeşitli ülkelere ilişkin tarih, ekonomi ve politika alanlarında bir milyonu aşan kitap, çeşitli dillerde gazete, 15 bin süreli yayın, çeşitli siyasal parti, dernek ve kurumların yayımları, haritalar, film, plak, foto, madalya koleksiyonları vardır. Bunların içinde Orta Doğu'ya ve bu arada Türkiye'ye ilişkin özel koleksiyonlar da bulunmaktadır. 1948 yılında, Orta Doğu ile ilgili koleksiyon, Arapça, Türkçe, Farsça ve Batı dillerinde malzeme sağlanarak, zenginleştirilmeye başlandı. Oysa, o zamana dek, Türkiye ve Osmanlı tarihi üzerinde sadece Çarlık Rusya - Osmanlı İmparatorluğu ilişkileri, 1877-1878 Savaşı, 1. Dünya Savaşı, Gelibolu savaşı gibi konuları içeren malzeme vardı. 1957 yılında Rockefeller Vakfının sağladığı olanakla, 12 tanınmış Türkolog biraraya gelerek Türk koleksiyonunu gözden geçirip geliştirilmesi için önerilerde bulundu. Türkiye'ye ilişkin 30 bin cildi aşan koleksiyon Osmanlı dönemi, özellikle Meşrutiyet, Cumhuriyet, Kurtuluş Savaşı, ideolojik cereyanlar vb. konularındaki kitapları içerir. Hüseyin Tutya ve Hidayet Dağdeviren'den satın alınan özel koleksiyonlar da kütüphaneye katıldı. Tüm Türk koleksiyonu Şerif Mardin, Sami Özerdim, Samahat Turan gibi Türk uzmanların yardımı ile tasnif edildi.

**Yayın :** Doğu ve Batı Avrupa ile Ortadoğu'yu ilgilendiren yayınlar arasında, özellikle Türkiye'yi ilgilendiren yapıtlardan Ferenc A. Vali'nin "The Turkish Straits and Nato", G. Harris'in "Troubled



Allience: Turkish American Problems in Historical Perspective” ve “The Origine of Communism in Turkey” adlı kitaplar ayrıca belirtilmeğe değer.

**UNIVERSITY OF DENVER**  
**GRADUATE SCHOOL OF INTERNATIONAL STUDIES**  
**DENVER ÜNİVERSİTESİ,**  
**ULUSLARARASI İNCELEMELER YÜKSEK OKULU**

Adres : Ben M. Cherrington Hall, Denver, Colorado 80210

Müdür : Prof. Joseph S. Szyliowicz.

**Kuruluş ve Amaç:** Kuzey Afrika dahil, Orta Doğu üzerinde mukayeseli öğretim ve araştırmalar yapmak üzere İkinci Dünya Savaşından sonra kurulan bir kurumdur. İsrail ile ilgili sorunlara ağırlık verilmektedir.

**Çalışma :** Okulda yalnız lisans üstü öğretim ve araştırma yapılmakta ve öğrenciler devlet kuruluşlarına, uluslararası kuruluşlara öğretim görevlisi ve araştırmacı olarak yetiştirilmektedir. Okul Colorada Üniversitesi ile bazı dersleri ortaklaşa vermektedir. Yabancı dil öğretimi yoktur.

Türkiye bakımından önemli olan yönü, günümüzde Orta Doğu ile ilgili siyasal ve uluslararası ilişkiler üzerinde yapılan ders ve araştırmalardır. Okulun Müdürü Szyliowicz de esasen bu alanda tanınmış bir uzmandır.

**UNIVERSITY OF CHICAGO - MIDDLE EAST STUDIES CENTER**  
**TURKISH STUDIES GROUP**  
**CHICAGO ÜNİVERSİTESİ, ORTA DOĞU İNCELEMELERİ**  
**MERKEZİ**  
**TÜRK İNCELEMELERİ GRUBU**

Adres : 1130 East, 59 th Street, Chicago, Illinois 60637

Türk İncelemeleri Grubu : 1155 East 58th Street.

Müdür : Leonard Binder

**Kuruluş ve Amaç:** Amerika Birleşik Devletleri'nde Chicago Üniversitesi Orta Doğu incelemelerine yer veren en eski öğretim kurumlarından biridir. 1891 yılında Üniversite içinde başlayan bu incelemeler, 1891

de Doğu dilleri için ayrı bir bölüm açılınca genişledi. Ayrıca, Üniversiteye bağlı olarak, bir de “Oriental Institute” kuruldu. Modern anlamda ve geniş kapsamlı Orta Doğu incelemeleri de, ikinci Dünya Savaşından sonra, ilk kez Chicago Üniversitesinde başladı. Bunda Prof. Quincy Wright'ın büyük rolü oldu. Prof. Wright Osmanlı İmparatorluğu, modern Türkiye ve Yakın Doğuya ilişkin bir çok araştırmalar yapmış, değerli yapıtlar yazmıştır. (Bakınız : J. Piscatori, Quincy Wrights' contribution to Middle East Studies, The Middle East Journal, Winter 1975). Son yıllarda, Merkez Müdürü Dr. Binder başkanlığında bir Türk İncelemeleri Grubu kuruldu.

**Çalışma :** Lisans (B. A.) ve lisans üstü (M. A.), ve doktora (Ph. D.) öğretim ve araştırmaları yapılmaktadır.

Türk dili, edebiyatı ve tarihi açısından en geniş öğretim ve araştırma yapan Amerikan Üniversitelerinden biridir. Pariste de Türk tarihi okutan Prof. Alexandre Bennigsen yılın bir bölümünde aynı görevi bu Merkezde yapmaktadır. Richard Chambers ve John Woods Türkçe ve tarih dersleri vermektedir. Onların yanı sıra, Prof. Halil İnalcık Osmanlı tarihi, Fahir İz Türk edebiyatı, Güney Kut da Türkçe okutmaktadır.

Merkezde ayrıca araştırmalar yapılmakta, konferanslar ve seminerler düzenlenmektedir. Türk incelemeleri grubu da özel incelemeler yapmaktadır.

**Yayın :** 1941 yılından beri “Journal of Near Eastern Studies” adlı üç aylık bir süreli yayını vardır. Öğretim üyelerinin ayrıca yayınladığı çeşitli yapıtlar arasında Prof. Halil İnalcık'ın “History of Ottoman Empire” adlı kitabı belirtilmeğe değer. Öte yandan, Prof. Bennigsen'in Orta Asya Türkleri tarihi üzerinde hazırladığı bir kitabın basılmak üzere olduğu öğrenilmiştir.

Prof. Fahir İz ve arkadaşlarının girişimi ile Türk İncelemeleri Grubu Evliya Çelebi'nin 10 ciltlik Seyahatnamesinin tıpkı basımını ve, latin harfleriyle birlikte, İngilizce çevirisini 1977 yılından itibaren yayımlamağa başlayacaktır. Öte yandan, Prof. Fahir İz, Harvard Üniversitesindeki Türkçe Profesörü Şinasi Tekin ile birlikte, 1977 den itibaren altı ayda bir “Journal of Turkish Studies” dergisini çıkaracaklardır.



INDIANA UNIVERSITY  
DEPARTMENT OF NEAR EASTERN LANGUAGES  
AND LITERATURES

INDIANA ÜNİVERSİTESİ  
YAKIN DOĞU DİLLERİ VE EDEBİYATI BÖLÜMÜ  
DEPARMENT OF URALIC AND ALTAIC STUDIES  
URAL VE ALTAY İNCELEMELERİ BÖLÜMÜ

Adres : (Yakın Doğu Bl): 126, Goodbody Hall, Bloomington, Indiana, 47401

Başkan : Prof. Wadie Jwaideh

Adres : (Ural Altay Bl): 101, Bloomington, Indiana, 47401

Başkan : Prof. Denis Sinor

**Kuruluş ve Amaç :** Yakın Doğu halklarının dilleri, kültürleri ve arkeolojisini öğretmek ve araştırmak amacı ile bir Bölüm ve, onunla ilişkili olmakla birlikte, 1962 yılında ayrıca Ural ve Altay İncelemeleri Bölümü ve bu Bölüm içinde okutulan çeşitli dalları düzenlemek üzere, bir "NDEA Uralic and Inner Asian Language and Area Center" adlı bir merkez kurulmuştur.

**Çalışma :** Yakın Doğu Dilleri ve Edebiyatı Bölümünde, lisans (B. A.) ve Lisans üstü (M. A., Ph. D.) düzeyde öğretim ve araştırma yapılmaktadır. Türkçe (Osmanlı ve modern) ve Özbek dili ve Türk edebiyatı, Osmanlı tarihi, Yakın Doğu tarihi ve siyasal sistemleri, Anadolu sanat ve arkeolojisi okutulmaktadır. Türkçe derslerini Dr. İlhan Başgöz, Osmanlı tarihini Gustav Bayerle vermektedir. Türk tarihi uzmanlarından biri de Barbara Jelavich'tir. Kendisi Boğazlar sorununa ilişkin bir de kitap yazmıştır.

Ural ve Altay Bölümü, Amerikan Üniversiteleri içinde bu alanda en geniş ve derinliğine çalışan Merkezdır. Finlandiya'dan Pasifik Denizine, Asya'nın kuzeyinden Akdenize dek uzanan geniş bölgedeki halklar ve Macaristan ile ilgili dil ve kültür öğretimi ve araştırmaları lisans (B. A.) ve lisans üstü (M. A. ve Ph. D.) düzeyde yapmaktadır. Lisans düzeyindeki öğretimde, Türklerle ilgili olarak, Orta Asya uygarlığı, İç Asya tarihi, Osmanlı tarihi, Sözlü Türk Edebiyatı gibi özel dersler de vardır. M. A. düzeyinde Ural, Altay ve İç Asya dalları çerçevesinde dil ve kültür

dersleri genişlemektedir. Doktora (Ph. D.) düzeyinde ise, Macar, Fin, Ural, Türk, Moğol, Altay, Tibet ve İç Asya incelemeleri dalları çerçevesinde öğretim ve araştırmalar yapılmaktadır.

Ural ve Altay incelemeleri bölümü Uluslararası Altaistik kongrelerinin (Bakınız: Uluslararası Bölüm) düzenlenmesi ve yürütülmesinde başlıca rolü oynamaktadır.

**Yayın :** 1962 de Nicholas Poppe'un "American Studies in Altaic Linguistics" başlığı ile yayımladığı inceleme Orta Asya Türkleriyle ilgili bilimsel çalışmaları göstermek bakımından belirtilmeğe değer. Indiana Üniversitesinin ciltler halinde çıkan Ural-Altay incelemeleri Amerika'daki temel yapıttır. Bu Üniversite'de bilimsel çalışmalar yapan ve halen Hacettepe'de Türk dilleri Profesörü olan Talat Tekin'in Orhon yazıtlarının Latin harfleriyle transkripsiyonu ve İngilizce çevirisini içeren "A Grammar of Orkhon Turkic" adlı yapıtı Üniversite yayını olarak 1968 yılında basılmıştır.

HARVARD UNIVERSITY  
CENTER FOR MIDDLE EASTERN STUDIES  
HARVARD ÜNİVERSİTESİ  
ORTA DOĞU İNCELEMELERİ MERKEZİ

Adres : 1737 Cambridge Street, Cambridge, Massachusetts, 02138

Müdür : Prof. Muhsin Mahdi

**Kuruluş ve Amaç :** 1954 yılında kurulmakla birlikte hızla gelişti. Bugün 400 den fazla öğrencisi oldu.

**Çalışma :** Orta Doğu İncelemeleri üzerinde lisans, lisans üstü ve doktora (B. A., M. A. ve Ph. D.) düzeylerinde diploma vermektedir.

Türkçe dersleri (modern ve Osmanlı) Dr. Şinasi Tekin, Orta Asya Türkçeleri ise Prof. Omeljan Pritsak tarafından verilmektedir. Sosyal Antropoloji Profesörü olan Nur Yalman Orta Doğu'da modernleşme politikası dersleri vermektedir. Osmanlı tarihi ise Prof. Dennis Skiotis tarafından okutulmaktadır. Başka Profesörlerce okutulan İslâm tarihi ve modern Orta Doğu tarihi, İslâm uygarlığı ve sanatı dersleri çerçevesinde de Türkler sözkonusu olmaktadır.

Merkez'de yapılan çeşitli incelemeler, konferans vb. den başka, Orta Doğu ülkelerine araştırmacılar gönderilmektedir. Michigan



Üniversitesi ile işbirliği halinde, İslâm Sanat ve arkeolojisi üzerinde (şimdilik Suriye'de) araştırma ve kazılar düzenlenmektedir. Orta Asya incelemeleri üzerinde çalışan iki bilim adamından biri Prof. Pritsak, ötekisi Üniversitenin Tarih Bölümünden Edward Keenan'dır.

**Kitaplık :** Üniversitenin Kitaphğındaki Orta Doğu belge ve yapıtları koleksiyonu bu alanda dünyadaki en zengin koleksiyonlardan biridir. 1968 yılında katologu yayımlanan bu koleksiyonda 31 bin Arapça, 6 bin Farsî ve 4 bin Türkçe yapıt ve belge vardır.

**Yayın :** Çeşitli yapıt ve monografiler Merkezin her yıl yayımladığı Rapor da gösterilmektedir. Türkiye ile ilgili olanlar daha çok tarih ile siyasal yaşam ve kurumlar üzerindedir.

**UNIVERSITY OF MICHIGAN  
CENTER OF NEAR EASTERN AND NORTH AFRICAN STUDIES**

**MICHIGAN ÜNİVERSİTESİ, YAKIN DOĞU  
VE KUZEY AFRİKA İNCELEMELERİ MERKEZİ**

**Adres :** 144 Lane Hall, Ann Arbor, Michigan 48109

**Müdür :** William D. Schorger

**Kuruluş ve Amaç :** Michigan Üniversitesi Orta Doğu uygarlıklarına ilgi gösteren en eski ve bugün de en faal kuruluşlardan biridir. 1889 yılında eski ve klasik Yakın Doğu dilleri ve edebiyatı okutulmağa ve İncil incelemeleri ve 1936 da ilk kez tüm bölgeyi kapsayacak biçimde Doğu uygarlıkları programı başlatılmıştır. 1961 yılında da, Orta Doğu incelemeleriyle ilgili bölümlerin faaliyetini koordine etmek üzere bugünkü Merkez kurulmuştur.

**Çalışma :** Lisans (B. A.) ve lisans üstü (M. A. ve Ph. D.) öğretim ve araştırma yapılmaktadır. Lisans üstü düzeyde burs olanakları vardır. Türk incelemeleri Üniversitenin Yakın Doğu İncelemeleri ve Tarih Bölümleri çerçevesinde yapılmaktadır. Özellikle Osmanlı tarihine, Türk dillerine ve Türk edebiyatına geniş yer verilmektedir. Ayrıca Anadolu sanat ve arkeolojisi, Türkiye'de din ve uygarlık üzerinde ders ve seminerler vardır.

Türkiye ile ilgili olarak coğrafyayı John Kolars, dil ve edebiyatı James Stewart-Robinson, sanat tarihini de Priscilla Soucek okutmaktadır.

**Kitaplık :** Üniversite Kitaphğında Ortadoğu ile ilgili 125 bin ciltlik kitap vardır. Bunların 60 bini Arapça, İbranice, Farsî ve Türkçedir.

**Yayın :** Süreli yayın olarak, "Association for Asian Studies" adlı Birliğin "Newsletter" başlıklı (üç aylık) dergisi çıkarılmaktadır. Öteki yapıtlar çeşitli yerlerde yayımlanmaktadır. Üniversitenin Sanat Tarih Bölümü "Ars Orientalis" adlı yıllık dergiyi yayımlar.

**YALE UNIVERSITY  
DEPARTMENT OF NEAR EASTERN LANGUAGES AND LITERATURE**

**YALE ÜNİVERSİTESİ  
YAKIN DOĞU DİLLERİ VE EDEBİYATI BÖLÜMÜ**

**Adres :** New Haven, Connecticut 06520

**Başkan :** Prof. Franz Rosenthal

**Kuruluş ve Amaç :** Yalnız eski Orta Doğu ile ilgili olarak bazı bilim dallarını okutmak ve araştırma yapmak amacı ile son yirmi yılda kurulan Bölümlerden biridir.

**Çalışma :** Lisans (B. A.) ve lisans üstü (M. A., Ph. D.) belirli disiplinleri öğretmekte ve o dallarla ilgili araştırma yapmaktadır. Yalnız eski uygarlık dilleri, bu arada Akad, Hitit ve Sümer dilleri öğretilmektedir. Bu eski uygarlıkların tarihine ağırlık verilmekle birlikte, Bizans ve İslâm tarihi de okutulmaktadır. Asirioloji ise Prof. J. J. Finkelstein ve W. W. Hallo tarafından, Hititoloji ise Harry Hoffner tarafından okutulmaktadır. Yale Üniversitesinde kimya Profesörlüğü yapan Oktay Sinanoğlu da Türk kültürü üzerinde araştırmalar yapmaktadır.

**PRINCETON UNIVERSITY  
DEPARTMENT OF NEAR EASTERN STUDIES**

**PRINCETON ÜNİVERSİTESİ  
YAKIN DOĞU İNCELEMELERİ BÖLÜMÜ**

**Adres :** 110 Jones Hall, Princeton, New Jersey 08540.

Ayrıca : Program in Near Eastern Studies adlı kuruluş (Aynı adres)



**Başkan :** Abraham L. Udovitch

**Müdür :** Morroe Berger

**Kuruluş ve Amaç :** İkinci Dünya Savaşından sonra 1947 de, Yakın Doğu incelemeleri çerçevesinde, Türk incelemelerine ilk yer veren Üniversitelerden biri oldu.

**Çalışma :** Yakın Doğu incelemelerinde lisans (B. A.) ve lisans üstü (M. A.) öğretim dil, ekonomi, tarih, edebiyat, politika, din ve sosyoloji alanlarında yapılmakta, ayrıca doktora (Ph.D.) olanağı bulunmaktadır. Türkçe ve Türk kültürünü Talat Halman ve William Tobin, Osmanlı tarihini ve diplomasisini Norman Itzkowitz ve Orta Doğu tarihini —ki geniş ölçüde Türk tarihini de kapsamaktadır— Prof. Bernard Lewis okutmaktadır. Lisans üstü öğrenciler için burs olanakları vardır.

Üniversiteye bağlı olarak yüksek düzeyde araştırmalar için 1930 yılında kurulan "Institute for Advanced Studies"i oluşturan dört okuldan Tarihsel İncelemeler Okulunda Türkiye ile ilgili konularda tek sürekli üye Prof. Bernard Lewis dir.

**Yayın :** Türk dil ve tarihine ilişkin olarak öğretim üyelerinin yapıtları ayrı yerlerde yayımlanmaktadır. Prof. Bernard Lewis Londra'da iken yayımladığı kitaplarından başka Princeton'da da yapıtlar hazırlamaktadır. Talat Sait Halman da Türk edebiyatı üzerinde bir kitap "Turkey: From Empire to Nation" yayımlamış, Norman Itzkowitz ise "Ottoman Empire and Islamic Tradition" adlı bir kitap yazmıştır.

#### COLOMBIA UNIVERSITY

DEPARTMENT OF NEAR EASTERN LANGUAGES AND CULTURE  
THE CENTER FOR TURKISH STUDIES

COLOMBIA ÜNİVERSİTESİ, YAKIN DOĞU DİLLERİ VE  
KÜLTÜRÜ BÖLÜMÜ - TÜRK İNCELEMELERİ MERKEZİ

**Adres :** Kent Hall, Colombia University, New York 10027.

Ayrıca: Middle East Institute, 1113 International Affairs, 420  
West 118 th Street N. Y. 10027

**Müdür:** Prof. J. C. Hurewitz

**Kuruluş ve Amaç:** 1952 yılında, Princeton Üniversitesi gibi, Türk incelemelerine ilk yer veren Üniversitelerden biri oldu ve bunu Yakın

Doğu Dilleri ve Kültürü Bölümünü içine alarak geliştirdi. Ayrıca ihtisas dersleri ve incelemeler için "Middle East Institute" kuruldu. Bu Enstitü içinde de, Prof. Halasi-Kun bir "Center for Turkish Studies" (Türk İncelemeleri Merkezi) kurdu.

**Çalışma :** Üniversite öğrencileri Üniversitenin başka bir bölümüne kayıtlı olmak koşulu ile, Yakın Doğu Enstitüsünü de bütünsel olarak kendilerine ilgili uzmanlık dalından bir sertifika verilmektedir. Okutulan dallar dil, antropoloji, ekonomi, tarih, din, siyasal bilimler, sosyoloji, hukuk, ve Orta Asya kültürüdür. Öğretilen diller içinde Türkçe ve Özbekçe de vardır. Türkçe dili ve kültürünü Kathleen Burrill, Türk dilleri ve tarihini Tibor Halasi-Kun, Sovyet Rusya Türkleri kültürünü Edward Allworth, Altay filolojisini Karl Menges okutmaktadır. Lisans üstü (graduate) öğrencilere araştırma bursları (fellowships) verilmektedir.

**Yayın :** Süreli yayın olarak, "Journal of the Ancient Near Eastern Society"nin (üç aylık) dergisi çıkarılmaktadır.

#### NEW YORK UNIVERSITY DEPARTMENT/CENTER FOR NEAR EASTERN LANGUAGES AND LITERATURE

NEW YORK ÜNİVERSİTESİ, YAKIN DOĞU DİLLERİ  
VE EDEBİYATI BÖLÜMÜ VE MERKEZİ

**Adres :** Hagop Kevorkian Center for Near Eastern Studies, 50 Washington Square New York, N. Y. 10003

**Başkan :** Baruch A. Levine

**Başkan :** Peter Chelkowski

**Müdür :** R. B. Winder

**Kuruluş ve Amaç :** İkinci Dünya savaşıdan sonra Orta Doğu incelemeleri yapmak üzere kurulan önemli merkezlerden biridir.

**Çalışma :** Üniversitenin bu Bölümünde lisans (B. A.) ve lisans üstü (M. A., Ph. D.) öğretim ve araştırma yapılmaktadır. Arapça, Farsî ve İbranice yanında, Türkçe ve Türk edebiyatı dersleri de verilmektedir. Ayrıca eski diller arasında Akad ve Sümer dilleri de okutulmaktadır. Tarih dalında, Orta Doğunun en eski tarihinden günümüze dek çeşitli dersler vardır. Bu arada 20. yüzyılda Sovyet



Rusya ve Amerika Birleşik Devletlerinin Orta Doğu ile ilişkileri öğretilmektedir.

Max Kortepeter Türkçe, Osmanlıca ve modern Türk tarihi okutmakta, Metin Tamkoç siyasal bilimler profesörleri arasında bulunmaktadır. Stephaen J. Liberman Akad ve Sümerce dersleri vermektedir.

Arkeoloji çerçevesinde, Arkeoloji öğretim görevlilerinden Kenan Erim'in başkanlığında Türkiye'de Aphrodisias şehrinde yaz seminerleri ve kazılar düzenlenmektedir. Çeşitli dallar arasında bağlantı sağlayan Merkez, aynı zamanda hem "Middle East Studies Association of North America (MESA)", hem de "Society for the Study of Islamic Philosophy and Science (SSIPS)" kurumlarını barındırmaktadır. Merkez, her yıl bilimsel toplantılar düzenlemektedir.

**Kitaplık :** Üniversite kitaplığından başka, bir de uzmanlık kitaplığı vardır.

**Yayın :** MESA'nın yayınları (bakınız) dışında, Merkez bilimsel kitaplar yayımlamaktadır.

**BRYN MAWR COLLEGE  
DEPARTMENT OF CLASSICAL AND NEAR EASTERN ARCHAEOLOGY**

**BRYN MAWR KOLEJİ  
KLASİK VE YAKIN DOĞU ARKEOLOJİ BÖLÜMÜ**

**Adres :** Bryn Mawr, Pennsylvania, 19010

**Başkan :** Harris L. Wofford

**Müdür :** Prof. Machteld J. Mellink

**Kuruluş ve Amaç :** 90 yıllık bu Kolejde ilk kez 1913 yılında Arkeoloji Bölümü kuruldu. Hem öğretim, hem de araştırma ve kazı faaliyeti başladı. Bölüm Klasik (Yunan ve Roma) ve Yakın Doğu arkeolojisi öğretimi ve araştırmaları yapmak amacıyla gütmektedir.

**Çalışma :** Pennsylvania Üniversitesi ile işbirliği halinde yapılan lisans üstü öğretim Anadolu arkeolojisi, sanatı, tarihi ve dillerini de (Hitit dili dahil) kapsamaktadır. Lisans üstü ve doktora (M. A. ve Ph. D.) bölümü, Türkiye'de Karataş-Semayük'te 1963 yılından beri kazılar yaptırmaktadır.

Anadolu Arkeolojisi ile Prof. Mellink görevlidir. Bayan Mellink ötedenberi Türkiye ve Ege'de bronz çağı üzerinde çalışmış, bu arada Tarsus ve Gordion'da kazıları yürütmüş ve "A Hittite Cemetery at Gordion" adlı bir kitap yazmıştı. Şimdi Karataş-Semayük kazılarını da gene o yürütmekte ve "American Journal of Archaeology" dergisine Anadolu arkeolojisine ilişkin haber özetleri ve yazılar yazmaktadır.

**Yayın :** Arkeologların ayrıca yayımlanan kitaplarının yanı sıra, monografileri ve araştırma yazıları da genellikle "American Journal of Archaeology"de çıkmaktadır.

**UNIVERSITY OF PENNSYLVANIA-NEAR EAST CENTER  
PENSİLVANYA ÜNİVERSİTESİ  
YAKIN DOĞU MERKEZİ**

**Adres :** 838-839 Williams Hall CU, Philadelphia, Pennsylvania 19174

**Müdür :** Thomas Naff

**Kuruluş ve Amaç :** Orta Doğu incelemelerini geniş bir çerçevede öğretmek ve araştırma yapmak üzere son yirmi yıl içinde kurulan merkezlerden biridir.

**Çalışma :** Lisan (B. A.) ve lisans üstü (M. A., Ph. D.) öğretim yapmaktadır. Orta Doğunun eski uygarlıkları ve dilleriyle ilgili derslere ağırlık verilmiştir. Bu arada Türk dilleri, Moğolca ve Osmanlıcadan başka, eski diller arasında, Akatça, Sümerce ve Hititçe de okutulmaktadır. İnsan ve sosyal bilim dalları içinde Türk incelemeleri Orta Doğu çerçevesinde geçmektedir. Tarih Profesörü Albert Hourani'dir. Osman N. Tuna ise Türkoloji üzerinde çalışan tek öğretim üyesidir. Lisans üstü öğretim için burs olanakları vardır.

**UNIVERSITY OF UTAH  
MIDDLE EAST LANGUAGE AND AREA STUDIES  
CENTER**

**UTAH ÜNİVERSİTESİ, ORTA DOĞU DİL VE BÖLGE  
İNCELEMELERİ MERKEZİ**

**Adres :** Salt Lake City, Utah 84112

**Müdür :** Prof. Khosrow Mostofi



**Kuruluş ve Amaç :** 1960 yılında kuruldu. Orta Doğu incelemelerinde en çok uzmanlaşmış merkezlerdendir. Orta Doğu uluslarının dil ve uygarlıklarını, ekonomik ve sosyal yaşamlarını incelemek ve öğretmek amacını gütmektedir.

**Çalışma :** Dil bölümünde Arapça, Farsî ve İbranice yanında Türkçe lisans (B. A.) düzeyinde, öğretim yapılmaktadır. Lisans üstü (M. A. ve Ph. D.) düzeyde ise dil incelemesi yanında sosyal bilimler de vardır. Türkçe, lisans üstü "Graduate Studies" bölümü Müdürü Joseph S. Jacobson'dan başka, Profesör James Kelly tarafından okutulmaktadır. Öteki dallarda da Türklerle ilgili öğretim sürdürülmektedir. Merkezde, ayrıca konferanslar düzenlenmekte, filimler oynatılmaktadır. Orta Doğu Üniversiteleriyle ve bu arada İstanbul Üniversitesi ile öğretim üyesi ve öğrenci mübadelesi yapılmaktadır.

**Kitaplık :** Orta Doğu alanında Amerika Birleşik Devletlerindeki en zengin kitaplıklardan biridir. Yüzbin yapıt ile zengin bir yazma koleksiyonu vardır.

**Yayın :** Orta Doğu ile ilgili seri yayımları, monografileri, dil kitapları bulunmaktadır.

**UNIVERSITY OF WASHINGTON (SEATTLE)  
DEPARTMENT OF NEAR EASTERN LANGUAGES AND  
LITERATURES**

**WASHINGTON-SEATTLE ÜNİVERSİTESİ,  
YAKIN DOĞU DİLLERİ VE EDEBİYATI BÖLÜMÜ**

**Adres :** 229-B Denny Hall, Seattle, Washington 98195

**Başkan :** Prof. Ferhat J. Ziadeh

**Kuruluş ve Amaç :** Üniversitede son zamanlarda Yakın Doğu incelemeleri programı gelişince, 1970 yılında ayrı bir Bölüm kuruldu.

**Çalışma :** Lisans (B. A.) ve lisans üstü (M. A., Ph. D.) öğretim ve araştırma vardır. Programlarda Orta Çağa daha çok ağırlık verilmektedir. Türkçeyi Walter Andrews, Türk ve Arap edebiyatını Pierre MacKay, Türk tarihini de Peter Sugar okutmaktadır.

**UNIVERSITY OF TEXAS AT AUSTIN  
CENTER OF MIDDLE EASTERN STUDIES  
TEXAS-AUSTIN ÜNİVERSİTESİ  
ORTA DOĞU İNCELEMELERİ MERKEZİ**

**Adres :** Austin, Texas 78712

**Müdür :** Paul Ward English

**Kuruluş ve Amaç :** Orta Doğu incelemelerini geniş bir biçimde yapmak üzere son yirmi yıl içinde kurulan öğretim ve araştırma merkezlerinden biridir.

**Çalışma :** Lisans (B. A.) ve lisans üstü (M. A. ve Ph. D.) öğretim ve araştırma yapılmaktadır. Arapça ve İbranice'nin yanında Türkçe de (modern ve Osmanlıca) okutulmaktadır. Türkçe okutmanı Najm Bezirgan'dır. Türk tarihini de kapsayan dersleri ise George Arnakis vermektedir.

**GEORGE WASHINGTON UNIVERSITY  
DEPARTMENT OF HISTORY  
GEORGE WASHINGTON ÜNİVERSİTESİ  
TARİH BÖLÜMÜ**

**Adres :** Washington, D. C. 20052

**Öğretim görevlileri :** Roderic H. Davison (Tarih), Bernard Reich (Siyasi bilimler), Paul Walker (Din).

**Kuruluş ve Amaç :** Üniversitede Yakın Doğu ile ilgili ilk dersler 1930 yılında Siyasal Bilimler Bölümünde, 1950 yılında Tarih Bölümünde ve daha sonra da öteki bölümlerde verilmeğe başlandı. Fakat bugüne dek Yakın Doğu incelemeleri için toplu ve ayrı bir bölüm kurulamadı. Bunlar ayrı bölümler içinde geliştirildi.

**Çalışma :** Lisans (B. A.) ve lisans üstü (M. A., Ph. D.) öğretim ve araştırma yapılmaktadır. Bazı dersler çevredeki öteki dört Üniversite ile bölüşülmüş olarak verilmektedir.

Yakın Doğuda eski uygarlıklar ve arkeoloji öğretimi özellikle önemlidir. Sadece İbranice, Yunanca, Latince ve Arapça öğretilmektedir. Yakın Doğu tarihi günümüzdeki konulara dek incelenmektedir. Osmanlı İmparatorluğunun batılılaşması üzerinde uzman sayılan Roderic Davison tarih okutmaktadır. Howard Sachar da, Türkiye dahil, Yakın Doğuda I. Dünya Savaşından sonraki dönem için uzmandır. Üniversite lisans üstü burslar da sağlamaktadır.



**Yayın :** Çeşitli bölümlere mensup öğretim üyelerinin kitapları ve monografileri yayımlanmıştır.

#### UNIVERSITY OF WISCONSIN-DEPARTMENT OF HISTORY

##### WISCONSIN ÜNİVERSİTESİ-TARİH BÖLÜMÜ

**Adres :** 4121 Humanities Building, Madison, Wisconsin 53706

**Başkan :** Kemal Karpat

**Kuruluş ve Amaç :** İkinci Dünya Savaşından sonra Orta Doğu incelemelerine ilgi gösteren ilk Üniversitelerden biri olan Wisconsin Üniversitesi, bu amaçla Orta Doğu tarihini incelemek üzere bir Bölüm kurdu. Ayrıca Orta Doğu incelemeleri için bir de Program düzenledi. Kemal Karpat 1973 yılında Tarih Bölümüne bağlı olarak Türk İncelemeleri Birliğini "Turkish Studies Association" kurdu.

**Çalışma :** Lisans (B. A.) ve lisans üstü (M. A., Ph. D.) öğretim ve araştırma yapılmaktadır. Türkçe, okutulan diller arasında bulunmakla birlikte, Türk tarihine geniş yer verilmektedir.

Prof. Kemal Karpat Tarih Bölümü Kürsüsü Başkanı, ve Türk İncelemeleri Birliği Kurucusudur. Tarih, ve sosyal bilimler dalında (Orta Doğuda siyasal yaşam) dersleri vermektedir.

**Yayın :** Türk incelemeleriyle ilgili olarak Kemal Karpat'ın bir çok kitabı çıkmıştır. (Turkey's Politics, 1959; Political and Social Thought in the Contemporary Middle East, 1968; Social Change and Politics in Turkey, 1973; Nationalism in the Ottoman State).

#### TURKISH STUDIES ASSOCIATION

##### TÜRK İNCELEMELERİ BİRLİĞİ

**Adres :** University of Wisconsin, Madison, Wisconsin 53706

(Birliğin bir ikinci adresi Başkanın mensup olduğu Kurumdur).

**Başkan :** Prof. Joseph Szyliowicz (Denver Üniversitesi, Colorado 80210).

**Kuruluş ve Amaç :** 1971 yılında Wisconsin Üniversitesinde, Türk Profesörü Kemal Karpat ve öteki bazı türkologların girişimi ile kurulmuştur. Prof. Karpat 1975 yılına dek Birliğin başkanlığını yapmıştır. Birlik, Amerika Birleşik Devletleri üniversite ve kolejlerinde Türk incelemeleri yapan ve ders veren 150 dolayındaki, büyük çoğunluğu Amerikalı, az bir bölümü de Amerika'da ve

Amerika dışındaki Türk ve yabancı olan bilim adamından oluşmaktadır. Birliğin amacı, Amerika Birleşik Devletlerinde, yüksek düzeyde Türk incelemelerini, öğretim, araştırma, temas, yayın vb. yolu ile geliştirmektir.

**Çalışma :** Birlik, kuruluşundan beri Amerika Birleşik Devletlerinde yüksek öğretim kurumlarında Türk incelemelerini hızlandırmış, gerek Amerikalı, gerek yabancı ilgililer arasında bilimsel temasları yoğunlaştırmış, konferanslar, seminerler, sempozyumlar ve yıllık toplantılar düzenlemiş, Amerika Birleşik Devletlerindeki Türk dernekleriyle, ayrıca New York'taki Middle East Studies Association ile temaslar kurmuştur. Bugüne dek düzenlenen iki önemli sempozyumdan biri 1974 yılında Wisconsin'da Osmanlı İmparatorluğu ve dünya tarihindeki yeri "The Ottoman State and its Place in World History" —ki sunulan bildiriler Prof. Karpat'ın editörlüğünde Leiden de bir kitap halinde yayımlanmıştır —, diğeri ise 1975 yılında, Ankara'da Hacettepe Üniversitesiyle işbirliği halinde, "Gelecek 50 yılda Türkiye'nin görünüşü" adlı bilimsel toplantıdır.

Birlik, yüksek düzeyde burs ve eğitim olanakları sağlamaktadır.

**Yayın :** Her dört ayda bir çıkan "Newsletter" da Türk incelemelerine ilişkin haberler, yayımlanan kitapların özetleri vb. verilmektedir. (Bu bültenin editörü Indiana Üniversitesinden Prof. İlhan Başgöz'dür). Ayrıca Türk incelemeleri üzerinde bibliyografyalar yayımlanmaktadır. Birlik, 1977 yılından itibaren "Turkish Studies Review" adlı bir dergi çıkarmağı planlamaktadır.

#### THE AMERICAN NUMISMATIC SOCIETY

##### AMERİKAN NUMİZMATİK DERNEĞİ

**Adres :** Broadway, 156th Street, New York, N. Y. 10032

**Müdür :** Samuel R. Milbank

**Kuruluş ve Amaç :** 1858 yılında kuruldu ve 1907 de bugünkü binasına taşındı. Dernek eski paraların incelenmesine ilişkin numizmatik bilimini özellikle tarih, sanat tarihi, arkeoloji ve ekonomi ile ilgisi bakımından, geliştirmek amacını gütmektedir.

**Çalışma :** Dernek madeni ve kâğıt paralar ile madalya vb. toplamakta bunlarla ilgili çalışmalar için kitaphk kurmakta, bu alanda çalış-



şacak üyelerine yardım yapmakta, ayrıca seminerler ve sergiler düzenlemektedir.

**Müze :** Sadece nümizmatikliği kapsayan müzesi dünyada eşsizdir. Her alanda, özellikle eski Yunan, Roma, Uzak Doğu, Orta Doğu, İslâm ve Hindistan'a ilişkin malzemeye sahiptir.

**Kitaplık :** 50 bin ciltlik çok zengin ihtisas kitaplığı ve özel fotoğraf servisi vardır.

**Yayın :** 1866 yılında "American Journal of Numismatics" adlı bir dergi yayımlamağa başlamış, fakat bu yayın 35 cilt çıktıktan sonra sona ermiştir. 1874 yılında "Proceedings" adlı yeni bir dergi yayımlamağa başlamış, 1962 yılından itibaren ise, onun yerine, bugünkü "Annual Report" (Yıllık Rapor) çıkarmağa başlamıştır. Bunda, Derneğin yıllık faaliyeti özetlenmektedir. Öte yandan, altı ayda bir "Numismatic Literature" adlı dergiyi çıkarmaktadır. Ayrıca, sergi katalogları, "Numismatic Notes and Monographs" ve "Numismatic Studies" başlıklı seri yayınları vardır.

### AMERICAN ORIENTAL SOCIETY AMERİKAN DOĞU BİLİM KURUMU

**Adres :** 329, Sterling Memorial Library, Yale Station, New Haven, CT 06520

**Başkan :** Prof. William M. Brinner

**Gn. Sekreter :** Prof. Stanley Insler

**Kuruluş ve Amaç :** 1842 yılında Amerika Birleşik Devletlerindeki bazı bilim derneklerinin işbirliği ile kurulmuş olup Doğu incelemeleri alanında en eski Amerikan kurumudur. Çalışmaları önce Asya toplumlarının dil ve edebiyatı üzerinde olmuş, fakat zamanla felsefe, edebiyat eleştirisi, paleografya, epigrafya, dil bilimi, biyografya, Doğu uygarlıklarının özellikleri ve bu arada felsefe, din, folklor ve sanat alanlarına da yayılmıştır.

Dernek, Akdenizden Pasifik Denzine dek, Orta Asya dahil, tüm Doğu ülkelerini kapsamak üzere, Doğu uygarlıklarına ilişkin araştırma ve yayınları teşvik etmek, geliştirmek ve yaymak amacını gütmektedir.

**Çalışma :** Üyelerin ya da üye olmayan bilim adamlarının araştırma ve incelemelerini yayınlamaktadır. Derneğin Middle West, Far West ve South West'teki üç kolunda yıllık bilimsel toplantılar yapılmaktadır.

**Yayın :** 1943 den beri çıkan "Journal of the American Oriental Society" adlı (üç aylık) süreli bir yayından başka, "American Oriental Series" başlığı altında çeşitli monografileri ve ayrıca bazı kitapları var.

### AMERICAN RESEARCH INSTITUTE IN TURKEY (ARIT) TÜRKİYE'DE AMERİKAN BİLİMSEL ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ

**Adres :** Merkez: 1155 East 58th Street, Chicago, Illinois 60637.

Türkiye: Beşiktaş, Serence Bey, Çitlenbik Sok. 18-2, İstanbul.

Kavaklıdere Kenedi Cad. No. 71., Ankara.

**Başkan :** Prof. Hans G. Güterbock (Chicago)

**Müdür :** Mr. Heath Lowry (İstanbul)

**Kuruluş ve Amaç :** 1964 yılında 15 dolaylarındaki Amerikan Yüksek Öğretim kuruluşunun işbirliği ve parasal yardımı ile kuruldu. Ayrıca Amerika Birleşik Devletleri Hükümeti de Amerikan vatandaşları için burslar sağladı. Türkiye'deki temas, araştırma ve ikamet işlerini kolaylaştırmak üzere de, bazı Türk Üniversite Profesörlerinden oluşan "Amerikan Bilimsel Araştırma Enstitüsü Derneği" kuruldu ve bu Derneğin İstanbul ve Ankara Kolları açıldı.

Türkiye ile ilgili, arkeoloji, sosyal bilimler tarih ve edebiyat alanlarında araştırmaları teşvik ve geliştirmek amacını gütmektedir.

**Çalışma :** Amerikalı, Kanadalı ve Türk doktora öğrencileri ve Üniversite öğretim üyelerine yalnız Türkiye'de araştırma yapmaları olanağı sağlanmaktadır. Enstitünün Türkiye kolunun İstanbul ve Ankara bölümleri bu faaliyete yardımcı olmaktadır. Enstitü, kuruluşundan 1975-76 dönemine dek 220 kişiye burs sağlamıştır.

**Yayın :** Burs alıp araştırma yapanlar yapıtlarını diledikleri yerde yayımladığından Enstitünün ayrıca yayını yoktur. Buna karşın, faaliyetine ilişkin olarak "The ARIT Newsletter" adlı broşürler çıkarmaktadır.

**Kitaplık :** İstanbul ve Ankara Kollarında özel kitaplıklar vardır.



THE MIDDLE EAST INTITUTE  
ORTA DOĞU ENSTİTÜSÜ

**Adres :** 1761, N. Street, N-W. Washington D. C. 20036

**Başkan :** L. Dean Brown

**Kuruluş ve Amaç :** 1946 yılında Amerikalıların Orta Doğu tarihi, kültürü, politikası ve ekonomisini daha iyi tanınmasına yardımcı olmak üzere kuruldu.

**Çalışma :** Orta Doğu ile ilgili hem tarihsel, hem de bugünkü sorunlar üzerinde inceleme ve yayınlar yapmaktadır. 1800 üyesi vardır. Her yıl bir bilimsel toplantı düzenlenmekte, ayrıca, yetkili uzmanlara seri konferanslar verdirmektedir.

**Yayın :** "Middle East Journal" (üç aylık) adlı dergiyi ve ayrıca çeşitli kitap ve monografiler yayımlamaktadır.

**Kitaplık :** Modern Türkiye'nin siyasal ve ekonomik sorunlarını içeren kitapların bulunduğu bir kitaplığı vardır.

THE MIDDLE EAST STUDIES ASSOCIATION  
OF NORTH AMERICA INC. (MESA)

KUZEY AMERİKA ORTA DOĞU İNCELEMELERİ BİRLİĞİ

**Adres :** MESA, New York University, Hagop Kevorkian Center for Near Eastern Studies, 50 Washington Square, New York, N. Y. 10003.

**Başkan :** L. Carl Brown (1976), George Makdisi (1977)

**İdare Meclisi :** Irene Gendzier (1975-77), Clement Henry Moore (1976-78), Esin Atil (1976-78).

**Sekreter :** I. William Zartman

**Kuruluş ve Amaç :** 1966 yılında Orta Doğu üzerinde çalışan bir kaç Amerikalı ve Kanadalı bilim adamı tarafından kurulmuş olan bu Birliğe, daha sonra Amerika Birleşik Devletleri ve Kanada Üniversitelerinin Orta Doğu (Middle East) Merkez'leri katılmıştır. New York Üniversitesi içinde bulunmakla birlikte bağımsız bir kurumdur. Amacı Fas'tan başlayıp, Türkiye ve Sudan'dan geçerek, Pakistan'a dek uzanan Orta Doğu ile ilgili sosyal bilimler ve kültür araştırmaları için yüksek düzeyde araştırma bursları ve

öğretim olanakları sağlamak, toplantılar düzenlemek, Orta Doğu incelemeleri yapan örgütler ve bilim adamları arasında işbirliği kurmak ve geliştirmektedir.

**Çalışma :** Orta Doğu ile ilgili sosyal bilimler ve kültür öğretimi ve araştırmaları konusunda her yıl Kasım ayı ortalarında Amerika Birleşik Devletlerinin çeşitli kentlerinde üçer günlük "panel" toplantıları düzenler. Bu toplantıların bazılarında ilgili grup (The Turkish Studies Association gibi) önyak olur.

Birliğin, üyeler ve incelemelere katılmak isteyen Üniversiteler için ve uygun vazife veya eleman arayanlar için bir yerleştirme servisi (Placement Service) vardır. Bir araştırma ve eğitim komisyonu (Bşk. Michigan Üniversitesinden Luther) incelemelerin konularını saptar, çeşitli projeleri düzenler, inceleyicilere yer bulur.

Washington Üniversitesinden Ferhat Ziadeh'nin başkanlığında bir komite Orta öğretim okul kitaplarında Orta Doğu ülkelerinin tanıtılmasını kontrolla görevlidir.

Birlik, her yıl Orta Doğu ve Avrupa ülkelerinden 5-6 bilim adamını Amerika Birleşik Devletleri ve Kanada Orta Doğu Merkezlerinde konferanslar vermeğe ve Kasım ayında düzenlenen yıllık toplantılara katılmağa çağırır.

**Yayın :** Birliğin, yapılan araştırma ve incelemeleri içermek üzere, British Society for Middle Eastern Studies (İngiltere, Oxford) ile birlikte, 1970 yılından beri yayımladığı "International Journal of Middle East Studies" adlı üç ayda bir çıkan resmi bir dergisi vardır (Cambridge University Press). Derginin editörü California Üniversitesi Yakın Doğu Merkezinden Prof. Stanford J. Shaw'dır. (Prof. Shaw'un "History of the Ottoman Empire and Modern Turkey" adlı bir kitabı yayımlanmıştır). Yayın Kurulu üyelerinden biri de Boğaziçi Üniversitesi Profesörlerinden Şerif Mardin'dir.

Birliğin ayrıca, Orta Doğu öğretim ve araştırmaları ile ilgili bilgiler sağlamak üzere, gene üç aylık, "Middle East Studies Association Bulletin" adlı bir dergisi vardır. MESA'nın bu dergisi William Zartman'ın editörlüğünde çıkarılmaktadır.



THE LIBRARY OF CONGRESS, ORIENTALIA DIVISION  
KONGRE KİTAPLIĞI, DOĞUBİLİM BÖLÜMÜ

Adres : Washington, D. C. 20540.

Gn. Md. : Dr. Danil S. Boorstin

Müdür : George N. Atiyeh (Yakın Doğu Kesimi)

**Genel Bilgi :** 70 milyondan fazla kitap ve dokümana sahip olan Kongre Kitaplığında çeşitli özel bölümlerden biri de "Orientalia" Bölümüdür. Bu Bölümde, Çin - Kore, İbrani, Güney-Asya ve Yakın Doğu kesimleri vardır. Basma ve Fotoğraf Bölümünde Türkiye açısından belirtilmeğe değer bir koleksiyon Sultan II. Abdülhamid'in bağışladığı 2250 resimdir.

**Yakın Doğu Kesimi :** Burada 85 bin cilt kitap vardır. Bunların içinde Türkler ve özellikle Azerbaycan, Kazak ve Özbek Türkleriyle ilgili olan koleksiyonlar da bulunmaktadır.

**Yayın :** Orientalia Bölümü çeşitli bibliyografya ve referans kitapları yayımlamaktadır. Örneğin, Türkiye Cumhuriyetinin 50. yıldönümü nedeni ile, Atatürk ve Modern Türkiye ile ilgili olarak Batı dillerinde çıkan 560 kitap ve 778 makaleyi gösteren "Atatürk and Turkey, A Bibliography : 1919-1938" başlıklı bir yapıt Yakın Doğu Kesimi mensuplarından Abraham Bodurgil tarafından hazırlanmış ve Kongre Kitaplığınca 1975 yılında yayımlanmıştır. (Bu kitaplar ve makalelerden bir çoğu, daha önce, Atatürk'ün ölümünün 30. yıldönümünde Kongre Kitaplığında sergilenmiştir).

Orta Doğu İncelemeleri çerçevesinde  
- önemleri ve özellikleri nedeniyle ayrıca yazılanlar dışında -  
Türk İncelemelerine de yer veren  
Amerikan Üniversite ve Kolejlere

| Kurum adı<br>Bölüm/Merkez                                | Adres<br>Bölüm/Merkez                                                   | Başkan<br>Bölüm/Merkez            | Türk İncele-<br>melerine iliş-<br>kin Bilim dalı            | Profesör                   |
|----------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------|-------------------------------------------------------------|----------------------------|
| Arizona Univ.<br>Dpt. Oriental<br>Studies                | Tucson, Arizona<br>85721                                                | (Head).<br>William Schultz        | Osmanlı<br>Tarihi                                           | —                          |
| Brandeis Univ.<br>Near Eastern<br>School/Studies         | c/o Lown Buil.<br>Waltham, Mass.<br>02154                               | (Chairman)<br>Dr. Nahum<br>Sarna  | Türkçe                                                      | Robert<br>Dankoff          |
| California<br>State College                              | Long Beach<br>CA 90804                                                  | —                                 | Tarih                                                       | Rifat Ebou-<br>El-Haj      |
| College of<br>Charleston                                 | Charleston<br>SC. 29401                                                 | —                                 | Tarih                                                       | Michael<br>Finefrock       |
| Chicago City<br>College                                  | Loop Campus<br>Chicago, IL.<br>60601                                    | —                                 | Türkçe                                                      | Eric Stevens               |
| Colorado<br>State Univ.<br>Dpt. of History               | Fort Collins<br>CO. 80521                                               | (Chairman)<br>Harry<br>Rosenberg  | Tarih                                                       | William J.<br>Griswold     |
| University of<br>Connecticut                             | Storrs,<br>CN. 06268                                                    | —                                 | Tarih<br>Edebiyat                                           | Howard Reed<br>Frank Stone |
| Dropsie<br>University<br>Dpt. of Near<br>Eastern Studies | Broad and York<br>Streets, Phila-<br>delphia, Pennsylv-<br>vania, 19132 | (Chairman)<br>Prof. David<br>Owen | Türkçe                                                      | —                          |
| State University<br>College, Fredonia                    | Fredonia<br>NY 14063                                                    | —                                 | Tarih                                                       | Jeol Shinder               |
| State University<br>College, of Arts<br>and Science      | Geneseo<br>NY. 14454                                                    | —                                 | Anadolu<br>Arkeolojisi,<br>Altay incele-<br>meleri, Türkçe  | Harold R.<br>Battersby     |
| Georgetown<br>University<br>Dpt. of History              | Washington<br>DC. 20007                                                 | (Chairman)<br>Dr. Dorot<br>Brown  | Tarih (Mo-<br>dern Türkiye)<br>Türkçe (Tu-<br>torial basis) | —<br>—                     |



|                                                              |                                             |                                     |                                           |                 |
|--------------------------------------------------------------|---------------------------------------------|-------------------------------------|-------------------------------------------|-----------------|
| University of Houston                                        | Houston TX 77004                            | —                                   | Tarih                                     | Donald Quataert |
| Hunter College (City Univ. of New York) Dept. of History     | Cuny, 695 Park Avenue New York NY. 10021    | (Chairman) Prof. Robert Hirschfield | Tarih                                     | Pierre Oberling |
| University of Illinois                                       | Chicago Circle Campus, Chicago IL 60680     | —                                   | Siyasal Bilimler                          | Frank Tachau    |
| University of Illinois                                       | Urbana IL 60601                             | —                                   | Tarih                                     | Ronald Stevens  |
| Indiana Univ. of Pennsylvania Dpt. of History                | Indiana, Pennsylvania 15701                 | (Chairman) Thomas Goodrich          | Tarih                                     | Thomas Goodrich |
| John Hopkins Univ., School of Advanced International Studies | 1740 Massachusetts Av. N.W. Washington D.C. | (Chairman) Majid Khadduri           | Siyasal Bilimler                          | George Harris   |
| Johnson State College                                        | Johnson, VT 05656                           | —                                   | Tarih                                     | Victor Swenson  |
| University of Kentucky                                       | Lexington KY 40506                          | —                                   | Tarih                                     | Robert Olson    |
| Univ. of Maryland Dpt. of History                            | College Park Maryland 20742                 | (Chairman) Dr. Walter Rundell       | Türkçe                                    | —               |
| University of Massachusetts                                  | Boston MA 02125                             | —                                   | Tarih                                     | Feroz Ahmed     |
| Michigan State University Dpt. of History                    | East Lansing Michigan 48824                 | (Chairman) Prof. James Soltow       | Tarih                                     | Alan Fisher     |
| University of Minnesota Dpt. of Middle Eastern Studies       | Minneapolis Minnesota 55455                 | —                                   | Tarih (Sümer) Türk Edebiyatı (Çevirmeler) | —               |
| Nathaniel Hawthorne Col.                                     | Antrim NH 03440                             | —                                   | Tarih                                     | Glen Swanson    |

|                                                                             |                                                       |                                  |                      |                            |
|-----------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------|----------------------------------|----------------------|----------------------------|
| University of Nebraska                                                      | Omaha NE 68101                                        | —                                | Kent İncelemeleri    | Peter Suzuki               |
| State Univ. of New York at Binghamton, South West Asia-North Africa Program | Binghamton NY 13901                                   | (Director) Prof. Don Perets      | Türkçe Tarih         | —                          |
| University of North Carolina                                                | Chapel Hill NC 27514                                  | —                                | Tarih                | Herbert Bodman             |
| Ohio State University Middle East Program                                   | 240-2 Cunz Hall 1841 Millikin Rd. Columbus, OH. 43210 | (Director) Prof. Frederic Cadora | Tarih                | Carter Findley             |
| Portland State University Middle East Studies Center                        | Oregon 97207                                          | (Director) Frederic Cox          | Tarih                | Jon Mandaville             |
| Rhode Island College                                                        | Providence, RI 02908                                  | —                                | Tarih                | David Thomas               |
| Rutgers University                                                          | Newark NJ 07102                                       | —                                | Siyasal Bilimler     | Walter Weiker              |
| Syracuse University                                                         | Syracuse NY 13210                                     | —                                | Education            | Vincent Tinto              |
| Temple University                                                           | Philadelphia PA 19122                                 | —                                | Tarih                | Andrew Hess                |
| S. M. Texas State University                                                | San Marcos TX 78666                                   | —                                | Siyasal Bilimler     | Arnold Leder               |
| Texas Technological College                                                 | Lubbock TX 79406                                      | —                                | Siyasal Bil. Folklor | Metin Tamkoç Warren Walker |
| Tufts University Dpt. of History                                            | Bedford Massachusetts                                 | —                                | Tarih Tarih          | Colin Heywood Rudi Linder  |
| Univ. of Vermont                                                            | Burlington VT 05401                                   | —                                | Antropoloji          | Paul Mandaville            |
| Virginia Polytechnic Institute and State Univ.                              | Blacksburg VA 24060                                   | —                                | Tarih                | William Ochsenwald         |



## ARJANTİN

Buenos Aires'teki Salvador Üniversitesi, Felsefe Fakültesine bağlı bir Doğu İncelemeleri Okulu bulunmakta ise de, burada Çince, Japonca, Arapça, Sanskrit gibi diller okutulmakta, fakat bugün için Türkçe bulunmamaktadır. Buna karşın, Tarih ve Antropoloji Bölümünde, Asya ve Afrika ülkeleri tarihi çerçevesinde Türk ve Osmanlı Tarihine de yer verilmekte, ayrıca Eski Asya Kültürleri Bölümünde Mezopotamya, Sümer-Akad ve Ural-Altay kültürleri okutulmaktadır.

Sözkonusu okulun adresi "Universidad del Salvador, Facultad de Filosofia, Escuela de Estudios Orientales, Callao 542, Buenos Aires"dir.

Öte yandan, Sociedad Asiatica adlı Kurum, faaliyeti içinde Türkiye'ye de yer vermekte, bazan Türkiye ile ilgili konferanslar düzenlemektedir.

Atatürk döneminde İstanbul'da Arjantin Konsoloslusunda çalışan ve 1975-76 yıllarında Ankara'da Arjantin Büyük Elçiliği görevini yapan Blanco Villalta, Atatürk, Türk kültür ve sanatı üzerinde çalışmalar yapmış ve yapıtlar hazırlamıştır. Onun, Atatürk'ün ölümünden hemen sonra 1938 yılında Buenos Aires'te yayımlanan "Kemal Atatürk" adlı kitabı Latin Amerika'da geniş ilgi görmüştür. Bu kitap 1976'da Ankara'da İngilizceye çevrilerek Türk Tarih Kurumu Basımevinde basılabaktır. Villalta'nın "Arte y Literatura de los Turcos" isimli Türk kültür ve sanatı üzerinde bir makalesi de Türkçeye çevrilerek "Belleten No. 159 (1976)"da yayımlanmıştır.

Buenos Aires'teki Doğu Sanat Müzesinde Türkiye ile ilgili yapıtlar henüz bulunmamakla birlikte, yayınları arasında Türk sanatına da yer verilmektedir. Müze, bir çok ülkelerin yaptığı gibi, Türkiye'nin de bazı sanat yapıtlarını, sergilenmek üzere, bağışlamasını umut etmektedir.

## ARNAVUTLUK

Tirana Devlet Üniversitesine bağlı Tarih ve Dilleri Enstitüsünde Türkçe kursları da vardır. Türkçe okutmanı Dr. Jonus Tafilaj'dır. Ancak bu kurslar öğrenciler için ihtiyari olduğundan, kursların sonunda herhangi bir diploma, ya da sertifika verilmemektedir.

Kuşkusuz, Arnavutluk tarihi içinde Osmanlı dönemi büyük bir yer kaplamaktadır. Osmanlı tarihi Marksist bir espri ile ele alınmakta, genellikle emperyalist ve feodal nitelik taşıdığı, Arnavut ulusunun ona karşı mücadelesinin uzun ve çetin olduğu belirtilmektedir. Yapılan incelemelerin, Arnavutluk Halk Cumhuriyeti Bilimler Enstitüsünde bu biçimde yürütüldüğü anlaşılmaktadır.



## AVUSTRALYA

## MACQUARIE UNIVERSITY-SCHOOL OF POLITICS

## MACQUARIE ÜNİVERSİTESİ, SİYASAL BİLİMLER OKULU

Adres : North Ryde, N. S. W. 2113 Australia

Sorumlusu : Prof. Dr. Robert Springborg

Çalışma : Dr. Springborg, siyasal açıdan Orta Doğu ve bu arada Türkiye'nin bölgedeki önemi üzerinde, çeşitli yüksek öğretim Kurumlarında 6 haftalık kurslar düzenlemektedir.

## UNIVERSITY OF MELBOURNE

## DEPARTMENT OF MIDDLE EASTERN STUDIES

## MELBOURNE ÜNİVERSİTESİ

## ORTA DOĞU İNCELEMELERİ BÖLÜMÜ

Adres : Parkville, Vic. 3052

Başkan : Dr. J. A. Thomson

Kuruluş ve Amaç : 1945 yılında kurulan bu Bölümde Orta Doğu ülkelerinin kültürünü incelemek ve öğretimde bulunmak amacı güdülmektedir.

Çalışma : Bölümde şimdiye dek Arap ve Musevi tarihi, dili ve kültürü okutulmuştur. Türkiye'ye ilişkin konular ancak haftada bir saatlik derse, İran ve İsrail ile birlikte, yani Arap olmayan Orta Doğu ülkeleri arasında ele alınmaktadır. Buna karşın, Anadolu ve Hitit Arkeolojisi ve İslâmiyetle ilgili, haftada üç derste Türkiye'ye değinilmiş olunmaktadır.

Dr. Thomson Türkçenin de programa alınmasının düşünüldüğünü, Türk Hükûmetinin bir öğretim üyesi ataması halinde bu işin kolaylaşmış olacağını bildirmiştir. (Not : Bugün Avustralya'da sayıları otuz bini geçen Türk göçmenlerinin Üniversite çağına gelecek çocukları için de böyle bir atama iyi bir başlangıç olur).

Yayın : Bölümün bir "Journal"ı vardır. Burada tüm Orta Doğu ülkeleriyle ilgili yazılar çıkmaktadır.

## UNIVERSITY OF SIDNEY - INSTITUTE OF SEMITIC STUDIES

## SIDNEY ÜNİVERSİTESİ

## SEMİTİK İNCELEMELER ENSTİTÜSÜ

Çalışma : Bu Enstitüde İbranice dışında, bugün için sadece Arapça okutulmaktadır. Enstitünün başındaki Profesörün adı E. C. B. MacLaurin'dir.



## AVUSTURYA

Avusturya'da Türk incelemelerinin başlaması ve hızla ilerlemesinin temelinde daha çok siyasal nedenler yatmaktadır. 16. yüzyılda, Balkanlar üzerinden Avrupa'ya ilerleyen Türklerle karşılaşmak kaçınılmaz olunca, onları yakından tanımak gereksinmesi de artmıştı. İstanbul'da ilk Avusturya Elçisini, Türklerin Belgrad'ı aldığı 1521 yılında görüyoruz. 1526 da Kanuni Mohaç'ta Macar ordusunu yokedip üç yıl sonra Viyana'yı kuşatınca Avusturya artık ölüm kalım mücadelesi dönemine girmişti. 1683'de Türklerin 2. Viyana kuşatmasının başarısızlığa uğraması Avusturya'yı Macaristan ve Balkanlarda Türkler aleyhine ilerlemesine bir başlangıç olacaktı. Her halde diplomatik ilişkiler 1530'dan itibaren yoğun bir halde, her iki İmparatorluğun Birinci Dünya Savaşında yıkılışına dek sürecekti. Avusturya'da 16. yüzyılda siyasal nedenlerle başlayan Türk incelemeleri bugün daha çok pratik, bilimsel ve kültürel amaçlarla sürdürülmektedir<sup>1</sup>.

16. yüzyılda, öbür bazı devletler gibi, Avusturya da İstanbul'da diplomatik temaslarında önceleri yerli Hristiyan çevirmenlerden yararlanmıştı. Bunlara güvenilemeyeceği anlaşıncı Viyana'da Türkçe ve onun içinde geniş yeri olan Arapça ve Farsça üzerinde incelemeler başladı. Bu dönemde, Avusturya'da Doğubilimcilerin babası sayılabilecek, Polonya kökenli Mesgnien de Meninski'nin rolü büyük oldu. Doğubilimini İtalya'da öğrenen Meninski 1661 yılından itibaren Avusturya'nın İstanbul Büyükelçiliğinde yedi yıl çalışmış ve incelemelerini de sürdürmüştü. Viyana'ya dönünce bir Doğu Basımevi kurdu —ki bu Basımevi 1683 ikinci Viyana kuşatması sırasında yokolmuştur — ve 1680 yılında Türkçe Arapça ve Farsçadan Lâtinceye bir sözlük "Thesaurus Linguarum Orientalium Turcicae, Arabicae, Persicae" ile bir Türkçe Gramer "Linguarum Orientalium Turcicae, Arabicae, Persicae Institutiones seu Grammatica Turcicae" yayımladı. Sözlüğün Arapça ve Farsça bölümleri başka yapıtlardan aktarma, fakat Türkçesi kendi yapıtı idi.

1674 yılında din adamı Podesta'nın girişimi ile Viyana'da Türkçe öğretimi başladı, Üç yıllık bu öğretimi bütünüleyen üç kişi olmuştu. Daha sonra İstanbul'da bir Dil Okulu açıldı ise de kısa süre sonra kapanmıştı.

1773 yılında Kraliçe Maria Theresia'nın izni ile Viyana'da ilk kez Kraliyet Doğubilim Akademisi kuruldu. Böylece sistemli biçimde Türkçe öğretimi başlamış oldu. 1785 yılında Akademinin başına getirilen Franz Höck'ün çok yararlı çalışmaları görüldü. Onun zamanında yetişen Doğubilimciler arasında tarihteki en büyük Doğubilimcilerinden biri olan Joseph von Hammer - Purgstall (1774 - 1856) da vardı. Türkiye'de kısaca Hammer diye tanınan bu unutulmaz bilgin uzun yıllar İstanbul'da Avusturya Büyükelçiliğinde çevirmen ve sekreter olarak çalışmış, durmadan Türk belgelerini incelemiş, kendisini Türklere sevdirmiş, Viyana'ya döndükten sonra, 1847 yılında Viyana Bilimler Akademisini kurmuş ve iki yıl bu Akademiye başkanlık etmişti. Yüze yakın yapıtı içinde en önemlisi "Geschichte des Osmanischen Reiches" adlı on ciltlik Osmanlı Tarihi'dir ki, sonradan Fransızcaya ve Türkçeye de çevrilmiş olan bu yapıt Türk kaynaklarına dayanarak yazılan ve objektif bir nitelik taşıyan ilk Osmanlı Tarihi sayılmaktadır. Hammer'in Osmanlı Coğrafyası, Osmanlı Devleti Örgütü ve Yönetimi, Osmanlı Şiiri üzerindeki yapıtları, Türkçe bazı yapıtların Almancaya çevirileri vb. ayrı ayrı değer taşır<sup>1</sup>.

19. yüzyılda Avusturyalı Doğubilimcilerinden Vinzenz Rosenzweig ile Ottokar Schlehta von Wssehrd Doğubilim Akademisini bitirdikten sonra İstanbul'da çalıştılar ve dönüşlerinde Akademi'de hocalık ettiler. Wssehrd'in Akademi yayınları arasında Osmanlı tarih yazarları ve kaynakları (Osmanische Geschichtsschreiber der neueren Zeit, Bericht über drei neue Quellen zur modernen Geschichte des Osmanischen Reiches) üzerinde yapıtları vardır.

1851 yılında Viyana'da ayrıca bir Doğu Dilleri Kraliyet Halk Okulu açıldı ve burada Doğuda çalışacaklar için pratik biçimde öğretim başladı.

<sup>1</sup> Hammer'in bu çalışmaları için Sultan II. Mahmut kendisine bir mücevher kutu ve ayrıca mücevher bir nişan armağan etmişti. Bunlar bugün bir müze olan Hammer şatosunda, Doğu ile ilgili binlerce kitap, belge ve eşya ile birlikte saklanmaktadır. Hammer'in Viyana yakınındaki mezarının taşı üzerinde Türkçe olarak "Bir hoş bülbül geldi cihana; uçtu âhirete çü pervane" yazılıdır, bakınız: "Cemal Tukin, Osmanlı Devleti ve yabancı Bilginler, Necati Lugal Armağanı, Ankara 1969 Türk Tarih Kurumu Basımevi" ayrıca, "Prof. Dr. Abdülkadir Karahan, Hammer Tarihi 140 yaşında, Milliyet Gazetesi 13.XI.1969".

<sup>1</sup> Avusturya'da Türk incelemeleri üzerinde toplu bilgi için bakınız: "Anton Cornelius Schaendlinger, Die Türkologie und Iranistik in Österreich, Bustan 1963-1964".



1886 yılında da Viyana Üniversitesinde Doğubilim Enstitüsü açıldı. Burada Bittner ve Joseph Karabacek gibi profesörlerin yetiştirdiği ve 20. yüzyıl başlarında Türk incelemelerinde adını duyuran Friedrich Kraclitz-Greifenhorst adlı değerli bir Türkolog'un 15. yüzyıl Türkçe Osmanlı belgeleri ve Osmanlı diplomasisine ilişkin "Osmanische Urkunden Türkischer Sprache aus der zweiten Hälfte des 15. Jahrhunderts mit einer Einleitung in die Osmanische Diplomatie" adlı yapıtından başka "Mitteilungen zur Osmanischen Geschichte" adı altında çıkardığı dergi geniş etki yaptı.

Günümüzün tanınmış türkologlarından Herbert Jansky'nin Almanca-Türkçe sözlüğü çok kullanılmaktadır.

Avusturyalı bilim adamları Osmanlı tarih ve kültürü dışında da Türkiye ile ilgilenmişler, özellikle eski Anadolu uygarlıkları ve arkeolojisi üzerinde geniş çalışmalarda bulunmuşlardır.

Bugün Avusturya'da Türkler ve Türkiye ile ilgili olarak çeşitli dallarda çalışmalarını sürdüren Kurumların başlıcaları aşağıda sırasıyla gösterilmiştir. Ayrıca Avusturya müzelerinde Türk incelemeleri bakımından ilginç pek çok yapıt bulunmaktadır. (Örneğin, Macaristan'ın Nagy Szent-Miklos kentinde bulunan 9. yüzyıla ilişkin üzerlerinde Türkçe yazılı altın kupalar bugün Viyana'da Kunst-Historisches Museum'da bulunmaktadır).

### TÜRK İNCELEMELERİNİ İÇEREN SÜRELİ YAYINLAR

*Anzeiger, Österreichische Akademie der Wissenschaften* -Wien (yilda bir cilt).

*Archiv für Orientforschung*, Verlag Ferdinand Berger, (yilda bir cilt).

*Jahrbuch der Österreichischen Byzantinischen Gesellschaft* -Wien (yilda bir cilt).

*Jahreshefte des Österreichischen Archäologischen Institutes in Wien*, -Wien (yilda bir cilt).

*Wiener Zeitschrift für die Kunde des Morgenlandes*, Orientalisches Institut -Wien (yilda bir cilt)

### UNIVERSITÄT WIEN INSTITUT FÜR ALTE GESCHICHTE, ARCHÄOLOGIE UND EPIGRAPHIK

#### VIYANA ÜNİVERSİTESİ ESKİÇAĞ TARİHİ, ARKEOLOJİ VE EPİGRAFYA ENSTİTÜSÜ

Adres : Dr. Karl Luegerring 1, A-1010 Wien 1

Başkan : Prof. Dr. Hedwig Kenner

Kuruluş : 1876 yılında Alexander Conze (Bergama Kazılarını yapan) tarafından "Archäologisch Epigraphisches Seminar" adı altında kuruldu. 1956 yılında bugünkü adını ve biçimini aldı.

Amaç : Eskiçağ tarihi, anıtları, dinleri ve kültürünü öğretmek ve arazide arkeolojik ve pratik çalışmalar yapmak.

Çalışma : Roma tarihi (Prof. Dr. Gerhard Dobesch), Yunan tarihi (Prof. Dr. Ernst Kirsten), Klasik Arkeoloji (Prof. Dr. Hedwig Kenner) Arkeolojik kazılar (Prof. Vetters) öğretim ve araştırmaları yapılmıştır. Anadolu'da 1881-82 yıllarından beri kazılar (Gölbasi-Trysa, Lykya, 1895 den beri Efes) yürütülmüştür. Ayrıca Küçük Asya sanatı okutulmaktadır (1973-75 yıllarında Doç. Dr. Robert Fleischer).

### UNIVERSITÄT WIEN-ORIENTALISCHES INSTITUT VIYANA ÜNİVERSİTESİ DOĞUBİLİM ENSTİTÜSÜ

Adres : Universitätsstrasse 7/V, A-1010 Wien 1

Müdür : Prof. Dr. Andreas Tietze (Türkoloji ve İslâm Bilimleri kürsüsü Başkanı).

Kuruluş : 1886 yılında kuruldu. J. Karabacek, P. Kretschmer, M. Bittner, F. Kraclitz, W. Duda gibi tanınmış Doğubilimciler burada vazife gördüler.

Amaç : Türklerin, özellikle Osmanlıların, dil, kültür, ve tarihini araştırmak, kaliteli eleman yetiştirmek.

Çalışma : Akademik öğretim ve araştırmaları üç bölümde yürütmektedir: 1. Eski Semitistik ve Önasya Arkeolojisi, 2. Arabistik ve İslambilim, 3. Türkoloji ve İslambilim (Bu bölümde Prof. Dr. Andreas Tietze'den başka Doç. Dr. Anton I. Schändlinger, Dr. adayı Markus Köhbach, ilmi yardımcı Dr. Edith Ambros vardır.)



**Yayın :** "Wiener Zeitschrift für die Kunde des Morgenlandes (WZKM)" adlı yılda bir yayımlanan dergisinde 1975 yılından itibaren her sayıda "Türkologischer Anzeiger (TA)" adı altında bütün dünyada çıkan Türkiye tarih, dil ve edebiyatına ilişkin kitap ve makalelerin sistematik ve yazar indeksli bir bibliyografyası verilmektedir. 1976 sayısı tümü ile Prof. Wittek'e armağan edilmiştir.

#### UNIVERSITÄT WIEN

##### ÖSTERREICHISCHES ARCHÄOLOGISCHES INSTITUT

##### VIYANA ÜNİVERSİTESİ - AVUSTURYA ARKEOLOJİ ENSTİTÜSÜ

**Adres :** Universität Wien, Dr. Karl Lueger Ring 1, A-1010 Wien

**Müdür :** Prof. Dr. Hermann Vetters

**Kuruluş :** 1898 yılında kurulan bu Enstitü, 1934 yılından beri, bağımsız bir araştırma kurumu olarak, Viyana Üniversitesi içinde bulunmaktadır.

**Amaç :** Avusturya ve yabancı ülkelerde arkeoloji incelemeleri ve kazıları yapmak.

**Çalışma :** Amacına uygun çalışmaları içinde Türkiye'de Efes kazılarını yürütmekte ve bunun finansmanı ve tanıtılmasında Efes Dostları Derneği ile (bakınız) işbirliğinde bulunmaktadır.

**Yayın :** "Jahreshefte des Österreichischen Archäologischen Institutes" adlı yıllık dergi. Ayrıca yayınlarından "Forschungen in Ephesos", "Sonderschriften des Österreichischen Archäologischen Institutes", "Führer durch Museen und Grabungen" adlı eserleri sayabiliriz.

##### ORIENT-AKADEMIE DER HAMMER-PURGSTALL GESELLSCHAFT HAMMER-PURGSTALL KURUMU DOĞU AKADEMİSİ

**Adres :** 1010 Wien 1, Dominikanerbastei 6/6

**Müdür :**

**Kuruluş :** 1962 yılında Hammer-Purgstall Kurumu tarafından kuruldu.

**Amaç :** Yakın Doğu ülkelerinde çeşitli meslek dallarında çalışacak olanlar için gidecekleri ülkeler üzerinde bilgi ve mesleki faaliyetlerinde lüzum olacak dil bilgisini vermek.

**Çalışma :** Avusturyahlara Doğu ülkeleri tanıtılmakta ve doğunun tarih, kültür ve iktisatına ilgi duyanlara bu alanlarda derinleşme imkânı verilmektedir. Meslek sahibi kişilere gittikleri Yakın Doğu ülkelerinde konuşulan dilleri, meslek terimleri ve meslekle ilgili tamamlayıcı bilgiler öğretilmektedir.

##### ÖSTERREICHISCHE AKADEMIE DER WISSENSCHAFTEN KOMMISSION FÜR KLEINASIATISCHE EPIGRAPHIK UND ÄGÄISCHE ALTERTUMSFORSCHUNG ABTEILUNG FÜR KLEINASIATISCHE EPIGRAPHIK AVUSTURYA BİLİMLER AKADEMİSİ, KÜÇÜKASYA EPIGRAFYASI VE EGE ESKİÇAĞ ARAŞTIRMALARI KOMİSYONU, KÜÇÜKASYA EPIGRAFYASI BÖLÜMÜ

**Adres :** Postgasse 7-9, A-1010 Wien

**Başkan :** Prof. Dr. Fritz Schachermeyr

**Kuruluş :** 1890 yılında "Kommission für die Archäologische Erforschung Kleinasien" (Küçükasya arkeoloji araştırmaları komisyonu) adı altında Avusturya Bilimler Akademisi tarafından kuruldu. 1901 yılında Tituli Asiae Minoris (TAM) adlı seri yayına başladı.

**Amaç :** Küçük Asya'daki Yunan yazıtlarının bulunup fotoğraf, çizim, estampa halinde saptanması; epigrafya malzemesinin indekslerinin yapılması, yazıtların Tituli Asiae Minores (TAM) adlı yapıtta yayımlanması

**Çalışma :** Türkiye'de gezi ve araştırma.

**Yayın :** 1901 yılında çıkan Tituli Asiae Minoris (TAM) yazıtlar kitabının ilk cildi E. Kalinka tarafından Likya dilindeki Lykya yazıtları üzerinde idi. İkinci Dünya Savaşı çalışmaları biraz engellediği için aralıklarla yayına devam edildi ve Güney Türkiye'de bulunan Lykya'daki Yunan yazıtları yayımlandı. Bitinya, Lidya ve Kilikya'daki yazıtlar da yakında yayımlanacaktır.

##### AFRO-ASIATISCHES INSTITUT IN WIEN

##### VIYANA AFRİKA-ASYA ENSTİTÜSÜ

**Adres :** Türkenstrasse 3, A-1090 Wien

**Başkan :** Kardinal Dr. Franz König (Viyana Başpiskoposu)

**Genel Sekreter :** Anton Grünfelder

**Kuruluş :** Kilise hukukuna göre, 1953 yılında Kardinal Dr. König tarafından Katolik kilisesinin gördüğü gerek üzerine kuruldu.



**Amaç :** Öğretim ve bilimsel alanlarda Avusturya ile Afrika ve Asya ülkeleri halklarıyla ilişkileri kurmak, geliştirmek ve bunların önemini Avusturya kamuoyuna anlatmak.

**Çalışma :** Bu ülkelerle ilgili araştırmaları geliştirmek için ülke gençleriyle kültürel ilişkiler kurmaya çalışmakta, onlara Avusturya'da maddesel ve moral bakımından yardım etmekte ve bu ülkelerin gelişmesini desteklemektedir. Enstitü din ve ırk ayırımı yapmadan öğrencilere kapılarını açmıştır. Kültürel çalışmalarıyla çeşitli ülkelerin birçok yanlarını tanıtmaktadır. 1976 yılı başında bir Türk haftası (sergi, film, konferanslar, folklor ve Karagöz oyunu, bilimsel tartışmalar) düzenlenmiştir.

**Yayın :** "Magazin des Afro-Asiatischen Instituts" adlı dergi (üç ayda bir) ve ayrıca bazı broşürler yayımlamaktadır.

#### GESELLSCHAFT DER FREUNDE VON EPHEOS

##### EFES DOSTLARI DERNEĞİ

**Adres :** Traugasse 4, A-1030 Wien 111

**Başkan :** Philipp v. Schoeller jun.

**Başkan Y. :** Prof. Dr. Manfred Mautner-Markhof

**Başkan Y. :** Dipl. Ing. J. B. Trentini

**Kuruluş :** 1972

**Amaç :** Avusturya Arkeoloji Enstitüsünce (bakınız: Österreichisches Archäologisches Institut) yapılan Efes kazılarına maddî ve manevî destek sağlamak.

**Çalışma :** 177 üyesi bulunan bu dernek çeşitli kuruluşlarla temas edip maddesel yardım sağlar. Efes ile ilgili yapıtları bastırıp satar, gazete ve dergilerde makaleler ve haberler yayımlar. Avusturya'da ve dış ülkelerde konferanslar, sergiler; Efes ile Anadolu'ya izahlı geziler düzenler.

**Yayın :** W. Alzinger, Die Ruinen von Ephesos (Efes rehberi) ve ayrıca makaleler.

#### HAMMER-PURGSTALL GESELLSCHAFT

##### HAMMER-PURGSTALL KURUMU

**Adres :** 1010 Wien 1, Dominikanerbastei 6

**Müdür :** Dr. Hubert Schmid

**Genel Sekreter :** Hans Müller

**Kuruluş :** 1958 de Dr. Alfred Weikert tarafından kuruldu. 1960 yılında Graz'da bir şube açıldı.

**Amaç :** Avusturya'nın Yakın Doğu devletleriyle ilişkilerini geliştirmek.

**Çalışma :** Avusturya'da öğrenim yapan Yakın Doğu ülkeleri öğrencilerine yardımcı olmaktadır. Özellikle onlara Almanca kursları sağlamakta, yer bulma ve resmi makamlardaki formaliteleri yürütmeye yardım etmekte, film ve tiyatro gösterileri, şehri ve etrafını tanıtır geziler düzenlemekte, Yakın Doğu ülkelerinden gelen işçilerin çocuklarına Almanca öğretmektedir. Avusturya'da bulunan yabancı elçiliklerle yakın temasta olup bilimsel araştırmalarda onlarla işbirliği yapmaktadır. 1962 yılında Doğu Akademisini (bakınız: Orient-Akademie) kurmuş ve böylece Avusturyalılara Doğu'yu daha yakından tanıtmaya olanağını sağlamıştır.

**Yayın :** "Bustan" adlı dergi 1960 yılından beri yayımlanmaktadır. Ayrıca Hammer'in "Geschichte des Osmanischen Reiches" adlı Osmanlı tarihinin yeni bir baskısı hazırlanmıştır.

#### ÖSTERREICHISCH-TÜRKISCHE GESELLSCHAFT

##### AVUSTURYA-TÜRK DERNEĞİ

**Adres :** Porzellangasse 51, Wien 9

**Başkan :** Dr. Wolfgang Adler

**Kuruluş :** 1967 yılında Prof. Grünstedl (Dünya Ticareti Yüksek Okulunda Teknoloji ve İktisat Enstitüsü Başkanı) tarafından kuruldu.

**Amaç :** Avusturya ve Türkiye arasındaki kültürel ve ekonomik ilişkileri geliştirmek.

**Çalışma :** Konferans, konser, münazara vb.



## BELÇİKA

Belçika'da Türk dili, tarihi ve kültürü üzerinde öğretim ve araştırma çok kısıtlı kalmıştır.

Université Libre de Buxelles'in Felsefe ve Edebiyat Fakültesine bağlı olan Doğu Filolojisi ve Tarihi Enstitüsü "Institut de Philologie et d'Histoire Orientale" in İslam İncelemeleri Bölümünde Prof. Robert Anciaux hem Osmanlıca, hem de modern Türkçe dersleri vermektedir.

Liège Üniversitesi Edebiyat Fakültesinde 1904 yılında başlayan Türkçe dersleri Prof. A. Britteux tarafından, 1937 den ölümüne dek ve onun yerine geçen Herman Janess tarafından da 1963 yılına dek sürdürülmüştü. O zamandan beri bu kürsüye bir atama yapılamadığından bugün Türkçe dersleri yapılamamaktadır.

Louvain'deki Katolik Üniversitesinde, Ermenice dahil, eski ve yeni tüm Orta Doğu dilleri ve kültürleri okutulduğu halde Türkçe yoktur.

Gent Üniversitesi Edebiyat Fakültesinde (Rijkuniversiteit-Gent, Fakulteit van de Letteren en Wijsbegeerte) ise, 1975 yılından beri "Türk Dilinin İncelenmesine Giriş" adı altında ihtiyari bir ders okutulmaktadır.

Tarih ve öteki kültür dallarında Türk araştırmalarına rastlanmamıştır. Buna karşın, aşağıda açıklandığı üzere, Anadolu eski uygarlıkları ve arkeolojisi üzerinde çalışmalar vardır.

Belçika'da "Le Muséon, Revue d'Etudes Orientales" adı altında 1881 yılından beri çıkan bir dergi vardır (Editions E. Peeters, B. P. 41 Louvain.)

UNIVERSITÉ CATHOLIQUE DE LOUVAIN  
INSTITUT ORIENTALISTE  
LOUVAIN KATOLİK ÜNİVERSİTESİ  
DOĞUBİLİM ENSTİTÜSÜ

Adres : Redigenstraat, 16,3000 Louvain

Çalışma : Bu Enstitü daha ziyade dilbilim incelemelerine yöneliktir. Osmanlıca ve modern Türkçe ve Türk ülkelerinde konuşulan bir takım diller burada okutulmaktadır.

UNIVERSITÉ CATHOLIQUE DE LOUVAIN - L'INSTITUT  
SUPÉRIEUR D'ARCHÉOLOGIE ET D'HISTOIRE DE L'ART  
LOUVAIN KATOLİK ÜNİVERSİTESİ  
ARKEOLOJİ VE SANAT TARİHİ YÜKSEK ENSTİTÜSÜ

Adres : 83 Vlamingenstraat, 3000 Louvain

Çalışma : Önasya Arkeolojisi Prof. Vanderslegen ve Prof. Robert Donceel tarafından okutulmaktadır. 1975-76 ders yılı programında Alaca Höyük, Karkemiş, 1976-77 de Yazılıkaya ve Karatepe vardı. Prof. Hackens Grek Arkeolojisi ve Küçük Asya kıyı kentleri, Prof. J. Ruckmann İslâm Sanatı tarihi (özellikle Türk ve Selçuk Sanatı anıtları) ve Dorogne-Lafon-taine Doğunun eski Hristian Sanatı derslerini vermektedir.

Yakın Doğu arkeolojisi çalışma grubunu kurmak için Prof. Samen, Vandenlegen, Bogaert ve Donceel hazırlıklar yapmaktadırlar. Bu grup daha ziyade lisans üstü araştırmalarla meşgul olacaktır.

MUSEES ROYAUX D'ART ET D'HISTOIRE  
KRALLIK SANAT VE TARİH MÜZELERİ

Adres : 10, Parc du Cinquantenaire B-1040 Bruxelles

Kuruluş ve Amaç : İki bölümü vardır.

1 — 1923'te kurulmuş olan Yakın Doğu Bölümü, kökenlerinden Hellenistik çağa kadar Hitit uygarlığı ve kültürünü ele almaktadır. Zengin kitaphı Türkiye'nin arkeolojisi ve filolojisi üzerinde bilgi edinmek isteyenlere açıktır.

2 — İslam sanatı bölümünde daha ziyade yeni zamanlara ilişkin keramik sergilenmektedir. Kitaphk bu alanda çalışanlara açıktır.

FONDATION ASSYRIOLOGIQUE GEORGES DESSIN  
GEORGES' DESSIN ASİRİOLOJİ KURUMU

Adres : 10, Parc du Cinquantenaire B-1040 Bruxelles

Kuruluş ve Amaç : 28 Haziran 1976'da kurulan bu Kurum Belçika'da Asur ve Hitit etütlerinin gelişimi ile meşguldür. Bir belgeler ve fotoğraf arşivi merkezine sahiptir. Krallık sanat, ve tarih müzesinin kitaphının zenginleşmesine de yardım etmektedir. Konferans, kollegyum ve sergiler hazırlamaktadır.



## BULGARİSTAN

Bulgarlar hem Orta Çağ'da, hem de Osmanlı İmparatorluğu döneminde Türklerle yakın ilişki içinde bulunduğundan, Bulgar bilim adamları genellikle kültür ve özellikle tarih açısından Türk incelemelerine büyük önem vermektedir.

Bu incelemeler, Sofya Üniversitesi Tarih Fakültesinde Balkan halklarının tarihlerine ilişkin dersler ve araştırmalar çerçevesinde olduğu gibi, Bulgaristan Bilimler Akademisine bağlı araştırma enstitüleri, Bulgar Komünist Partisi Tarih Enstitüsü gibi kurumlar içinde de sürdürülmektedir. Öte yandan, merkezi Bükreş'te bulunan Uluslararası Güney Doğu Avrupa İncelemeleri Birliğinin (Bakınız : AIESEE) Bulgaristan şubesi de yoğun çalışmalar yapmaktadır.

Kuşkusuz, Türk incelemelerini en çok içeren kurum, aşağıda ayrıca anlatılan, Balkan İncelemeleri Enstitüsüdür.

Tarihsel incelemeleri yansıtması bakımından, ayrıca 1973'den beri çıkan "Bulgarian Historical Review" adlı dergiyi de belirtmekte yarar vardır.

### INSTITUT D'ETUDES BALKANIQUES BALKAN İNCELEMELERİ ENSTİTÜSÜ

**Adres :** 7, Rue Tzar Kalojan, Sofia

**Müdür :** Prof. Dr. Nikolaj Todorov

**Kuruluş :** Enstitü, Bulgaristan Bilimler Akademisine bağli olarak, 1964 yılında kuruldu.

**Amaç :** Balkan halklarının geçmişte toplumsal, ekonomik, siyasal ve kültürel yaşamları, birbiriyle bağları ve dil, edebiyat, kültür alanlarında karşılıklı etkilerini incelemek.

**Çalışma :** Enstitü, Balkan halklarının etnolojisi, coğrafya tarihi, 15.-19. yüzyıllarda Balkanlarda ekonomi ve nüfus durumu, 20. yüzyılda Balkanlar, Balkan halklarının kültür tarihi ve kültürel ilişkileri olmak üzere beş grup halinde incelemeler yapmaktadır. İncelemeleri yapan bilim adamlarının başlıcaları Sofya Üniversitesi

Tarih fakültesinde Balkan halklarının tarihini okutmaktadır. Enstitü, genç yabancı tarihçilerin Bulgaristan'da Balkan tarihi üzerindeki araştırmalarını kolaylaştırmaktadır.

Enstitü, Balkanlar ve Güney Doğu Avrupa incelemeleri üzerinde ilk kez bir uluslararası kongreyi Sofya'da düzenleyen Kurum olmaktadır.

**Yayın :** Enstitünün "Etudes Balkaniques" adlı Fransızca-İngilizce-Almanca-Rusça ve Bulgarca olarak 1964 yılından beri üç ayda bir çıkan organı vardır. Ayrıca her yıl "Studia Balcanica" adı altında bir dergi ve bir Tarih İncelemeleri kılavuzu ile "Balkani" adlı, halkın anlayacağı biçimde, tarihsel makalelerden oluşan bir kitap yayımlamaktadır. Enstitüye bağli olan Uluslararası Balkan İncelemeleri ve Dokümantasyonu Merkezi de her yıl "Bibliographie d'Etudes Balkaniques" adlı bir yapıt çıkarmaktadır.



## CEZAYİR

1962 yılında bağımsızlığına kavuşan Cezayir'de Türk yönetimi (1516-1830) genellikle olumlu biçimde yorumlanmaktadır. Barbaros Kardeşlerin 16. yüzyıl başlarında Cezayir'i İspanyol yani Hristiyan istilâsından kurtarmış olması, 315 yıl süren Cezayir Beylerbeyliği süresince Türklerle Cezayirlielerin İslâm esprisi içinde kaynaşması ve Cezayir'i sömürmek şöyle dursun, Babîâli'nin sık sık Cezayir'e maddesel yardımında bulunması, Türk sanat ve mimarisinin Cezayir'de etki yapması, başlıca kentlerde Cezayirliyle karışan Türk ailelerinin (Kul-oğullar) bugün de Türk soyadlarıyla tanınması ve bunun sempatiyle karşılanması, Atatürk'ün başlattığı Kurtuluş Savaşının Cezayirlilerde Fransa'ya karşı mücadele azmini kuvvetlendirmesi gibi nedenler bu durumun temelinde yatmaktadır.

Türk dönemine ilişkin arşivlerin 1962 yılında Fransızlar tarafından Aix-en-Provence'a taşınması üzerine Cezayir Hükûmeti bunları geri almak girişiminde bulunmuş ve bunu başarmıştır. Zamanla bu arşivlerin incelenmesi beklenir. Bu arada bazı tarihsel olaylar için Cezayirli tarihçiler İstanbul'da Türk arşivlerinde incelemeler yapmıştır.

Bugün Cezayir Üniversitesinde Türkçe ya da Türk Kültürü üzerinde ayrı bir ders yoktur. Ancak tarih derslerinde Türk dönemine geniş ölçüde değinilmektedir.

On yıl kadar önce Üniversitede Edebiyat Fakültesinde açılan Türk Dili ve Kültürü Kürsüsü de —ki Türkiye'den bir Profesör gönderilmişti— iki yıldan fazla süre için Profesör gönderilememesi ve yeterince öğrenci çıkmaması nedenleriyle, maalesef kapanmıştır. Bunun yakın bir gelecekte yeniden açılması temenni edilir.

Cezayir'de Türk dönemi üzerinde özellikle Fransızlar pek çok incelemeler yapmıştır. Bunların içinde Prof. Andre Julien'in "Histoire de l'Afrique du Nord (Paris, 1964)" adlı iki ciltlik kitabı ayrıca belirtilmeğe değer.

Cezayirlilerden bu konuda bir kaç Arapça yapıt yazan tarihçi ise Tevfik el-Madani'dir.<sup>1</sup>

<sup>1</sup> Cezayir'deki Türk egemenliği dönemine ilişkin kaynaklar : "Pierre Boyer, La vie quotidienne à Alger à la veille de l'Intervention Française Paris, 1963 Hachette" "Mohammed Salah Belguedj, Les Mots Turcs dans le Parler Algérien, Turcica III (1971)" ayrıca, "Ercüment Kuran, Cezayir'in Fransızlar tarafından işgali karşısında Osmanlı siyaseti, İstanbul 1965".

## ÇEKOSLOVAKYA

Çekoslovakya'da, ikisi Prag, biri Bratislava'da olmak üzere, aşağıda ayrı ayrı belirtilen, üç bilim kurumu içinde, Asya-Afrika ya da Doğu incelemeleri yapılmakta ve bu incelemeler çerçevelerinde Türk incelemelerine de yer verilmektedir.

### KARLOVY UNIVERSITY-FILOSOFICKA FAKULTA KATEDRA VED O ZEMICH ASIE A AFRIKY

### CHARLES ÜNİVERSİTESİ-FELSEFE FAKÜLTESİ, ASYA VE AFRIKA BİLİMLERİ KÜRSÜSÜ

Adres : 110 00 Praha 1, Celetna 20

Başkan : Doç. Dr. Marcela Kubsova (Kürsü)

Başkan : Prof. Dr. Josef Blaskovič (Türkoloji Semineri)

Kuruluş : 1896 yılında Prof. Rudolf Dvorak tarafından "Katedra Orientalistiky" (Doğu Dilleri Kürsüsü) adı ile kuruldu. R. Dvorak (1860-1920) Türkoloji çalışmaları yaptı. Şair Baki üzerinde bir incelemesi vardır. 1925 yılında Felix Tauer ve Jan Rypka bu kürsüye atandılar. Tauer İslâm tarihi ve Osmanlı tarihi üzerinde çalıştı. Rypka ise Fars ve Türk edebiyatlarını inceledi. (Baki ve Sabit'in divanlarını almancaya çevirmiştir.) 1939-1945 yılları arasında kapalı kaldı. 1945 de yeniden açıldı. 1963 yılından beri seminerin başkanı olan Josef Blaskovič modern Türkoloji seminerini kurdu. Burada modern Türk Dili ve Edebiyatı öğretilmekte ve konferanslar, etüdler hazırlanmaktadır. Blaskovič ayrıca Osmanlı tarihine ilişkin belgeleri toplayıp yayımladı. Yapıtları arasında : "Arabische, Türkische und Persische Handschriften der Universitätsbibliothek in Bratislava (1961)"; Slovak arşivlerinde bulunan eski türkçe tarihsel belgeler hakkında almanca iki ciltlik bir yapıt ve iki ciltlik kitapta toplanan ikiyüze yakın etütleri sayabiliriz. Bu Seminerde yetişen Türkologlardan bazıları şunlardır : Dr. Zdenka Vesela, Dr. Vojtech Kopcan, Dr. Ludek Hrebicek, Dr. Xenia Celnarova ve Zbynek Sebik.



**Amaç :** Doğu ve Afrika dil, tarih ve kültürünü öğretme ve araştırma.

**Çalışma :** Kürsü dört dala ayrılır.

1 – Eski Doğu dil ve kültürleri (Sümer, Akad, Hitit). 2 – Yakın Doğu dil, tarih ve edebiyatı (Arapça, Türkçe, Farsça). 3 – Uzak Doğu (Çin, Kore, v.b.). 4 – Hindistan (Indoloji, Sanskrit, Bengal).

Yakın Doğu dalı da Arabistik, Iranistik, Türkoloji'ye ayrılır. Öğretim beş yıl sürer, ayrıca iki yıl sonunda doktora verme olanağı vardır. Türkoloji bölümünde okutulan dersler : Türk Dili Tarihi, Eski Türkçe, Eski Türk Edebiyat ve Tarihi, Azerice, Özbekçe, Kazakça, Türkmençe ve Tatarca.

**CESKOSLOVENSKA AKADEMIE VIED - ORIENTALNI USTAV  
ÇEKOSLOVAKYA AKADEMİSİ, DOĞUBİLİM  
ENSTİTÜSÜ**

**Adres :** Lazenska 4, Praha 1-Mala Strana

**Kuruluş :** 1922 de kuruldu. Ünlü Doğubilimcisi Prof. Dr. Felix Tauer uzun süre bu Bölümde çalıştı.

**Amaç :** Doğu ile ilgili kültür ve ekonomik konuları incelemek.

**Çalışma :** Biri araştırma, öteki ekonomik olmak üzere iki bölüm halinde çalışmaktadır.

**Yayın :** Asya-Afrika ve Latin Amerika'ya ait tarih, ekonomi, kültür ve sosyal konuları içeren "Archiv Orientalni" adlı üç ayda bir çıkan dergisi vardır. (1976 da 44. cildi çıktı).

**SLOVENSKA AKADEMIE VIED - KABINET ORIENTALISTIKY  
SLOVAK BİLİMLER AKADEMİSİ, DOĞUBİLİM BÖLÜMÜ**

**Adres :** 884 16 Bratislava, Klemensova 19

**Müdür :** Dr. J. L. Dolezal

**Kuruluş :** 1960 yılında araştırma enstitüsü olarak kuruldu. Bugün Çekoslovakya'da Türk incelemeleriyle en çok ilgilenen kurumdur.

**Amaç :** Asya ve Afrika ve bu arada Türk tarih ve edebiyatını araştırmak.

**Çalışma :** Osmanlı tarihi, özellikle İmparatorluğun Tuna bölgesi ve Slovakya'ya yayıldığı döneme ilişkin araştırmalar yapmakta, ayrıca modern Türk dil ve edebiyatı üzerinde çalışmaktadır.

**Yayın :** 1965 yılından beri yılda bir çıkan "Asian and African Studies" adlı dergisi var. (Bugüne dek 13 cilt yayımlandı).

## ÇİN HALK CUMHURİYETİ

Bugün Çin Halk Cumhuriyetinde, gerçek anlamda Türk incelemeleri, ayrı, ya da Orta Doğu ve İslâm incelemeleri gibi çerçeveler içinde olsun, yapılmamaktadır. Başka ulusların tarih ve kültürleriyle ilgili olarak, komünist rejimin kuruluşundan sonra da sürdürülen bazı incelemelerin ise son Kültür Devrim hareketi sırasında ortadan kaldırıldığı anlaşıyor.

Bugün için belirtilmeğe değer Pekin'deki iki kurumdan biri "Milliyetler Merkez Enstitüsü", öteki de "Yabancı Diller Öğretim Enstitüsü"dür.

Milliyetler Merkez Enstitüsünde Türk dili sadece Doğu Türkistan özerk bölgesindeki Türkleri, rejime bağlı tutacak biçimde, yönetecek kişilere öğretilmektedir. Bu kişilerin genellikle özerk bölgedeki Türklerden seçildiği anlaşılmaktadır.

Yabancı Diller Enstitüsünde bir Türk Dili Bölümü vardır. Burada Türkçe öğrenen Çinliler devlet hizmetlerinde ve özellikle Dışişleri Bakanlığı ve Pekin Radyosunda kullanılmaktadır.



## DANİMARKA

18. yüzyılda güçlü bir deniz filosuna sahip olan Danimarka Osmanlı İmparatorluğu ile ticaret ilişkileri kurmak için 1752 de İstanbul'a De Gähler adlı bir temsilci yollayıp temasa geçmiş ve ilk ticaret ve dostluk andlaşmasını 1756 yılında imzalamıştı. 1758 yılında De Gähler ilk olağanüstü elçi olarak yeniden İstanbul'a gelmişti. 1761 yılında ise Yakın Doğuda bilimsel incelemeler yapmak üzere ilk Danimarka heyeti gelmiş, fakat bunların çoğu hastalıktan öldüğünden geriye ancak Niebuhr adlı araştırmacı dönebilmiştir<sup>1</sup>.

19. yüzyılda, çocuk öyküleriyle adı tüm dünyaya yayılan Hans Ch. Andersen Türkiye'ye de gelmiş ve gerek İzmir, gerek İstanbul'daki izlenimlerinden esinlenerek yazdığı öykülerle Türkleri olumlu biçimde Batıya tanıtmıştır.

Türkoloji açısından tarihe unutulmaz bir ad bırakacak olan Danimarkalı bilim adamı Prof. Vilhelm Thomsen (1842-1927) olmuştur. Thomsen Orta Asya'daki Orhon ve Yenisey yazıtlarının alfabesini 1898 yılında çözünce, Türklerin bozkır uygarlığı üzerindeki incelemeler birden bire yoğunluk kazanmıştır.

1908 yılında Uluslararası Doğubilimciler Konferansı Kopenhag'da toplanmış, bu arada yeni yeni Danimarkalı Doğubilimciler yetişmiştir. Bunlar içinde Türk Dilinin tarihi üzerinde bir yapıt yazan Prof. Vilhelm Gronbech ile aynı konuda 1936 yılında bir tez yazan onun oğlu Kaare Gronbech'i (1901-1957) ayrıca belirtmek gerekir. Kaare Gronbech'in 1948 yılında Kopenhag Üniversitesinde kurduğu Orta Asya Enstitüsü (Universitets Centralasiatisce Institut: Kejsergade 2, Kopenhagen 1155) bugün de çalışmaktadır.

Zamanımızda Johs Pedersen, Marie-Louise Buhl, F. Lokkegaard gibi Doğubilimciler Danimarka ekolünü sürdürmüşlerdir. Ayrıca, J. Laessoc, J. E. Skydsgaard, F. Lokkegaard gibi Profesörler Eski Orta Doğu tarihi, arkeolojisi ve dilleri üzerinde çalışmaktadır.

Kopenhag'taki Danimarka, Norveç ve İsveç Doğubilim Derneği (Societates Orientales Danica, Norvegica, Svercica) "Acta Orientalia" adlı yıllık bir dergi yayımlamaktadır ki, 1971 yılında bunun 33. cildi çıkmış bulunuyordu.

<sup>1</sup> Türk - Danimarka tarihsel ilişkileri için bakınız: "Ingolf Boisen, Turkey and Danmark through the Ages, Copenhagen 1962".

## ENDONEZYA

Cakarta Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi Profesörlerinden Tarık Şihab, kendi olanaklarıyla, Türk tarihi ve kültürü üzerinde bazı araştırmalar yapmakta ve verdiği derslerde bunlara değinmektedir.

Aslında Türk-Endonezya ilişkilerinin oldukça eski bir geçmişi vardır. 16. yüzyıl ortalarında Sumatra'nın kuzeyi ile Malaka Yarımadasında egemen olan Müslüman Açe devleti Sultanı Alâüddin, Portekizlilerin tehdidine uğrayınca Kanuni Sultan Süleyman'dan yardım istemek üzere, 1565'de İstanbul'a bir elçi yollamıştı. Osmanlı Devleti bu isteği yerine getirmek üzere Süveyş Kaptanı Kurdoğlu Hızır Reisi asker, silâh, gemi yapan ve top döken teknisyenler götürecek bir donanmayı hazırlamağa memur etmişti. Fakat o sırada Yemen'de bir ayaklanma çıkması üzerine Hızır Reis Yemen'e yollanınca, silâh, cephan ve teknisyenler sadece iki gemi ile Açe'ye teslim edildi. Giden Türkler de orada kalıp yerli halkla karıştılar. Bugünkü Endonezyanın nüvesini oluşturan Açe Devletine yapılan bu askeri ve teknik yardım Endonezyalılarca unutulmamıştır. Nitekim Cakarta'da çıkan "Journal of Southeast Asian History" dergisinde "Turkish Influence in Western Indonesia" başlıklı bir makale yayımlanmıştır<sup>1</sup>.

Bu olay üzerine ortak kültüre ilişkin öbür konularda ileride Türkiye ve Endonezya'da bazı incelemelerin yapılması beklenebilir.

<sup>1</sup> "Vahap Aşıroğlu, Cultural ties between Islamic countries: Dış Politika (Foreign Policy) V, 5 (1976)".



## FİNLANDİYA

1809 yılına dek İsveç ve 1809-1917 döneminde de Rusya egemenliği altında kalan Finlilerin Doğubilime ve, o çerçeve içinde, Türk incelemelerine ilgisi İsveç ve Rus bilim kurumlarının çalışmaları içinde görülmektedir. Buna karşın, Fin dilinin, Ural-Altay dillerinin bir dalı sayılan Fin-Ugur grubundan olması nedeniyle, öteki dalı oluşturan Türk-Moğul-Tunguz grubuna ve özellikle bunun en geniş ve önemli parçası Türkçeye, dolayısıyla türkolojiye, Türk halklarının etnolojisine, tarihine ve kültürüne ilgileri büyük olmuştur<sup>1</sup>. Daha 19. yüzyıl ortalarında Fince ile Türkçeyi karşılaştıran incelemeler yapılmış, Yüzyılın sonlarında Finlandiya'daki Fin-Ugur Derneği Orhon Yazıtları üzerinde araştırma yapmak üzere, Orta Asya'ya bir bilim heyeti yollamıştır. Bu yazıtların 1893'de Danimarkalı Vilhelm Thomsen tarafından çözümlenmesinden sonra incelemeler daha da yoğunlaşmıştır.

Finlandiya'nın kuzeyde, Türkiye'nin güneyde Rusya'nın komşusu olmasının da Finlilerde Türkiye'yi bilimsel açıdan izleme gereksinmesini doğurduğu kuşkusuzdur. Finlandiya'da bir kaç bin Kazan Türkü'nün yerleşmiş olması da ayrı bir bağlantı olmuştur.

Bugün Türk incelemeleri, aşağıda ayrıca gösterildiği üzere, Helsinki Üniversitesi ve Fin Doğubilim Derneği çerçevesinde yürütülmekle birlikte, Fin-Ugur Derneğinin geçen yüzyıldan beri yaptığı çalışmalarla da Altay-Ural dilleri ailesi ve dolayısıyla Orta Asya Türkleri işlenmiş bulunmaktadır.

Türkoloji dalında, Helsinki Üniversitesinde ilk doktorayı 1917'de Prof. Gustav Ramstedt yapmış, onu 1926 da Martti Räsänen ve 1962 de Ymar Daher izlemiştir.

<sup>1</sup> Finlandiya'da Türk incelemelerinin tarihçesi için bakınız : "Prof. Pentti Aalto Oriental Studies in Finland, Helsinki 1971".

## HELSINGIN YLIOPISTO, FILOSOFINEN TIEDEKUNTA AASIAN JA AFRIKAN KIELTEN

### HELSINKI ÜNİVERSİTESİ, FELSEFE FAKÜLTESİ, ASYA VE AFRIKA DİLLERİ VE KÜLTÜRLERİ BÖLÜMÜ

Adres : Vuorikatu 3 A 15, SF-00100 Helsinki 10

Başkan : Prof. Dr. Jussi Aro

Başkan : Prof. Aulis Yoki (Altay Dilleri Kürsüsü)

Kuruluş : 1973

Amaç : Asya ve Afrika dillerini ve kültürlerini öğretmek ve araştırma yapmak.

Çalışma : Sami dilleri, Asirioloji, Sümeroloji, Indoloji, Fars incelemeleri Hint-Avrupa dil bilgisi, Altay dilleri (Türkçe ve Moğulca dahil) üzerinde öğretim ve incelemeler yapılmaktadır. Türkçe derslerini, haftada 4 saat, Kazan Türklerinden Jmar Daher (Ömer Tahir) vermekte ve bu dersleri 20-25 öğrenci izlemektedir.

## SOCIETAS ORIENTALIS FENNICA

### FİN DOĞUBİLİM DERNEĞİ

Adres : Snellmaninkatu 9-11, Helsinki

Başkan : Prof. Dr. Erkki Salonen (Helsinki Üniv. Asirioloji Profesörü).

Kuruluş : 1918

Amaç : Doğubilim üzerinde araştırma ve yayın yapmak.

Çalışma : 120 üyesi bulunan Derneğe devlet parasal yardımında bulunmaktadır. Dernek çeşitli konularda konferanslar düzenlemekte ve araştırmaları özendirilmektedir.

Yayın : 1925 yılından beri "Studia Orientalia" adlı İngilizce-Fransızca Almanca dillerinde bir dergi yayımlanmakta olup şimdiye dek kırk'ı aşan cildi çıkmıştır. 1971 yılında, 40. cildin 4. bölümünde Türk dil ve kültürüne ilişkin olarak dergide çıkan makaleler gösterilmiştir.



## FRANSA

Venedik ve Cenevizlilerle olan ilişkiler bir yana bırakılırsa, Osmanlı İmparatorluğunun belli başlı Avrupa devletleri içinde ilk dostluk ve işbirliği kurduğu devlet Fransa olmuştur. 1536 Kapitülasyon Andlaşması bu yakınlığın bir ürünü olmuş, Fransa'ya bir çok ayrıcalıklar tanınmıştı. Gelişen siyasal ilişkiler ve yavaş yavaş tüm Osmanlı toprakları üzerine yayılan Fransa'nın ticarî çıkarları, Türkleri ve onların yönetimindeki öteki müslüman toplulukları daha yakından tanımak gereksinmesini doğurmuştu.

İşte bu diplomatik temaslar ile ticarî çıkarların ve bilim merakının bir sonucu olarak, 16. yüzyıldan itibaren Fransa'da Türk incelemelerinin başladığını görüyoruz<sup>1</sup>. Doğu gezileri yapan ve dönüşünde konferanslar veren Guillaume Postel'in Türkler ve Türkçe üzerindeki incelemeleri, pek bilimsel olmamakla birlikte, bu alanda ilk çalışmayı oluşturmuştur. Postel, 1560 yılında Poitiers'de "De la République des Turcs" adlı yapıtında müslümanların ahlâk ve törelerini anlatmaktadır. Bunu 1575 yılında, "Des Histoires orientales et principalement des Turques ou Turchiques et Schiziques ou Tartaresques et autres qui en sont descendues, oeuvre pour la tierce fois augmentée...., Paris Impr. de H.de Marnef" başlığı ile yeniden yayımlamıştır.

Öte yandan, 16. yüzyıl sonlarında İstanbul'daki Fransa Büyükelçilerinden Savary Yakın Doğuda Fransa'nın etkinliği ve çıkarlarını genişletmeğe yararlı olmak üzere, Paris'te bir Doğu Dilleri Basımevi kurulması için bir girişimde bulunur: İstanbul'da harfler hazırlatır ve bunları Paris'e götürür. XIII. Louis adına satın alınan bu harflerle Antoine Vitre'in bir basımevi kurma çabaları görülür. Fakat, Paris'te

<sup>1</sup> Fransa'da Türk İncelemelerinin tarihçesi ve başlıca Kaynakları için bakınız: "Louis Bazin, Les Activités Turcologiques en France, Turcica, Revue d'Études Turques, II (1970) s. 159-164"; "J. Deny, L'Ecole Nationale des Orientales Vivantes, Cahiers Français d'Information (7 Déc. 1945)": "B.G. Spiridonakis, Empire Ottoman, Inventaire des Mémoires et Documents aux Archives du Ministère des Affaires Étrangères de France, Institut for Balkan Studies Thessaloniki, 1973"; "Bibliographie de travaux Turcologiques Français, Turcica, VII (1975)": "J. Sauvaget et Claude Cahen, Introduction à l'Histoire de l'Orient Musulman, Paris 1943."

bir Doğu Dilleri basımevinin kurulması ancak XIV. Louis zamanında, 1641 yılında gerçekleşecektir.

Fransa'nın Babilî ile diplomatik ilişkileri ve Doğuda Hristiyanların korunması misyonu yanında, Osmanlı İmparatorluğunun çeşitli kentlerinde (Echelless) kurulan Fransız konsolosluklarına ve ticaret evlerine Türkçe, Arapça çevirmenler yollamak gereksinmesi artınca, 1669 yılında XIV. Louis'nin tanınmış devlet adamı Colbert'in önerisi üzerine, Fransız Ticaret Konseyi, İstanbul'a her üç yılda bir 6-12 çocuk yollayıp onları orada Capucines Manastırında yetiştirmek kararını verir. Böylece Türkçe öğrenen bu gençlere, Türkçe "Dil Oğlanı" deyimi karşılığında Fransızca "Jeunes de Langues" denilir. Bunlar Fransa'nın ilk Drogmanları (Terüman) olacak ve aralarından Doğubilimciler çıkacaktır.

Bu yöntem de yeterli görülmeyince, 1700 yılında Paris'te Jesuit Kolejinde —ki daha sonra Louis-le-Grand Kolejine geçer— "Ecole des Jeunes de Langues" adı ile bir Doğu Dilleri Okulu açılır ve buraya çoğunluğu Ermeni ve Rumlardan oluşan, yirmiki öğrenci alınır. Bu okul, aşağıda ayrıca göreceğimiz üzere, 1795 yılında yeniden kurulup genişletilecektir. Bu okul öteki Avrupa ülkelerine de Doğubilimciler yetiştirmeğe başlar ve onlara örnek olur. 20. yüzyılda okula daha çok Fransız çocukları alınacak ve 1971 yılında ise bugünkü adı altında "Institut National des Langues et Civilisations Orientales= I.N.L.C.O." yeni boyutlar kazanacaktır.

XIV. Louis zamanında, d'Herbelot (1620-95) Doğu dilleri çeviri kâtipliği yapmış ve Batıda ilk kez "Bibliothèque Orientale" adlı bir ansiklopedi yayımlamıştır ki, bu yapıt bugünkü İslâm Ansiklopedisinin ilk örneği sayılmaktadır. D'Herbelot, yapıtının başlangıç bölümünde, Orientalisme'i (Doğubilimi), Doğu uluslarının tarihini, geleneklerini, dinlerini, mezheplerini, yönetim biçimlerini, güttükleri politikaları ve kurumlarını tanımağı amaçladığını belirtmiştir. Bu önemli yapıtın 1781 yılında çıkan son baskısı, eksikleri bulunsa da, uzun süre, Doğubilimciler için yararlı olmuştur. 19. yüzyılda onun bu Ansiklopedisi Galland tarafından eksikleri tamamlanarak yeniden yayımlanmıştır.

XIV. Louis'nin Doğuya ilgisinin bir başka kanıtını, Kral kitaplığında bulunan tüm yazmaların incelenmesini emretmesinde görüyoruz. Bu iş için, "Histoire des Huns et des Turcs" yapıtının yazarı De Guignes, bazı arkadaşlarıyla birlikte, görevlendirilir. Onların yazmalar



üzerinde incelemeleri sonucunda "Notices et Extraits" adı altında hazırladıkları yazılar "Académie des Inscriptions et des Belles Lettres" tarafından bir dergide yayımlanınca değerli kaynaklar ortaya çıkmış olur.

Bu arada Yakın Doğu'ya inceleme gezileri yapan bir çok Fransız yapıtları —ki bunların arasında Choiseul-Gouffier'in "Voyage Pittoresque dans l'Empire Ottoman (Paris 1842)" ve Melling'in "Voyage Pittoresque de Constantinople (Paris 1819)" adlı yapıtları özellikle belirtilmeğe değer — yayımlanmağa başlamıştır. Öte yandan, 18. yüzyılın ikinci yarısında Babıâli'nin Fransa'dan getirttiği askerlik uzmanları da bazı anılar, mektuplar, raporlar, haritalar, kitaplar bırakmıştır. Bunların içinde, Baron de Tott'un "Mémoire sur les Turcs et les Tartares" adlı yapıtı Fransa'da özellikle politikacıları etkilemiştir.

1798 yılında Bonaparte Mısır seferine çıkarken yanına bir çok Fransız Doğubilimcisi de almıştı. Bunlar orada Bonaparte'm temaslarına yaradığı gibi, Arap bilimini inceler ve Egiptolojinin temellerini atar.

Tüm gelişmelere rağmen, Fransa'da Türkoloji 19. yüzyıla dek daha çok pratik amaçlarla yetinir. Fakat, bu yüzyılın ilk yarısında Doğu Dilleri Okulunun başına getirilen Sylvestre de Sacy Türk incelemelerine yeni boyutlar kazandırır. Geçmişteki en büyük Fransız Türkologu sayılan De Sacy bir çok yeni Türkolog da yetiştirir. Artık modern anlamında Türkoloji incelemeleri başlamıştır. Bu yeni atılımın izleyicilerinden Pavet de Courteille Çağatay Türkçesini inceler ve Orta Asya incelemeleri geleneğini başlatır. Onu, aynı alanda Paul Pelliot izleyecektir. Doğu Dilleri okulunu 1863-1908 döneminde yöneten Barbier de Meynard'dan sonra 1909-1949 döneminde bu kurumun başında bulunan büyük Türkolog Jean Deny Osmanlı gramerini bilimsel biçimde inceleyip Türkolojiye yenilikler getirir. Deny'i izleyen Prof. Louis Bazin bugün Fransa'da Türkoloji çalışmalarının başıdır.

Uluslararası Orientalistler konferansının ilk kez 1873 yılında Paris'te düzenlenmesi ve Türkçe dahil çeşitli dillere çevrilmiş olan İslâm Ansiklopedisinin de ilk kez 1908 de Paris'te çıkarılması ayrıca belirtilmeğe değer.

Bugün Fransa'da, aşağıda ayrı ayrı görüleceği üzere, ikisi Paris'te öteki ikisi Strasbourg ve Aix-en-Provence kentlerinde olmak üzere dört yüksek okul çerçevesinde Türk tarihi, dili ve kültürü okutulmakta ve

bunlar üzerinde araştırmalar yapılmaktadır. Türkologların ayrıca Paris'te bir Birliği (Association) vardır. Bu birlik, Türkolojiye ilişkin yazıları içeren Turcica adlı derginin çıkmasını desteklemektedir.

Türkoloji alanındaki araştırmalar, "Centre National de la Recherche Scientifique"nin 1965 yılından beri yaptığı yardım ve gösterdiği kolaylıklar sayesinde gelişmiştir. Prof. Louis Bazin'in yönetimindeki Türk İncelemeleri enstitüsüne mensup araştırmacılar arasında Fransızlardan başka Türk ve yabancı bilim adamları da bulunmaktadır. Örneğin, Prof. Pertev Naili Boratav Türk Folkloru, Prof. Jean-Paul Roux İslamiyetten önce Türklerin din tarihi, Altan Gökalp Sosyoloji, Sinolog ve Türkolog James R. Hamilton eski Türkler ve Uygurlar ve onların Çin dünyası ile ilişkileri, Jean-Louis Bacqué-Grammont Çağatay ve Osmanlı dili ve tarihi, Mme. Michèle Nicolas- Özönder Türk halk gelenekleri üzerinde çalışmalar yapmaktadır. Prof. I. Mélikoff Osmanlı öncesi ve Osmanlı Tarihi, bağımsız olarak araştırma yapanlardan, Nicoară Beldiceanu ve Irène Beldiceanu-Steinherr Osmanlı iktisadi ve sosyal tarihi, Mme Andrée Trétiakoff Özbeklerin dili, Guy Imart (Aix-en-Provence) Kırgızların dili, Rémy Dor Afganistan Türkleri üzerinde çalışmaktadır. Bunlardan başka, gene aşağıda belirtileceği üzere, Türkoloji üzerinde bir çok üniversite öğretim üyesinin araştırmaları ve yapıtları vardır.

Paris'te Collège de France, Musée de Louvre, Association Paléorient ve Société Asiatique gibi kurumlar çerçevesinde bazı Türkoloji çalışmalarına da aşağıda ayrı ayrı değinilmiştir. İstanbul'daki Fransız Anadolu İncelemeleri Enstitüsünün çalışmaları ve yayımladığı yapıtlar gerçekten övülmeğe değer.

Bu kılavuzda ayrıca değinilmekle birlikte, başta Paris'te Sorbonne Üniversitesi olmak üzere, Poitiers, Strasbourg Üniversiteleri gibi kurumlarda Doğu arkeolojisi ve Sümerolojiyi de kapsayan, Asirioloji dersleri ve araştırmaları sürdürülmektedir.

### TÜRK İNCELEMELERİNİ İÇEREN SÜRELİ YAYINLAR

*Arts Asiatiques*, Annales du Musée Guimet - Paris (yılda bir)  
*Cahiers de Civilisation Médiévale*, Centre d'Etudes Supérieures de Civilisation Médiévale - Paris (yılda 4 sayı).  
*Cahiers du Monde Russe et Soviétique*, Ecole Pratique des Hautes Etudes - Sorbonne (yılda 4 sayı).



- Journal Asiatique*, Publié par la Société Asiatique de Paris (yilda 4 sayı).  
*Paléorient*, Association Paléorient - Paris (yilda 2 sayı).  
*Revue d'Assyriologie et d'Archéologie Orientale*, Collège de France - Paris (yilda 4 sayı).  
*Revue des Etudes Byzantines*, Institut Français d'Études Byzantines - Paris (yilda 1 cilt).  
*Revue des Études Islamiques*, Librairie Orientaliste Paul Geuthner - Paris (yilda 2 sayı).  
*Revue Historique*, Presses Universitaires de France - Paris (Yilda 1 cilt).  
*Revue Hittite et Asianique*, Libr. Klincksieck - Paris (yilda bir cilt).  
*Turcica*, Instituts d'Études Turques des Universités Strasbourg, Paris et Aix-en-Provence (yilda 1 cilt).

**UNIVERSITÉ DE PROVENCE  
 INSTITUT DE LINGUISTIQUE GÉNÉRALE ET D'ÉTUDES  
 ORIENTALES ET SLAVES  
 DÉPARTEMENT D'ÉTUDES ISLAMiques  
 SECTION D'ÉTUDES TURQUES**

PROVENCE ÜNİVERSİTESİ GENEL DİL BİLİMİ VE  
 SLAV İNCELEMELERİ ENSTİTÜSÜ  
 İSLAM İNCELEMELERİ BÖLÜMÜ  
 TÜRK İNCELEMELERİ ŞUBESİ

**Adres :** 29, Avenue Robert Schuman, 13621 Aix-en-Provence

**Müdür :** Prof. Robert Mantran (Türk İncelemeleri Şubesi).

**Kuruluş :** 1957 yılında Prof. Roger le Tourneau Enstitüsünün İslam İncelemeleri Bölümünü kurmuştur. 1961 yılında da bu Bölüme bağlı olarak, Türk İncelemeleri Şubesi kurulmuştur. Gerek Bölümü, gerek ona bağlı şubeyi 1971 den beri Prof. Mantran yönetmektedir.

**Amaç :** Türkçe ve Türk uygarlığı üzerinde öğretim, araştırmalar ve yayınlar yapmak.

**Çalışma :** Türk dili ve modern Türk uygarlığı üzerinde üç yıllık bir üniversite öğretimi (diploma) yapılmaktadır. Bunun yanında, Türk dili, edebiyatı ve uygarlığı üzerinde daha kısa (sertifika) bir program vardır. Ayrıca, doktora yapmak olanağı bulunmaktadır.

Araştırmalar, Provence Üniversitesi İslam İncelemeleri Bölümünün kurduğu "Groupe de Recherches et Études sur le Proche-Orient" çerçevesinde, İslamiyetin başından günümüze dek, Orta-doğu ve Doğu Akdeniz ülkelerinin, özellikle Mısır, Suriye, Irak, ve Türkiye'nin tarihi, dili, edebiyatı, uygarlığı, sanatı ve arkeolojisi üzerinde yapılmaktadır. Bu grup, Arap ve Türk İncelemeleri araştırmacısı ondokuz kişiden oluşmaktadır, 1976 yılında "Memluk ve Osmanlı dönemlerinde Kahire saray ve evleri" konusunda çalışmaktadır. Ayda iki kez yapılan araştırma seminerleri de şu sırada 15. ve 16. yüzyıllarda Mısır üzerine olmaktadır.

İslam İncelemeleri Bölümü bir kaç yılda bir Aix-en-Provence'da kongreler düzenlemektedir. (1968'de Kuzey Afrika Uluslararası Kongresi, 1971 de Türk Sanatı Uluslararası 4. Kongresi yapılmıştır).

**Yayın :** İslam İncelemeleri Bölümü, 1966 dan beri Aix-en-Provence'da yayımlanmakta olan "Revue de l'Occident Musulman et de la Méditerranée" ve 1973 yılından beri çıkarılan "Cahiers de Linguistique, d'Orientalisme et de Slavistique" adlı 6 aylık dergilere bilimsel katkıda bulunmaktadır.

**UNIVERSITÉ DE LA SORBONNE NOUVELLE (PARIS III)  
 INSTITUT NATIONAL DES LANGUES ET  
 CIVILISATIONS ORIENTALES**

YENİ SORBON ÜNİVERSİTESİ (PARİS III)  
 DOĞU DİLLERİ VE UYGARLIKLARI ULUSAL ENSTİTÜSÜ

**Adres :** Merkez : 2, Rue de Lille, 75007 Paris

ve

Bu Enstitünün Yakın ve Ortadoğu ve Kuzey Afrika Bölümü çerçevesindeki Türk Kültürü ile ilgili Kürsüler ve Türk incelemeleri Enstitüleri :

1 — DÉPARTEMENT DU PROCHE ET MOYEN-ORIENT ET DE L'AFRIQUE DU NORD

ORTA VE YAKIN DOĞU VE KUZEY AFRIKA BÖLÜMÜ

**Adres :** 94, Avenue des Grésillons, 92600 Asnières, Paris

2 — CHAIRE DE LANGUE TURQUE  
 TÜRK DİLİ KÜRSÜSÜ



**Başkan :** Prof. Louis Bazin

**Adres :** 2 Rue de Lille, 75007 Paris

**3 — CHAIRE D'HISTOIRE ET DE GÉOGRAPHIE DE LA TURQUIE**  
TÜRKİYE TARİHİ VE COĞRAFYASI KÜRSÜSÜ

**Başkan :** Prof. Xavier de Planhol

**Adres :** 2 Rue de Lille, 75007 Paris

**4 — INSTITUT D'ÉTUDES TURQUES**  
TÜRK İNCELEMELERİ ENSTİTÜSÜ

**Başkan :** Prof. Louis Bazin **İkinci Başkan :** Prof. Pertev Naili Boratav

**Adres :** 13, Rue du Four, Paris 6e

**Kuruluş :** Bugünkü Enstitünün kökenini oluşturan kurum 1795 yılında kurulduğu zaman adı "Ecole Spéciale (1914 de Nationale oldu) des Langues Orientales" idi. Başlangıçta, Orta Doğuda Fransa'nın diplomatik ve ticarî gereksinmelerini yerine getirecek personele Türkçe, Arapça ve Farsça dillerini öğretmekle yetiniyordu. Bugünkü statüsüne 3 Şubat 1971 tarihinde kavuştuğunda, öğrettiği dillerin sayısı altmışı geçtiği gibi, ilgili ülkelerin tarihi, coğrafyası, siyasal, ekonomik ve sosyal yaşamı da öğretilmeğe başlandı. Enstitü halen Yeni Sorbonne (Sorbonne Nouvelle) Üniversitesine bağlıdır.

**Amaç :** Doğu Avrupa, Asya, Okyanus, Afrika halklarının ve Amerika kıtasında yaşayan yerlilerin dillerini öğretmek ve o ülkelerle ilgili işlerde meslek sahibi olmağa yararlı bilgileri vermek; ilgili ülkelerin coğrafya ve tarihi, kurumları, siyasal, ekonomik ve sosyal yaşamını öğretmek; ilgili halkların dilleri ve kurumlarına ilişkin araştırmalarda bulunmak; sözkonusu alanlarda aydınlatıcı yayınlar yapmak; ilgili ülkelerle Fransa arasında üniversitelerarası temas ve ilişkileri özendirme.

Enstitünün Türk kültürü ile ilgili kürsüleri ve Türk İncelemeleri Enstitünün amacı da bu geniş çerçeve içinde kendine özgü bir nitelik taşımaktadır.

**Çalışma :** Öğretim, liseyi bitiren Fransız ve yabancı gençler için iki ya da üç yıl sürmektedir (Diploma). Ayrıca Doktora olanağı vardır. Enstitüde, 65 dil dahında okuyan 1500 dolayında öğrenci bulunmaktadır. Türk Dili Kürsüsünde M. Bazin'den başka Bayan Güzin Dino Türkçe ve Türk edebiyatı dersleri vermektedir. Ens-

titünün Orta Doğu Uygarlığı kürsüsü çerçevesinde, Prof. Marcel Colombe Türk ve Osmanlı tarihine giriş dersi vermektedir. (Öteki bir çok ulusların uygarlığı için ayrıca birer kürsü bulunduğu halde Türk uygarlığı için bu yoktur). Ayrıca Türkiye Tarihi ve Coğrafyası Kürsüsüne bağlı olarak Osmanlı İmparatorluğu tarihi Prof. Mantran, Türkiye Tarihi de Bn. Sertel tarafından okutulmaktadır.

Enstitünün üç katagori Araştırma Merkezi vardır. 1 : Araştırma Merkezleri ve Dokümantasyon; 2 : Bölümler arası Araştırma Merkezi; 3 : Bölümlere ayrı ayrı bağlı Araştırma Merkezleri ki, Yakın ve Orta Doğu ve Kuzey Afrika Bölümüne bağlı olan Merkezlerden biri de Türk İncelemeleri Enstitüsüdür.

**Yayın :** Enstitü Merkezi, süreli olmamakla birlikte, çeşitli yapıtlar "Langues et Civilisations, Publications Orientalistes de France" başlığı altında yayımlamaktadır. (Türkiye ile ilgili olarak, Türk Romanı ve Yunus Emre üzerinde iki kitap çıkmıştır.) Bu yayınlar içinde "Guides Culturels" serisi çeşitli ülkelerin kültür yaşamını göstermeği amaçlamaktadır (Şimdilik yalnız İran için bir kitap çıkmıştır). "Collection littéraire" serisi ile de çeşitli ulusların felsefe, şiir, tiyatro, ve romanlarından Fransızcaya çeviriler yapılmaktadır.

Türk İncelemeleri Enstitüsü çerçevesinde hazırlanan yazılar ise çok kez "Turcica" adlı yıllık dergide çıkmaktadır.

**UNIVERSITÉ DE STRASBOURG-INSTITUT D'ÉTUDES TURQUES**  
STRASBOURG ÜNİVERSİTESİ, TÜRK İNCELEMELERİ  
ENSTİTÜSÜ

**Adres :** 22, Rue Descartes, 67000 Strasbourg

**Müdür :** Prof. Irène Mélikoff

**Kuruluş :** Strasbourg Üniversitesi, Edebiyat ve İnsan Bilimleri Fakültesine bağlı olarak kurulmuştur. 1970 yılında Osmanlı öncesi ve Osmanlı İncelemeleri Uluslararası Komitesine bağlanmış ve 1975 yılında ise Türk İncelemeleri Geliştirme Derneği kurulmuştur.

**Çalışma :** Öğretim alanında, iki yıllık Türk dili ve edebiyatı ile Türk uygarlıkları (Modern, Osmanlı ve Orta Asya) dersleri sonunda sertifika, ya da daha geniş bir program çerçevesinde diploma



(Diplôme d'Université de Langue et Civilisation Turques) verilmektedir. Ayrıca doktora yapma olanağı bulunmaktadır.

Enstitü, Türk incelemeleri yapmakta ve kimi kez uluslararası toplantılar düzenlemektedir. (Örneğin 1970'de Altay ve Türk kültürleri üzerinde düzenlediği kongreyum)

**Yayın :** 1969 yılından beri, çıkan Turcica dergisi bu Enstitünün başlıca organıdır. Paris'teki "Association pour le Développement des Etudes Turques" bu dergiye yardım etmektedir.

**COLLÈGE DE FRANCE**  
**CHAIRE DE LANGUES ET CIVILISATIONS DE L'ASIE MINEURE**  
**COLLÈGE DE FRANCE**  
**KÜÇÜK ASYA DİL VE UYGARLIKLARI KÜRSÜSÜ**

**Adres :** 11, Place Marcelin-Berthelot, 75231 Paris (Cedex 05)

**Başkan :** Alain Horeau

**Kuruluş :** 1973

**Çalışma :** Türkolog ve Mongolist Prof. L. Hambis Collège de France'da çalışmalar yapmıştır.

**Kitaplık :** Asirioloji Bölümünde Mezopotamya, Suriye, Anadolu ve İran'ın eski tarihi üzerinde bir kitaplık ve bir çalışma salonu vardır.

**Yayın :** Verilen derslerin özetleri Collège de France'ın "Annuaire" (yıllık) inde çıkmaktadır.

**ÉCOLE PRATIQUE DES HAUTES ÉTUDES**  
**YÜKSEK İNCELEMELER PRATİK OKULU**

**Adres :** Merkez : 45-47, Rue des Écoles, 75005 Paris (Sorbonne Üniversitesi binalarına yerleşmiş olmakla birlikte Okul bağımsızdır). Türk incelemeleri yapan ya da içeren Bölmeleri :

**a) DIRECTION D'ÉTUDES D'HISTOIRE ET PHILOGIE TURQUES**  
**TÜRK TARİHİ VE FİLOLOJİSİ İNCELEMELERİ MÜDÜRLÜĞÜ**

**Adres :** 46-47, Rue des Écoles, 75005 Paris

**Müdür :** Prof. Louis Bazin

**Kuruluş :** 1950

**b) HISTOIRE DE L'IRAN ISLAMIQUE**  
**BIBLIOGRAPHIE ET SOURCES DE L'HISTOIRE DE L'EMPIRE OTTOMAN**  
**OSMANLI İMPARATORLUĞU TARİHİN BİBLİYOGRAFYASI VE KAYNAKLARI**

**Adres :** 46-47, Rue des Écoles, 75005 Paris

**Başkan :** Prof. Jean Aubin

**Müdür :** Dr. N. Beldiceanu (Osm. tarihi)

**c) SECTION : SCIENCES RELIGIEUSES**  
**DİN BİLİMLERİ BÖLÜMÜ**

**Adres :** 45, Rue des Écoles, 75005 Paris

**Müdür :** Prof. E. Laroche

**d) ÉCOLE DES HAUTES ÉTUDES EN SCIENCES SOCIALES**

**GROUPE DE RECHERCHE SUR L'HISTOIRE MÉDIÉVALE DE L'EUROPE ORIENTALE ET DE L'EMPIRE OTTOMAN**

**DOĞU AVRUPA VE OSMANLI İMPARATORLUĞU ORTAÇAĞ TARİHİ ARASTIRMA GRUBU**

**Adres :** Maison des Sciences de l'Homme 54, Boulevard Raspail, 75006 Paris

**Müdür :** Prof. A. Benningsen

**Amaç :** Okul yukarıda sözkonusu olan alanlarda araştırmalar, konferanslar, seminerler düzenlemektedir.

**Çalışma :** a) 1950 yılında kurulan Türk Tarihi ve Filoloji İncelemeleri Müdürlüğü her yıl 10-15 Türkologun, konferanslar ve seminerler çerçevesinde bilgisini geliştirmekte, ayrıca bu alanlarda araştırmalar yaptırmaktadır. Dil alanında, özellikle Moğolistan ve yukarı Yenisey'de eski yazmaları ve Türkiye dışında konuşulan Türkçe dilleri (bu arada örneğin Dede Korkut kitabı) üzerinde durulmaktadır.

Bu Müdürlüğe bağlı "Section du Folklore et Littérature Populaire Turcs" Türk Folkloru ve Halk Edebiyatı Bölümü başındaki Prof. Pertev Naili Boratav kendi alanında konferanslar vermekte, araştırmalar düzenlemektedir.

b) İslâm Tarihi Kürsüsünün başındaki Prof. N. Beldiceanu Osmanlı Paleografisi ve Osmanlı tarihi kaynak ve biyografileri



üzerinde incelemeler yapmaktadır. Bu kürsünün bazı çalışmaları Türkolojiyi de ilgilendirmektedir.

c) Din bilimleri bölümünde Hitit ve Asya dinleri üzerinde incelemeler yapılmaktadır.

d) Bu bölümde Prof. Benningsen hem Osmanlı Tarihi dersleri vermekte, hem de arkadaşlarıyla birlikte, Osmanlı İmparatorluğunun Doğu Avrupa ve özellikle Rusya ile ilişkileri üzerinde araştırmalar yapmakta ve bu arada Osmanlı dokümanlarını incelemektedir. 1969'da Türkiye'den Prof. Tayyip Gökbilgin de bir süre bu grubun çalışmalarına katılmıştır.

**Yayın :** Ayrı yayın organları yoktur. Bazı incelemeler "Turcica" ve "Cahiers du Monde Russe et Soviétique" adlı dergilerde çıkmaktadır.

#### ASSOCIATION PALÉORIENT

##### TARİH ÖNCESİ DOĞU İNCELEMELERİ BİRLİĞİ

**Adres :** Laboratoire de Paléontologie des Vertébrés et de Paléontologie Humaine, Université de Paris VI, 4, Place Jussieu, 75230 Paris (Cedex 05)

**Başkan :** Prof. Jean Piveteau

**Kuruluş :** 1974

**Amaç :** Kendi alanında bilimsel yayınlar yapmak.

**Çalışma :** Eski Doğu uygarlıkları üzerinde incelemeler ve bunlarla ilgili yayımlar yapmaktadır.

**Yayın :** "Paléorient" adlı yıllık bir dergi Güneybatı Asya'nın Tarih öncesine ilişkin çeşitli bilim dalları (interdisciplinaire) açısından yapılan incelemeleri içermektedir. Ayrıca monografiler, arkeolojik araştırmaların sonuçlarını gösteren yapıtlar vb. yayımlanmaktadır.

#### ASSOCIATION POUR LE DÉVELOPPEMENT DES ÉTUDES TURQUES

##### TÜRK İNCELEMELERİNİ GELİŞTİRME BİRLİĞİ

**Adres :** 13, Rue du Four, 75006 Paris VI.

**Başkan :** Mme. Irène Melikoff

**Sekreter :** M. Jean-Louis Bacqué-Grammont

**Kuruluş :** 1974 yılında Turcica dergisinin yayın komitesi tarafından kazanç amaçlamıyan bir birlik olarak kurulmuştur. Birlik, başkanı Mme Melikoff olan beş kişilik bir büro ve ondokuz üyeli bir kurul (Conseil) tarafından yönetilmektedir.

**Amaç :** Türk tarihi, dili ve kültürü üzerinde incelemeleri geliştirmek ve yapılan incelemeleri yayımlamak.

**Çalışma :** Turcica dergisini —ki Fransa'da yalnız Türk incelemelerine ilişkin ilk uluslararası nitelikte dergidir— çıkarmakta ve bunu yaparken Strasbourg, Paris ve Aix-en-Provence Üniversitelerindeki Türk incelemeleri enstitüleriyle temas ve işbirliğinde bulunmaktadır. Bundan başka şu sırada Türk dünyası ile ilgili çeşitli monografiler hazırlamakta ve Türkçeyi mini-kasetlerle öğretecek yeni bir yöntemi düzenlemektedir.

**Yayın :** Turcica adı altında 1969 dan beri Strasbourg Üniversitesi ve "Centre National de la Recherche Scientifique" in yardımı ile yayımlanmakta olan yıllık dergiden başka, ayrı kitap halinde monografiler de çıkmaya başladı.

#### CENTRE D'HISTOIRE MILITAIRE ET D'ÉTUDES DE LA DÉFENSE NATIONALE

##### ASKERİ TARİH VE ULUSAL SAVUNMA İNCELEMELERİ MERKEZİ

**Adres :** Université Paul Valéry, Route de Mende, 34032 Montpellier

**Müdür :** Prof. André Martel

**Kuruluş ve Amaç :** 1968 yılında, Montpellier'deki Paul Valéry Üniversitesine bağlı olarak kuruldu. Fransa ve yabancı ülkelerin askerî tarihini ve savunma sorunlarını incelemek ve okutmak amacı gütmektedir.

**Çalışma :** Gerek, Paul Valéry Üniversitesinde "Histoire des Relations Internationales" lisansı alan, gerek Aix-Marseille III. Üniversitesinde "Institut d'Études Politiques" bölümünde ordu ve savunma öğretimini bitiren gençler lisans üstü öğretim (Maîtrise ve Doctora) yapmaktadır.

Yakın Doğu ve Magreb ile ilgili araştırma ve öğretime geniş yer verilmekte, bu arada Osmanlı İmparatorluğunun bu bölgedeki



savaş tarihine, özellikle Libya'da Sahraya uzanan bölgede ve Hind Okyanusu yolları üzerinde, Kızıl Deniz ve Basra Körfezindeki genişlemeleri üzerinde durulmaktadır. Modern Türkiye de gene aynı açıdan incelenmektedir.

### INSTITUT FRANÇAIS D'ÉTUDES ANATOLIENNES

#### FRANSIZ ANADOLU İNCELEMELERİ ENSTİTÜSÜ

**Adres :** Palais de France, Beyoğlu, Nuri Ziya Sokağı, İstanbul (P. K. 280).

**Müdür :** M. Henri Metzger

**Kuruluş :** 1930 yılında Fransız Doğubilimcisi René Dussaud'un girişimi üzerine kurulmuştur. Önce, "Institut Français d'Archéologie d'Istanbul" adıyla ve Osmanlı mimarisi uzmanı Prof. Albert Gabriel'in Müdürlüğü altında faaliyete geçmiş, 1956 yılında tarihsel coğrafya uzmanı Louis Robert ve 1965 de ise, dil bilimcisi (eski Anadolu dilleri) Emmanuel Laroche müdürlük görevini üstlenmiştir. 1975 yılında Müdür olan Henri Metzger arkeologdur.

**Amaç :** Tarih öncesi zamandan günümüze dek Anadolu uygarlıkları üzerinde araştırmalar ve incelemeler yapmak ve bunlarla ilgili yayınlarda bulunmak.

**Çalışma :** 1) Tarih öncesi zamanlardan Milâttan önce birinci bin yıl içinde Yunanlıların Anadoluya gelişine dek dönem; 2) Anadolu'nun klasik dönemi (Yunan, Roma ve çevresel uygarlıklar); 3) Bizans ve Anadolu'da Bizans dönemi; 4) Anadolu'da Selçuk, Osmanlı ve Cumhuriyet dönemleri olmak üzere, dört dönem içinde incelemeler yapılmaktadır. 1975 den beri Enstitü, müdürü H. Metzger'in yönetiminde, Güney Anadolu'da Xanthos'da kazılarda bulunmaktadır. Enstitünün zengin bir kitaplığı vardır.

**Yayın :** Enstitü çeşitli kitap ve monografileri seri halde Fransızca olarak yayımlamaktadır. Ayrıca bir dergisi yoktur. Yazarları çoğunlukla Fransız olup birkaçı da Türktür.

### SOCIÉTÉ ASIATIQUE

#### ASYA DERNEĞİ

**Adres :** 3. Rue Mazarine, 75006 Paris

**Başkan :** M. Claude Cahen

**Kuruluş :** 1822

**Amaç :** Türkiye dahil tüm Asya ülkelerinin dil, tarih ve kültürü üzerinde araştırmalar, incelemeler ve yayınlar yapmak.

**Çalışma :** 700 dolayında üyesi olan bu eski Dernek Fransa'daki Doğubilimcilerin incelemelerini teşvik ve geliştirmek için, her ay kurul halinde toplantılar düzenlemekte ve sunulan bildiriler üzerinde bilimsel tartışmalar sürdürmektedir.. Bu bildiriler Yahudi, İslâm, İran, Çin, Hindistan ve Güneydoğu Asya vb. ile ilgilidir.

**Yayın :** Derneğin üç aylık süreli yayın organı "Journal Asiatique"tir. Dergide ara sıra Türklere ilişkin makaleler de görülmektedir.

**Kitaplık :** Zengin ihtisas kitaplığı vardır.

### MUSÉE DU LOUVRE

#### DÉPARTEMENT DES ANTIQUITÉS GRECQUES ET ROMAINES

#### YUNAN VE ROMA ESKİ ÇAĞLAR BÖLÜMÜ

**Adres :** Palais du Louvre, 75001 Paris, (Cedex 01)

**Şef :** M. François Villard (Conservateur en Chef)

**Kuruluş :** 1881. Daha önce (1847) de kurulan "Département des Antiquités"ın genişletilmesi sonucu bugünkü adını almıştır. 1945 yılında da bir İslâm Sanatı Şubesi (Section Islamique) bu Bölüme bağlanmıştır.

**Amaç :** Yunan, Etrüsk, Roma ve Hristiyan öncesi dönem ile İslâm sanatına ilişkin yapıtların saklanması, bunların koleksiyonlarının incelenmesi ve onlarla ilgili yayın yapılması, konferanslar verilmesi.

**Çalışma :** İran, Mezopotamya, Yakındoğu, Eski Ermenistan, Türkiye Kıbrıs ve Kuzey Afrika'dan gelen yapıtlar Müzenin çeşitli salonlarında sergilenmekte, ya da depolarda saklanmaktadır. Bir araştırma, bir de restorasyon laboratuvarı sözkonusu yapıtlar üzerinde çalışmaktadır.



Müzenin özel bir okulu (École du Louvre) eski Çağlar yapıtları üzerinde de konferanslar ve dersler düzenlemektedir.

**Yayın :** Müzenin "Revue du Louvre et des Musées de France" adlı süreli bir yayından başka bilimsel ya da tanıtıcı yayımları vardır.

**BIBLIOTHÈQUE NATIONALE,  
SECTION ORIENTALE DU DÉPARTEMENT DES MANUSCRITS  
ULUSAL KİTAPLIK, YAZMALAR BÖLÜMÜNÜN DOĞU KESİMİ**

**Adres :** 58, Rue de Richelieu, 75084 Paris

**Genel yönetici :** M. Georges Le Rider

**Genel Sekreter :** M. Th. Kleindienst

Kitaplığın yazmalar bölümünde Türk Yazmaları Doğu yazmaları içinde yer almaktadır. Türk yazmaları koleksiyonundaki (Fonds des Manuscrits Turcs) belge sayısı bini aşmaktadır. En eskisi 13. yüzyıla ilişkindir. Çoğunluğu ise 17. ve 18. yüzyıllarda yazılmıştır. Yazmalar, önem sırasına göre, ilâhiyat, felsefe, tarih, edebiyat, biyografi ile ilgilidir. Bir kaç yazma da matematik, kozmoloji, astronomi, tıp, kaligrafi ve müzik gibi alanlara girmektedir. 1934 yılından sonra 166 yeni yazma elde edilmiştir. Yazmalar Bölümü'nün özel bir okuma salonu vardır.

Türk yazmaları koleksiyonu - son kez elde edilen 166 yazma dışında - "Catalogue des Manuscrits Turcs" adı ile E. Blochet tarafından 1932 ve 1933 yıllarında Paris'te yayımlanan iki ciltlik bir yapıtta anlatılmıştır.

1973 yılında, Doğubilimcilerin Paris'te yaptıkları 29. uncu kongre vesilesiyle, Ulusal Kitaphıkta bir Doğu yazmaları sergisi düzenlenmiştir. Bu sergide, Melih Bahşi adlı Türkün 1436 yılında Herat'da Uygur harfleriyle hazırladığı Türkçe "Mi'râc-Nâme" resimleri, ayrıca Uygur, Timurlu ve Osmanlı Okullarının yazma ve resimleri de bulunuyordu.

## HİNDİSTAN

Hindistan'da bugüne dek, Üniversiteler içinde ya da dışında bir Türk incelemeleri merkezi kurulmuş değildir. Bununla birlikte, 1951 Türk - Hind Kültür Anlaşmasına dayanılarak, 1976 yılında yapılan kültür alışverişi programı çerçevesinde yakında Yeni Delhi'deki bir Üniversitede (büyük olasılıkla, Jawaharlal Nehru Üniversitesinde) bir "Centre of Turkish Studies" kurulması ve bu Merkezde Türkçe, Türk edebiyatı, Türk tarihi vb. okutulup araştırmalar yapılması kararlaştırılmıştır.

Hindistan'ın çeşitli üniversitelerinde (özellikle, Agra, Aligarh - Muslim, Bombay, Calcutta, Delhi, Haydarabad, Jawaharlal Nehru - Delhi, Lucknow, Madras ve Osmania Üniversitelerinde) birer Asya ve Afrika İncelemeleri Bölümü ve bunlar içinde çok kez bir "Islamic Centre" vardır, ki, bu Merkezlerde, öteki ilgili ülkeler gibi, Türkiye'ye ilişkin insanbilim konularına da değinilmektedir<sup>1</sup>.

Yeni Delhi'de 1927 yılından beri "Islamic Culture" adlı üç aylık bir dergi yayımlanmaktadır.

Hindistan'da giderek Türk incelemelerinin yoğunlaşması olasılığı vardır. Çünkü Türk-Hind tarihsel ve kültürel ilişkileri Türkiye-Hind İmparatorluğu dönemini ve İngiliz işgaline dek Osmanlı İmparatorluğu ile temasları içerdiği gibi, Atatürk'ün giriştiği Kurtuluş Savaşına Hindistan Müslümanlarının gösterdiği ilgi ve yardım, ayrıca Türkiye'deki laikliğin Hindistan'daki etkileri büyük olmuştur.

Hindli bilim adamlarından Prof. Dr. R. K. Sinha'nın "Atatürk ve Mahatma Gandhi" adı altında bir kaç yıl önce İstanbul'da Türkçe olarak yayımladığı kitabın Türkiye ile ilgili ilk yapıtı olduğu sanılmaktadır. Öte yandan, Delhi Üniversitesi, İnsanbilim Fakültesi Profesörlerinden Dr. S. A. H. Abidi 1974 yılında Türkiye'ye gelip Mevlana üzerinde incelemeler yapmış olmasını da belirtebiliriz.

<sup>1</sup> Bakınız: Universities Handbook, 1975, India, New Delhi.



## HOLLANDA

Hollanda'da Doğu incelemelerinin ve özellikle Türk incelemelerinin eski bir geleneği vardır.

17. yüzyılda Avrupa'nın önemli devletlerinden biri haline gelen ve güçlü donanmasının yanı sıra, dış ticaretini de genişleten Hollanda ile Osmanlı İmparatorluğu arasında ilk siyasal ilişkiler 1612 yılında Cornelis Haga'nın -Türklerin eski deyimi ile- Felemenk elçisi olarak İstanbul'a gelmesiyle başlar. Böylece ticareti geliştirmek için Türkleri ve Yakın Doğuyu tanımak arzusu da ortaya çıkar. Daha 1650 yılında Leiden kentinde Osmanlı dili üzerinde incelemeler görülür. Thomas Erpenius (1584-1624) ve Jacobus Golius (1596-1667) Yakın Doğuyu gezen ve oradaki kavimlerin dil ve kültürlerini inceleyen ilk bilim adamları arasındadır. Golius'un öğrencisi olan ve 1655 yılında Türkiye'ye Elçi sıfatıyla gönderilen Levinus Warner, İstanbul'da Türk, Arap ve Farsî elyazmalarından bir koleksiyon yapmış ve bunları "Legatum Warnerianum" adı ile Leiden Üniversitesine bağışlamıştı. Bu koleksiyon bugün de büyük bir değer taşımaktadır. Warner'in 1665 yılında ölümü üzerine İstanbul Elçiliğine atanan Justinus Colyer zamanında, İzmir, Halep, Trablusşam ve İskenderiye gibi büyük kentlerde Hollanda'nın konsoloslukları açılmış, böylece Yakın Doğuyu daha yakından tanımak olanağı da elde edilmişti. O sırada Cornelis de Bruyn Türkiye'ye gelmiş ve 1684 yılına dek Osmanlı İmparatorluğunun bir çok yerlerini gezerek, 1698 de Delft'te "Yakın Doğu'da Gezi" adını taşıyan, gravürlerle süslü ve tarihsel değeri büyük olan yapıtını yayımlamıştır<sup>1</sup>. Ayrıca, bir başka büyükelçinin izlenimleri de ayrı bir kitap halinde yayımlanmıştır<sup>2</sup>.

<sup>1</sup> De Bruyn'in aslı Flamanca olan bu kitabı 1700 de Fransızcaya ve 1702 yılında da İngilizceye çevrilmiştir. Fransızca başlığı şudur : "Voyage au Levant, c'est-à-dire, dans les Principaux Endroits de l'Asie Mineure, dans les Isles de Chio, Rhodes, Chypre etc., de même que dans les plus considérables Villes d'Egypte, de Syrie, et la Terre Sainte"; Bu konuda "Cornelis de Bruyn'ün Yakın Doğu Gezisi" başlıklı bir kitabı İstanbul Hollanda Tarih ve Arkeoloji Enstitüsünce 1974'de yayımlanmıştır.

<sup>2</sup> "G. R. Bosscha Erdbrink, Ottoman-Dutch Relations during the Embassy of Cornelis Calkoen at the Sublime Porte, (1726-1744), Ankara, 1975"; Ayrıca bakınız : Dr. A. "Kampman, 17. ve 18. yüzyıllarda Osmanlı İmparatorluğunda Hollandalılar, Türk Tarih Kurumu Belleteni, XXIII, s. 513, (1959)"; "J. G. Nanninga, Bronnen tot de Geschiedenis van den Levantinischen Handel, Gravenhage 1966".

Gene bu dönemdedir ki, İstanbul'dan Hollanda'nın Antwerp limanına (bugün Belçika sınırları içinde) 1562 yılında bir gemi ile ihraç edilen lüle soğanları sayesinde bu güzel çiçek tüm Avrupa'ya yayılmıştır.

Hollanda'da yüzyıllardır sürdürülen Türk incelemeleri bugün Leiden ve Utrecht Üniversitelerinde yapılan öğretim ve incelemelerinden başka, Leiden'deki Yakın Doğu Enstitüsü ve ona bağlı olarak, İstanbul'daki Hollanda Tarih ve Arkeoloji Enstitüsünün araştırmaları ve bazı süreli yayınlar halinde canlı tutulmaktadır. Bunlar aşağıda sırasıyla gösterilmiştir.

Öte yandan, Leiden kentinde Yakın Doğu ile ilgili kitapların basılmasında uzmanlaşmış bir basın geleneği yerleşmiştir. Özellikle Brill, İslâm Ansiklopedilerinin 1913 yılından itibaren Fransızca, İngilizce ve Almanca'nın basımı dahil, pek çok Doğubilime ilişkin yapıtları basmıştır.

### TÜRK İNCELEMELERİNİ İÇEREN SÜRELİ YAYINLAR

*Bibliotheca Orientalis*, Nederlands Instituut voor het Nabije Oosten Leiden (2 aylık)

— *Anatolica*, İstanbul Hollanda Tarih-Arkeoloji Enstitüsü, Leiden (Yıllık)

### RIJKSUNIVERSITEIT TE LEIDEN-FACULTEIT DER LETTEREN ASSYRIOLOGISCH INSTITUUT

### LEIDEN DEVLET ÜNİVERSİTESİ-EDEBİYAT FAKÜLTESİ ASİRİOLOJİ ENSTİTÜSÜ

Adres : Noordeindsplein 4-6, Leiden.

Başkan : Prof. Fritz Rudolf Kraus (Asirioloji Kürsüsü)

Kuruluş ve Amaç : 1927 yılında eski Mezopotamya dilleri, tarihi ve arkeolojisi üzerinde araştırma ve üniversite düzeyinde eğitim yapmak amacı ile Prof. Dr. F. M. Böhl tarafından kuruldu.

Çalışma : Amacına uygun faaliyeti arasında, Türkiye'de eski Asur uygarlığı ile ilgili olarak Kültepe (Kayseri) arşivleri üzerinde ve ayrıca Anadolu arkeolojisine ilişkin incelemeler yapmaktadır.



**RIJKSUNIVERSITEIT TE LEIDEN - FACULTEIT DER LETTEREN  
AFDELING TURKSE TAAL - EN LETTERKUNDE**

**LEIDEN DEVLET ÜNİVERSİTESİ, EDEBİYAT FAKÜLTESİ,  
TÜRKOLOJİ BÖLÜMÜ**

**Adres :** Rapenburg 61, Leiden

**Türkoloji Kürsüsü Başkanı :** Dr. Barbara Flemming

**Kuruluş :** Leiden Üniversitesinde 17. yüzyıl ortalarında Türk incelemeleri başladı ve 1860 yılında yalnız Türkçe ve Farsça dilleri üzerinde araştırma yapmak üzere ilk defa bir doçent atanmıştır. Bu doçentliği yapan son bilim adamı J. H. Kramers idi.

1953 yılında bugünkü Türkoloji Kürsüsü kurulmuştur. O tarihten 1973'e kadar Kürsü Başkanlığını Prof. Dr. Karl Jahn yapmıştır.

**Çalışma :** Türkoloji öğretimi altı yıl sürer ve mezuniyet imtihanı ile biter. Mezuniyet tezinden sonra Doktora imtihanı vardır.

Türkiye Türkçesi ve Türk Dilleri derslerini Doçent A. H. Nauta vermektedir. Kendisi ayrıca, Altay Dillerini okutmaktadır. A. H. Nauta'nın araştırma alanı Türk Dilleri Morfolojisi ve Altastistik'tir.

Doçent D. Koopman Türkiye Türkçesi ve Türk Edebiyatları derslerini vermektedir. Araştırma alanı Türkçe ve Türk dillerinin gramatiktir.

Doçent A. H. de Groot ise, Osmanlı ve Türkiye Tarihi ve bu çerçevede Osmanlı-Batı Avrupa ilişkileri ile Osmanlı Edebiyatı okutmaktadır. Araştırma alanı Türkiye ile başta Hollanda olmak üzere, Batı Avrupa arasında (özellikle 17. ve 18. yüzyıl) siyasal ve kültürel ilişkilerdir.

**UNIVERSITEIT UTRECHT - INSTITUUT VOOR TURKSE TALEN  
UTRECHT ÜNİVERSİTESİ TÜRKOLOJİ ENSTİTÜSÜ**

**Adres :** Kromme Nieuwe Gracht 29, Utrecht

**Müdür :** Prof. Dr. H. F. Hofman

**Kuruluş ve Amaç :** Çeşitli Türk dillerini öğretmek ve bunlar üzerinde araştırmalar yapmak üzere kurulmuştur. Prof. Dr. Karl Jahn 1972 yılı sonuna dek bu Enstitünün başkanlığını yapmış, sonra Leiden Üniversitesine dönünce Enstitü faaliyeti durmuştur.

**NEDERLANDS INSTITUUT VOOR HET NABIJE OOSTEN  
HOLLANDA YAKIN DOĞU ENSTİTÜSÜ**

**Adres :** Noordeindsplein 4-6, Leiden

**Başkan :** G. C. van der Willigen

**Müdür :** Dr. E. J. van Donzel

**Kuruluş ve amaç :** 1939 yılında, Yakın Doğu ülkelerinin tarihi, arkeolojisi, dil ve edebiyatı üzerinde araştırmalar yapmak, Hollanda Hükûmetinin uluslararası kültür politikası çerçevesinde, Hollanda ile Yakın Doğu ülkeleri arasında kültür ilişkilerini sürdürmek ve geliştirmek amacı ile kuruldu.

**Çalışma :** Yakın Doğu ülkelerinin kültürüne ilişkin zengin süreli yayın koleksiyonlarını, Asirioloji, Sümeroloji ve Hititoloji üzerindeki kitapları ve Egiptoloji, Suriye ve Filistin'e ilişkin Arkeoloji, Semitistik, Türk ve İran incelemeleriyle ilgili önemli koleksiyonları muhafaza etmekte ve geliştirmektedir.

Enstitü, Hollanda'nın İstanbul'daki Tarih ve Arkeoloji Enstitüsü ile sıkı işbirliği halindedir.

**Yayın :** Bibliotheca Orientalis 1943 yılından şimdiye dek 33 cilt tutan ve iki ayda bir yayımlanan bu dergide Yakın Doğu ile ilgili dünyada çıkan tüm yayınlar hakkında İngilizce, Fransızca ve Almanca olarak bilgi verilmektedir. Ayrıca "Scholae Adriana de Buck Memoriae Dicata", "Studia Francisci Scholten Memoriae Dicata" adlı yayın serileri var.

**NEDERLANDS HISTORISCH-ARCHAEOLOGISCH  
INSTITUUT TE ISTANBUL**

**İSTANBUL HOLLANDA TARİH-ARKEOLOJİ ENSTİTÜSÜ**

**Adres :** İstiklâl Caddesi 393, Beyoğlu

**Başkan :** Jhr. G. Beelaerts van Blokland (Hollanda)

**Genel Sekreter :** Dr. E. J. van Donzel (Hollanda)

**Müdür :** Dra P. Donceel-Voûte (İstanbul)

**Kuruluş ve Amaç :** 1958 yılında, Türk-Hollanda kültür ilişkilerini geliştirmek ve Ön Asya ve Yakın Doğu üzerinde tarihsel ve arkeolojik incelemeler yapmak amacı ile kuruldu.



**Çalışma :** Bilimsel konferanslar düzenlemektedir. Hollandalı öğrenci ve bilim adamlarına kolaylıklar sağlamakta ve diğer öteki kuruluşlarla sıkı işbirliği sağlamaktadır.

**Kitaplık :** Klasik ve Ön Asya arkeolojisi, Türkoloji ve İslâm incelemeleri, Hollanda'nın tarihi ve sanat tarihi ile Türk-Hollanda tarihsel ilişkileri, Müze bilimi gibi alanlarda kitap ve öteki yapıt ve belgeleri toplamaktadır. Periyodikler bakımından oldukça zengindir.

**Yayın :** "Publications de l'Institut Historique et Archéologique Néerlandais de Stamboul" adı altında bugüne dek 40 cilt yapıt yayımlanmıştır. Ayrıca "Anatolica" adlı yıllık dergisi vardır.

## IRAK

Bağdat Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi çerçevesinde çalışmalar :

1. Doğu Dilleri Bölümüne bağlı olarak 1969 yılında bir Türk Dili ve Edebiyatı dalı kurulmuş olup bunun başında Dr. Zeki el-Sarraf bulunmaktadır. Türkçe ve Türk Edebiyatı öğretimi, Ankara ve İstanbul Üniversitelerinden gönderilen iki Türk Doçenti (konuk öğretim görevlisi) tarafından 1972-73 döneminden itibaren başlatılmıştır. Henüz bir yayın ya da inceleme yapılamamıştır.

2. Başında Dr. Ahmet Salih el-Ali'nin bulunduğu Fakültenin Tarih Bölümünde lisans programı çerçevesinde İslâmiyet öncesi ve sonrası Türk Devletleri tarihi ve ayrıca, Modern Orta Doğu tarihi çerçevesinde, Osmanlı Devleti kuruluş dönemi okutulmaktadır. Bundan başka doktora öğrencileri için öngörülen Yeni Çağ Irak tarihi üzerindeki iki kursun biri Osmanlı Tarihi ile ilgilidir. Böylece bazı incelemeler de yapılmış olmakta ve doktora tezleri hazırlanmaktadır.

Biri Bağdat'ta öteki Kerkük'te olmak üzere, müdürleri ve birer okutmanı Türkiye Milli Eğitim Bakanlığınca gönderilen, iki Kültür Merkezinde genellikle Türk kökenli olan Iraklılardan isteyenlere Türkçe öğretilmektedir.



## İNGİLTERE

İngiltere'nin Osmanlı İmparatorluğu ile ilişkileri önce ticaret alanında başlamış, gezmenlerle (travellers) süregelmış ve ancak XVIII. yüzyılın ortalarında siyasal ilişkiler ön plana geçmiştir<sup>1</sup>.

Gerçekten, daha XVI. yüzyılın ortalarında bazı İngiliz tacirlerinin Osmanlı İmparatorluğunda ticaret yapma izni aldığı, 1580 yılında İngiltere ile ilk kapitülasyon anlaşmasının yapıldığı ve ertesi yıl da İngiltere'de uzun yıllar Doğu ticaretini elinde tutacak Levant Company'nin kurulduğunu görüyoruz. Hatta, bir şirketin İstanbul'daki temsilcisi William Harborne'un 1583 yılında Büyükelçi atanmasıyla birlikte iki ülke arasında siyasal ilişkilerin kurulması da gecikmemiştir.

İngiltere, hem siyasal, hem ticari ilişkilerin eskiliği ve önemi açısından, Fransa'ya oranla geride kalmış olmasına karşılık, Yakın Doğu'ya gelen ve gördüklerini yazan gezmenler bakımından çok daha ileriye geçmiştir. Örneğin, daha XVI. yüzyılda Richard Hakluyt bu bölgeyi gezdikten sonra 1589 da "Principal Navigations" adlı güzel bir kitap yayımlamış ve bunun içinde bir çok Türk belgesinin çevirilerini vermiştir. Gezmenlerin yanı sıra, İngiltere'nin Osmanlı İmparatorluğundaki resmi temsilcileri de sık sık gözlenimlerini dile getirmişlerdir. Bunlar içinde 1717-18 yıllarında İstanbul'da bulunan Büyükelçi Edward Wortley Montagu'nun eşi Lady Montagu'nun anıları en çok tanınandır<sup>2</sup>.

<sup>1</sup> İngiltere'de Türk incelemelerinin tarihsel gelişimi ve bugünkü durumu üzerinde toplu bilgi için bakınız: "Bowen, British Contributions to Turkish Studies, British Council, London 1945"; "Sarah Searigh, The British in the Middle East, New York 1970"; "Salih Özbaran, Recent developments in Turkish History writing in England, Cultura Turcica, II, No. 2 (1965)"; "Susan Skilliter, British Centres of Turkish Studies, Turcica, V (1975)". Üniversiteler çerçevesindeki incelemeler için "Which University 1976, London, Haymarket Pub. Ltd"; "W. A. C. H. Dobson, A Select List of Books on the Civilisations of the Orient, Oxford 1955".

<sup>2</sup> Lady Montagu'nun Türkiye ile ilgili mektupları için bakınız: "The Complete Letters of Lady Mary Wortley Montagu, edited by Robert Halsband, Oxford 1965"; Türkçe çevirisi için de "Reşat Ekrem Koçu, Mary Montagu, İstanbul 1939"; "Bernard Lewis, Some English Travellers in the Middle East, Middle Eastern Studies IV, 3 (1968)". Ayrıca bakınız: 1906 yılından beri periyodik, anonim ve kolektif yayınlarda çıkan yazıların sistemli bibliyografyası olan "J. D. Pearson - J. F. Ashton - Ann Walsh, Index Islamicus, (London)" ve "J. Pearson, Oriental Manuscript Collections in the Libraries of Great Britain and Ireland, The Royal Asiatic Society, London, 1954".

Büyükelçilerin ikincisi olan Edward Borton Türkçe öğrenmiştir. Bu arada Türk hamamı İngilizleri etkilemiş, Londra'da ilk "Turkish Bath" 1679 yılında açılmıştır.

İngiliz temsilcileri ve gezmenlerinin Yakın Doğuda Müslüman toplumlarının yaşam biçimine ve kültürüne yaklaşımları da oldukça objektiftir. Örneğin, XVII. yüzyıl gezmenlerinden Sir Henry Blount, Türklerin denildiği gibi barbar bir ulus değil, sadece farklı bir kültüre sahip olduğunu ve bu kültürün oldukça yüksek bir düzeyde bulunduğunu yazmak yürekliliğini göstermiştir. Lady Montagu de "Mektupları"nda genellikle Türklerin yaşamını güzel bir biçimde anlatmakta ve bu arada İngiltere'de bir çok insanı perişan eden çiçek hastalığının Türkiye'de, aşısı olduğu için, bir etki yapmadığını yazmaktadır.

İngiltere'de Yakın Doğu'ya artan merakın bazı bilimsel ürünleri de ortaya çıkmakta gecikmemiştir. Knolles 1603 de "General Historie of the Turkes" adlı kitabını yayımlamıştır. 1670 yılında da Seaman'ın ilk Türkçe grameri latince olarak Oxford'da basılmıştır. Bu arada, Fransızlar gibi, İngilizler de Kudüste Hristiyanların mukaddes yer ve eşyasına ve arkeoloji yapıtlarına ilgi göstermeğe başlamıştır. XVII. Yüzyılda, Kudüs üzerinde Henry Manndrell'in, arkeoloji yapıtlarına ilişkin konularda da Büyükelçilerden Thomas Roe'nin yazıları belirtilmeğe değer. Yüzyılın sonlarında İngiliz diplomatlarından Paul Rycaut'nun bazı Türk belgelerine de dayanarak "Present State of Ottoman Empire"i yazdığına tanık oluyoruz.

XVIII. yüzyılda incelemelere hız verildiğini görüyoruz. Bazı derneklerin parasal yardımları da artmıştır. 1737-40 yıllarında geziler yapan Richard Pocock'un "Description of the East" adlı resimli yapıtını, Charles Perry'nin 1743 de yayımladığı "View of the Levant" adlı kitabı izlemiştir. Arkalarından, James Bruce "Travels" adlı yapıtında Kuzey Afrika'yı, Alexander Russell de "Natural History of Aleppo" adlı kitabında Halep yöresini inceleyecektir.

XVIII. yüzyılın ikinci yarısında İngiltere Hindistan'ı sömürge yapınca, Hindistan yollarının güvenliğini sağlamak gerekçesiyle, Osmanlı İmparatorluğu ile siyasal ilişkilerine büyük önem vermeğe başlamıştır. Üstelik 1798 yılında Bonaparte'in Mısır'ı işgal etmesi üzerine Doğu Akdeniz ve Yakın Doğunun tehlikeye girdiğini görmüş, Türkiye ile siyasal ittifaklar yapmak yolunu tutmuştur. XIX. yüzyılda Rusya'nın Akdenize inmesine karşı da Türkiye'yi destekleyecektir. Artık İngil-



tere, Babiâli üzerinde en etkin devlet olacaktır. Büyükelçilerin ticari işleri konsoloslara bırakıp sadece siyasal işlere bakmağa başlaması da bunun bir sonucu olacaktır.

Tüm bu gelişmelere rağmen, İngiltere'de gerçek ve modern anlamda Türkoloji incelemeleri çok gecikmiştir. Örneğin, Arapça ve Farsça İngiltere'de çoktan okutulmağa başlandığı halde Türkçe için Halil Ha lit Efendi'nin Cambridge Üniversitesinde 1906-1911 dönemindeki derslerini beklemek gerekecektir. Gerçi, 1890 yılında Redhouse'un "A Turkish and English Lexicon"u basılabilmektedir. Büyük türkolog E. J. W. Gibb de 1900 yılında "A History of Ottoman Poetry" adlı yapıtını yayımlamış, fakat Türk incelemelerinin ihmal edilmiş olmasını çok acı bir dille eleştirmiştir. Türklere ilişkin önyargılar etkisini sürdürecektir, ve ilgisizlik Londra Üniversitesine bağlı olarak 1917 yılında kurulan School of Oriental (and African) Studies'in kurulması ve bunda Türkçeye ve Türk tarih ve kültürüne yer verilmesine dek gidecektir. Bu yolda asıl önemli gelişme Atatürk ve onun kurduğu modern Türkiye'nin İngilizlerin gözünü açması olmuştur. Daha sonra da Türkiye çoğulcu demokrasi yaşamına geçince ilgi artacak ve Türk incelemeleri için geçmişte yitirilen zaman bu kez hızla kapatılmağa çalışılacaktır.

Bugün, aşağıda görüleceği üzere Londra, Durham, Edinburgh, Oxford, Cambridge ve Manchester Üniversitelerine bağlı altı Orta Doğu İncelemeleri Merkezi içinde Türkoloji çok önemli yer tutmaktadır. Ayrıca bağımsız bir çok kurum Türk incelemeleri yapmakta, ya da Türkiye ile ilgili belge ve kitapları toplamaktadır.

Bu merkez ya da kurumların dışında, türkoloji üzerinde çalışan bilim adamları da vardır. Bunlardan biri 1974 de ölen Sir Gerard Clauson'dur ki, "Etymological Dictionary of Early Turkish"i yazmıştır, ötekide Londra Üniversitesi Profesörlerinden A. T. Hatto'dur ki, "Kırgız and related Epics" adlı bir yapıt hazırlamıştır.

İngiltere'de tüm Doğubilimcilerin temaslarını düzenleyen "Association of British Orientalists" adlı bir Birlik II. Dünya Savaşından sonra Londra'da kurulmuş bulunmaktadır.

#### TÜRK İNCELEMELERİNİ İÇEREN SÜRELİ YAYINLAR

- ✧ *Anatolian Studies*, Publication of the British Institute of Archaeology at Ankara - London (yıl 1 cilt).  
*Annual Report of the British Academy* - London (yıl 1 cilt).

- ✧ *Asia Major*, 12 Bedford Square - London (yıl 2 sayı).  
*British Museum Quarterly* - London (yıl 4 sayı).  
*Bulletin of the British Society for Middle Eastern Studies* - Oxford. (yıl 2 cilt).  
*Bulletin of the Institute of Archaeology*, University of London - London (yıl 1 cilt).  
*Bulletin of the School of Oriental and African Studies* - London (yıl 3 sayı).  
*The Islamic Quarterly*, publication of the Islamic Cultural Centre - London (yıl 4 sayı).  
*Journal of the Royal Asiatic Society of Great Britain and Ireland* - London (yıl 2 sayı).  
*Middle Eastern Studies*, London School of Economics - London (yıl 4 sayı).  
*Mizan*, Incorporating Central Asian Review, Asian Research Centre - London (2 aylık, yıl 2 cilt).  
*Oriental Art*, Oriental Art Magazine Ltd. (yıl 4 sayı).

#### UNIVERSITY OF CAMBRIDGE - FACULTY OF ORIENTAL STUDIES AND ITS MIDDLE EAST CENTER

##### CAMBRIDGE ÜNİVERSİTESİ DOĞU İNCELEMELERİ FAKÜLTESİ VE ONA BAĞLI ORTA DOĞU MERKEZİ

**Adres :** Sidgwick Avenue, Cambridge CB 3 9DA

**Başkan :** Susan A. Skilliter (Türkçe Bölümü)  
 Dr. Robin Bidwell (Orta Doğu Merkezi).

**Kuruluş :** 1961 de Türkçe kürsüsü kurulmuş ve başına Prof. T. O. Gandjei getirilmişti. Kutadgu Bilig, Dede Korkut, Osmanlı ve modern Türk edebiyatı üzerinde araştırmalar yapan ve ders veren Prof. Gandjei 1964 yılında Londra Üniversitesine gidince, yerine Miss S. A. Skilliter geçti. Türkçe dersleri vermek üzere de Ankara'dan S. Bayraktaroğlu getirildi.

**Amaç :** Türk dil ve kültürünü öğretmek ve araştırmalar yapmak.

**Çalışma :** Fakültede Türkçe okutulmakta ve Türkçe üzerinde araştırmalar yapılmaktadır. Buna karşın, Fakülteye bağlı Orta Doğu Merkezinde Türk kültürüne ilişkin çeşitli araştırmalar yapılmaktadır.



Doğu Müziği Araştırmaları müdürü L. E. R. Picken Türk müziği uzmanıdır. Tarih alanında Türkiye ile ilgili olarak XIV. yüzyılda Anadolu'nun müslümanlaştırılması üzerine incelemeler vardır. Merkezde Çağdaş Türk kitapları ve günümüzün gazete ve dergileri toplanmakta, konuk profesörler konferanslar vermektedir.

**Yayın :** Süreli bir yayını yoktur. Çeşitli yapıtlar ayrı ayrı yayımlanmaktadır.

**UNIVERSITY OF DURHAM  
SCHOOL OF ORIENTAL STUDIES  
CENTRE FOR MIDDLE EASTERN AND ISLAMIC STUDIES  
DURHAM ÜNİVERSİTESİ, DOĞU İNCELEMELERİ  
OKULU VE ONA BAĞLI ORTA DOĞU VE İSLAM  
İNCELEMELERİ MERKEZİ**

**Adres :** Elvet Hill, Durham DH 1, 3 LE

**Müdür :** Prof. H. Bowen - Jones (Merkez)  
Prof. J. D. Norton (Türkçe Bölümü Şefi)

**Kuruluş :** Orta Doğu ve İslam incelemeleri alanında eski bir geleneğe sahip olan Durham Üniversitesinde Türk incelemeleri ilk kez 1949'da başlatıldı. Bunun başına getirilen C. G. Simpson 1973 yılına dek kaldı, çekildikten sonra da Türk Dilleri ve modern Türk edebiyatı üzerindeki incelemelerini sürdürdü. 1973'ten beri bu incelemeleri yöneten J. D. Norton'dan başka, genellikle bir Türk konuk Profesörü ya da yazarı bulunmaktadır.

**Amaç :** Türk dillerini öğretmek ve daha çok çağdaş Türkiye sorunları üzerinde incelemeler yapmaktır.

**Çalışma :** Doğu İncelemeleri Okulunda Üniversite dersleri olarak, modern Türkçe, Türk tarihi ve kültürü verilmektedir. Üniversitenin Siyasal Bilimler Bölümünde, W. M. Hale Türk tarihi, siyasal yaşamı ve yönetimine ilişkin ders okutmaktadır. (Kendisinin araştırma yaptığı alan Türkiye'de sendikalar). Ekonomi Bölümünde, J. N. Bridge Türkiye'de iktisadi devlet kuruluşları üzerindeki araştırmaları yönetmektedir. Coğrafya Bölümünde uzun süredir Türkiye üzerinde araştırmalar yapılagelmıştır. Profesör J. C. Dewdney "Turkey" adlı kitabı ile Türkiye ile ilgili İngiltere'deki tek okul kitabının yazarıdır. Antropoloji Bölümünde, bir araş-

tırmacı Avrupa'ya Türk işgücü göçü sorununu incelemektedir. Türk incelemeleriyle ilgili herhangi bir Bölüm "Centre of Middle Eastern Studies" ile bağlantılıdır. Bu Merkez Orta Doğunun yakın ve güncel siyasal, ekonomik, sosyal ve tarihsel yaşam ve sorunları üzerinde doküman toplamakta, araştırmalar yapmaktadır. 1973'te Merkez Durham'da Türkiye'nin sorunlarıyla ilgili bir konferans düzenlemiştir. Merkez Kuveyt Hükûmetinden geniş parasal yardım görmektedir.

**Yayın :** Merkezin, en çoğu Türkiye Kıbrıs ve Orta Asya Türkleriyle ilgili altmış bin dolayında yayınlanmış dokümanı vardır. Bunların listeleri aylık olarak Documentation Section tarafından yayımlanmaktadır.

**UNIVERSITY OF EDINBURGH - THE FACULTY OF ARTS  
DEPARTMENT OF TURKISH**

**EDINBURG ÜNİVERSİTESİ İNSAN BİLİMLERİ  
FAKÜLTESİNE BAĞLI TÜRKÇE BÖLÜMÜ**

**Adres :** 7 Buccleuch Place, Edinburgh, EH 8 9 LW

**Başkan :** Dr. J. R. Walsh (Türkçe Bölümü)

**Kuruluş :** 1950 yılında, başında Dr. Walsh olmak üzere kurulan bu bölüm İskoçya'da Türkçe ve Türk kültürü üzerinde öğretim yapan tek bilim merkezidir.

**Amaç :** Bugünkü Türkçe ve çağdaş Türk tarihi öğretimi ve araştırmaları yapmak

**Çalışma :** Türkçe dersleri yalnız modern Türkçe ve latin harfleriyle yapılmaktadır. Tarih dersleri Türkiye'nin XX. yüzyıl tarihi üzerindedir.

Osmanlı edebiyatı uzmanı olan Dr. Walsh'ın yönetiminde Osmanlı İmparatorluğunun siyasal ve sosyal tarihi üzerinde araştırmalar yapılmakta ve doktora tezleri verilmektedir.

**Yayın :** Süreli bir yayını yoktur. Üniversitesinin yayınları arasında Türkiye ile ilgili olanlar vardır.



UNIVERSITY OF LONDON  
SCHOOL OF ORIENTAL AND AFRICAN STUDIES  
LONDRA ÜNİVERSİTESİ, DOĞU VE AFRIKA İNCELEMELERİ  
OKULU

Adres : Malet Street, London WC1E 7HP.

Müdür : Prof. Sir Cyril Philips

**Kuruluş :** 1917'de Denison Ross'un müdürlüğü altında bu okulun açılması Doğu incelemeleri için bir aşama olmuştur (Adı önceleri sadece Doğu iken, sonra Afrika eklendi). Okul, 1939 yılına dek iki Türkçe öğretmeni ile sadece Türkçe öğretimi yapmıştır. İkinci Dünya Savaşından sonra Türk incelemeleri geliştirilmiş, dil ve edebiyattan başka, tarih ve sosyal incelemeler yer almıştır. 1956'dan itibaren uzun süre Prof. Bernard Lewis okulun Tarih Bölümünün başında bulunmuştur

**Amacı :** Doğu ve Afrika ülkelerinin dil, tarih ve kültürlerini öğretmek ve bunlar üzerinde incelemeler yapmak.

**Çalışma :** Hemen hemen tüm Asya uluslarının ve başlıca Afrika etnik topluluklarının dilleri ve edebiyatı, hukuku, ayrıca Hind ve İslam sanat ve arkeolojisi öğretilmektedir. 1970'den beri Türkçe Profesörlüğünü aslında Osmanlı tarihçisi olan Prof. Ménage yapmaktadır. Türkçe Kürsüsünün yardımcı Profesörü Miss M. N. Bainbridge Osmanlıca, modern Türkçe ve Türk edebiyatı okutmaktadır. Mrs. N. Waterson Türk dilleri fonetiğini öğretmektedir. Yakın ve Orta Doğu tarihi, İslam ve İslam kurumları ve tarihsel gelişmesi çerçevesinde Prof. V. L. Ménage ve C. J. Heywood Osmanlı tarihi, M. A. Cook ekonomi tarihi ve bu arada Osmanlı maliyesini okutmaktadır. İslâm sanat ve arkeolojisi dersleri veren Prof. G. Fehérvári özellikle Türk sanatı üzerinde durmakta ve incelemeler yapmaktadır. T. O. Gandjei Farsça okutmakla birlikte, Doğu ve Kuzey Türk edebiyatı üzerinde uzman olarak, incelemeler yapmaktadır. Tarih Profesörü C. J. Heywood ayrıca Osmanlı tarihi üzerinde belgeler toplamakta ve bazılarını yayımlamaktadır. Bir kaç yıl önce ölen V. J. Parry Osmanlı Savaş tarihine ilişkin ilginç yazılar yazmıştır (Bakınız : Salih Özbaran, V. J. Parry 1915-1974, Tarih Enstitüsü Dergisi, 4-5, 1973-74).

**Yayın :** Bulletin of the School of Oriental and African Studies (dört aylık) adlı dergisi var.

UNIVERSITY OF MANCHESTER  
DEPARTMENT OF NEAR EASTERN STUDIES  
MANCHESTER ÜNİVERSİTESİ,  
YAKIN DOĞU İNCELEMELERİ BÖLÜMÜ

Adres : Manchester, M 13 9PL

Başkan : C. H. Imber (Türkçe Bölümü)

**Kuruluş :** 1962 yılında, başında S. A. Skilliter olmak üzere, Türkçe kürsüsü kuruldu. 1964'de Skilliter ayrıldıktan sonra kürsü 1970 yılına dek boş kaldı. O zamandan beri, Osmanlı tarihi uzmanı olan C. H. Imber tarafından yönetilmektedir.

**Amaç :** Türk dili, edebiyatı ve Osmanlı tarihi öğretimi yapmak.

**Çalışma :** Modern ve Osmanlı Türkçesi ve edebiyatı ile Osmanlı tarihi üzerinde bir kişi tarafından ders verilmektedir. Kurumun üyelerinden Edmund Bosworth, her ne kadar bir arabist ise de, Orta Asya Türkleri ve özellikle Gazneliler ve Selçuklular üzerinde incelemeler yapmış ve yapıtlar hazırlamıştır. Öte yandan, J. A. Boyle Moğol tarihi üzerinde çalışmalarda bulunmuştur. Her ikisi Türkçe bilmektedir.

**Yayın :** Süreli yayını yoktur. Kimi Türk tarihçilerinin yapıtları İngilizceye çeviren ve ayrıca kendisi de Osmanlı deniz kuvvetleri üzerinde araştırmalar yapan Imber'in monografileri "Archivum Ottomanicum" dergisinde yayımlanmıştır.

THE UNIVERSITY OF NEWCASTLE UPON TYNE  
DEPARTMENT OF ARCHAEOLOGY  
NEWCASTLE UPON TYNE ÜNİVERSİTESİ,  
ARKEOLOJİ BÖLÜMÜ

Adres : Newcastle Upon Tyne NE 1 7 RU

Başkan : Prof. R. M. Harrison

**Kuruluş ve amaç :** 1851'de kurulan Üniversite 1963 yılında bağımsız hale getirildi. Arkeoloji Bölümü 1972 yılında kuruldu. Amacı İngiltere ve Akdeniz arkeolojisi, özellikle Anadolu'da Roma ve erken Bizans dönemleri üzerinde arkeoloji öğretim ve araştırmaları yapmaktır.



**Çalışma :** Üniversitede verilen arkeoloji derslerinden başka, Dumbarton Oaks ve İstanbul Arkeoloji Müzesi için İstanbul'da Saraçhane'de, Xanthos Fransız heyeti için Xanthos Letoon'da ve ayrıca Orta ve Güney Anadolu'da kazılar yapılmıştır. Roma dönemi, Friky ve erken Bizans mimarisi konularında doktora tezleri hazırlanmaktadır.

**Koleksiyon :** Gertrude Bell'in Anadolu gezilerine (1899-1914) ilişkin tam bir fotoğraf arşivi vardır.

#### OXFORD UNIVERSITY

##### THE ORIENTAL INSTITUTE AND ITS MIDDLE EAST CENTER

##### OXFORD ÜNİVERSİTESİ, DOĞUBİLİM ENSTİTÜSÜ VE ONA BAĞLI ORTA DOĞU MERKEZİ

**Adres :** Pusey Lane, Oxford AX 1,2 LE

**Müdür :** Prof. Geoffrey L. Lewis.

**Kuruluş :** 1950 yılında Oxford Üniversitesi bir Türkçe kürsüsü kurdu. Başına, modern Türkçe grameri ve bugünkü Türkiye'nin tarihi ve siyaseti üzerinde uzman sayılan Prof. G. L. Lewis getirildi. 1963 de Prof. R. C. Repp Türk Tarihi hocası olarak bu kürsiye katıldı.

**Amaç :** Türk dili ve tarihi üzerinde öğretim ve araştırma "Honours Degree" düzeyinde olup, Osmanlı Türkçesi, Osmanlı tarihi, bugünkü Türkçe, Osmanlı kuruluşları, Cumhuriyet Türkiye'sinin politikası ve kuruluşları, Türkiye'de din ve özellikle Bektaşilik, 1928 yılından sonraki Türk edebiyatı ve Çağatay edebiyatı dersleri verilmektedir. Enstitüye bağlı olan Middle East Centre'de ise siyasal ve sosyolojik malzeme bulunmakta, Modern Türkiye ile ilgili olarak, konferanslar ve seminerler düzenlenmektedir.

**Yayın :** Süreli yayını yoktur.

#### UNIVERSITY OF OXFORD, ST. ANTONY'S COLLEGE THE MIDDLE EAST CENTRE

##### OXFORD ÜNİVERSİTESİ ST. ANTONY KOLEJİNE BAĞLI ORTA DOĞU MERKEZİ

**Adres :** OX2 6JF Oxford

**Müdür :** Dr. Derek Hopwood

**Kuruluş :** 1955

**Amaç :** Oxford Üniversitesinin Orta Doğu ile ilgili öğretim programında tamamlayıcı bilgi vermek üzere, bu bölgenin tarihsel, siyasal, ekonomik ve kültürel yaşamı üzerinde -izlenmesi arzuya bağlı- öğretim yapmak; Oxford Üniversitesinin tüm mensuplarının yararlanacağı bir ihtisas kitaplığı kurmak; araştırma ve lisans üstü öğrenim için parasal yardım sağlamak ve genellikle Üniversitenin ilgili Profesörleri, öğrencileri ve Orta Doğu'dan gelen üniversiteliler arasında, Orta Doğu incelemelerini geliştirici bir çevre yaratmak.

**Çalışma :** Orta Doğu sorunları üzerinde seminer, konferans ve toplantılar düzenlenmektedir. 1974 yılında düzenlenen seminerler arasında David Barchard'ın ortaya koyduğu "Turkey" ve 1975 yılında da Prof. G. Lewis'in hazırladığı "Modern Türk Şiiri" konuları incelenip tartışılmıştır.

Konferans veren Merkez üyesi (Fellow) İngiliz ve yabancı Profesörler ve öteki bilim adamları içinde Türkiye ile ilgili konularda en faal olan Oxford Üniversitesi Profesörlerinden Türkolog Geoffrey Lewis'dir. (Konferans veren ya da araştırma yapan Profesör ve öğrenciler arasında bir Türkte rastlanmamıştır).

**Yayınlar :** Orta Doğu ile ilgili kitap ve monografiler vardır. Bunlar arasında Prof. G. Lewis'in Modern Turkey (1974) ve Turkish Grammar (1975) adlı yapıtları vardır. Merkezin süreli bir yayın organı bulunmamakla birlikte, eldeki materyelin katalogları ve bibliyografyalar yayımlanmaktadır. Makaleler ve seminer özetleri ise çeşitli dergilerde çıkmaktadır.

**Kitaplık :** Hızla geliştirilen ihtisas kitaplığında bugün 22 bin yapıt vardır.

#### THE BRITISH ACADEMY

##### İNGİLİZ AKADEMİSİ

**Adres :** Burlington House, Piccadilly, London, W1V 0NS

**Başkan :** Sir Isaiah Berlin

**Kuruluş :** 1901 yılında kuruldu. Başlangıçta özel yardımlarla çalışmalarını sürdürdü. 1924 yılında hükümetten yardım almağa başladı. Son savaş sırasında maddesel durumu sarsıldıysa da kısa süre sonra yeniden gelişmeğe başladı.



**Amaç :** Arkeoloji, Doğu ve Afrika incelemeleri, tarih, edebiyat, din, siyasal bilimler, ekonomi gibi insan bilimleri alanlarında araştırma yapmak; proje ve yayınları desteklemek, İngiltere'nin dış ülkelerinde bulunan okul ve enstitülerine yardım etmek

**Çalışma :** Türkiye ile ilgili doğrudan doğruya bir çalışması yok ise de yaptırdığı araştırma ve gösterdiği yardımlar nedeniyle dolaylı olarak bazı konularda Türk incelemeleriyle ilgisi bulunmaktadır. Desteklediği alanlarda, konferanslar, bilim adamlarına ziyaret olanakları sağlamakta; dış ülkelerde ilgili alanlarda çalışan kuruluşlarla temas etmekte, "Union Academique Internationale" ile yakın ilişkiler kurmuş bulunmaktadır. Ankara'daki "British Institute of Archaeology"ye yardım sağlamaktadır. Akademi şu sırada İngiltere'de genel ve özel koleksiyonlardaki Türkçe belgelerin kataloglarını hazırlamakta olup bunların bazılarını yayımlayacaktır.

**Yayın :** Seri yayınları ve monograflerin listeleri "Annual Report" da verilmektedir.

#### BRITISH INSTITUTE OF ARCHAEOLOGY AT ANKARA

##### ANKARA İNGİLİZ ARKEOLOJİ ENSTİTÜSÜ

**Adres :** Merkez: 140, Cromwell Rd., S. W. 7 London

**Adres :** Büklüm Sokak 96/15, Kavaklıdere, Ankara

**Başkan :** Prof. Seton Lloyd (Londra)

**Müdür :** Dr. David French (Ankara)

**Kuruluş :** 1947 yılında Türk-İngiliz Kültür Anlaşmasına ek bir nota teatisine dayanarak kuruldu ve 1948 de faaliyete geçti. İlk Müdürü John Garstang idi, 1949-61 yıllarında Seton Lloyd, 1961-68 döneminde Michael Gough müdürlük yaptı. 1969 yılından beri de Dr. D. French müdür bulunmaktadır. Enstitü British Council'den ayrı bir kuruluştur. Londra'daki British Academy'den yardım görmektedir.

**Amaç :** Anadolu'da arkeoloji, antropoloji ve folklor alanlarında araştırma yapmak ve Türkiye'nin tarih, sanat, arkeoloji, mimari ve öteki benzer alanlarda İngiltere ve İngiliz Uluslar Topluluğuna mensup öğrenci ya da bilim adamlarına araştırma olanakları sağlamak.

**Çalışma :** Girişilen incelemelerden başka, 1945 yılından bugüne dek, Anadolu'nun bir çok yerlerinde kazılar ve yüzey araştırmaları yapılmıştır. Örneğin: Polatlı - (1945) S. Lloyd ve Nuri Gökçe; Harran - (1950, 1952, 1956, 1959) W. Brice; Aşağı Yarımca - (1951) S. Lloyd ve Nuri Gökçe; Sultantepe - (1951-52) S. Lloyd; Alanya - (1953) S. Lloyd; Beycesultan - (1954-59) S. Lloyd; İstanbul-Saray - (1952-54) D. Talbot Rice; Hacılar - (1957-60) J. Mellaart; Trabzon-Ayasofya - (1957-62) D. Winfield; Alahan - (1961-68) M. Gough; Eski Gümüş - (1962-65) M. Gough; Dağpazarı - (1957-59) M. Gough; Çatal Hüyük - (1961-63, 1965) J. Mellaart; Canhasan I - (1961-67, 1970-71) D. French; Kayalıdere - (1965) S. Lloyd; Aşvan - (1968-73) D. French; Pağnik - (1968-71) R. Harper.

**Yayın :** 1951 yılından beri "Anatolian Studies" adlı yıllık Londra'da yayımlanmaktadır. Ayrıca monografik yayınlar yapmaktadır.

**Kitaplık :** Ankara'da 12 bin ciltlik bir kitaplığı vardır.

#### BRITISH SOCIETY FOR MIDDLE EASTERN STUDIES (BRISMES)

##### İNGİLİZ ORTA DOĞU İNCELEMELERİ KURUMU

**Adres :** 137 Banbury Road, Oxford OX2 7AJ

**Başkan :** Prof. E. L. Peters (Manchester University)

**Başkan yardımcısı :** Prof. C. H. Dodd (Univ. of Hull)

**Kuruluş :** 1973 yılında bir grup İngiliz bilim adamı tarafından kuruldu.

**Amaç :** Klasik eski çağdan itibaren Orta Doğu kültürü üzerinde İngiltere'de incelemeleri geliştirmek ve Orta Doğu ile ilgili incelemeler yapan kişiler ve kurumlar arasındaki işbirliğini özendirme.

**Çalışma :** Amacına uygun temaslar ve düzenlemeler yapmaktadır. Ayrıca yıllık bir konferans düzenlemektedir.

**Yayın :** "British Society for Middle Eastern Studies Bulletin" (altı aylık) adlı süreli bir yayını vardır.

#### CENTRAL ASIAN RESEARCH CENTER

##### ORTA ASYA ARAŞTIRMALARI MERKEZİ

**Adres :** 66 King's Road, London, S.W.3

**Amaç :** Sovyetler Birliğine bağlı beş bölge (Uzbekistan, Tacikistan, Kırgızistan, Turkmenistan, Kazakistan) üzerinde araştırmalar yapmak.



**Çalışma :** Özellikle siyasal, sosyal ve ekonomik alanlarda Sovyet Cumhuriyetleri üzerinde incelemeler yapmakta ve Sovyet yayınlarını yansıtmaktadır. (St. Antony's College'deki Soviet Affairs Study Group ile işbirliği yapmaktadır)

**Yayın :** "Central Asian Review" adlı dergisi vardı. Fakat 1968 yılında bu dergi durduruldu. Merkezin hazırladığı yazılar "Mizan" adlı dergide yayımlanmaktadır.

### ISLAMIC CULTURAL CENTRE

#### İSLÂM KÜLTÜR MERKEZİ

**Adres :** 146 Park Road, London NW8 7RG

**Başkan :** Dr. M. Choudhury

**Müdür :** Dr. Q. M - Ur. Rahman

**Kuruluş ve amaç :** 1944 yılında İngiltere'de İslâm kültürünü yaymak ve müslüman gençlere dinlerini daha iyi tanımalarına yardımcı olmak ve hayır işlerinde bulunmak amacıyla kurulan Merkez Londra'daki kimi İslam ülkelerinin büyükelçilikleri ve müsteşarlarından kurulu bir Komite (ki Başkanı Dr. Choudhury'dir) tarafından yönetilmektedir. Batı Avrupa'daki en büyük cami olan Yeni Cami tamamlandıca merkez ve kitaphk oraya geçecektir.

**Çalışma :** Arapça ve din dersleri düzenlemekte, hayır işlerinde bulunmakta, incelemeler yapmaktadır.

**Yayın :** "The Islamic Quarterly" adlı süreli yayınında Türkiye'ye de yer verilmektedir.

**Kitaphk :** Çoğu Arapça olan altı bin ciltlik kitap vardır.

### ROYAL ASIATIC SOCIETY OF GREAT BRITAIN AND IRELAND

#### İNGİLTERE VE İRLANDA KİRALİYET ASYA DERNEĞİ

**Adres :** 56, Queen Ann Street, London W1M 9LA

**Başkan :** Prof. E. H. S. Simmonds

**Müdür :** A. D. H. Bivar

**Sekreter :** Miss S. A. Skilliter (Cambridge Üniversitesinde Türkçe Okutmanı)

**Kuruluş :** 1823

**Amaç :** Asya uluslarının tarihini, sosyolojik yaşamını, kurumlarını, geleneklerini, dil ve sanatını incelemek.

**Faaliyet :** 800 üyesi olan Derneğin İngiltere'nin doğu bölgesinde kolları da vardır. Londra'daki Merkezde konferanslar ve bilimsel tartışmalar düzenlenmekte, en iyi yazılar için ödüller vermektedir

**Yayın :** Süreli yayını "Journal of the Royal Asiatic Society"dir (6 aylık). Ayrıca monografiler ve belge çevirileri yayımlamaktadır.

**Kitaphk :** 85 bin ciltlik ihtisas kitaphğı vardır.

### OXFORD UNIVERSITY, BODLEIAN LIBRARY

#### OXFORD ÜNİVERSİTESİ, BODLEIAN KİTAPLIĞI

**Adres :** Oxford OX1 3BG

**Kitaphk Müdürü :** Robert Shackleton

**Kuruluş ve Amaç :** Adını aldığı Sir Thomes Bodley 1598 yılında Oxford Üniversitesinin bir odasında kitaphğı kurmağa başladı. Bu oda daha önce (1489-1556) Üniversite Kitaphğı işini görmüş, fakat sonradan kapatılmıştı. Kitaphk günden güne gelişti, kitaplar çoğaldı. Kitaphğın amacı, ulusal ve uluslararası nitelikte araştırmalara yararlı kitap ve belgeleri toplamak.

**Çalışma :** Özellikle Doğu ile ilgili malzeme toplamaktadır. Türkçe ve Türk Dillerinde 7.500 cilt kitap ve dergi vardır.

**Yayın :** Yazmalarının katalogu "H. Ethé, Catalogue of the Persian, Turkish, Hindûstani and Pushtû manuscripts in the Bodleian Library" adı altında yayımlanmıştır.

### BRITISH LIBRARY-DEPARTMENT OF ORIENTAL MANUSCRIPTS AND PRINTED BOOKS

#### İNGİLİZ KİTAPLIĞI, DOĞU YAZMALARI VE BASMA KİTAPLAR BÖLÜMÜ

**Adres :** Great Russell Street, London WC1B, 3DG

**Başkan :** Dr. G. E. Morisson (Bölüm Başkanı)

**Kuruluş ve amaç :** British Museum'un Yazma ve Basma Kitaplar Koleksiyonuna 1753 yılında başlandı. 1867 de Doğu ile ilgili olanlar için bir şube kuruldu, bu şube 1892 de ayrı bir Bölüm halinde



genişletildi. Asya ve Kuzey Afrika ile ilgili tarihsel yazma, belge ve kitapları toplamaktadır.

**Çalışma :** Kırkbin yazma ve dört yüz bin basma kitaplığını halkın ve araştırmacıların yararına açmıştır. Türkçe ve Orta Asya Türk Dilleri yapıtları, Arapça ve Farsî dilleriyle birlikte, "İslam Dilleri" denilen bir grupta toplanmıştır. Öteki dört grup başka coğrafi bölgeleri kapsamaktadır.

Kimi belgeler düzenlenip sergilenmektedir (Örneğin 1973 de Doğu Yazmaları Sergisi)

**Yayın :** Her dile ilişkin ayrı kataloglar, monografiler yayımlanmakta, kimi kez de slaytlar çıkarılmaktadır. Türkçe yazmaların katalogu "Rieu, Catalogue of the Turkish Manuscripts in the British Museum" adı altında yayımlanmıştır.

## İRAN

### DANEŞKEDE-İ EDEBİYAT VE ULUM-E İNSANİ GESMET-İ TURKİ

TAHRAN ÜNİVERSİTESİ, EDEBİYAT VE İNSAN BİLİMLER  
FAKÜLTESİ TÜRKÇE BÖLÜMÜ

**Adres :** University of Tahrân, Faculty of Letters, Department of Turkish

**Sorumlusu :** Dr. Yücel Teymouri.

**Kuruluş :** 1974

**Çalışma :** Bugün için 5-10 dolayındaki öğrencilere Türkçe dersleri verilmektedir. Türkçe yardımcı dil sayılmakta ve Türkçeden lisans yapılamamaktadır.

Edebiyat Fakültesi Dergisinde ara sıra Türkçe Bölümü ile ilgili yazılar da çıkmaktadır.

### TURKISH IRANIAN CULTURAL ASSOCIATION TÜRK-İRAN DOSTLUK ve KÜLTÜR DERNEĞİ

**Adres :** Nâdin Hafız Avenue, Teheran

**Genel Sekreter :** Dr. Habib Deftær

**Kuruluş ve Çalışma :** 1956 da kurulan bu Derneğin Genel Başkanı eski Başbakanlardan Dr. İkbâl'dir. Karma bir Yönetim Kurulu vardır. Derneğin salonunda konferanslar, sergiler ve bazı kültürel toplantılar düzenlenmekte ve Türkçe dersleri verilmektedir. Fakat bu dersleri izleyenlerin sayısı şimdilik pek azdır. Faaliyeti açısından Dernek daha çok bir Türk kültür merkezi niteliğindedir.



## İSPANYA

İspanya'da Doğubilim incelemeleri daha çok Arap dili ve edebiyatı ile İspanyol-Arap ilişkilerine yönelmiş bulunmaktadır. Garcia Gomez gibi (1960'larda Ankara Büyükelçisi) büyük Doğubilimciler çıkmıştır. Emilio Garrigues'in (1974-75 Büyükelçi) "Un desiliz diplomático, la paz Hispano-Turca, Madrid 1962" ve "Nuevo viaje a Turquía" adlı eserleri Türkiye için önem taşımaktadır. Prof. Dr. J. M. Barral İslam bilgini Prof. Dr. F. Pareja için dört ciltlik bir armağan kitap "Orientalia Hispanica" (Leiden, Brill) yayımlamaktadır. Bu kitap bir çok Türk incelemelerini içermektedir.

**UNIVERSIDAD AUTONOMA DE MADRID,  
INSTITUTO DE ESTUDIOS ORIENTALES Y AFRICANOS  
ÖZERK MADRID ÜNİVERSİTESİ,  
DOĞU ve AFRIKA İNCELEMELERİ ENSTİTÜSÜ**

**Adres :** Campus de Canto Blanco, Madrid - 34

**Başkan :** Prof. Dr. Pedro Martinez Montavez (Arabist)

**Genel Sekreter :** Prof. Dr. Jose M. Barral Sanchez (Türkolog)

**Çalışma :** 1971 yılından beri Türk dili ve edebiyatı kursları yapılmaktadır. 3 yıllık öğrenim programı uygulanan ve bir sertifika verilen bu dersleri Süleyman Şalom sürdürmektedir.

Enstitü 1974 yılında İspanyolca bir Yunus Emre şiir Antolojisi yayımlamıştır. Ayrıca "Cuadernos Españoles de Turcologia" adlı bir dergi hazırlamaktadır. Enstitünün özel kitaplığında Türkiye'den gönderilmiş kitaplardan oluşan bir Türkiye Bölümü vardır.

Enstitü, Türkiye ile ilgili seri konferanslar düzenlemekte ve kimi öğrencileri yaz tatillerinde İstanbul'a yollamaktadır. Enstitü Türkiye Cumhuriyetinin 50. yıldönümü vesilesiyle özel yayın, sergi ve konferanslar düzenlemiştir.

**ASOCIACION ESPAÑOLA DE ORIENTALISTAS  
İSPANYA DOĞUBİLİMCİLER BİRLİĞİ**

**Adres :** Avenida de Juan XIII, 5 Madrid

**Genel Sekreter :** Prof. Dr. Felix Pareja

**Çalışma :** Birlik "Boletin" adlı bir yıllık çıkarmaktadır.

## İSRAİL

İsrail 1948 yılında kurulmuş yeni bir devlet olmasına rağmen, Orta Doğululuk kişiliğini kanıtlama içgüdüsünün de etkisiyle, bugün genellikle Orta Doğu ve İslâm incelemeleri ve özellikle Arap ve Türk incelemelerini yoğun biçimde sürdürmektedir. İsrail bilim kurum ve adamlarının Batı bilim kurumları ve adamları ile sıkı ilişkileri bulunması, onların İngilizce, Fransızca ve Almanca dillerinde yazdığı yazıların yayımlanmasını kolaylaştırmaktadır.

Halen Tel-Aviv, Hayfa ve İbrani Üniversitelerinde Türkçe ve Türk tarihi okutulmaktadır. Ayrıca, her iki Kurumda Anadolu ve Türk incelemeleri sürdürülmektedir.

**THE UNIVERSITY OF HAIFA  
DEPARTMENT OF MIDDLE EAST HISTORY  
HAYFA ÜNİVERSİTESİ ORTA-DOĞU TARİHİ BÖLÜMÜ**

**Adres :** The University of Haifa, Department of Middle East History

**Başkan :** Dr. David Kushner

**Çalışma :** İbranice, Arapça, Farsça ve Türkçe derslerinden başka Orta Doğu tarihi, Orta Doğu devletlerinin ayrı ayrı tarihi, Orta Doğunun ekonomik ve sosyal tarihi, dünya politikasında Orta Doğu, Orta Doğuda siyasal rejimler, Arap - İsrail anlaşmazlığı, İslam tarihi ve uygarlığı, Osmanlı tarihi ve uygarlığı dersleri verilmektedir.

**THE HEBREW UNIVERSITY OF JERUSALEM  
INSTITUTE OF ASIAN AND AFRICAN STUDIES  
KUDÜS İBRANİ ÜNİVERSİTESİ  
ASYA VE AFRIKA İNCELEMELERİ ENSTİTÜSÜ**

**Adres :** The Hebrew University of Jerusalem, Jerusalem

**Başkan :** Dr. Y. Porat (İslam Ülkeleri Tarihi Bölümü)

**Kuruluş :** 1925'den beri yaşayan Üniversitede bu Enstitü İsrail'in doğuşundan sonra kurulmuştur. Enstitüde Türk incelemeleri



ilk kez dil bilimcisi Prof. Gotthold Weil tarafından başlatılmıştı. Onu Prof. Uriel Heyd izledi. Heyd Türk tarihi ve dili derslerini verdi. Bugün Enstitüdeki araştırmacılar özellikle Osmanlı döneminde Filistin tarihi üzerinde durmaktadır.

**Amaç :** Asya ve Afrika uluslarının dil, tarih ve kültürünü öğretmek ve araştırmak.

**Çalışma :** Enstitüde lisans ve lisans üstü düzeyde, İbranice, Arapça, Farsça, Urduca gibi Türkçe de okutulmaktadır. "İslam uygarlığı" dersleri arasında Türklerle ilgili konular bulunmakla birlikte, asıl "İslâm Ülkeleri Tarihi" derslerinde Osmanlı İmparatorluğu tarihine (18. yüzyıla dek Osmanlı İmparatorluğu Kurumları, Başlangıçtan 18. yüzyılda Batılılaşma hareketine dek Osmanlı İmparatorluğu, Osmanlı yönetiminde Filistin) geniş yer verilmektedir.

**Yayın :** Eski ve bugünkü öğretim üyelerinin (D. Aylon, U. Heyd, A. Carmel, H. Gerber, J. Landau, M. Ma'oz, G. Weil, B. Gabriel, A. Cohen) Türk dil, kültür ve özellikle tarihine ilişkin İsrail ve çeşitli Batı ülkelerinde yayımlanan kitap, monografi ve makaleleri vardır.

**THE TEL-AVIV UNIVERSITY, INSTITUTE OF ARCHAEOLOGY  
DEPARTMENT OF ARCHAEOLOGY AND  
ANCIENT NEAR EASTERN CULTURES**

**TEL-AVIV ÜNİVERSİTESİ-ARKEOLOJİ ENSTİTÜSÜ  
ARKEOLOJİ VE ESKİ YAKIN DOĞU KÜLTÜRLERİ BÖLÜMÜ**

**Adres :** Ramat - Aviv, Tel - Aviv

**Başkan :** Dr. David Ussishkin

**Kuruluş :** 1955 yılında Eski Orta Doğu İncelemeleri Bölümü adı altında ve Prof. Shemuel Yeivin'in yönetiminde kuruldu. 1968 yılında Prof. Yohanan Aharoni bu Bölüme katıldı ve 1969 yılında Prof. Yeivin'in emekli olmasından sonra yönetimi ele alınca ismini "Arkeoloji ve Eski Yakın Doğu İncelemeleri Bölümü" olarak değiştirdi. Aynı yıl Arkeoloji Enstitüsünü kurdu ve onu 1975 yılına dek yönetti.

**Amaç :** Eski Yakın Doğu Kültür ve arkeolojisi üzerinde öğretim ve araştırma.

**Çalışma :** Bölümün beş şubesi vardır : İsrail-Suriye, Anadolu, Mezopotamya, Mısır ve Tarih öncesi. Anadolu Şubesinde, tarih öncesi ve tarihten sonra Anadolu arkeolojisi, eskiçağ tarihi ve dilleri (Hititçe v.b.) alanlarında Üniversite eğitimi ve lisans üstü çalışmalar yapılmaktadır. Bu arada Türkiye'ye inceleme gezileri düzenlenerek kazılar, müzeler ve tarihsel yerler görülmektedir.

**TEL-AVIV UNIVERSITY  
DEPARTMENT OF MIDDLE EASTERN AND AFRICAN HISTORY  
TEL-AVIV ÜNİVERSİTESİ-ORTA DOĞU VE AFRIKA TARİHİ  
BÖLÜMÜ**

**Adres :** Gilman Building, Ramat Aviv, Tel-Aviv (P. O. Box 39012)

**Başkan :** Prof. S. Shamir

**Amaç :** Orta Doğu ve Afrika uluslarının tarihini ve dilini öğretmek ve araştırmalar yapmak.

**Çalışma :** Bölüm lisans ve lisans üstü (Master ve Doktora) eğitimi yapmakta, Orta Doğu tarihinin siyasal, toplumsal ve kültürel yönlerini ve bu çerçevede Osmanlı İmparatorluğu ve modern Türkiye'nin tarihini ve Türkçe okutmaktadır. Lisans üstü dersler arasında, Osmanlı yönetiminde Orta Doğu ve ayrıca Osmanlı Türkçesi ve Türk Paleografyası vardır.

Türkçe derslerini K. ve M. Bilen ile Z. Goodmann vermektedir. Osmanlı İmparatorluğu tarihi ve Doğu sorununu A. Levy; Osmanlı yönetiminde Orta Doğu, Suriye ve Filistin'i S. Shamir; Osmanlı İmparatorluğu, Modern Türkiye ve Türkçeyi A. Shmuelevitz ve Balkanlarda Osmanlı İmparatorluğu konularını M. Pinson okutmaktadır.

**Yayın :** Bölüm öğretim üyelerinin özellikle A. Levy, A. Shmuelevitz ve M. Pinson'un İsrail'de ve çeşitli Batı ülkelerinde Türk Tarihi ve kültürü ile ilgili kitapları monografileri ve makaleleri yayımlanmıştır.



**TEL-AVİV UNIVERSITY - THE SHILOAH CENTER FOR  
MIDDLE EASTERN AND AFRICAN STUDIES**

**TEL-AVİV ÜNİVERSİTESİ - SHILOAH ORTA DOĞU VE  
AFRİKA İNCELEMELERİ MERKEZİ**

**Adres :** Gilman Building. Ramat Aviv, Tel Aviv (P. O. Box. 39012)

**Müdür :** Haim Shaked

**Kuruluş :** 1959 yılında Israel Oriental Society'nin himayesinde önce "Reuven Shiloah Center" adı altında kuruldu. 1966 yılında Tel-Aviv Üniversitesine bağlandı.

**Amaç :** Orta Doğu ve Afrika'nın güncel sorunlarını incelemek.

**Çalışma :** Orta Doğu (Arap ülkeleri, Türkiye, İran ve İsrail) ve Afrika'nın modern tarihini ve güncel sorunlarını, araştırma ve dokümantasyon toplama yöntemi ile izlemekte ve incelemektedir. Araştırmalardan başka, konferanslar ve seminerler düzenlemektedir. Modern Türk tarihi üzerinde çalışan özel bir masa vardır.

**Kitaplık :** Alan ile ilgili kitap gazete, dergi ve belgelere sahiptir.

**Yayın :** "The Middle East Record, (MER)" Orta Doğu ülkelerinin siyasal ve uluslararası olaylarını kronolojik sıra ile özetleyen bir yıllıktır. Ayrıca monografiler yayımlanmaktadır.

## İSVEÇ

17 ve 18. yüzyıllarda Avrupa'nın güçlü devletlerinden biri sayılan İsveç, Rusya ile çatışma haline girince Osmanlı İmparatorluğu ile iyi ilişkiler ve hatta, Kırıl XII. Charles 1709'da Poltava'da Rus Çarı Büyük Petro'ya yenilip Türkiye'ye sığınınca, bir ittifak kurmak istemiştir. Gerçi ilk İsveç Büyükelçisi C. F. von Höpken'in İstanbul'a gelişi 1718 gibi oldukça geç bir tarihtir, fakat ilişkiler 1789 da bir ittifak andlaşması imzalanacak düzeye gelecektir.

İsveç'te, Türkiye'ye siyasal ilgisinin yanısıra, öteki Batı ülkelerinde olduğu gibi, Doğubilim alanında araştırmalar da başlamıştır. Uppsala ve Lund Üniversitelerinde geliştirilen Doğubilim incelemeleri, 19. yüzyılın ortalarından sonra Orta Asya'ya da uzatılmıştır.

18. yüzyıl sonlarında İstanbul'daki İsveç Büyükelçiliğinde çalışan Ermeni kökenli D'Ohsson'un Türk belgelerine dayanarak, Osmanlı İmparatorluğu teşkilâtı üzerinde yazdığı 7 ciltlik "Tableau Général de l'Empire Ottoman" (Paris, 1801) bu gün bile değerli bir referans yapıtı sayılmaktadır. Padişah III. Selim'in, 1792 de bir çok Türk devlet ve düşünce adamından başka D'Ohsson'dan da bir "İslahat Lâyihası" istemesi onun İstanbul'daki saygınlığını göstermektedir.

Zamanımızda İsveç'in yetiştirdiği en büyük türkolog eski Ankara Büyükelçilerinden Dr. Gunnar Jarring'tir. Orta Asya Türkleri üzerinde çok araştırmalar yapan ve yapıtlar hazırlayan Jarring bugün de İstanbul'daki İsveç Enstitüsünün Genel Başkanıdır.

Uppsala Üniversitesinde Türk incelemelerini türkolog Dr. Lars Johanson sürdürmektedir. Ne yazık ki, bugün Batı dünyasının en önlerinde yer alan İsveç'in Uppsala ve Lund Üniversitelerindeki Türkçe kürsüleri bir süre önce kaldırılmıştır.

Stockholm'da "Orientalia Suecana" adlı bir dergide doğubilim üzerinde sürekli yazılar çıkmaktadır.



**UPPSALA UNIVERSITET - INSTITUTIONEN FÖR SEMITISKA SPRÅK**  
**UPPSALA ÜNİVERSİTESİ - SEMİTİK DİLLER ENSTİTÜSÜ**

**Adres :** Box 513, S. 751, 20 Uppsala

**Müdür :** Prof. F. Rudgren

**Amaç :** Semitik diller öğretimi ve araştırma.

**Çalışma :** Uppsala Üniversitesinde Türkçe Kürsüsü kaldırılmış olduğundan Türk dilleri, özellikle modern Türkçe bu Enstitüde öğretilmekte ve bazı araştırmalar yapılmaktadır. Doç. Lars Johanson Türkçe okutmakta, aynı zamanda Devlet İnsanbilim Araştırma Komitesinde türkoloji danışmanlığı yapmaktadır.

**İSVEÇ ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ (İSTANBUL)**

**Adres :** Merkez Bürosu: Valhallavägen 94/IV, S - 114. 27 Stockholm  
 İsveç Başkonsolosluğu, B. P. 125, Beyoğlu, İstanbul.

**Başkan :** (Genel) Dr. V. Gunnar Jarring (Türkolog ve eski Büyükelçi)  
 (Karlavägen 85, Stockholm 114 59)

**Başkan :** (İstanbul) Chr. Toll

**Kuruluş :** 1962 yılında İsveç Hükümetinden maddesel yardım görerek kuruldu.

**Amaç :** Türkiye’de ve Ön Asya’da insanbilim alanında, akademik düzeyde araştırmaları geliştirmek, İsveçli araştırmacıların Türkiye’deki ikamet ve temas işlerini kolaylaştırmak.

**Çalışma :** Yılda dört İsveçli araştırmacıya burs verilerek, Türkiye’de Eski Orta - Doğu uygarlıkları, Arapça, Farsça, Türkçe, Orta - Doğu halklarının edebiyatı, sanatı ve mimari tarihi, ayrıca arkeoloji, etnografya, sosyoloji dallarında incelemeler yapmaları sağlanmaktadır. Burssuz araştırmacılar da Enstitünün bazı olanaklarından yararlanabilmektedir. Ayrıca, 1973 yılından beri, her yıl İsveç’te belirli konularda doktora yapacaklar için Prof. Alfred Westholm tarafından Türkiye’de gezintili yaz kursları düzenlenmektedir.

**Yayın :** 1976 dan itibaren yıllık bir dergi yayımlanması planlanmıştır.

**Kitaplık :** Enstitünün bir ihtisas kitaplığı vardır.

**İTALYA**

Osmanlı İmparatorluğunun Batı dünyası ile ilişkileri - Bizans bir yana bırakılırsa - ilk kez İtalyanlarla başlamıştır, denilebilir. Özellikle Cenova ve Venedik Cumhuriyetleri ile 14. yüzyılın ikinci yarısından itibaren ticari ve siyasal ilişkiler gelişmiş, bu iki küçük devletin Doğu Akdeniz ve Karadenizdeki kıyı kentleri ya da adalardaki sömürgelerini koruma ve ayrıca Türklerle ticaret yapabilme amacı ile giriştiği faaliyet bazen çatışma, bazen barış içinde, Türklerin Doğu Akdeniz ve Karadenize egemenliklerini iyice kuruncaya dek sürmüştür.

Öte yandan, Pisa, Floransa ve Napoli devletleriyle de ilişkiler başlamış, Papalık ile ise - bu devletin Türklere karşı Haçlı Seferleri düzenlemek çabasından geri durmaması nedeni ile - her zaman düşmanlık sürmüştür.

İşte bu ticari ve siyasal ilişkiler ya da dinsel husumet nedenleriyle, İtalyanların genellikle Yakın Doğuya, özellikle Türklere ilgisi çok erken başlamıştır. Örneğin, Floransa’nın İstanbul Balyoslarından Filippo Argenti 1533 yılında İtalya’da Osmanlı Türkçesi kurallarını saptayan “Regola del Parlare Turco” adlı bir kitap yayımlamıştır. Daha sonra, 1621 yılında Valle adlı bir İtalyan Türk Grameri, 1641 yılında da bir başka İtalyan İtalyanca - Türkçe bir sözlük yayımlamıştır.

Papalığın, daha 16. yüzyıl sonlarında, ilk kez Arap harfli bir basımevi kurması ve 1593 yılında İbn Sina’nın bir yapıtını orada bastırması ilginçtir. Daha sonra, Papa VI. Urban Katolikliği yaymak amacıyla kurduğu “Collegium pro Fide Propaganda” adlı - ki propaganda sözcüğü bundan sonra dünyaya yayılmıştır - örgüt sayesinde Doğuda da bazı misyonerlik faaliyetine geçmiştir.

Bu arada İtalya’da Doğubilimciler artmış ve bu 1870 yılında İtalyan Birliğinin kuruluşuna dek sürmüştür. Bu yüzyılda Caetani’nin adı Doğubilimciler arasında parlak bir yer alacaktır.

Bugünkü İtalya, hem dış ilişkilerine uygun bir kültür politikası gereği, hem geçmişte yakın Doğu ile olan ilişkilerine ve özellikle Roma İmparatorluğunun kültür ve sanat mirasına duyduğu yakın ilgi nedenleriyle, Türkiye’deki kültür varlıklarına ve Türk incelemelerine büyük bir değer vermekte, bunu gerek Üniversitelerdeki öğretim, gerek çeşitli Kurumlar çerçevesindeki incelemelerle sürdürmektedir.



Aşağıda ayrı ayrı görüleceği üzere, bugün incelemeler, Roma, Venedik, Cenova ve Padova Üniversiteleri ile altı ayrı Enstitü, Vakıf vb. çerçevesinde yürütülmektedir. Öte yandan, Torino Politeknik Okulu, Mimarlık Tarihi Enstitüsü Pamukkale'de araştırmalar yapmış ve Caliali Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesinde Asya - Afrika Ülkeleri Tarihi kürsüsü Başkanı Prof. Enrico de Leone, Tanzimat dönemiyle ilgili bir kitap yayımlamıştır.

### TÜRK İNCELEMELERİNİ İÇEREN SÜRELİ YAYINLAR

*Annali*, Istituto Orientale di Napoli (yıllık)  
*Annuario dell'Accademia Nazionale dei Lincei* - Roma (yıllık)  
*Annuario Studi Veneziani*, Fondazione Giorgio Cini - Venedik (yıllık)  
*Oriens Antiquus*, Istituto per l'Oriente - Roma (üç aylık)  
*Oriente Moderne*, Istituto per l'Oriente - Roma (aylık)  
*Rivista Degli Studi Orientale*, Università di Roma, Scuola Orientale (üç aylık)

### UNIVERSITÀ DI GENOVA FACOLTA DI STORIA

#### CENOVA ÜNİVERSİTESİ TARİH FAKÜLTESİ

Bu Fakültede Prof. Romain Rainero "Türkiye Tarihi" adlı bir kitap ve Atatürk üzerinde bir monografi yazmıştır. Ayrıca Kıbrıs sorununun tarihçesi üzerinde incelemeler yapmıştır.

### UNIVERSITÀ DI GENOVA

#### ISTITUTO DI PALEOGRAFIA E STORIA MEDIEVALE

#### PALEOGRAFYA VE ORTA ÇAĞ TARİHİ ENSTİTÜSÜ

Adres : Via Cairoli 18, 16124 Genova

Müdür : Prof. Geo Pistarino

**Kuruluş ve amaç :** 1950 yılında Orta ve Yeni Çağlar Enstitüsü olarak kuruldu. 1963 yılında, Istituto di Paleografia e Storia Medievale ve Istituto di Storia Moderna olarak ikiye ayrıldı. Paleografya ve Orta Çağ Tarihi Enstitüsü, paleografya ile ilgili incelemelerinin yanı sıra, Orta Çağda hem Cenova'nın komşularıyla olan ilişkileri, hem de Doğu Akdenizdeki koloni ve ticaret politikası üzerinde öğretim ve araştırmalar yapmak amacını gütmektedir.

**Çalışma :** Amacına uygun öğretim ve araştırma yapmaktadır. Prof. Pistarino ve Dr. G.G. Musso'nun Cenova'nın Doğu politikasına ilişkin değerli incelemeleri vardır.

Enstitü, Akdenizde koloni tarihi üzerinde bir çok uluslararası konferanslarda aktif rol oynamaktadır.

### ISTITUTO UNIVERSITARIO ORIENTALE DI

#### NAPOLI SEMINARIO DI TURCOLOGIA

#### NAPOLİ ÜNİVERSİTESİ DOĞUBİLİM ENSTİTÜSÜ

#### TÜRKOLOJİ SEMİNERİ

Adres : Piazza San Giovanni Maggiore 30, Napoli

Müdür : Prof. Dr. Alessio Bombaci

**Kuruluş ve amaç :** 1727 yılında kurulan Enstitü 1937 yılında bugünkü adını aldı. Yakın Doğu uluslarının dilleri ve kültürlerini incelemek amacını gütmektedir.

**Çalışma :** Enstitüde, öteki Yakın Doğu dil ve edebiyatı gibi, Türk dili, edebiyatı, tarihi ve sanatı üzerinde de incelemeler yapılmaktadır. Prof. Dr. L. Bonelli (1892-1935) Türkoloji seminerinde hocalık yapmıştır. Prof. Dr. A. Bombaci 1936 yılından bu yana bu semineri yönetmektedir. 1974 yılından beri de Prof. Aldo Gallotta ders vermektedir.

**Yayın :** Enstitünün "Annali" adlı bir yaylığı vardır.

Prof. Bombaci'nin, Enstitü yayınları arasında Türk edebiyatı üzerinde yazdığı "Storia della Letteratura Turca" adlı bir yapıtı bulunmaktadır.

### UNIVERSITÀ DI PADOVA - ISTITUTO DI ARCHEOLOGIA

#### PADOVA ÜNİVERSİTESİ, ARKEOLOJİ ENSTİTÜSÜ

Adres : Piazza Capitaniato 7, Padova

Müdür : Prof. Luigi Polacco

**Kuruluş ve amaç :** 1819 yılında kurulan bu Enstitü arkeoloji alanında ve özellikle Anadolu arkeolojisi üzerinde araştırmalar yapmak amacını gütmektedir.

**Çalışma :** Anadolu arkeolojisi üzerindeki çeşitli incelemelerinden başka 1966 yılından beri Prof. Polacco'nun yönetimi altında Topaklı (Avonos - Nevşehir) da kazılar yapmaktadır.



**UNIVERSITÀ DI ROMA - SCUOLA ORIENTALE ISTITUTO DI  
STUDI ISLAMICI  
CATTEDRA DI LINGUA E LETTERATURA TURCA  
ROMA ÜNİVERSİTESİ - DOĞUBİLİM OKULU  
İSLAM İNCELEMELERİ ENSTİTÜSÜ  
TÜRK DİL VE EDEBİYATI KÜRSÜSÜ**

**Adres :** Citta Universitaria, Roma

**Başkan :** Prof. Alessandro Bausani (Enstitü)

**Başkan :** Prof. Anna Masala (kürsü)

**Kuruluş ve amaç :** Türk dili ve Edebiyatını öğretmek.

**Çalışma :** Prof. Anna Masala ile birlikte Prof. Celâleddin Buğday Türkçe dersleri vermektedir.

**Yayın :** Prof. Masala Türk halk şiiri ve edebiyatı üzerinde : "Canti Popolari Turci" ve "Letteratura Turca Moderne" adlı iki kitap yazmıştır. Şu sırada "Yunus Emre" adlı yeni bir kitap hazırlamaktadır.

Prof. Buğday ise Türkçe - İtalyanca - Türkçe küçük bir turistik sözlük yayımlamıştır.

**UNIVERSITÀ DI ROMA, SCUOLA ORIENTALE  
ISTITUTO DI STUDI DEL VICINO ORIENTE  
ROMA ÜNİVERSİTESİ, DOĞUBİLİM OKULU  
YAKIN DOĞU İNCELEMELERİ ENSTİTÜSÜ**

**Adres :** Via Palestro 63, Roma

**Başkan :** Prof. Giovanni Pettinato

**Çalışma :** Asiriolog olan Prof. Pettinato İstanbul Arkeoloji Müzesinde Sümeroloji sözlüğü hazırlamak üzere ekip çalışmaları yapmıştır.

**UNIVERSITA DEGLI STUDI VENEZIA  
SEMINARIO DI LINGUA E LETTERATURA TURCA  
VENEDİK ÜNİVERSİTESİ  
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI KÜRSÜSÜ**

**Adres :** Palazzo Capello, Venezia

**Yönetici :** Prof. Asım Tanış (Okutman)

**Kuruluş ve amaç :** Venedik Üniversitesinin, Yabancı Dil ve Edebiyatları Fakültesine (Facoltà di Lingue e Letterature Straniere) bağlı böyle bir kürsünün 1970 yılında kurulmasının amacı Türk dili ve edebiyatını öğretmektir.

**Çalışma :** Lisans düzeyindeki bu öğretimde Türkçeyi hiç bilmeyenlere göre derslere başlanmakta ve bunlar, öğrencilerin isteğine göre, 1 ilâ 4 yıl sürmektedir. Şimdiye dek, her yıl ortalama 5-10 öğrenciye sadece çağdaş Türkçe ve Türk edebiyatı okutulmuştur. İkinci bir öğretmen gelince 1976 yılından itibaren Osmanlıca da öğretilecektir. Dersleri veren Türk Profesör Asım Tanış Pavia Üniversitesinden mezundur. Kendisi çeşitli ülkelerde yaşayan Türklerin ortak olarak kullandıkları Türkçe sözcükler üzerinde bir araştırma yapılması girişiminde bulunmuştur.

**Yayın :** Asım Tanış Türkçe - İtalyanca ile ilgili olarak şu yapıtları yayımlamıştır : Corso di Lingua Turca Moderna (1975); Herkes için yapısal yolla İtalyanca (1974); Çağdaş İtalyan Ozanlarından çeviriler (Halk ve Demokrasi Şiirleri adlı yapıt içinde); İtalyanca - Türkçe ve Türkçe - İtalyanca Sözlük (Basılmak üzere).

**ACCADEMIA NAZIONALE DEI LINCEI  
LİNCEİ ULUSAL AKADEMİSİ**

**Adres :** Via della Lungara 10, 00165 Roma

**Başkan :** Prof. Enrico Cerulli

**Kuruluş ve amaç :** 1630 yılında kurulan bu eski Kurum çeşitli bilim dallarında incelemeler, toplantılar ve yayımlar yapmak amacını gütmektedir.

**Çalışma :** Akademi zaman zaman Doğubilim ve Türkoloji üzerinde faaliyette bulunmaktadır. 1973 yılında "Müslüman ulusların bugünkü Edebiyatları" konusunda bir konferans düzenlemiştir. Bu konferansta Prof. Anna Masala "Modern ve Çağdaş Türk Edebiyatı" üzerindeki bildirisini sunmuştur. 1974 yılında da Mevlâna'nın 700 üncü ölüm yıldönümünde bilimsel bir toplantı yapılmıştır. Bu konferansa İstanbul'dan Prof. Dr. Mehmet Kaplan da katılarak bir bildiri sunmuştur.

Akademnin Arkeoloji bölümü Yakın Doğu ve Anadolu ile ilgili yayımları da toplamaktadır.



**Yayın :** Akademinin bir Yılığ, seri ve çeşitli yayınları var (Ufficio Pubblicazioni).

**Kitaplık :** Zengin kitaplığı vardır. Ayrıca tanınmış İslâm tarihi yazarı Leone Caetani özel kitaplığını ve tüm varlığını bir vakıf olarak Akademiye bırakmıştır.

#### ASSOCIAZIONE DI CULTURA E DI AMICIZIA VENETO - TURCA VENEDİK - TÜRK KÜLTÜR VE DOSTLUK DERNEĞİ

**Adres :** Cannaregio, Fdm. della Misericordia 2528, Venezia

**Başkan :** Prof. Luigi Polacco

**Kuruluş ve amaç :** 1974 yılında kurulmuş olmakla birlikte çalışmalarına ancak 1976 yılında başlayabilmiştir. Amacı İtalya'nın Venedik bölgesiyle Türkiye arasında kültür ilişkilerini kurmak ve geliştirmektir.

**Çalışma :** Amacına uygun olarak, bilim, kültür, edebiyat, ekonomi alanlarında inceleme ve araştırma yapmağa, temaslar kurmağa, sanat yapıtlarının korunmasına vb. faaliyete başlamak üzeredir.

#### FONDAZIONE GIORGIO CINI

##### G. CİNİ VAKFI

**Adres :** Isola di San Giorgio Maggiore, Venezia

**Başkan :** Vittore Branca

**Müdür :** Prof. Agostino Perfusi

**Kuruluş ve amaç :** 1951 yılında, Venedik'in tarihte Doğu ülkeleri ve özellikle Osmanlı İmparatorluğu ile ilişkilerine ilişkin arşiv ve öteki belgeleri incelemek ve yayımlar yapmak amacı ile kurulmuştur.

**Çalışma :** Amacına uygun incelemeler yapmakta ve toplantılar düzenlemektedir. Örneğin, 1968 yılında, "15. yüzyıla dek Venedik ve Doğu" ve 1971 yılında, Lepanto (İnebahtı) nın 400 üncü yıl dönümünde, Türk bilim adamlarının da katılmasıyla, bu tarihsel olay üzerinde birer sempozyum düzenlenmiştir. Türkiye Cumhuriyeti'nin 50. yıldönümünde bir başka toplantı yapılmıştır.

**Yayın :** Studi Veneziani (Yıllık).

**Kitaplık :** Doğu dünyası üzerindeki koleksiyonu zengindir.

#### ISTITUTO PER L'ORIENTE

##### DOĞU ENSTİTÜSÜ

**Adres :** Via Caroncini 19, 00197 Roma

**Başkan :** Prof. Francesco Gabrieli

**Müdür :** Prof. Paola Minganti (Bilimsel işler)

**Kuruluş ve amaç :** 1921 yılında kurulan Enstitü, bir yandan İslâm dünyasının kültürel, siyasal ve ekonomik yaşamını bütünüyle ve doğru olarak tanıtmak, öte yandan, "Centro per le Antichità e la Storia dell'Arte del Vicino Oriente" adlı Bölümünde İslamiyet öncesi yakın Doğu incelemeleri yapmak amacını gütmektedir.

**Çalışma :** Arapça kursları, konferanslar, toplantılar ve sempozyumlar yapılmaktadır. Consiglio Nazionale delle Ricerche (CNR) yani Ulusal Araştırma Konseyinin bir çok bilimsel araştırmaları için bir Merkez görevi yapmaktadır.

**Kitaplık :** 16 bin ciltlik kitap ve 650 çeşit dergi koleksiyonu bulunmaktadır. Bunların bir bölümü Türkiye ve Türkoloji üzerindedir. Türk diline ilişkin "Manuale di Lingua Turca" kitabı bunlardan biridir.

**Yayın :** Oriente Moderno (Aylık) Dergisi 1921 yılındanberi yayımlanmaktadır. Dergi, Türkiye dahil, Doğu ülkelerindeki aylık olayları bazı belgelerin çevirilerini, kültürel, tarihsel, siyasal ve ekonomik konularda makaleleri, kitap özet ve eleştirilerini içermektedir. Dergi, Yakın Doğu ülkelerinin 55 yıllık yaşamları için bir arşiv değerini taşımaktadır.

Enstitünün Yakın Doğu ile ilgili yayınları arasında gramer kitapları, sözlükler, edebi ve hukuksal yapıtlar vardır. Ayrıca, Enstitüye bağlı Centro per Antichità e la Storia dell'Arte del Vicino Oriente adlı Bölümün Yakın Doğu arkeolojisi ile ilgili üç aylık "Oriens Antiquus" dergisi, çeşitli seri yayınları ve kitapları vardır.

#### ISTITUTO PER GLI STUDI MICENEI ED EGEO-ANATOLICI MİKEN EGE VE ANADOLU İNCELEMELERİ ENSTİTÜSÜ

**Adres :** Viale dell'Università 11, I 00185 Roma

**Müdür :** Prof. Anna Sacconi

**Kuruluş ve amaç :** İtalyan Ulusu Araştırma Konseyinin maddesel desteği ile 1968 yılında Miken, Ege ve Anadolu incelemelerini yürütmek ve geliştirmek amacı ile kurulmuştur.



**Çalışma :** Enstitünün Anadolu Bölümünün üyeleri Prof. A. Archi, Dr. P. E. Pecorella, Dr. C. Saporetti ve Dr. Salvini'dir. Hitit coğrafyasını araştırmak isteyen Enstitü, 1970 yılında Gaziantep'te bir inceleme düzenlemiş ve 1971 yılında da Topaklı'da kazılara girişmiştir. Fakat, Türk makamlarının daha sonraki çalışmalara izin vermediği anlaşılmaktadır.

**Yayın :** "Incunabula Graeca" adlı seri yayını 1975 yılında 61 cilt olmuştur. (12-16, 32 ve 48 No.lu ciltler Anadolu incelemelerine ilişkin yazıları içermektedir.)

Bu serinin yanı sıra, "Studi Micenei ed Egeo-Anatolici" adlı bir dergi yayımlanmakta olup bunun 1975 yılında 16. cildi çıkmış bulunmaktadır (15. ve 16. ciltler tümü ile Anadolu incelemelerine ayrılmıştır).

#### ISTITUTO DI STUDI E PROGRAMMI PER IL MEDITERRANEO (ISPROM)

##### AKDENİZ İNCELEME VE PROGRAMLAR ENSTİTÜSÜ

**Adres :** Nuovo Grattacielo, 07100 Sassari (Ayrıca Bari, Malta ve Roma'da büroları var)

**Müdür :** Prof. Pierangelo Catalano

**Kuruluş :** 1972 yılı başlarında kurulan Enstitünün İtalyan ve yabancı üniversitelere mensup otuz Profesör kurucu üyesi vardır

**Amaç :** a) Akdeniz uluslarında, dünyadaki yerlerinin bilincinin oluşmasına katkıda bulunmak;

b) Akdeniz ülkelerinin bünyelerinin tanınmasına, ya bizzat araştırmalar yaparak, ya da bunları özendirerek, yardımcı olmak;

c) Bu ülkelerin sosyal yaşamlarında rol oynayacak elemanların yetiştirilmesine ve demokratik gelişme faaliyetini zorlaştıran kültürel ve ekonomik engellerin yokedilmesine çalışmak;

d) Akdeniz ulusları arasında işbirliğinin gelişmesinde temel öge olarak, bölgesel boyutun değerini incelemek.

ISPROM bu amaçları güderken, gerçeklerin tanınmasını kolaylaştırmaktan çok sosyal yaşamın ve insan istidatlarının gelişmesi için, tüm etnik inhisarcılığa karşı, bu gerçeklerin değişmesini özendirecek biçimde hareket etmektedir.

**Çalışma :** 1. Seminerler ve toplantılar düzenlemektedir. (1972 de "Akdeniz havzası ülkelerinin gelişmesi koşulları" konusunda uluslararası bir kongre; 1974 de "Ortak Pazarın bölge ve Akdeniz politikaları" ve 1975 yılında da, "Direnme, ulusal kurtuluş ve Akdenizin gelecekteki manzarası" adlı birer seminer düzenlemiştir.) 2. Araştırmalar yapılmaktadır. (Sardunya'da ailenin rolü, Akdeniz ülkelerinden göç, Arap ülkelerinde üniversitelerin özerkliği konularında araştırmalar yapılmıştır).

**Yayın :** ISPROM "Quaderni Mediterranei" başlıklı İtalyanca (Fransızca ve Arapça özetli) Akdeniz sorunları ile ilgili bir seri inceleme yayımlamaktadır. (İlk cildi "Akdeniz ve Güney Avrupa", ikincisi "Akdeniz ülkelerinin göç sorunu" ve üçüncüsü "Ortak Pazar'ın bölge ve Akdeniz politikaları" Seminer). Isprom ayrıca, Akdeniz üniversiteleri ve ilgili Avrupa İnceleme Merkezleri ile işbirliği halinde belge ve kitaplık bilgileri koleksiyonları yapmaktadır.



## JAPONYA

Yabancı dünyaya ancak 19. yüzyılın ikinci yarısında açılan Japonlar Doğubilim ve, o çerçevede, Türkiye'ye ilişkin bilgileri Batıda yazılmış yapıtlardan aktararak öğrenmeğe başlamıştı. Türk-Japon siyasal ilişkileri de ancak Türkiye'de Cumhuriyet döneminde kurulmuştur.

Japon bilim adamlarının Yakın Doğuya ve özellikle Osmanlı İmparatorluğu tarihine daha eskilere uzanan ilgisi bir yana bırakılırsa, gerçek anlamda Doğubilim incelemeleri ve bu alanda bir Japon ekolünün oluşmağa başlaması II. Dünya Savaşından sonra olmuştur, denilebilir<sup>1</sup>

Bu dönemde, Japon bilim adamlarının İslam toplumlarının kültür yaşamlarına ilgisi artarken, Türkiye açısından dikkati çeken olay, Türk tarihinde Tanzimat'tan sonraki Batılılaşma hareketi ve özellikle Atatürk'ün gerçekleştirdiği devrimler ve laiklik üzerine özellikle eğilmeleri olmuştur. Gerçi, F. Mitsuhashi, K. Koyama, J. Oda gibi tarihçiler Osmanlı İmparatorluğu tarihi ve kurumları üzerindeki incelemeleri sürdürmüştür, fakat M. Masayuki, M. Mori, T. Hayashi, M. Suzuki, S. Takashi, Y. Nagata, K. Nakamura gibi genç kuşak Tanzimat'tan bugüne dek Türk toplumunun çağdaş uygarlık yolundaki ilerlemeleri üzerindeki incelemelerini bir çok monografilerle dile getirmişlerdir.

Bugün Japonya'da, aşağıda bir çoğu ayrı ayrı gösterilecek olan on dolayında Doğu incelemeleri kurumundan ikisi Tokyo ve Kyoto Üniversitelerine bağlı araştırma kuruluşlarıdır:

Tokyo Daigaku Toyo Bunko Kenkyusho (Tokyo Üniversitesi, Doğu Kültürü Araştırma Enstitüsü): 7-3-1 Hongo Bunkyo-ku, Tokyo

Toyo-Shi Kenkyu Kai (Kyoto Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Doğu Araştırma Derneği): Yoshida-Honcho, Sakyo-ku, Kyoto.

Ayrıca 1962 yılında Tokyo'da "Association for Islamic Studies in Japan" (Japonya, İslam İncelemeleri Birliği) kurulmuş ve bu Birlik

<sup>1</sup> Japonya'da Doğu incelemeleri ve bu çerçevede Türk incelemelerinin tarihçesi ve kaynakları için bakınız: Centre for East Asian Cultural Studies (Tokyo)'nun yayımladığı "K. Shidara, Oriental Studies in Japan: Retrospect and Prospect, Modern West Asia and Nord Africa, 1976"; "S. Kodama - J. Shiimada, History of West Asia and Nord Africa (A) ve (B), 1974".

1963 yılından beri üç ayda bir "The World of Islam" adlı bir dergi çıkarmağa başlamıştır.

Altay incelemeleri için de "Altaic Kurultai" adlı bir kurum Prof. Masao Mori yönetiminde çalışmalar yapmaktadır (Adres: 4957-81, Fujisawa, Fujisawa-shi).

**TOKYO UNIVERSITY OF FOREIGN STUDIES-INSTITUTE FOR STUDY OF LANGUAGES AND CULTURES OF ASIA AND AFRICA**

**TOKYO YABANCI İNCELEMELER ÜNİVERSİTESİ-ASYA VE AFRİKA DİL VE KÜLTÜRLERİ İNCELEMELERİ ENSTİTÜSÜ**

Adres : 51-21 Nishigahara, 4-Chome Kita-ku-, Tokyo

Müdür : Prof. Hajine Kitamura

Kuruluş : 1964

Amaç : Asya ve Afrika dil ve kültürlerini öğretmek ve araştırma.

Çalışma : Enstitü 1967 yılında İslamlaşma ve modernleşme konusunu, tarih, dil, edebiyat, din, sosyoloji, coğrafya, siyasal bilimler, kültürel antropoloji açılarından incelemek üzere, geniş bir araştırma projesini uygulamaya başlamıştır. Bu proje çerçevesinde, altı ayda bir bilimsel toplantı düzenlenmekte ve, 1968 yılından beri de, "Joint Research Report on Islamisation" adlı bir yıllık çıkarılmaktadır. Bir süre önce, Ankara'da Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesinde incelemeler ve çağdaş Türk tarihi üzerinde uzmanlaşan Prof. Kunihiro Shidara da bu Enstitüde görevlidir.

**KYOTO DAIGAKU JINMON KAGAKU KENKYUSHO**

**KYOTO ÜNİVERSİTESİ, İNSANBİLİM İNCELEMELERİ ENSTİTÜSÜ**

Adres : 47 Higashiogura-cho Kitaschirakawa, Sakyo-ku, Kyoto

Müdür : Prof. Tatsusaburo Hayashiya

Kuruluş : 1939 yılında, insan ve toplumsal bilimlerde, ağırlık Doğu kültüründe olmak üzere, araştırmalar için kuruldu. 1949 yılında Doğu kültürü ve özellikle Çince üzerinde araştırma yapan ve 1929



yılında kurulmuş olan "Institute of Oriental Culture"ı da içine aldı. Öte yandan Batı kültürü araştırmalarında bulunan "Institute of German Culture" 1947 yılında bu Enstitüye devredildi.

**Amaç :** Ağırık Doğu kültüründe olmak üzere dünya kültürleri üzerinde yüksek düzeyde araştırmalar yapmak.

**Çalışma :** Enstitü Japonya, Doğu ve Batı olmak üzere üç şubeye bölünen ondört araştırma dahi halinde çalışmaktadır.

**Kitaplık :** 1965 yılında Doğu araştırmaları için bir dokümantasyon Merkezi açıldı.

### AJIA KEIZAI KENKYUSHO EKONOMİK GELİŞME ENSTİTÜSÜ

**Adres :** 42 Ichigaya - Honmura - Cho Shinjuku-ku Tokyo

**Başkan :** Yoshizane Iwase (Gn. Başkan)

**Başkan :** Noboru Kanokogi (Başkan)

**Kuruluş :** 1958 yılında gayri resmi olarak kuruldu. 1960 yılında yarı resmi bir biçim aldı.

**Amaç :** Ekonomik ve ticari alanlarda Japonya ile öteki ülkeler arasında işbirliğini geliştirmeye yararlı araştırma ve yayınlar yapmak.

**Çalışma :** Uzmanlar program çerçevesinde araştırmalar yapmaktadır. Örneğin, 1968-70 yıllarında "Comtemporary Islam Comprehensive Studies" adlı bir çalışma yürütülmüştür. Yabancılar için sınırlı araştırma bursları verilmektedir. "Yearbook on Asian Affairs" adlı bir yıllık ve "Ajia Keizai" adlı aylık dergisi var. Yayınları arasında Türkiye'nin ekonomik durumu ve sorunları ile ilgili birçok yazılar çıkmaktadır.

**Kitaplık :** Uzmanlaşmış bir kitaplığı vardır.

### CHUTO-CHOSA-KAI JAPONYA ORTA DOĞU ENSTİTÜSÜ

**Adres :** 8-10-21 Akasaka, Minato-ku, Tokyo

**Amaç ve çalışma :** Orta Doğu ve Kuzey Afrika ile ilgili araştırma ve yayınlar yapmak.

**Yayın :** "Chuto Tsuho" (Middle East News) adlı aylık bir dergisi vardır.

### NIPPON ORIENTO GAKKAI YAKIN DOĞU İNCELEMELERİ DERNEĞİ

**Adres :** 9, Kanda Nishiki-cho 1-Chome, Chiyoda - Ku, Tokyo 101

**Başkan :** Prof. Dr. Ashikaga Atsuuji

**Kuruluş :** 1954 de kuruldu. Dörtüüz dolayında üyesi vardır.

**Amaç :** Eski Doğu kültürleri ve arkeolojisi üzerinde araştırmalar

**Çalışma :** Amacına uygun incelemeler, kazılar yapılmaktadır. Ayrıca her ay çeşitli konularda konferanslar ve yılda bir kez de Doğubilimciler Sempozyomu düzenlenmektedir.

**Yayın :** "Orient" adlı Batı dillerinde bir yıllık ile iki yılda bir Enstitünün Japonca bir bülteni yayımlanmaktadır.

### TOHO GAKKAI DOĞU KÜLTÜR ENSTİTÜSÜ

**Adres :** 4-1, Nishi - Kanda 2 - Chome, Chiyoda - Ku, Tokyo

**Başkan :** Prof. Kojiro Yoshikawa

**Kuruluş :** 1947 yılında Japon Dışişleri Bakanlığının parasal yardımı ile kuruldu. Fakat Enstitü özerk bir kurumdur.

**Amaç :** Asya incelemelerini geliştirmek ve bilim adamları arasında işbirliği kurmak.

**Çalışma :** Asya ülkelerinin tarihi, toplum yaşamları, ekonomileri, etnolojisi, felsefeleri, din, edebiyat ve arkeolojileri üzerinde araştırmalar yapılmaktadır. 1956'dan beri her yıl Mayıs ya da Haziranda, yabancı Doğubilimcilerin de katılımıyla, iki gün Tokyo'da, bir gün de Kyoto'da olmak üzere, Uluslararası Doğubilimciler Konferansı düzenlenmektedir. Ayrıca Japon ve modern Çin seminerleri yapılmakta, 1971 yılından beri de, çeşitli ülkelerin tanınmış bilim adamları, temaslarda bulunmak üzere, Japonya'ya davet edilmektedir.

**Yayın :** Enstitü tarafından iki yılda bir "Tohogaku" (Eastern Studies) adlı bir dergi ve İngilizce olarak, "Acta Asiatica" adlı bir bülten çıkarılmakta, ayrıca Doğubilimcilerin yıllık Konferanslarının tutanakları, Doğu ile ilgili kitaplar ve makalelere ilişkin İngilizce - Japonca bir katalog ve çeşitli kitaplar yayımlanmaktadır.



**TORUKO CAKKAI**  
**TÜRKOLOJİ ENSTİTÜSÜ**

Adres : 2-6-5 Takanawa Minatoku

Müdür : Takeshi Shibata

(Not: Bu Enstitüye ilişkin tamamlayıcı bilgi elde edilememiştir)

**THE TOYO BUNKO**  
**DOĞUBİLİM KİTAPLIĞI**  
ile ona bağh  
**TOYO GAKUJUTSU KYOKAI**  
**CENTRE OF EAST ASIAN CULTURAL STUDIES**

**DOĞUBİLİM DERNEĞİ VE DOĞU ASYA KÜLTÜR MERKEZİ**

Adres : Honkomagome, 2- Chome 28-21 Bunkyo-Ku, Tokyo

1. **Kitaplık** : Toyo Bunko Kitaphğı, Doğubilim üzerinde uzmanlaşmak üzere 1917 yılında kurulmuştur. 600 bin kitap ve belgeye sahip Kitaplık Japonya'da Asya incelemelerine ilişkin başlıca kaynakları toplayıp değerlendirmektedir. Bunlar içinde Orta Asya ile ilgili belgeler ve Türkçe bazı yapıtlar da bulunmaktadır. Kitaplık bir Yıllık (Annual Report of Toyo Bunko) ile bültenler (Report of Library Dpt.) ve çeşitli kataloglar yayımlamaktadır.
2. **Doğubilim Derneği** : Doğubilim alanında araştırmalar yapmakta ve bunları 1975 den beri altı ayda bir çıkardığı "Toyo Gakuho" (Doğu-bilim Bülteni)de yayımlamaktadır.
3. **Doğu Asya Kültür Merkezi** : 1961 yılında kurulan bu Merkez, tüm Asya'ya ilişkin araştırmalar yapmakta ve "East Asian Cultural Studies" adlı bir dergi ile çeşitli broşürler, kataloglar ve monografiler yayımlamaktadır.

## KANADA

Kanada'da Türk incelemelerinin İkinci Dünya savaşından sonra başladığı anlaşılmaktadır. Bugün için, bu incelemeler başlıca iki Üniversitede toplanmıştır. Birincisi ve en önemlisi Toronto Üniversitesi, ikincisi de Montreal'daki McGill Üniversitesidir. Her ikisinde de bu incelemeler, Amerika Birleşik Devletleri'nde olduğu üzere, Orta Doğu ve İslâm incelemeleri çerçevesinde olmaktadır. Esasen bu Üniversitelerin ilgili Bölümleri merkezi New York'ta bulunan Middle East Studies Association (MESA) adlı Birliğe (bakınız : Amerika Birleşik Devletleri) katılmış bulunmaktadır.

Bu iki Kurumun dışında, kimi Üniversitelerin Tarih Bölümlerinde Türk tarihine yer verildiği ve monografi ve kitapların yazıldığı anlaşılmaktadır.

Örneğin, Edmonton'da Alberta Üniversitesi Siyasi Bilimler Bölümü (Department of Political Science) Profesörlerinden Max Mote (Princeton Üniversitesi Profesörlerinden Norman Itzkowitz ile birlikte) "Mübadele" adlı bir Türkçe yapıtı "An Ottoman-Russian Exchange of Ambassadors" başlığı ile İngilizceye çevirip yayımlamıştır (University of Chicago Press, 1970). Öte yandan Tarih Bölümü (Dept. of History) Profesörlerinden Ulrich Trumpener "Germany and Ottoman Empire, 1914-1918" adlı bir kitap yayımlamıştır (Princeton Univ. Press, 1968).

Burnby'da Simon Fraser Üniversitesinin Tarih Bölümü Profesörlerinden John Spagnolo'nun "Mount Lebanon, France and Dâûd Pasha" adlı bir araştırma yazısı (Int. Journal of Middle East Studies 1971), Dr. A. B. Cunningham'ın Türk-İngiliz diplomatik ilişkilerine ilişkin bir çok yazısı İngiltere'de yayımlanmıştır. Fraser Üniversitesi Kitaplığında Osmanlı İmparatorluğu ve Türkiye ile ilgili olarak, Kanada'nın en zengin yapıtlarının bulunduğu ileri sürülmektedir.

Ontario'da Windsor Üniversitesi Asya İncelemeleri Bölümü (Department of Asian Studies) yardımcı Profesörlerinden J. D. Schmidt, kitaplarında Türkiye'ye ilişkin pek az yapıt olduğunu, Türk tarih ve kültürüne ilgi duyduklarını ve Türkiye'den ilgi beklediklerini Ottawa Büyükelçimize bildirmiştir.



Saskatchewan Üniversitesi Tarih bölümü Profesörlerinden Richard Sullivan-ki "Some Dynastic Answers to the Armenian Question : A Study in East Anatolian Prosopography" adlı bir doktora tezi yazmıştır. 1971 yılında Doğu ve 1973 yılında Batı Anadolu'da yapılan kazılarda bulunmuştur. Kendisinin 1978 yılında Anamur'da yapılacak kazılara katılacağı anlaşılmaktadır. Kendisi, ayrıca Unitel Televizyonunda Türkiye ile ilgili seri konuşmalar yapmıştır.

Toronto Üniversitesi Sanat Tarihi Profesörlerinden Elizabeth Rosenbaum-Alfoldi Anamur'daki kazıların başlamasını sağlamış, şimdi de Toronto Üniversitesinin desteği ile devamına çalışmaktadır. Anamur, Balabol, Batı Kilikya ile ilgili yayınları vardır (TTK yayınları Dizi VI-No. 8, 12).

#### MCGILL UNIVERSITY-INSTITUTE OF ISLAMIC STUDIES

##### MCGILL ÜNİVERSİTESİ İSLAM İNCELEMELERİ ENSTİTÜSÜ

Adres : P. O. 6070, Station A, Montreal, Quebec, Canada H3C 3G1

Başkan : Prof. Charles J. Adams

**Kuruluş ve Amaç :** Orta Doğu uluslarının dilleri, onların bugünkü yaşamı ve İslam uygarlığını incelemek amacıyla kurulmuştur.

**Çalışma :** Yalnız lisans üstü (M. A. ve Ph. D.) öğretim yapmaktadır. Arapça, Farsça ve Urdu dilleri yanında Türkçe de okutulmaktadır. İslâm uygarlığı, felsefesi ve yaşamına ilişkin dersler arasında "Türkiye'de laikliğin gelişmesi" adlı bir ders de vardır ki, bunu Enstitüde Sosyoloji Profesörü olan Niyazi Berkes okutmuştur. Prof. Berkes 1975 de emekli olunca, onun yerine Profesör yardımcısı sıfatı ile tarihçi Üner Turgay geçmiştir.

**Kitaplık :** Enstitünün İslâm incelemeleriyle ilgili 75 bin ciltlik bir kütüphane vardır.

#### UNIVERSITY OF TORONTO

##### DEPARTMENT OF MIDDLE EAST AND ISLAMIC STUDIES

##### TORONTO ÜNİVERSİTESİ ORTA DOĞU VE İSLÂM İNCELEMELERİ BÖLÜMÜ

Adres : Toronto, Canada, M5S 1A1

Başkan : Prof. L. M. Kenny

**Kuruluş :** 1961. Aslında 80 yıldan beri Üniversitede "Orientals" ve "Near Eastern Studies" adı altındaki faaliyet genişletilip ona yeni bir biçim verilmesiyle ortaya çıktı.

**Amaç :** Orta Doğu'nun öneminin artması üzerine bu bölgede yaşayan ulusların dillerini, edebiyatını, tarihini, felsefelerini, dinsel, ekonomik ve sosyal yaşamlarını öğretmek, ve bu alanlarda araştırmalar yapmak.

**Çalışma :** Üniversitenin "Arts and Science" Fakültesine bağlı olan bu Bölümün giriştiği temel faaliyet Arapça, Farsça, Türkçe ve Urdu dilleri ve edebiyatı ile bu dilleri konuşan ulusların tarihini felsefesini, dinsel, ekonomik ve sosyal yaşamlarını öğretmektir.

Türk dili, edebiyatı ve tarihini okutanların başında Eleazar Birnbaum ile G. M. Meredith-Owens gelmektedir. Ayrıca Osmanlı tarihini Richard Blackburn okutmaktadır.

Lisans öğretiminden başka, Master ve Doktora olanakları da vardır. (B. A., M. A., Phil. M., Ph. D.).

Orta Doğu ile ilgili incelemeler de yapılmakta, ayrıca konferanslar verilmekte, sergiler düzenlenmektedir. (1975-76 da "World of Islam" adlı bir sergi yapılmıştır). Bu arada, "Middle East Studies Association" (bakınız Amerika Birleşik Devletleri) ile işbirliği halinde toplantılar düzenlenmektedir.

**Yayın :** Süreli bir yayını yoktur. Broşürler çıkartmakta, ayrıca, kendi adına ya da New York'taki MESA adına bazı yapıtlar yayımlamaktadır. 1976 yılında ilk kez "Introduction to Islamic Civilization" adlı büyük bir yapıtı Cambridge University Press'e bastırmaktadır.

Prof. Meredith-Owens'in Türk sanatı, minyatürleri, yazmaları ve edebiyatı üzerinde kitap ve makaleleri vardır. Bunların çoğu İngiltere'de yayımlanmıştır. 1976 yılında da Londra'da "The Ottoman Turks, a Cultural History" adlı yapıtı basılmaktadır. Osmanlı tarihçisi R. Blackburn ise Türk arşivlerine dayanarak Türklerin Kızıldeniz ve Yemen politikasına ilişkin yapıtlar hazırlamaktadır.

Prof. Birnbaum Çağatay ve eski Türk edebiyatı üzerinde pek çok makale ve monografiler yazmış, ya da Türkçeden çevirmiştir.



## KIBRIS

Kıbrıs'ta Türk Federe Devletinde Türk tarihi ve kültürü üzerinde incelemeler yapmak üzere 1961 yılında bir Kıbrıs Türk Tarih Kurumu kurulmuştur. Başkanı Dr. Vehbi Zeki olan Kurumun şimdiye dek faaliyeti pek sınırlı kalmış, herhangi bir yayını da görülmemiştir. Kurum 1974 Kıbrıs Barış Harekâtına ilişkin bir yapıt hazırlamağı tasarlamaktadır.

Dr. Vehbi Zeki'nin "Kıbrıs Türk Mücadele Tarihi" adlı bir kitabı vardır.

## KORE (GÜNEY)

HANKUK UNIVERSITY OF FOREIGN STUDIES  
INSTITUTE OF TURKISH STUDIES

HANKUK YABANCI İNCELEMELER ÜNİVERSİTESİ  
TÜRK İNCELEMELERİ ENSTİTÜSÜ

Adres : 270, Rimundong, Dong Demun-ku, Seoul, Korea

Başkan : Prof. Dr. Kaya Wontak Pak

Kuruluş : 1972 yılında Türk dil, tarih, kültür, ekonomik, siyasal ve sosyal yaşamını daha iyi tanımak amacıyla kurulmuştur.

Çalışma : Türk tarihi, ekonomisi, siyasal yaşamı (anayasa, partiler), kültürü, dili ve dil tarihi, dış ilişkileri ve özellikle Kıbrıs sorunu derslere konu olmaktadır. Dersleri 60 dolayında öğrenci izlemektedir.

Her ay seçilen bir konu üzerinde seminer yapılmaktadır. Yılda bir kez, Kore'nin seçkin bir bilim ya da politika adamı tarafından konferans verilmektedir. Bu arada Türkiye ve sorunları üzerinde bazı araştırmalara girilmiştir. Türk müziği, dansı, tiyatrosu, şiiri, resim sanatı üzerinde gösteriler düzenlenmektedir.

Yayın : Başkan Prof. Pak şimdiye dek Türkçe bazı okuma ve ders kitapları ile Atatürk üzerinde "Kemal Paşa" ve Orta Doğu Sorunları adlı iki yapıt yayımlamıştır. Ayrıca Üniversitede öğretim görevlisi olarak çalışan Lee Jae Youn Gun "Türk Dilleri Cümle ve Gramer Rehberi" adlı bir kitap yayımlamıştır.



## LÜBNAN

Lübnan'da 1975-76 yıllarında iç savaşın Beyrut'taki akademik çalışmaları geniş ölçüde etkilediği kuşkusuzdur. İç savaştan önceki duruma göre, Türk incelemelerine de yer veren başlıca bilim kurumu, daha Osmanlı İmparatorluğu zamanında kurulmuş olan Beyrut Amerikan Üniversitesi idi. Bu Üniversitede Arapça, Farsça, İbranice ve Türkçe dil ve edebiyatı okutuluyordu. Ayrıca Tarih Bölümünde Osmanlı tarihine yer veriliyordu. Orta Doğu incelemeleri alanında California Üniversitesi ile işbirliği yapan Amerikan Üniversitesinde çok disiplinli bir Orta Doğu programı yürütülüyor ve Orta Doğu incelemelerinde araştırma olanakları bulunuyordu. Üniversitenin zengin kitaplığındaki 300 bin kitabın 65 bini Orta Doğuya – ki bir bölümü de Türk incelemeleriyle ilgilidir – ilişkindir. (Adres : Middle East Program, 312 College Hall, American University, Beirut, Lebanon).

## MACARİSTAN

Türk-Macar siyasal ilişkileri, Osmanlı devletinin Balkanlarda ilerleme döneminde, savaşlarla başlar ve 1526 da Mohaç'ta Macarların kesin yenilgisi üzerine, 1686 yılına dek Macaristan'ın büyük bir bölümünde Türk egemenliği dönemine dönüşür, ondan sonra ise, dostluk ve, bunun da ötesinde 19. yüzyılın ikinci yarısında girilen türkoloji araştırmaları sonucu, akrabalık bilinci içinde günümüze dek sürer<sup>1</sup>.

Macarlar Orta Çağda Ural-Volga boylarında Türklerle yan yana uzun süre yaşadıkten ve arada pek çok Türkçe sözcüğü benimsedikten sonra, 9. yüzyılda bugünkü Macaristan'a yerleştiler. Daha sonra oraya gelen Uz, Peçenek ve Kuman Türkleriyle karışmalarına ve Macaristan'ı kuran Arpad ve bazı yakınlarının Türk aslından gelmiş bulunmasına rağmen ilk Türk-Macar yakınlığı geç ortaya çıkarılmıştır. Bu yüzden de, 15-17. yüzyıllardaki Türk-Macar mücadele dönemi Hilâl ve Haç uğruna yapılan savaşların belki en kanlılarından biri olmuştur. Fakat, daha sonraki dönemde dostluk ve kardeşlik duyguları da o denli güçlü ve sürekli olacaktır.

Macaristan'da Türk incelemeleri, Batıdaki ülkelere oranla, daha geç fakat bir patlama halinde, yoğun biçimde, başlamıştır. 19. yüzyılın ortalarında J. Repiczky'nin Budapeşte Üniversitesine Doğu Dillerini sokmasından sonra, dünyada ilk Türkoloji Enstitüsü 1870 yılında Budapeşte'de kurulmuştur<sup>2</sup>. Gerçekten, milliyetçilik akımının geliştiği bir çağda Avusturya egemenliği altında bulunan Macarlar, Cermen, Slav ve Latin (Romenler) halklarının arasında sıkışıp kalmak ve yok olmak kuşkusunun yarattığı bilinçli bir tepki ile kökenlerini araştırmağa başlayınca, dil ve tarih bakımından Türk halklarıyla yakınlıklarının farkına vardılar. Bu araştırmaların başta gelen kahramanı Armin Vambery olmuş, Macar-Türk akrabalığına inanan bu büyük bilgin

<sup>1</sup> Türk-Macar siyasal ilişkileri için bakınız; "G. Hazai, Tarih boyunca Macar-Türk Bağları, Budapeşte 1963" ve "L. Fekete, Osmanlı Türkleri ve Macarlar, Belleten XIII (1949)".

<sup>2</sup> Macaristan'da Türkoloji çalışmaları için bakınız: "Suzanne Kakuk, Cent ans d'Enseignement de Philologie Turque à l'Université de Budapest, Studia Turcica, 1971, pp. 7-28".



1857'de Türkiye'ye gelip Türkçe, ayrıca Arapça ve Farsça öğrenmiş, bu arada Almanca-Türkçe Sözlüğü yayımlamış, daha sonra çeşitli Türk lehçelerini incelemek üzere 1863'de Orta Asya'ya gitmişti. 1870 yılında Budapeşte'de Türkoloji Enstitüsünü kuran bu büyük bilgin 1905'de çekilinceye dek bu kürsünün başında türkoloji araştırmalarını sürdürmüş, çeşitli dillerde 38 yapıt yayımlamış ve bir çok bilgin yetiştirmişti. Onlardan biri olan Gyula Nemeth uzun süre kürsünün başında kalmış, 1966'da o da emekli olunca, Layos Fekete Türk incelemelerini sürdürmüştür (1969 ölm.)<sup>1</sup>.

Macarların kökeni üzerindeki araştırmalar gelişince, gerçi Macar dilinin Türkçeden farklı olan Finugur grubuna girdiği kesinleşmişti, fakat Finugur ve Türkçenin daha geniş bir dil ailesi olan Ural-Altay grubu içinde birleştiği de anlaşılmıştı. Bugün Türk dili ve Macarca ile ilişkileri üzerindeki araştırmalar Bayan Kakuk ve arkadaşlarınca yürütülmektedir.

İkinci Türkoloji dönemi, daha çok tarihsel bir görünüm içinde, Osmanlı-Macar ilişkilerinin incelenmesini kapsamaktadır. Bu incelemeler 19. yüzyıl ortalarında J. Repiczky ve J. Thury'nin Osmanlı kaynaklarını toplamaları ve Macarcayı çevirmeleriyle başladı. A. Velics 1886 ve 1890 yıllarında Macaristan'daki Türk defterlerini yayımlayınca gelişti. Arkadan, Prof. L. Fekete, G. Hazai, L. Rasonyi değerli yapıtlar ortaya koydular. Çalışmalar, bugün de, Gy. Kaldy - Nagy başta olmak üzere, genç kuşak Macar tarihçilerince sürdürülmektedir.

Şunu da belirtmeliyiz ki, Macar bilim adamlarının Türk incelemelerine katkıları yalnız Macaristan'da değil, onların bir çoğunun gidip yerleştikleri yabancı ülkelerde de olmaktadır. (Örneğin: T. Halasi - Kun New York).

Macaristan'da Türk egemenliği döneminden kalan anıtlar üzerinde bir araştırma yapan Dr. Geza Feher "Craftmanship in Turkish-ruled Hungary" adında yeni bir kitap yazmıştır. Josef Molnar Türkçe ve Fransızca "Macaristan'da Türk anıtları" (Ankara 1973 Türk Tarih Kurumu Basımevi), resimli bir kitap yayımlamıştır. Öte yandan, Budapeşte Tarih (Saray) Müzesi Türk Bölümü Müdürü Gyözo Gerö Türk dönemine ilişkin bir çok yazılar yayımlamakta ve çeşitli Türk anıtlarını onarıp düzenlemektedir. Buda'daki Gülbaba Türbesi, Szigetvar Kale müzesi ve Pecs'deki cami ve türbeler bugün son derecede bakımlıdır.

<sup>1</sup> Vambéry'nin hayatı ve çalışmaları için de bakınız: "M. Karakurd, Türklerin Dostları, Armin Vambéry (1832-1913), Türk Kültürü Dergisi, yıl 8, Sayı 88".

## TÜRK İNCELEMELERİNİ İÇEREN SÜRELİ YAYINLAR

*Acta Orientalia*, Academiae Scientiarum Hungaricae (yıl 1 cilt).  
*Studia Turco-Hungarica*, Redigit Gy. Kaldy - Nagy - Budapest (yıl 1 cilt).

### EÖTVÖS LORÁND TUDOMANYEGYETEM (ELTE) TÖRÖK FILOLOGIAI TANSZEK

BUDAPEŞTE L. EÖTVÖS ÜNİVERSİTESİ  
TÜRK FİLOLOJİSİ KÜRSÜSÜ

Adres : Pesti Barbanas Utea 1, Budapest V.

Yönetici : Doç. Dr. Zsuzsa Kakuk

**Kuruluş :** Büyük Türkolog Prof. Armin Vambéry 1870 yılında Türkoloji Kürsüsünü (Enstitüsünü) kurdu ve türkolojinin araştırma alanına Orta Asya'yı da kattı. Öte yandan, Prof. J. Thury Osmanlı ve Çağatay dilleriyle yazılı yazıt ve belgeler üzerindeki araştırmaları derinleştirdi. Daha sonra, Türk tarihinin büyük bilginlerinden Prof. G. Nemeth ve arkasından Prof. L. Fekete ve son zamanlarda, Altay Dilleri Profesörü Lajos Ligeti Kürsüyü yönetti.

**Amaç :** Türk dili, edebiyatı ve Türk tarihi üzerinde öğretim ve araştırma.

**Çalışma :** Öğretim beş yıl sürer. Öğretim konuları : Osmanlıca ve modern Türkçe; Türkçe eski yazıt ve yazıların (Göktürk, Uygur vb.) inceleme; tarihteki tüm Türk halklarının dillerine ilişkin temel bilgiler; türkolojinin genel ve Macaristan'da yapılan Türk incelemelerinin özel sorunları; Macaristan'da Türk egemenliğine ilişkin Türk paleografyasıdır.

Araştırma alanları : Türk-Macar dil ilişkileri; Orta Çağ Türk dillerinin (Peçenekçe, Kumanca) Macarcaya etkileri; Macar dilinde Osmanlıca sözcükler; Osmanlı, İran ve Azerbaycan edebiyatı tarihleri.

**Yayın :** Türkoloji Kürsüsü mensupları Türk dili, edebiyatı, Türk tarihi ve bunların Macar dil ve tarihi ile ilişkileri üzerinde şimdiye dek pek çok kitap ve monografi yazmışlardır. Bunların kimisi Türkçeye de çevrilmiştir.



1974 yılında yayımlanmağa başlanan "Studia Turco-Hungarica" seri yayın Türk-Macar ilişkilerine ilişkin konular üzerindeki bilimsel yazıları içermektedir.

Ayrıca 1935-1975 yıllarında Macaristan'da Türk incelemelerini kapsayan genel bir bibliyografya hazırlanmaktadır.

**Kitaplık :** Eski yayınlar, Osmanlıca yazmalar ve modern yazılardan oluşan onüç bin ciltlik bir ihtisas kitaplığı vardır.

#### JOZSEF ATILLA UNIVERSITY-DEPARTMENT OF ALTAISTIC

##### JOZSEF ATILLA ÜNİVERSİTESİ ALTAY İNCELEMELERİ BÖLÜMÜ

**Adres :** Egyetem Utca 2, Szeget H-6722

**Müdür :** Prof. Dr. Andras Rona-Tas

**Kuruluş :** Bölüm 1974 de kurulmakla birlikte, öğretim 1968'de başladı.

**Amaç :** Mukayeseli Altay dilleri öğretimi ve araştırma

**Çalışma :** Lisans, Master ve Doktora düzeyinde öğretim, ayrıca araştırma yapılmaktadır. Lisans üstü öğretim yabancılara da açıktır. Türk, Moğol ve Mançu-Tunguz dilleri, edebiyatı ve o halkların tarihleri okutulmakta, Macar tarihi ile bağlantısı olan bu halklara ilişkin mukayeseli araştırmalar yapılmaktadır.

**Yayın :** Bu Bölüm, Üniversitenin Fin-Ugur İncelemeleri Bölümü ile birlikte, "Studia Uralo-Altaica" adlı seri bir yayın yapmaktadır. Bunun bugüne dek sekiz cildi çıkmıştır.

#### MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA TÖRTÉNETTUDOMÁNYI INTÉZETE

##### MACAR BİLİMLER AKADEMİSİ TARİH BÖLÜMÜ

**Adres :** Uri Utca, 51-53, 1250 Budapest 1

**Başkan :** Prof. György Ranki

**Kuruluş :** Akademi 1825 yılında kurulmuştur.

**Amaç :** Tarihsel araştırmalar ve yayınlar yapmak.

**Yayın :** "Acta Orientalia" adlı yıllık, Akademi Tarih Bölümünün Batı dillerinde Doğubilim üzerinde yaptırdığı incelemeleri içermektedir.

#### MAGYAR TÖRTÉNELMI TÁRSULAT

##### MACAR TARİH KURUMU

**Adres :** 1250 Budapest, 1 Uri Utca 51-53

**Başkan :** Iván T. Berend (Ekonomik Bilimler Üniversitesi Rektörü)

**Kuruluş :** 1867

**Amaç :** Tarih bilimini geliştirmek ve sonuçlarını tanıtmak

**Çalışma :** Konferans, toplantı, sempozyum ve büyük kentlerde grup çalışmaları yapar. İşletme tarihi ve yerel tarih seksyonları bulunmaktadır. Türk tarihi ve Türk Macar ilişkileri üzerinde de incelemeler yapılmaktadır.

**Yayın :** Szazadok adlı dergisi iki ayda bir çıkmaktadır (yılda bir cilt).



## MEKSİKA

EL COLEGIO DE MEXICO  
CENTRO DE ESTUDIOS DE ASIA Y AFRICA DEL NORTE  
(CEAAN)

MEKSİKO ÜNİVERSİTESİ  
ASYA VE KUZEY AFRIKA İNCELEMELERİ MERKEZİ

**Adres :** Guanajuato 125, Mexico 7, D. F.

**Müdür :** Prof. Manuel Ruiz F.

**Kuruluş ve amaç :** 1964 yılında kurulan Merkez, Asya ve Kuzey Afrika uluslarının dil, tarih ve kültürünü incelemek, dil kursları ve seminerler düzenlemek suretiyle tanıtmak amacını gütmektedir.

**Çalışma :** Yapılan dil dersleri (Çince, Japonca, Sanskrit, Arapça, İbranice) içinde Türkçe yoktur. Tarih ve kültür alanında Türklere ancak genel Orta Doğu incelemeleri içinde değinilmektedir. 1976 yılında Uluslararası Doğubilimciler Kongresi Mexico City'de yapılmıştır.

**Yayın :** Estudios Orientales adlı süreli (4 aylık) bir dergiden başka, çeşitli konularda kitaplar yayımlamaktadır.

## MISIR

Kahire'de, Ayn Şems, Kahire ve el-Ezher Üniversitelerinde birer Türk Dili ve Edebiyatı kürsüsü bulunmaktadır.

Ayn Şems ve Kahire Üniversitelerinde sözkonusu kürsüler Doğu Dilleri Bölümüne bağlıdır ve öğrencilere ilk iki yıldan sonra sadece Türk dili ve Edebiyatı dersleri verilebilmektedir.

El-Ezher Üniversitesinde ise, bağımsız bir Türk Dili ve Edebiyatı kürsüsü vardır ve burada ilk yıldan itibaren dersler verilmektedir.

Her üç kürsünün ortalama yirmi kadar öğrencisi vardır. Henüz yetenekli profesörler bulunmamaktadır.

Yalnız Ayn Şems Üniversitesi Orta Doğu Araştırma Merkezinin Arapça ve Batı dillerinde çıkardığı 6 aylık dergide Türkoloji ile ilgili yazılara rastlamak olanağı vardır.



## PAKİSTAN

1947 yılında kurulan Pakistan devletinin Türkiye ile ilişkileri son derece dostça oldu, bu dostluk CENTO İttifakı ve RCD İşbirliği örgütleri içinde de kendisini gösterdi. (RCD için bakınız Uluslararası bölüm).

Pakistan ulusunda Türklere karşı, Türk-Hind İmparatorluğu döneminden bugüne dek, tarihsel, dinsel, kültürel (Urdu dilinde bir kaç bin Türkçe sözcük bulunduğunu anımsamak yeter) bağlar nedeniyle derin bir sevgi ve saygının bulunması, Türk incelemelerinin gelecekte çok gelişeceğini gösterir niteliktedir.

Bugün için Pakistan'ın başlıca beş üniversitesinde Türkçe dersleri vardır :

Karaçi Üniversitesi Tarih bölümünde Dr. Sabir Türkçe okutmaktadır.

Sind (Haydarabad) Üniversitesi Tarih Bölümünde Dr. Yakub Mogul (Osmanlı tarihi üzerinde çalışmaları olup Ankara Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesinde okumuştur) Türkçe Profesörüdür.

Karaçi ve Sind Üniversiteleri yabancı diller üzerinde diploma vermektedir.

Pencab (Lahore), Peşavar ve İslamabad Üniversitelerinde, Modern Diller Kolejlere çerçevesinde Türkçe okutulmakta, Türkçe okutmanları, Türk-Pakistan kültür ilişkileri çerçevesinde, Türkiye'den gönderilmektedir.

Aşağıda ayrıca gösterileceği üzere Lahore ve Karaçi Üniversitelerinde Türk incelemelerinin daha geniş biçimde yapıldığı anlaşılmaktadır.

İslâm araştırmaları için "Institute of Islamic Culture" (Club Road, Lahore) vardır ki, Urdu dili ile "Al Maarif" adlı bir dergi yayımlamaktadır.

Gene İslam araştırmaları yapan bir başka Kurum İslamabad'daki "The Islamic Research Institute" dır ki, üç ayda bir İngilizce ya da Hindu dilinde "Islamic Studies" adlı bir dergi yayımlamaktadır.

UNIVERSITY OF KARACHI, FACULTY OF ARTS,  
INSTITUTE OF CENTRAL AND WEST ASIAN STUDIES  
KARAÇİ ÜNİVERSİTESİ - İNSANBİLİM FAKÜLTESİ - ORTA VE  
BATI ASYA İNCELEMELERİ ENSTİTÜSÜ

Adres: 109 Faculty of Arts, Karachi University, Karachi 32.

Başkan : Dr. H. Qureshi

Türkçe Bölümü Başkanı : Dr. Mohammad Sabir

Amaç : Orta ve Batı Asya'da, tarih, dil, edebiyat, felsefe, sanat, arkeoloji, kültür, sosyal ve ekonomik kurumlar ve bu bölgelerdeki ulusların Pakistan ile tarihsel ve kültürel bağları üzerinde araştırmalar yapmak

Yayın : Enstitü "Shamlu Letters" adlı ya da başkaca seri yayınlar yapmaktadır.

UNIVERSITY OF THE PUNJAB (LAHORE) ORIENTAL COLLEGE  
PENCAB ÜNİVERSİTESİ (LAHORE) DOĞUBİLİM KOLEJİ

Adres : (Yukarıdaki başlık)

Kuruluş : 1870

Amaç : Türkçe, Arapça, Farsça, Urduca, Pencapça, Fransızca, Almanca, İtalyanca, İspanyolca, Çince, Japonca ve Hintçe (İngilizce esasen öğretim dilidir) dillerini öğretmek ve bunlar üzerinde araştırmalar yapmak

Çalışma : Öğretimin yanında (Türkçe okutmanı Türkiye'den gönderilmiştir) bazı diller üzerinde pek çok araştırma yapılmaktadır.



## POLONYA

Türkiye ile Polonya arasındaki siyasal ilişkilerin tarihi 15. yüzyılın başlarına dek uzanır. Kimi kez savaş, çoğu kez de dostluk halinde geçen bu ilişkilerle ilgili oldukça zengin belgeler bugün Varşova ve İstanbul'da Devlet Arşivleri arasında bulunmaktadır<sup>1</sup>.

Polonya'da Türk incelemeleri, siyasal ilişkilerin gelişmesinin bir gereği olarak, oldukça erken başlamıştır. Bu arada, Osmanlı İmparatorluğundaki Polonya temsilciliklerinde çalışacak gençleri yetiştirmek ve onlara Türkçe öğretmek üzere, daha önce Fransa'nın yaptığı gibi, İstanbul'da bir "Dil Oğlanları" okulu açılmış ve bu okul Polonya'nın ortadan kalkmasına dek sürdürülmüştür.

18. yüzyılda gerileyen ve komşuları tarafından bölünerek ortadan kaldırılan Polonya, Birinci Dünya Savaşından sonra yeniden doğunca 1924 yılında Türk-Polonya siyasal ilişkileri kurulmuş ve iki ulusun birbirine sevgi ve saygısına dayanan geleneksel dostluk çerçevesinde bilimsel temaslar da başlamıştır.

Bugün Polonya'da, aşağıda ayrı ayrı gösterileceği üzere, çeşitli bilim kurumları çerçevesinde Türk incelemelerine geniş yer verilmektedir.

## TÜRK İNCELEMELERİNİ İÇEREN SÜRELİ YAYINLAR

*Folia Orientalia*, Polska Akademia Nauk-Oddział w Krakowie - Warszawa (yıl 1 cilt).

*Przegląd Orientalistyczny*, Polskie Towarzystwo Orientalistyczne - Warszawa (yıl 4 sayı).

*Rocznik Orientalistyczny*, Polska Akademia Nauk - Warszawa (yıl 2 sayı).

<sup>1</sup> "Prof. Dr. Jan Reychman, Polonya ile Türkiye arasında Diplomatik Münasebetlerin 550. Yıldönümü, Ankara, 1964". "Mihir Eren, Türk Tarih Kurumu Kütüphanesinde bulunan Türkiye-Polonya münasebetlerine dair bazı eserler, Belleten XXIX (1965)".

UNIWERSYTET JAGIELLONSKI  
INSTYTUT FILOLOGII, ORIENTALNEJ (DPT. OF TURCOLOGY)  
JAGIELLONSKI ÜNİVERSİTESİ  
DOĞU FİLOLOJİSİ ENSTİTÜSÜ, TÜRKOLOJİ BÖLÜMÜ

Adres : Al. Mickiewicza 9/11, Krakow

Müdür : Prof. Dr. Tadeusz Lewicki (Enstitü Md.)

Başkan : Prof. Dr. Włodzimierz Zajaczkowski (Bölüm Bşk.)

Kuruluş : Jagiellonski Üniversitesindeki tanınmış Türkolog Prof. Dr. Tadeusz Kowalski'nin kurduğu eski Doğu Filolojisi Kürsüsünün bir devamı olan Türkoloji Bölümü bugünkü haline 1972 yılında geldi.

Çalışma : Bölümde Türk dili, edebiyatı, siyasal ve kültürel tarihi üzerinde beş yıl süren bir öğretim programı uygulanmaktadır. Enstitüdeki bilim adamları ayrıca Türkiye ile ilgili araştırmalar yapmaktadır.

UNIWERSYTET WARSZAWSKI INSTYTUT ORIENTALISTYKI  
DEPT. OF TURCOLOGY  
VARŞOVA ÜNİVERSİTESİ-DOĞUBİLİM ENSTİTÜSÜ  
TÜRKOLOJİ KÜRSÜSÜ

Adres : Uniwersytet Warszawski, Instytut Orientalistyczny

Kürsü Başkanı : Prof. Tadeusz Kaminski

Çalışma : Yüz dolayında öğrencisi olan bu Kürsüde Türkçe, Türk edebiyatı ve tarihi okutulmaktadır. Öğretim üyeleri bu konularda zaman zaman yazılar yazmaktadır.

POLSKA AKADEMIA NAUK-KOMISJA ORIENTALISTYCZNE  
POLONYA BİLİMLER AKADEMİSİ DOĞUBİLİM  
KOMİTESİ

Adres : Ul. Slawkowska 17, 31-016 Krakow

Başkan : Prof. Tadeusz Lewicki

Kuruluş : Komite 1958 yılında kurulmuş olup Krakow'daki eski Bilim ve Edebiyat Akademisi Doğu Komitesinin bir devamıdır. 1918 yılında kurulan ve 1952 yılına dek yaşayan bu eski Komitenin Baş-



kamı Prof. Tadeusz Kowalsky (1889-1948) büyük bir Türlokok idi. Komitenin yayımladığı 40 ciltlik "Papers" adlı yapının 13 cildi Türk incelemelerine ayrılmıştır.

**Çalışma :** Komite, Türkiye dahil, Doğu ve Afrika incelemelerinin bir merkezidir. Dil, edebiyat ve kültür tarihi üzerinde araştırmalar yapar.

**Yayın :** "Folia Orientalia" adlı yıllık 1976 yılında 18 cilt olmuştur. "Prace Komisji Orientalistycznej" adlı seri yayınları da 13 cilt olup bunlar monografileri içermektedir ve üç cildi Türk incelemelerine ilişkindir.

### POLSKIE TOWARZYSTWO ORIENTALISTYKNE

#### POLONYA DOĞUBİLİM DERNEĞİ

**Adres :** Warsaw, ul. Sniadeckich 8.

**Başkan :** Prof. Tadeusz Lewicki

**Çalışma :** Doğubilimcilerin kurduğu bu Dernek üç ayda bir "Przegląd Orientalistyczny" adlı Lehçe bir Doğubilim Araştırmaları Dergisi yayımlamaktadır. Dergide Türkolojiye ilişkin yazılar da yer almaktadır.

## ROMANYA

Romanya'da Türk tarih, dil ve kültürü üzerindeki incelemeler oldukça yoğundur. Bunun nedenlerinden biri, öteki Balkan ülkelerinde olduğu gibi, Türklerin gerek Orta Çağda, gerek Osmanlı İmparatorluğu döneminde bu bölgede etkiler yaratmış olması ise, ötedeki de Latin kökenli olan Romenlerin, Osmanlı egemenliği sırasında özerk bir yönetim ile, üstelik slavlaştırılmaktan kurtularak, ulusal kişiliklerini koruma olanağını Türklere borçlu bulundukları gerçeğinin bilincine sahip olmalarıdır, denilenilir.

Bu incelemelerin oldukça eski bir tarihi de vardır<sup>1</sup>. Bugün Türk incelemeleri kimi kez Doğubilim çerçevesinde, kimi kez ayrı (Türkoloji) olarak canlı biçimde sürdürülmektedir. Romen türkologlarından M. Guboğlu'nun dediği gibi "Romen tarihi ve kültürü Türkolojisi düşünülemez".

Aşağıda görüleceği üzere, Türk incelemeleri Bükreş'te toplanmıştır. Yalnız Yaş (Iassy) Üniversitesi Tarih Fakültesinde Tahsin Cemil adlı bir bilgin Türk tarihi üzerinde araştırmalar yapmaktadır.

### TÜRK İNCELEMELERİNİ İÇEREN SÜRELİ YAYINLAR

*Bulletin d'Archéologie Sud-Est Européenne*, Association Internationale d'Etudes du Sud-Est Européen - Bucarest (yilda 1 cilt).

*Bulletin, Association Internationale d'Etudes du Sud-Est Européen* - Bucarest (yilda 2 sayı).

*Revue Roumaine d'Etudes Internationales*, Academie des Sciences Sociales et Politiques - Bucarest (yilda 4 sayı).

<sup>1</sup> Romanya'da Doğubilim üzerinde M. Guboğlu'nun şu yazılarına bakınız: "Contributions Roumaines aux Etudes Orientales, Archiv Orientalni XXIV, 3 (1956)"; "Romanya Türkolojisi ve Rumen dilinde Türk Sözleri hakkında bazı araştırmalar, XI. Türk Dil Kurultayı Bilimsel Bildiriler, Ankara 1968 Türk Tarih Kurumu Basımevi S. 265-272". Guboğlu şu sırada Romen Türkolojisiyle ilgili daha geniş bir makaleyi Paris'te çıkan Turcica adlı dergi için hazırlamaktadır.

Ayrıca bakınız: "Georges Cioranescu, La contribution de Démètre Cantemir aux Etudes Orientales", Turcica, VII (1975).



*Revue des Etudes Sud-Est Européennes*, Academie des Sciences Sociales et Politiques, Institut d'Etudes Sud-Est Européennes - Bucarest (yilda 4 sayı).

*Studia et Acta Orientalia*, Association d'Etudes Orientales de la République Socialiste de Roumaine - Bucarest (Yilda 1 cilt).

**UNIVERSITÉ DE BUCAREST  
FACULTÉS DES LANGUES ET D'HISTOIRE**

**BÜKREŞ ÜNİVERSİTESİ - DİL VE TARİH FAKÜLTESİ**

**Adres :** Str. Edgar Quinet No. 7, Bucarest I

**Çalışma :** 1. Roman, Klasik ve Doğu Dilleri Fakültesi :

—Doğu Dilleri Kürsüsü Başkanı : Prof. Cicerone Poghire

Bu Bölümde Dr. Vladimir Drimba konferansçı, Nevzat Yusuf Türkçe okutmanı ve Baubek Agiemin Asistan olarak çalışmaktadır. Haftada 4-6 saatlik Türkçe dersleri 3 yıl boyunca sürdürülmektedir. 6-7 öğrencisi vardır.

—Türk ve Tatar dilleri Kürsüsü Okutmanı Enver Mahmud, Asistanları Nedret Mahmud ve Macanu Şükran'dır.

Fakültenin yayını : *Studia et Acta Orientalia*.

2. Tarih Fakültesi :

Fakülteye bağlı Türk - Osmanlı tarihi kürsüsü Başkanı Prof. Mihai Guboğlu, Asistan Mihai Maxim Vornice'dir.

**ASOCIATIA ORIENTALIȘTIOR DIN R. S. ROMANIA  
ROMANYA DOĞUBİLİMLER BİRLİĞİ**

**Adres :** Str. Edgar Quinet No. 7, Bucarest 1.

**Başkan :**

**Kuruluş :** Romanya'da 1940-48 yıllarında bir "Türkoloji Encümeni" vardı. Encümen, Marie-Mathilda Alexandrescu-Dersca'nın "La Campagne de Timur en Anatolia en 1402" (adlı bir yapıtı (Bucarești 1942) ile Franz Babinger'in "Menakib Şeyh Bedreddin Mahmud, Simavna Kadısı Oğlu" (1943) adlı kitabını yayımladı.

Encümen'in kapanmasından bir süre sonra, 1957 yılında, Türkolog M. Guboğlu'nun girişimi ile, bugünkü "Asociatia" kuruldu. Guboğlu onüç yıl bu Birliğin başında kaldı.

**Amaç :** Doğubilim üzerindeki incelemeleri geliştirmek.

**Çalışma :** Doğubilim incelemeleri içinde Türk incelemelerine özel bir yer verilmekte, çeşitli araştırmalar yapılmakta, kitap ve monografiler hazırlanmaktadır.

**Yayın :** Birlik "Studia et Acta Orientalia" adlı yapının 8 cildini yayımlamış, fakat olanak yetersizliğinden, bu yayın durdurulmuştur.

**INSTITUT D'ETHNOGRAPHIE ET DE FOLKLORE  
ETNOGRAFYA VE FOLKLOR ENSTİTÜSÜ**

**Adres :** Str. Nikos Beloinnis No. 25, Bucarest

Türk Folkloru araştırmacı BN. Corina Calin'dir

**INSTITUTUL DE ISTORIE "N. IORGA"  
IORGA TARİH ENSTİTÜSÜ**

**Adres :** B-dul Aviatorilor No. 1

**Müdür :** Dr. Ștefan Ștefanescu

**Kuruluş :** 1936 yılında bilim adamı Nicolae Iorga tarafından kuruldu. 2. Dünya Savaşından sonra Enstitü, öteki tarih kurumları gibi, Romanya Sosyal ve Siyasal Bilimler Akademisine (Academia de Științe Sociale și Politice) bağlandı.

**Amaç :** Tarihsel araştırmaları özendirmek.

**Çalışma :** Romanya'nın en önemli tarih araştırmaları kurumu olan Enstitü çalışmalarını Orta, Modern ve Çağdaş Çağlar çerçevesinde yürütmekte ve Tarih Doktorası vermektedir. Yabancı kurumlarla temasları vardır. Türk tarihine geniş yer ayırmaktadır.

**Yayın :** Aylık "Revista de Istorie" ve üç aylık "Revue Roumanie d'Histoire" adlı dergileri yayımlar.

**INSTITUTUL DE STUDII SUD-EST EUROPENE  
GÜNEY DOĞU AVRUPA İNCELEMELERİ ENSTİTÜSÜ**

**Adres :** Str. 1, C. Frimu No. 9, București

**Müdür :** Prof. Mihai Berza

**Kuruluş :** Bugünkü biçimi ile 1963 yılında kurulan bu Enstitü 1914 de tanınmış bilgin N. Iorga'nın kurduğu aynı adlı Kurumun bir uzan-



tıdır. Enstitü Romanya Sosyal ve Politik Bilimler Akademisine bağlı bulunmaktadır.

Enstitü aynı zamanda Uluslararası Güney Doğu İncelemeleri Birliği (AIESEE)'nin üyesidir (bakınız : Uluslararası Kurum ve yayınlar).

**Amaç :** Güney Doğu Avrupa (Balkanlar) bölgesinde en eski çağlardan bugüne dek yaşayan halkların tarihi, dil ve edebiyatı, sanatı, folkloru, etnografyası, ekonomisi, sosyolojisi ve hukuk düzeni üzerinde incelemeler yapmak.

**Çalışma :** Enstitü dört kolda (Slav, Bizans, Yeni Yunan ve Türk incelemeleri) çalışmalarını sürdürmektedir. Enstitünün Türk tarihi üzerinde araştırma yapan bilim adamları Ion Matei, Mehmet Mustafa, Anca Ghiatã ve Cristina Bulgaru'dır.

**Yayın :** Enstitü "Revue des Études Sud-Est Européennes" adlı üç ayda bir Fransızca-İngilizce-Almanca bir dergi çıkarmaktadır. Ayrıca, Romanya tarihine ilişkin Türk belgeleri kitaplar halinde yayımlanmıştır. 1976 yılında Mustafa Mehmet'in Türk tarihi üzerindeki bir yapıtı basılmıştır.

## SOVYET SOSYALİST CUMHURİYETLERİ BİRLİĞİ

Rusya'da Türk incelemeleri hem erken başlamış, hem de hızla yoğunluk kazanmıştır. Bunun bir nedeni, Rusya'nın Osmanlı İmparatorluğu ile sık sık çekişme haline giren bir komşu olması yani siyasal, öteki nedeni de Çarlık Rusya'sının egemenliği altına sokulan Asya'daki Türk kavimlerinin varlığı yani yapısalıdır<sup>1</sup>.

Gerçekten, Rusya'da daha Büyük Petro zamanında Türkçe incelemeleri başlamıştır. 19. yüzyılda Radlov, Kâzım-Bek, Savalyev, Grigoryev, Böhtlingk, Veliaminov-Zernov, Desmuisons, Ilminsky, Berezin, Budagov, Melioransky, Smirnov, Barthold gibi dilciler Türk dilleri üzerinde geniş incelemeler yapmışlardır. 1917 de Sovyet yönetimi başladıktan sonra bu incelemelere ve Türk öğretimine daha da hız verildi. Pekarsky, Krinsky, Samoilovich, Malov, Katanov, Ashmarin, Bogoroditsky, Gordlevsky gibi dilciler bunu yürüten başlıca bilginler oldu.

1917 Devriminden sonra, Çarlık Rusyası'nın Petrograd (Leningrad) Üniversitesine bağlı Lazarev Doğu Dilleri Enstitüsü ve Bölümü yeniden örgütlenirken, Taşkent ve Kiev'de 1918'de Doğubilim Enstitüleri ve Harkov'da bir Doğubilim Okulu açılmıştır. Öte yandan, Taşkent'te 1918'de bir Halk Üniversitesi kurulurken, Azerbeycan Üniversitesine de bir Doğubilim Bölümü eklenmiş, Kırım Halk Üniversitesi de bu arada açılmıştır. Bu gelişmeler sırasında, bir de, Türk dilleri için Arap alfabesi yerine Kiril alfabesinin kabulü sonucu ortaya çıkan çeşitli dil bilimi sorunlarının çözülmesi gerekmiştir.

<sup>1</sup> Çarlık Rusyası'nda ve S.S.C. Birliğinde Doğubilim incelemeleri için bakınız : Sovyet Rusya'da bu incelemelerin 50. yıldönümü vesilesiyle Sovyetler Bilim Akademisi, Asya Ulusları Enstitüsünce hazırlanan ve Moskova'da 1968 yılında İzd. Nauka Basımevi tarafından yayınlanan bir seri İngilizce kitapçıktan "Fifty years of Soviet Oriental Studies (Brief Reviews) 1917-1967" Türkolojiye ve Anadolu'nun eski tarihi ve arkeolojisine ilişkin olanları şunlardır : Turkic Philology; The History, Economy and Geography of Turkey; Soviet Orientology and Studies in the History of Colonialism; Central Asia and Kazakhstan in Soviet Original Studies; Archeological Study of Soviet Central Asia; Cuneiform Studies; Urartology and Hittology.

Sovyet Rusya'da Doğubilim incelemeleri üzerinde Türkiye'de yazılan bir makale ise şudur : "Doç. Dr. Türkaya Ataöv, Some Notes on Soviet Orientology, Ankara Üniv. Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, XXVII, 3 (1972), Doç. Dr. Cem Sar'a Armağan".



1920 yılında, Moskova Yaşayan Doğu Dilleri Enstitüsü ve ertesi yıl tüm Sovyet Rusya'da Doğubilim incelemeleri için bir Birlik kurulmuştu. Bu kurumlar bir çok değişme ve gelişmelerden sonra, 1930 yılında Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Bilim Akademisi çerçevesinde kurulan Doğubilim Enstitüsünde birleştirilmiş ve 1960'da yapılan değişiklikler sonucu, aşağıda görüleceği üzere, bugün Bilimler Akademisine bağlı Doğubilim Enstitüleri ve Şubeleri halinde örgütlenmiştir.

Bugün Sovyet Rusya'da Slav dillerinden sonra, en fazla konuşulan dilin Türkçe olduğu düşünülürse, Türk dili üzerindeki çalışmaların gerekçesi daha iyi anlaşılabilir. 1959 yılında yapılan sayıma göre, Sovyet Rusya'da 25 milyon dolayında insanın ana dili Türkçe idi. O zamandan beri Türklerin yılda ortalama 2,5 nüfus artışı hesaba katılırsa, bugünkü sayının 40 milyona yaklaşmış olması gerekir.

Türk tarihine olan ilginin geçmişi de oldukça eskidir: Bir kez, Orta Çağda Rusların Urallar ve Karadenizin kuzeyinde Türk kavimleriyle temasları olmuştur. Osmanlı İmparatorluğu zamanındaki siyasal ilişkiler ise her iki taraf için çok önemli bir gelişme göstermiş, sonunda Sovyet Rusya'da 1917 Devrimi ve Türkiye'de Atatürk'ün 1919 da başlattığı Kurtuluş Savaşı ile yeni bir döneme girilmiştir<sup>1</sup>.

İstanbul'a ilk olağanüstü (kısa süre için ve bir misyonla) Rus Elçisinin gelişi 1497 yılına dek çıkar. Yedi yıl sonra da bir Türk Elçisi Petersburg'a gönderilmiştir. Fakat, Rusya'da Osmanlı İmparatorluğuna ilişkin ilk tarihsel incelemeler ancak 18. yüzyılda başlamıştır. Bir Rus diplomatı olan Levashov'un, 1766-74 Savaşı sırasında Büyükelçi Obrezkov'un tutsak yaşamı ile ilgili kitabında Türk devleti üzerindeki gözlem ve izlenimleri bu incelemelerin belki de ilkidir. Arkasından, Vronchenko ve Türkolog Berezin'in yaptıkları geziler sonunda yayımladıkları kitapları sayabiliriz. 19. yüzyılda Chihachiov başta olmak üzere bir çok Rus

<sup>1</sup> Tarihte Türk-Rus siyasal ilişkileri üzerinde Rusça yazılan başlıca yapıtlar şunlardır: "N. A. Smirnov, 16-17. yüzyıllarda Rusya-Türkiye, Moskova 1946"; "A. S. Tveritinova, İmparatoriçe Elizabet zamanında Rus-Türk ilişkileri, Sovetskoe Vostokovedenie VI. cilt, 1949"; "E. I. Druzhinina, 1774 Küçük Kaynarca Barışı, 1955"; P. P. Moiseev - Yu. K. Rozaliev, Sovyet-Türk ilişkileri Tarihi Üzerinde, Moskova, 1958; "A. F. Miller, Sovyet-Türk ilişkileri Tarihi" başlıklı bir makalede, yazılan yapıtları sistemli biçimde inceleyip analiz edilmiştir (İstoricheski Jhurnal, 1941, No. 10).

Ayrıca, genel Türkiye bibliyografyası için bakınız: "A. Sverchevskaya - T. P. Cherman, Bibliografiya Turtsii, 2 cilt, Moskova 1961". (Aynı yazarların 1917-1958 dönemi için yeni bir bibliyografi hazırladıkları öğrenilmiştir.

gezinin yapıtları genellikle Batı ülkelerinde yayımlanmıştır. Ulianitsky'nin ilişkilerine ve tarihçi Smirnov'un, Türk kaynaklarını kullanarak Orta Çağ Türkiye'sine ilişkin kitabı ayrıca belirtilmeğe değer. Bu arada, Boğazlar ve Doğu sorunları Goriainov ve Ahigariov gibi tarihçilerin yapıtlarına konu olmuştur. 20. yüzyılın başlarında ise, Türk tarihi, edebiyatı ve folkloru üzerinde Krinski ve Gordlevsky'nin, ve Halife Sultan ve Orta Asya konusunda Barthold'un kitapları belirtilir.

1917 Devriminden sonra Sovyet yazarları, tarihi ve bu arada Türk tarihini Marksist bir görüşle incelemeğe başlamıştır. İncelenen konuların başında Genç Türkler ve özellikle Atatürk'ün Kurtuluş harekâtı gelmektedir. Bu dönemde, Türklerin Batı Emperyalizmine karşı direnmesi ve Türk-Sovyet dostluğunun hızla gelişmesi de incelemeleri teşvik eden bir neden olmuştur. Yapılan incelemelere 1921 de Türkiye'yi ziyaret eden Sovyet devlet adamı Frunze'nin notlarının, Pavlovich, Astahov, Irandust, Gurko-Kriazhin, Gabidullin, Cassanova, Alimov, Valuiski, Tsovikian, Petrosyan, Potskhveria, Alexeev, Kerimov, Moiseev, Gasratyan, Rosaliev'in monografilerinin ve, Yeni Türkiye genel tarihi üzerinde de, Miller, Şemseddinov ve Novichev'in kitaplarının katkısı önemli olmuştur. Bu arada Zavriev, Korsun, Sarkisyan gibi tarihçiler kuzeydoğu Anadolu dilleri ve Kafkas Savaşlarını ele almış, Halfin ve Lazarev de Türkiye'de Kürt sorununu incelemiş ve kitaplar yazmıştır.

Tarih incelemelerinin yanı sıra, Türkiye ekonomisi ve ekonomik coğrafyası da Zashuk, Melnik, Danzig, Jukovsky, Matveev gibi bilim adamlarınca incelenmiştir.

Türklerin daha eski dönemlere ilişkin tarihi üzerindeki incelemeler de sürdürülmüştür. Gordlevski'nin Selçuklular, Tveritinova'nın Osmanlılar ve Valuiski'nin 15. ve 16. yüzyılda Türk feodalitesi konusundaki kitapları bunların başında gelir.

Çarlık Rusya'sı arşivlerinin yayımlanmış olması ve bunlar içinde Osmanlı-Rus ilişkilerine ilişkin olanların önemli bir yer tutması, kuşkusuz tarihçiler için yeni ve önemli kaynakları oluşturmuştur. Bunlardan başka, 1919-24 dönemiyle ilgili olarak, Sovyet Dışişleri Bakanlığı 6 ciltlik Yıllık ve 1944-47 dönemine ilişkin Sovyet Rusya'nın dış ilişkileri üzerinde 3 ciltlik doküman yayımlanmıştır.

Eski Yakın Doğu tarihine ve arkeolojisine gelince: İlk Rus Asiriolog Golenishev 1890 da çivi yazıları üzerinde incelemeler yapmış, onu öteki bilim adamları izlemişti. 1917 Devriminden sonra bu incele-



meler de Marksist teorinin ışığı altında sürdürülmüş ve eski Yakın Doğu ve özellikle Sümerlerin ekonomisinin esaret düzenine dayandığı kanısı egemen olmuştur. Bu yoldaki incelemelerde en etkin bilim adamı olarak Struve, Tiunenev ve Diakonov'un adları geçer. İncelemelerde Lenin-grad'ın yanında Tiflis, özellikle Urartoloji'de ön planda rol oynamıştır.

Hititoloji 1901 yılında Tourayev'in incelemeleriyle başlamıştır. 1920 lerde Boğazköy metinleri Rusçaya çevrilmiştir. Büyük Çek Hititologu Hronzy 1936 yılında Sovyet Rusya'ya gelince çalışmalar daha da geliştirilmiştir.

Bugün Sovyet Rusya'daki tüm Eski Doğubilim adamları her dört yılda bir kongre halinde toplanmaktadır.

Orta Asya Tarih ve arkeoloji incelemeleri ayrı bir bilim dalını oluşturmaktadır.

19. yüzyıl sonlarında Bartold, Lerkh, Veselovsky ve Zhukovsky gibi arkeologlar Orta Asya'da incelemelere girişmişti. Sovyet yönetimi başladıktan sonra da inceleme ve kazılar sürdürüldü. Semyenov, Denike, Masson, Yakubovsky gibi arkeologların incelemeleri sonucunda bir çok kitap yazıldı. Bunlar içinde, çalışmaları özetleyici nitelikte B. G. Gafurov'un "İstoriya Tadjikskava Naroda" adlı yapıtı ayrıca belirtilmeğe değer.

Orta Asya Türklerinin tarihine de Marksist açıdan bakılarak, Çarlık Rusyası yönetimi Rus kapitalizmi olarak açıklanmıştır. Taşkent bu araştırmaların merkezi olmuştur. Vyatkin Kazakistan, Gafurov Tacikistan ve öteki tarihçiler de Özbekistan, Kırgistan tarihlerini yazmıştır. Ayrıca monografiler yayımlanmış, çeviriler yapılmıştır. Orta Asya Türk bilim adamları içinde bu çalışmalara en çok katkısı olanlar Sadreddin Ayni ve Muhtar Avezov'dır.

Sovyet Rusya'da ilk Türkoloji kongresi 1926 yılında yapılmıştı. Buna Türkiye'den geniş bir bilim heyeti katılmıştı. İkinci kongre 1976 Eylülünde Kazakistan'ın Merkezi Alma Ata'da yapılmıştır.

Bugün Türk dilleri ve edebiyatı Taşkent, Semerkant, Aşkabad, Frunze, Alma-Ata, Bakû, Kazan ve Yakut Üniversitelerinden başka, Moskova, Leningrad Tiflis ve Tartu Üniversitelerinde de okutulmaktadır. Türk ve Osmanlı tarihi dersleri Üniversitelerin Tarih Bölümlerinde verilmektedir.

Türkoloji ile ilgili inceleme ve araştırmalar ise, en geniş ölçüde, Bilimler Akademisi Doğubilim Enstitüsü örgütü çerçevesinde yapılmaktadır ki, bunu ayrıca aşağıda açıklıyoruz.

Bu Enstitünün yanısıra, Moskova Üniversitesine bağlı olarak, araştırma ve yayın faaliyeti gösteren Asya ve Afrika Ulusları Enstitüsü —ki bunun da başlıca kentlerde şubeleri vardır— çerçevesinde de Türkoloji incelemeleri yapılmaktadır.

### TÜRK İNCELEMELERİNİ İÇEREN SÜRELİ YAYINLAR

- Aziya i Afrika Svodniya* - Moskova
- Izvestiya Akademi Nauk* - Moskova
- Izvestiya Akademi Nauk Tyurkmenskoi* - Aşkabad
- Mirovaya Ekonomiki i Nejdunarodniye Atnassheniya* - Moskova
- Narodi Azii i Afriki* - Moskova
- Noviy Vostok* - Moskova
- Sovetskoye Arheologiya* - Moskova
- Sovetskoye Entografiya* - Moskova
- Sovetskoye Turkologiya* - Bakû
- Vestnik Drevni İstorii* - Moskova
- Vestnik İstorii Materialnoy Kulturi* - Moskova
- Vestnik Leningratskogo Universiteta* - Leningrad
- Voprosi İstorii* - Moskova
- Voprosi Yazukoznaniya* - Moskova

### AKADEMII NAUK (MOSKVA) - INSTITUT NARADOV AZII

#### MOSKOVA BİLİMLER AKADEMİSİ YAKIN DOĞU ENSTİTÜSÜ

Adres : Armyansky Periolok 2, Moscow

Müdür : Akademisiyen Babacan Gafuroviç Gafurov

Başkan : Prof. Şamsudinov (Türkoloji Bölümü)

Kuruluş ve Amaç : Eski Yakın Doğu, Bizans, Türkiye, Arap dünyası, İran Afganistan, Orta Asya, Hindistan, Güney Doğu Asya, Çin, Moğolistan, Kore ve Japonyayı kapsayan geniş bir coğrafya bölgesinde yaşamış, ya da yaşayan kavimlerin tarih, dil, edebiyat, ekonomik ve sosyal yaşantılarını incelemek amacıyla bugünkü biçimi ile 1930 yılında kurulmuştur.

Türkoloji Bölümünde Türkiye Cumhuriyetinin tarihi, Ekonomik, sosyal ve kültürel yaşamı incelenmektedir. Ayrıca Doğu dilleri Enstitüsüne bağlı olarak bir Türk Dilleri Bölümü vardır ki,



Türk Dilleri tarihi üzerinde yaptığı olan Şevortiyen da bu Bölümdedir. Prof. Dr. Ethem Tenişev de Moskova'daki Türkologlardandır.

Türk tarihine önemli katkılarda bulunmuş olan tanınmış türkologlarından Anna Tveritinova özellikle 16.-18. yüzyıllarda Osmanlı İmparatorluğundaki toprak durumunu araştırmıştır.

**Çalışma :** Enstitü Merkez ve Şubelerinde ikibin dolayındaki araştırmacı yukarıda adı geçen ülke ve bölgelerle ilgili çalışmalar yapmaktadır.

Bunların içinde Türklere ve Anadolu'ya ilişkin olanları şunlardır :

1 — Eski Yakın Doğu incelemeleri çerçevesinde Sümeroloji ve Hititoloji; 2 — Bizantoloji; 3 — Türk incelemeleri ki, bu çerçevede de, Türk Dilleri ve edebiyatları, Türkiye'nin tarihi, ekonomisi ve Coğrafyası ayırımı vardır. 4 — Orta Asya İncelemeleri ki, bu da Arkeoloji ve Tarih olarak iki bölümde yapılmaktadır.

#### AKADEMİ NAUK (LENİNGRAD) - INSTITUT NARADOV AZİİ LENİNGRAD BİLİMLER AKADEMİSİ YAKIN DOĞU ENSTİTÜSÜ

**Adres :** Dvortsovaya Naberejnaya 18, Leningrad

**Müdür :** Prof. Yuri Asotoviç Petrosyan

**Çalışma :** Özellikle, eski, orta ve yakın çağlar tarihi üzerinde çalışılmaktadır. Eldeki zengin yazmalar üzerinde de incelemeler yapılmaktadır. Prof. Petrosyan Genç Türkler tarihini yazmıştır. Tanınmış Türkolog Prof. A. Kononov da çalışmalarını bu Enstitüde sürdürmektedir.

#### AKADEMİ NAUK ARMYANSKOY SSR SEKTOR VOSTOKOVEDENİYA

#### ERMENİSTAN (ERİVAN) BİLİMLER AKADEMİSİ DOĞUBİLİM ENSTİTÜSÜ

**Adres :** Erivan GSP Barçhamutyan Ul 24.

**Müdür :** Gagik Horenoviç Sarkisyan (Tarihçi)

**Çalışma :** 1958 de kurulan bu Enstitü de eski çağlar, Yakın Doğu, Kürt, İran ve Türkiye incelemeleri olarak beş bölüm halinde çalışmaktadır. Türkiye Bölümünde yirmiye yakın araştırmacı vardır.

Yayınlar Ermenice ve Rusça olarak yapılmaktadır. 16.-19. yüzyıla ilişkin dört ciltlik "Türk Kaynakları" ile 17.-19. yüzyılda Osmanlı İmparatorluğuna ilişkin iki cilt Ermeni Kaynakları yayımlanmıştır.

#### AKADEMİ NAUK AZERBAİDJAN SSR - INSTITUT NARADOV AZİİ AZERBAİCAN BİLİMLER AKADEMİSİ YAKIN VE ORTA DOĞU HALKLARI ENSTİTÜSÜ

**Adres :** Baku 122, Pr. Narimanova 31

**Müdür :** G. M. Arash

**Çalışma :** Daha çok Türkiye ve İran tarihi üzerinde çalışmaktadır. Baku'daki tanınmış Türkologlar Prof. Dr. Mehmetağa Şiraliyev, A. Alizade, A. Hüseyinzade, Prof. Dr. Ziya Bunyatov ve Dr. Rauf Hüseyinof dir.

#### AKADEMİ NAUK TBİLİSİ SSR - SEKTOR VOSTOKOVEDENİYA GÜRCİSTAN BİLİM AKADEMİSİ DOĞUBİLİM ENSTİTÜSÜ (TİFLİS)

**Adres :** Tbilisi 18, Ul. Tshakaya 10

**Müdür :** G. V. Tsereteli

**Çalışma :** Daha çok Arap incelemeleri yapılmaktadır.

**Not :** Özbek, Kazak, Kırgız, Tacik, Türkmen gibi Türklerin yaşadığı Cumhuriyetlerdeki Bilim Akademilerinde de Türk kültürüne ilişkin incelemeler var ise de, bunların ya daha genel, ya da yerel oldukları anlaşılmaktadır.



## SURİYE

Suriye'de bugün için yalnız Şam Üniversitesi Edebiyat Fakültesinin Tarih Bölümünde (Kürsü Başkanı Prof. Abdul-Karim Rafeq'tir). İslâm ve Arap tarihi çerçevesinde, Türk tarih ve kültürüne değinilmektedir. Türkçe öğretimi yoktur.

**Adres :** Department of History, Faculty of Letters, University of Damascus.

## TUNUS

Tunus'ta şimdilik bir Türk İncelemeleri Kurumu ya da Bölümü bulunmamakla birlikte, bu ülke 1574'den itibaren 300 yıldan fazla Osmanlı İmparatorluğuna bağlı bir Beylik dönemini geçirdiğinden, tarih ve kültür açısından Türklerle Tunuslular arasındaki yakınlık, er geç orada Türk incelemelerini geliştirecektir.

Şimdilik, Türk dönemiyle ilgili araştırma ve incelemeler, Tunus Üniversitesi, Edebiyat Fakültesine bağlı olarak 1974 yılında kurulan Tunus Üniversite Tarihçileri Birliğince yürütülmektedir. Birliğin Başkanı Mohamed Talbi'dir.

**Adres :** Association Tunisienne des Historiens Universitaires, Faculté des Lettres Bd. du 9 Avril 1938,



## ÜRDÜN

Ürdün'de bugün için Türk dili ve edebiyatı üzerinde herhangi bir öğretim ve araştırma yoktur. Maddesel olanaklar elverdiği zaman Üniversitede Türkçe ve Farsça kürsüleri açılması özlemi bulunmaktadır.

Buna karşın şu iki Kurumda Türk incelemelerine de yer verilmektedir.

1. Amman'daki Ürdün Üniversitesi, Edebiyat Fakültesinde (University of Jordan, Faculty of Literature), İslâm uygarlığı ve sanatı tarihi çerçevesinde, Türk tarihine ve kültürüne oldukça geniş yer verilmektedir. Bu alanda yetkili Profesörler, Fakültenin Dekanı Abdülkerim Garaybeh ile Dr. Safwan Tell'dir. Fakülte Türk tarih ve kültürüne de yer verilen toplantılar düzenlemektedir. Bunlardan biri olan 1974 Bilad'el-Şam Konferansına Türkiye dahil, çeşitli ülkelerden gelen bilim adamları katılmış ve Konferansta Ürdün ve bölgedeki öteki ülkelerin tarihinin incelenmesinde Osmanlı tarihinin önemi ortaya konulmuştur.

2. Turizm ve Eski Yapıtlar Bakanlığına bağlı olan Eski Yapıtlar Dairesi (Department of Antiquities, P. O. B. 88, Amman) 1924 yılında İngiliz Manda Yönetimi tarafından kurulmuş ve bugüne dek arkeolojik ve eski yapıtlar ve özellikle Kudüs'teki yapıtlar üzerinde geniş çalışmalar yapmıştır. Bugün bu Dairenin korunması ve restorasyonu ile görevli bulunduğu yapıtlar arasında Katrana ve Akaba'daki Türk kaleleri de vardır. Dairenin Genel Müdürü Yacoub Oweis'dir.

## YUGOSLAVYA

Uzun yüzyıllar Osmanlı İmparatorluğu egemenliği altında kalan Yugoslavya halklarının tarihi ve kültür yaşamındaki Türk etkisi ve bugün de Yugoslavya'da bir Türk-Müslüman azınlığının bulunması gibi gerçeklerin sonucu olarak, bu ülkede oldukça geniş Türk incelemeleri yapılmaktadır<sup>1</sup>.

Federal bir devlet olan Yugoslavya'da Türk incelemelerine özellikle Sırbistan'da Belgrad ve Priştina'da; Makedonya'da Üsküp Kentinde; Bosna ve Hersek'de Sarajevo (Saray-Bosna) da ve Hırvatistan'da Zagreb'te yer verilmektedir.

1. Belgrad Filoloji Fakültesi ile Priştina Felsefe Fakültesinde ve Belgrad Tarih Enstitüsünde yapılan Türk incelemeleri aşağıda ayrıca gösterilmiştir.

2. Türk incelemelerine en geniş biçimde yer verilen Üsküp'te belirtilmeğe değer başlıca kurumlar şunlardır :

—Felsefe ve Tarih Fakültesi, Tarih Kürsüsünde Metodija Sokolovski Türkçe kurslarını yönetmektedir. Fakültenin "Zbornik" adlı dergisinde türkolojiye ilişkin yazı ve belgeler de yer almaktadır.

—Üsküp Filoloji Fakültesinde, 1976-77 öğrenim yılından itibaren çalışmalara başlamak üzere, bir Türkçe kürsüsü açılmasına karar verilmiştir.

—Makedonya Bilimler Akademisi (Post Box 428, Skopje) Balkan halkları arasındaki ilişkiler üzerinde incelemelere de yer vermekte ve bazı bilimsel toplantılar düzenlemektedir. Akademinin altmışbin ciltlik kitaplığında, bu alana ilişkin arşiv ve kitaplar da bulunmaktadır. "Letopis" adlı yıllık ve ayrı yayınları vardır.

—Kliment Ohridski Pedagoji Akademisinde (Ulica Partizanska BB. Post. Box 566, Skopje) 1964 yılından beri bir Türk dili ve Edebiyatı kürsüsü vardır. Kürsü Başkanı Arif Afo'dur. Müdürlüğünü

<sup>1</sup> Bakınız : Fehim Bayraktareviç, "Türk-Yugoslav kültür ilişkileri, 2. Türk Tarih Kongresi, İstanbul, 1943", "Alexandre Popovic, Etude de l'Empire Ottoman et l'Orientalisme dans les pays Balkaniques, Turcica, V, (1975)".



Dr. Ivan Katardziev'in yaptığı Akademinin 800 bin ciltlik bir kitap ve süreli yayın kitaplığı vardır. Kitaplıkta ayrıca 200 bin dolayında doküman ve malzeme bulunmaktadır.

—Kliment Ohridski Ulusal ve Üniversiteler Kitaplığında (Ulica Goçe Delçev Br. 6, Skopje) 1967 yılında bir Doğu Bölümü açılmıştır.

—Üsküp Ulusal Tarih Enstitüsü aşağıda ayrıca gösterilmiştir.

—Makedonya Resmi Belgeler Bürosu aşağıda ayrıca gösterilmiştir.

3. Bosna ve Hersek Cumhuriyetinin başkenti Saray-Bosna'da Türk incelemelerini geniş biçimde yapan ve çeşitli yayınlara giren Doğubilim Enstitüsü de aşağıda ayrıca gösterilmiştir. Bunun dışında :

—Felsefe Fakültesinde bir Doğu Dilleri Kürsüsü vardır, başında Prof. Nedim Filipoviç bulunmaktadır. Tarih Kürsüsünde ise Dr. Milan Vasiç ve Dr. Branislav Djurdjev Türk incelemeleriyle de ilgilenmektedir.

1970 yılında kurulan Tarih Enstitüsünde Behija Zlatar; Bilim ve Sanat Akademisinde Muhammed Hadzijahić görevlidir.

—Saray-Bosna'da bir de 15. yüzyıldan kalma Gazi Hüsrev Bey Kitaplığı vardır ki "Gazi-Husrevbegova Yıllığı"nı yayımlamaktadır.

4. Zagreb'te, Yugoslavya Bilim ve Sanat Akademisi Arşivlerinde bir Doğu koleksiyonu bulunmakta ve burada Doğubilim incelemeleri yapılmaktadır. Çalışmaları Muhamed Zdravloviç yönetmektedir.

### TÜRK İNCELEMELERİNİ İÇEREN SÜRELİ YAYINLAR

*Glasnik*, Institut za Nationalna Istorija - Skopje (yıl 3 sayı).

*Istorijski Časopis*, Istorijski Institut - Beograd (yıl 1 cilt).

*Radovi*, Akademija Nauka I Umjetnosti Bosne I Hercegovine - Sarajevo (yıl 1 cilt).

*Zbornik*, Historijskog Instituta Jugoslavenske Akademije - Zagreb (yıl 1 cilt).

*Zbornik*, Muzej na Grad - Skopje (yıl 1 cilt).

### FILOLOSKİ FAKULTET ODSEK ZA ORIJENTALISTIKU (BEOGRAD)

#### BELGRAD, FİLOLOJİ FAKÜLTESİ DOĞUBİLİM BÖLÜMÜ

Adres : Studentski trg 3, Beograd 11000

Müdür : Dr. Slavoljub Djindjic

**Kuruluş :** 1926 yılında kuruldu. İlk Müdürü Fehim Bajraktareviç idi. O emekli olunca yerine bugünkü Müdür geçti.

**Amaç :** Alan ile ilgili öğretim ve araştırma

**Çalışma :** Doğubilim incelemeleri Bölümünde Arap dili ve edebiyatı, Türk dili ve edebiyatı ve Doğu filolojisi dalları vardır. Arap dili dalında iki yıl Türkçe, Türk Dili ve Doğu Filolojisi dallarında ise dört yıl Türkçe öğretim zorunludur. Osmanlıcaya ilgi azalırken modern Türkçeye ilgi artmaktadır. Türkçe Profesörü Dr. Marija Djukanoviç, Türk dili ve edebiyatı Profesörü Ljubinka Rajkoviç'dir.

**Kitaplık :** Bölümün kendi gereksinmesini karşılayan bir kitaplığı vardır.

**Yayın :** Fakültenin Yıllığı ile tarih, edebiyat ve folklor üzerinde yazıları içeren "Prilozi" adlı dergisi vardır.

### FILOZOFSKI FAKULTET ODSEK ZA ORIJENTALISTIKU (PRIŠTINE)

#### PRIŠTINE FELSEFE FAKÜLTESİ DOĞUBİLİM BÖLÜMÜ

Adres : Filozofski Fakultet Pristina

Müdür : Prof. Dr. Hasan Kaleshi

**Kuruluş :** 1973 tarihinde Priştina Üniversitesi, Felsefe Fakültesinin bir bölümü olarak kuruldu.

**Amaç :** Doğubilim üzerinde öğretim ve araştırma.

**Çalışma :** 150'ye yakın öğrenci 4 yıl süre ile öğrenim görmektedir. Temel dersler Türkçe ve Arapça dil ve edebiyatıdır. Ayrıca dört semestr Osmanlıca, yabancı dil v. b. okutulmaktadır.

### FILOZOFSKI FAKULTET ODSEK ZA ORIJENTALISTIKU (SARAJEVO)

#### SARAJEVO FELSEFE FAKÜLTESİ DOĞUBİLİM ENSTİTÜSÜ

Adres : Faculty of Philosophy, Dept. of Oriental Languages, Sarajevo

Başkan : Prof. Nedim Filipovic

**Kuruluş :** 1950 yılında Felsefe Fakültesi kurulunca Doğubilim Enstitüsü de açıldı.



**Çalışma :** Türk Dili ve Edebiyatı ve Arap Dili ve Edebiyatı olmak üzere iki bölümdür. Türk Dili Bölümünde okutulan dersler : a) Türk Dili, b) Türk Edebiyatı, c) İran Edebiyatı (yardımcı ders), d) Arap Edebiyatı (yardımcı ders), e) Türk Siyaseti.

### ISTORIJSKI INSTITUT U BEOGRADU

#### BELGRAD TARİH ENSTİTÜSÜ

**Adres :** Kneza Mihaila 35 (Post. fah 136) 11000 Beograd

**Müdür :** Dr. Danica Milic

**Kuruluş :** Enstitü 1947 yılında, Belgrad'daki Sırbistan Bilim ve Sanat Akademisinin, Sırb halkının tarihini inceleyecek bir Merkezi olarak kurulmuştur. Fakat, 1961 yılında Akademiden ayrılarak bağımsız hale geldi.

**Amaç :** Sırp halkının ekonomik, sosyal, siyasal ve kültürel tarihini ve Sırpların öteki Yugoslav, Balkan ve Avrupa halkları ile ilişkilerini araştırmak.

**Çalışma :** Orta Çağ Sırp feodalizmi, 16.-18. yüzyılda Sırp Halkının tarihi (Türk döneminin ortaya koyduğu sorunlarla birlikte) ve 19. ve 20. yüzyıl Yugoslav halklarının tarihi incelemekte, sempozyumlar ve bilimsel toplantılar düzenlenmektedir.

**Yayın :** "Istorijski Časopis" ve "Miscellanea" adlı iki Yıllığı, ayrıca monografileri ve belgeleri içeren seri yayınları vardır.

### INSTITUT DE PHISTOIRE NATIONALE (SKOPJE)

#### ÜSKÜP ULUSAL TARİH ENSTİTÜSÜ

**Adres :** Kej Dimitar Vlahov BB. (Pos. fah. 591) Skopje

**Müdür :** Dr. Orde Ivanovski

**Kuruluş :** 1948 yılında Makedonya Federe Hükümeti kararıyla bağımsız bir bilimsel araştırma Kurumu olarak kuruldu. 1965 yılında çıkarılan özel bir kanunla statüsü kesinleşti.

**Amaç :** Makedonya'da yaşamış olan Makedonyalı ve öteki etnik grupların tarihini araştırıp incelemek, belgeleri toplamak, anıtları korumak, araştırmacıları yetiştirmek, yurt içinde ve dışındaki benzer Enstitülerle ve bilginlerle ilişki kurarak incelemeleri geliştirmek.

**Çalışma :** Slav-Bizans, Osmanlı-Türk dönemleri, Ulusal Halk Kurtuluş Savaşı hareketleri, Yeni Çağ tarihi, Balkan incelemeleri alanlarında yapılmaktadır. Osmanlı dönemi dalında Dr. Aleksandar Matkovski ile yardımcıları Dr. Galeba Palikruşeva ve Dr. Aleksandar Stoyanovski çalışmaktadır. Enstitünün belge toplama ve belgesel bibliyografya hazırlama şubeleri vardır.

**Kitaplık :** Uzmanlaşmış bir kitaplığı vardır.

**Yayın :** Türkoloji ile ilgili yazıların da yer aldığı "Glasnik" adlı bir yayını vardır.

### ORIJENTALNI INSTITUT SARAJEVO

#### SARAY-BOSNA DOĞUBİLİM ENSTİTÜSÜ

**Adres :** Ulica Veljka Cubrilovica 5/III, Sarajevo

**Müdür :** Prof. Dr. Sulejman Crozdanic

**Kuruluş :** Enstitü, 1950 yılında Land Müzesindeki Türk arşivleri ile eski Balkan Enstitüsünün Doğubilime ilişkin koleksiyonlarından yararlanılarak kuruldu.

**Amaç :** Doğu ülkelerinin özellikle Türk, Arap ve İran uluslarının dil, tarih ve kültürlerini incelemek.

**Çalışma :** Enstitünün Tarih Bölümündeki arşivlerin içinde Türk arşivleri de bulunmaktadır. Filoloji Bölümünde ise Doğu yazmaları vardır. Enstitü Arapça, Türkçe ve Farsça ve bunların Sırpça-Hırvatçaya etkileri üzerinde incelemeler yapmaktadır. Ayrıca bu dillerde yazılmış edebi yapıtlar incelenmektedir. Türk tarihinin incelenmesine özel bir yer verilmektedir.

Doğu sanatı ve bunun Yugoslavya'daki etkileri de araştırma konuları arasındadır.

Enstitü seminerler ve konferanslar düzenlemektedir. Örneğin, 1971 yılında "Arapça, Türk ve İran Edebiyatı", 1973 de "Arapça ve İslâm Kültürü" üzerinde sempozyumlar yapılmıştı. 1976 da Yugoslav Doğubilimi konusunda bir sempozyum yapılacaktır. Bilim adamları bir Arap, Türk ve İran Edebiyat ve Sanatı Tarihi hazırlamaktadır. Öte yandan, 1978 yılında Saray-Bosna'da bir Osmanlı incelemeleri Kongresi düzenlenmesi düşünülmektedir.



**Yayın :** Enstitünün "Prilozi za Orijentalni Filologiju" (Doğu Filolojisine katkı) adlı yıllık bir dergisi vardır ki, şimdiye dek 24 cilt olmuştur. Dergiye yerli ve yabancı bilim adamları yazı yazmaktadır. 1957 yılında "Monumenta Turcica Historiam Slavorum Meridionalium Illustrantia" adlı seri bir yapıt yayımlamasına başlanmış, şimdiye dek dört cildi çıkmıştır. Bu yapıtta Türk anıtları, resmi defterleri, sicilleri ve öteki belgeleri bulunmaktadır. \*

"Special Series" adlı ayrı bir seri yayımla monografiler ortaya konulmaktadır. Altı cildi yayımlanan bu yapıtın daha 10 cildi çıkacaktır.

Önemli özel bir seri yayın da Yugoslav Doğubilim bibliyografyasıdır. Ayrıca Enstitünün elindeki yazmaların bir katalogu hazırlanmaktadır.

#### PUBLIC RECORDS OFFICE OF MACEDONIA MAKEDONYA RESMÎ BELGELER BÜROSU

**Adres :** Kej Dimitar Vlahov BB. Skopje (Üsküp)

**Müdür :** Dimce Stojanov-Mire

**Kuruluş :** 1951 yılında bağımsız bir kurum olarak kuruldu.

**Amaç :** Makedonya halkının ve orada yaşayan öteki halkların tarihi ile ilgili arşiv belgelerini toplamak, saklamak ve bunlar üzerinde bilimsel, sosyal ve pratik amaçlarla çalışmak isteyenlere yararlı olmak.

**Çalışma :** Elli den fazla uzman Makedonya arşivleri üzerinde çalışmaktadır. Bunlar arasında Türkçe olarak dört cilt belge ve Türkçeden Makedonyacaya çevrilmiş kayıt defterleri vardır.

**Yayın :** Enstitü ayrıca arşivlerle ilgili yayınlar yapmaktadır.

## YUNANİSTAN

Yunanistan'da Türk incelemeleri yapan ayrı bir kurum bulunmakla birlikte, çeşitli Üniversite ve kurumlar çerçevesinde, özellikle Osmanlı tarihi alanında geniş incelemeler yapılmaktadır.

1. Atina Üniversitesi, Felsefe Fakültesine bağlı Orta Çağ ve Yeni Çağ Tarihi Kürsüsünde; Selânik Üniversitesi, Felsefe Fakültesine bağlı Balkan Halkları Tarihi Kürsüsünde; Yanya Üniversitesi, Felsefe Fakültesine bağlı Balkan Halkları Kürsüsünde; Modern Yunan Tarihi dersleri içinde, 1453 yılından sonraki dönem için Türk egemenliği ve kurumları üzerinde özellikle durulmaktadır.

2. Selânik Üniversitesi, Hukuk ve Siyasal Bilimler Fakültesine bağlı Hukuk Tarihi Kürsüsünde Prof. N. J. Pantazopoulos'un Müdürlüğü altında, bir Yunan ve Roma Hukuku Tarihi Semineri vardır ki, burada Osmanlı hukuk sistemi, Hristiyanlara ve Rum Patrikliğine uygulanan kurallar v.b. üzerinde durulmakta ve bu konularda oldukça geniş yayınlar yapılmaktadır.

3. Selânik, Üniversitesi Felsefe Fakültesine bağlı olan Bizans incelemeleri Merkezinde (Prof. I. Karayonnopoulos) Bizans döneminde Türklerle ilişkiler üzerinde incelemeler yapılmaktadır.

4. Atina Akademisinin Dr. L. Vranoussis'in müdürlüğünü yaptığı "Centre for Medieval and Neo-Hellenic Studies" adlı Merkezinde (Anagnostopoulos Street 14), Orta Çağ ve Yeni Elen incelemeleri çerçevesinde Türklerle ilgili araştırmalara da yer verilmektedir.

5. 1958 yılında kurulan Krallık Bilimsel Araştırma Vakfı (Fondation Royale de la Recherche Scientifique (48, Avenue Vassileos Constantinou 501/1 Athènes, Müdürü : I. Manoussacas) tarafından yapılan Bizans ve Yeni Elen araştırmaları çerçevesinde Türk belgeleri de toplanmakta ve belgelere ilişkin bibliyografyalar, kılavuzlar hazırlanmaktadır.

6. Atina'da Ulusal Yunan Araştırmaları Vakfı "National Hellenic Research Foundation" (Léoforos Vassileos Constantinou 48) içinde kurulan Bizans İncelemeleri Merkezi (Centre of Byzantine Studies;



Müdürü : Prof. Manoussos Manoussakas) Bizans-Türk ilişkileri üzerinde de çalışmalar yapmaktadır.

Yukarıda sayılan kurumlar dışında Türk, incelemeleri açısından ayrıca belirtilmeğe değer önemli bir Merkez aşağıda gösterilmiştir.

### INSTITUTE FOR BALKAN STUDIES BALKAN İNCELEMELERİ ENİTİTÜSÜ

Adres : Tsimiski, 45, Thessaloniki

Başkan : Prof. Dimitrios Delivanis

Kuruluş : 1953 yılında "Society for Macedonian Studies"ın bir kolu olarak kuruldu. 1974 yılında bugünkü özerk durumuna geldi.

Adres : Balkan yarımadasındaki halkların etnolojisi, tarihi, ekonomisi, folkloru vb. üzerinde bilimsel araştırmalar yapmak ve kamuoyunu aydınlatmak.

Çalışma : Enstitü Balkanlarla ilgili bir Kitaplık ve bir Arşiv Merkezi kurmakta, Balkan uluslarının dillerini incelemekte, belirli tarihsel konular üzerinde uluslararası sempozyumlar düzenlemekte, genç bilim adamlarına araştırma bursları sağlamak ve üyelerine çeşitli araştırmalar yaptırmaktadır.

Bu çalışmalarda Osmanlı egemenliği dönemi geniş bir yer tutmaktadır. Enstitü yabancı kurumlarla bilimsel temaslar ve yayın alışverişi de sürdürmekte ve bu arada Amerikalı öğrenciler için yaz kursları düzenlemektedir.

Yayın : 1960 yılından beri İngilizce, Fransızca ve Almanca olarak "Balkan Studies" adlı bir dergi çıkarmaktadır. Ayrıca Yunanca ve yabancı dillerde kitap broşür, monografiler ve bibliyografiler ile düzenlediği sempozyumların metinlerini (Acta) yayımlamaktadır. Örneğin, Fransa Dışişleri Bakanlığında Osmanlı Arşivlerinin "Memoires et Documents" bölümünün tüm envanteri Fransızca olarak B. G. Spiridonakis tarafından çıkarılıp 1973 yılında Enstitü tarafından Selânik'te yayımlanmıştır.

## D İ Z İ N

### A

- Abteilung Geschichte, Karl - Marx Universität (Leipzig), 56  
Academia Nazionale dei Lincei, 163  
Afdeling Turkse Taal-en Letterkunde, Rijksuniversiteit te Leiden, Faculteit der Letteren, 132  
Afro - Asiatisches Institut in Wien, 99  
Ajia Keizai Kenkyusho, 170  
Akademie der Wissenschaften und der Literatur, Kommission für den Alten Orient, 48  
Akademie der Wissenschaften der DDR, Zentralinstitut für Alte Geschichte und Archäologie, Bereich Alter Orient, Institut für Orientforschung, 57  
Akademie der Wissenschaften und der Literatur, Orientalische Kommission, 48  
Akademii Nauk Armyanskoy SSR, Sektor Vostokovedeniya, 200  
Akademii Nauk Azerbaidjan SSR, Institut Naradov Azii, 201  
Akademii Nauk (Leningrad), Institut Naradov Azii, 200  
Akademii Nauk (Moskva), Institut Naradov Azii, 199  
Akademii Nauk Tbilisi SSR, Sektor Vostokovedeniye, 201  
Altorientalisches Seminar, Freie Universität Berlin, 33  
Altorientalisches Seminar, Philipps Universität (Marburg), 42  
The American Numismatic Society, 81  
American Oriental Society, 82  
American Research Institute in Turkey, 83  
Antiken Abteilung, Staatliche Museen Preussischer Kulturbesitz, 54

- Archäologisches Institut, Rheinische Friedrich - Wilhelms Universität (Bonn), 35  
Archäologisches Institut, Universität Freiburg im Breisgau, 37  
Archäologisches Institut, Universität Würzburg, 47  
Archäologisches Seminar, Westfälische Wilhelms Universität (Münster), 44  
Archivum Ottomanicum (Dergi), 24  
Asien - Afrika Abteilung, Deutsche Staatsbibliothek, 59  
Asien-und Afrika Institut für Sprach-und Kulturwissenschaften, Johann Wolfgang Goethe - Universität (Frankfurt), 37  
Asociacion Española de Orientalistas, 152  
Asociatia Orientaliştilor din R. S. Romania, 192  
Association Internationale d'Etudes du Sud - Est Européen (AIESEE), 13  
Association Paléorient, 124  
Association pour le Développement des Études Turques, 124  
Associazione di Cultura e di Amicizia Veneto - Turca, 164  
Assyriologisch Instituut, Rijksuniversiteit te Leiden, Faculteit der Letteren, 131

### B

- Bibliothèque Nationale, Section Orientale du Département des Manuscrits, 128  
Bodleian Library, Oxford University, 149  
The British Academy, 145  
British Institute of Archaeology at Ankara, 146  
British Library, Department of Oriental Manuscripts and Printed Books, 149  
British Society for Middle Eastern Studies (BRISMES), 147



Bryn Mawr College, Department of Classical and Near Eastern Archaeology, 76

## C

Cattedra di Lingua e Letteratura Turca, Università di Roma, Scuola Orientale, Istituto di Studi Islamici, 162

Center for Middle Eastern Studies, Harvard University, 71

The Center for Turkish Studies, Columbia University, Department of Near Eastern Languages and Culture, 74

Center of Middle Eastern Studies, University of Texas at Austin, 79

Center of Near Eastern and North African Studies, University of Michigan, 72

Central Asian Research Center, 147

Central Asiatic Journal (Dergi), 25

Centre d'Histoire Militaire et d'Études de la Défense Nationale, 125

Centre International d'Études pour la Conservation et la Restauration des Biens Culturels, 15

Centre for Middle Eastern and Islamic Studies, University of Durham, School of Oriental Studies, 140

Centre of East Asian Cultural Studies, Toyo Gakujutsu Kyokai, The Toyo Bunko, 172

Centro de Estudios de Asia y Africa del Norte (CEAAN), El Colegio de Mexico, 184

Ceskoslovenska Akademie Vied, Orientalni Ustav, 108

Chaire de Langues et Civilisations de l'Asie Mineure, Collège de France, 122

Christian - Albrechts - Universität (Kiel), Seminar für Orientalistik, Abteilung für Islamkunde, 41

Chuto - Chosa - Kai, 170

El Colegio de Mexico, Centro de Estudios de Asia y Africa del Norte (CEAAN), 184

Collège de France, Chaire de Langues et Civilisations de l'Asie Mineure, 122

Columbia University, Department of Near Eastern Languages and Culture, The Center for Turkish Studies, 74

Comité International des Sciences Historiques (CISH), 17

Comité International d'Histoire de la II<sup>e</sup> Guerre Mondiale, 16

Comité Internationale d'Études Pre-Ottomanes et Ottomanes, 16

Cultural Institute, Regional Cooperation for Development (R. C. D.), 21

## D

Danışkade-i Edebiyat ve Ulum-e İnsani Gesmet-i Turki, 151

Département des Antiquités Grecques et Romaines, Musée du Louvre, 127

Department / Center for Near Eastern Languages and Literature, New York University, 75

Department of Altaistic, József Attila University, 182

Department of Archaeology and Ancient Near Eastern Cultures, The Tel-Aviv University, Institute of Archaeology, 154

Department of Archaeology, the University of Newcastle Upon Tyne, 143

Department of Classical and Near Eastern Archaeology, Bryn Mawr College, 76

Department of History, George Washington University, 79

Department of History, University of Wisconsin, 80

Department of Middle East and Islamic Studies, University of Toronto, 174

Department of Middle East History, the University of Haifa, 153

Department of Middle Eastern and African History, Tel-Aviv University, 155

Department of Middle Eastern Studies, University of Melbourne, 92

Department of Near Eastern Languages and Cultures, the Center for Turkish Studies, Columbia University 74

Department of Near Eastern Languages and Literature, Yale University, 73

Department of Near Eastern Languages and Literatures, Indiana University, 70

Department of Near Eastern Languages and Literatures, University of Washington (Seattle), 78

Department of Near Eastern Studies, Princeton University, 73

Department of Near Eastern Studies, University of California (Berkeley), 65

Department of Near Eastern Studies, University of Manchester, 143

Department of Oriental Manuscripts and Printed Books, British Library, 149

Department of Turcology, Uniwersytet Jagielloński, Instytut Filologii, 189

Department of Turcology, Uniwersytet Warszawski, Instytut Orientalistyczny, 189

Department of Turkish, University of Edinburgh, Faculty of Arts, 141

Deutsch - Türkische Gesellschaft, 49

Deutsche Forschungsgemeinschaft, 49

Deutsche Morgenländische Gesellschaft (DMG), 50

Deutsche Orient - Gesellschaft E. V., 51

Deutsche Staatsbibliothek - Asien - Afrika Abteilung, 59

Deutsches Archäologisches Institut - Abteilung Istanbul, 52

Deutsches Archäologisches Institut - Kommission für alte Geschichte und Epigraphik, 53

## E

Ecole Pratique des Hautes Études, 122

Encyclopaedia of Islam, 24

Encyclopédie de l'Islam, 24

Eötvös Loránd Tudományegyetem (ELTE) Török Filológiai Tanszék, 181

## F

Fachgebiet Türkologie, Humboldt Universität, Sektion Asienwissenschaften, Bereich Westasien, 56

Fachrichtung Vor- und Frühgeschichte, Universität des Saarlandes, Fachbereich Kunst und Altertumswissenschaften, 45

Facoltà di Storia, Università di Genova, 160

Faculteit der Letteren, Afdeling Turkse Taal-en Letterkunde, Rijksuniversiteit te Leiden, 132

Faculteit der Letteren, Assyriologisch Instituut, Rijksuniversiteit te Leiden, 131

Facultés des Langues et d'Histoire, Université de Bucarest, 192

The Faculty of Arts, Department of Turkish, University of Edinburgh, 141

Faculty of Oriental Studies and its Middle East Center, University of Cambridge, 139

Filoloski Fakultet, Odsek za Orijentalistiku (Beograd), 206

Filosofická Fakulta, Karlovy University Katedra Ved o Zemích Asie a Afriky, 107

Filosofinen Tiedekunta Asian ja Afrikan Kileten, Helsingin Yliopisto, 113

Filozofski Fakultet, Odsek za Orijentalistiku (Priština), 207

Filozofski Fakultet, Odsek za Orijentalistiku (Sarajevo), 207

Fondation Assyriologique Georges Dossin, 103

Fondazione Giorgio Cini, 164

Forschungen und Arbeitsstelle Asia Minor im Seminar für Alte Geschichte, Westfälische Wilhelms - Universität (Münster), 45

Freie Universität Berlin, Altorientalisches Seminar, 33

Freie Universität Berlin, Seminar für Vorderasiatische Altertumskunde, 33

## G

George Washington University, Department of History, 79



Georges Dessin, Fondation Assyriologique, 103  
 Gesellschaft der Freunde von Ephesos, 100  
 Graduate School of International Studies, University of Denver, 68

## H

Hammer - Purgstall Gesellschaft, 101  
 Hankuk University of Foreign Studies, Institute of Turkish Studies, 177  
 Harvard University, Center for Middle Eastern Studies, 71  
 The Hebrew University of Jerusalem, Institute of Asian and African Studies, 153  
 Helsingin Yliopisto, Filosofinen Tiedekunta Asian ja Afrikan Kielten, 113  
 Hoover Institution on War Revolution and Peace, Stanford University, 67  
 Humboldt - Universität (Berlin), Sektion Asienwissenschaften, Bereich Westasien, Fachgebiet Türkologie, 56

## I

Indiana University, Department of Near Eastern Languages and Literatures, 70  
 Institutionen für Semitiska, Uppsala Universitet, 158  
 Institut de l'Histoire Nationale (Skopje), 208  
 Institut de Linguistique Générale et d'Études Orientales et Slaves, Département d'Études Islamiques, Section d'Études Turques, Université de Provence, 118  
 Institut d'Ethnographie et de Folklore, 193  
 Institut d'Études Balkaniques, 104  
 Institut d'Études Turques, Université de Strasbourg, 121  
 Institut Français d'Études Anatoliennes, 126  
 Institut für Alte Geschichte, Archäologie und Epigraphik, Universität Wien, 97

Institut für Assyriologie und Hethitologie, Universität München, 43  
 Institut für Geschichte und Kultur des Nahen Orients sowie für Türkologie, Universität München, 43  
 Institut für Orientalische Philologie, Universität Würzburg, 47  
 Institut für Orientforschung, Akademie der Wissenschaften der DDR, Zentralinstitut für Alte Geschichte und Archäologie, Bereich Alter Orient, 57  
 Institut für Vor- und Frühgeschichte, Provinzialrömische und Vorderasiatische Archäologie, Universität München, 44  
 Institut für Vor- und Frühgeschichte, Universität Tübingen, 46  
 Institut Naradov Azii, Akademii Nauk (Azerbaidjan) SSR, 201  
 Institut Naradov Azii, Akademii Nauk (Moskva), 199  
 Institut Naradov Azii, Akademii Nauk (Leningrad), 200  
 Institut National des Langues et Civilisations Orientales, Université de la Sorbonne Nouvelle (Paris III), 119  
 Institut of Asian and African Studies, The Hebrew University of Jerusalem, 153  
 Institut of Islamic Studies, McGill University, 174  
 Institut Orientaliste, Université Catholique de Louvain, 102  
 L'Institut Supérieur d'Archéologie et d'Histoire de l'Art, Université Catholique de Louvain, 103  
 Institute for Balkan Studies, 212  
 Institute for Study of Languages and Cultures of Asia and Africa, Tokyo University of Foreign Studies, 169  
 Institute of Archaeology, Department of Archaeology and Ancient Near Eastern Cultures, The Tel-Aviv University, 154  
 Institute of Central and West Asian Studies, University of Karachi, Faculty of Arts, 187

## J

Institute of Semitic Studies, University of Sidney, 93  
 Institute of Turkish Studies, Hankuk University of Foreign Studies, 177  
 Instituto de Estudios Orientales y Africanos, Universidad Autonoma de Madrid, 152  
 Institutul de Istorie "N. Iorga", 193  
 Institutul de Studii Sud - Est Europene, 193  
 Instituut voor Turkse Talen, Utrecht Universiteit, 133  
 Instytut Filologii Orientalnej (Dept. of Turcology), Uniwersytet Jagielloński, 189  
 Instytut Orientalistyczny, Department of Turcology, Uniwersytet Warszawski, 189  
 International Congress of Asian and African Studies, 18  
 International Orientalists' Congress, 18  
 Internationale Gesellschaft Für Orientforschung, 20  
 Islamic Cultural Centre, 148  
 Istituto di Archeologia, Università di Padova, 161  
 Istituto di Paleografia e Storia Medievale, Università di Genova, 160  
 Istituto di Studi del Vicino Oriente, Università di Roma, Scuola Orientale, 162  
 Istituto di Studi Islamici, Cattedra di Lingua e Letteratura Turca, Università di Roma, Scuola Orientale, 162  
 Istituto di Studi e Programmi per il Mediterraneo (ISPRM), 166  
 Istituto per gli Studi Micenei ed Egeo-Anatolici, 165  
 Istituto per l'Oriente, 165  
 Istituto Universitario Orientale di Napoli, Seminario di Turcologia, 161  
 Istorijiski Institut u Beogradu, 208  
 İsveç Araştırma Enstitüsü (İstanbul), 158

Johann Wolfgang Goethe - Universität (Frankfurt), Asien- und Afrika Institut für Sprach- und Kulturwissenschaften, 37  
 Johannes Gutenberg Universität (Mainz), 42  
 Jozsef Atilla University, Department of Altaistic, 182  
 Justus Liebig - Universität (Giessen) - Seminar für Sprachen und Kulturen Nordafrikas, 39

## K

Kabinet Orientalistik, Slovenska Akademia Vied, 108  
 Karl - Marx Universität (Leipzig), Abteilung Geschichte, 56  
 Karlovy University, Filosofická Fakulta, Katedra Ved o Zemích Asie a Afriky, 107  
 Katedra Ved o Zemích Asie a Afriky, Filosofická Fakulta, Karlovy University, 107  
 Komisja Orientalistyczna, Polska Akademia Nauk, 189  
 Kommission für alte Geschichte und Epigraphik, Deutsches Archäologisches Institut, 53  
 Kommission für den Alten Orient, Akademie der Wissenschaften und der Literatur, 48  
 Kommission für Kleinasiatische Epigraphik und Ägäische Altertumsforschung, Abteilung für Kleinasiatische Epigraphik, Österreichische Akademie der Wissenschaften, 99  
 Kyoto Daigaku Jinmon Kagaku Kenkyusho, 169

## L

Lehrstuhl für Türkologie und Altaistik, Universität Göttingen, Philosophische Fakultät, 39



Lektorat für Türk Sprachen, Ruhr - Universität (Bochum), Sprachwissenschaftliches Institut, 34  
The Library of Congress, Orientalia Division, 86

## M

McGill University, Institute of Islamic Studies, 174  
MacQuarie University, School of Politics, 92  
Magyar Történelmi Társulat, 183  
Magyar Tudományos Akadémia Történettudományi Intézete, 182  
The Middle East Centre, University of Oxford, St. Antony's College, 144  
The Middle East Institute, 84  
Middle East Language and Area Studies Center, University of Utah, 77  
The Middle East Studies Association of North America INC. (MESA), 84  
Middle East Studies Center, Turkish Studies Group, University of Chicago, 68  
Musée Du Louvre, Département des Antiquités Grecques et Romaines, 127  
Museum Royaux d'Art et d'Histoire, 103

## N

Near Eastern Centre, University of California (Los Angeles), 66  
Near East Center, University of Pennsylvania, 77  
Nederlands Historisch - Archaeologisch Instituut te Istanbul, 134  
Nederlands Instituut voor het Nabije Oosten, 133  
New York University, Department/Center for Near Eastern Languages and Literature, 75  
Nippon Oriento Gakkai, 171

## O

Odsek za Orientalistiku, Filozofski Fakultet (Beograd), 206

Odsek za Orijentalistik, Filozofski Fakultet (Prištine), 207  
Odsek za Orijentalistiku, Filozofski Fakultet (Sarajevo), 207  
Orient - Akademie der Hammer - Purgstall Gesellschaft, 98  
Oriental College, University of the Punjab (Lahore), 487  
The Oriental Institute and its Middle East Center, Oxford University, 144  
Orientalia Division, the Library of Congress, 86  
Orientalische Kommission, Akademie der Wissenschaften und der Literatur, 48  
Orientalisches Institut, Universität Wien, 97  
Orientalisches Seminar, Rheinische - Wilhelms Universität (Bonn), 36  
Orientalisches Seminar, Universität Freiburg im Breisgau, 37  
Orientalisches Seminar, Universität Tübingen, 46  
Orijentalni Institut Sarajevo, 209  
Orijentalni Ustav, Československa Akademie Vied, 108  
Oxford University, Bodleian Library, 149  
Oxford University, The Oriental Institute and its Middle East Center, 144

## Ö

Österreichisch - Türkische Gesellschaft, 101  
Österreichische Akademie der Wissenschaften, Kommission für Kleinasiatische Epigraphik und Ägäische Altertumsforschung, Abteilung für Kleinasiatische Epigraphik, 99  
Österreichisches Archäologisches Institut, Universität Wien, 97

## P

Permanent International Altaistic Conference (PIAC), 20  
Philipps - Universität (Marburg) Altorientalisches Seminar, 42

Polska Akademia Nauk, Komisja Orientalistyczne, 189  
Polskie Towarzystwo Orientalistyczne, 190  
Princeton University, Department of Near Eastern Studies, 73  
Public Records Office of Macedonia, 210

## R

Regional Cooperation for Development (R. C. D.), Cultural Institute, 21  
Rheinische Friedrich - Wilhelms - Universität (Bonn) - Archäologisches Institut, 35  
Rheinische Friedrich - Wilhelms Universität (Bonn), Orientalisches Seminar, 36  
Rheinische Friedrich - Wilhelms Universität (Bonn), Seminar für Orientalische Sprachen, 35  
Rijksuniversiteit te Leiden, Faculteit der Letteren, Afdeling Turkse Taal-en Letterkunde, 132  
Rijksuniversiteit te Leiden, Faculteit der Letteren, Assyriologisch Institut, 131  
Royal Asiatic Society of Great Britain and Ireland, 148  
Ruhr - Universität (Bochum), Sprachwissenschaftliches Institut, Lektorat für Türk Sprachen, 34  
Ruprecht - Karl - Universität (Heidelberg) Seminar für Sprachen und Kulturen des Vorderen Orients, Lehrstuhl für Semitistik und Islamwissenschaft, 40

## S

St. Antony's College, The Middle East Centre, University of Oxford, 144  
School of Oriental and African Studies, University of London, 142  
School of Oriental Studies, Center for Middle Eastern and Islamic Studies, University of Durham, 140  
School of Politics, MacQuarie University, 92

Scuola Orientale, Istituto di Studi del Vicino Oriente, Università di Roma, 162  
Scuola Orientale, Istituto di Studi Islamici, Cattedra di Lingua e Letteratura Turca, Università di Roma, 162  
Section Orientale du Département des Manuscrits, Bibliothèque Nationale, 128  
Sektor Vostokovedeniya Akademii Nauk Armyanskoy SSR, 200  
Sektor Vostokovedeniye, Akademii Nauk Tbilisi SSR, 201  
Seminar für Alte Geschichte, Westfälische Wilhelms Universität (Münster), Forschungs- und Arbeitsstelle Asia Minor, 45  
Seminar für Geschichte und Kultur des Vorderen Orients, Universität Hamburg, 40  
Seminar für Mittlere und Neuere Geschichte, Lehrstuhl für Osteuropäische Geschichte, Universität Göttingen, Philosophische Fakultät, 39  
Seminar für Orientalische Sprachen, Rheinische Friedrich - Wilhelms Universität (Bonn), 35  
Seminar für Orientalistik, Abteilung für Islamkunde, Christian - Albrechts - Universität (Kiel), 41  
Seminar für Orientkunde, Johannes Gutenberg Universität (Mainz), 42  
Seminar für Sprachen und Kulturen Nordafrikas, Justus Liebig Universität (Gießen), 39  
Seminar für Sprachen und Kulturen des Vorderen Orients, Lehrstuhl für Semitistik und Islamwissenschaft, Ruprecht - Karl Universität (Heidelberg), 40  
Seminar für Vorderasiatische Altertumskunde, Freie Universität Berlin, 33  
Seminario di Lingua e Letteratura Turca, Università degli Studi Venezia, 162  
Seminario di Turcologia, Istituto Universitario Orientale di Napoli, 161



The Shiloah Center for Middle Eastern and African Studies, The Tel-Aviv University, 156  
 Slovenska Akademik Vied, Kabinet Orientalistiky, 108  
 Societas Orientalis Fennica, 113  
 Societas Uralo - Altaica, 53  
 Société Asiatique, 127  
 Sprachwissenschaftliches Institut, Lektorat für Türkischsprachen, Ruhr - Universität (Bochum), 34  
 Staatliche Museen, Preussischer Kulturbesitz - Antiken Abteilung, 54  
 Staatliche Museen zu Berlin DDR, 58  
 Stanford University, Hoover Institution on War Revolution and Peace, 67  
 Südosteuropa - Gesellschaft, 54

## §

Şarkiyatçılar Kongresi, 18

## T

Tel - Aviv University, Department of Middle Eastern and African History, 155  
 The Tel - Aviv University, Institute of Archaeology, Department of Archaeology and Ancient Near Eastern Cultures, 154  
 Tel - Aviv University, The Shiloah Center for Middle Eastern and African Studies, 156  
 Toho Gakkai, 171  
 Tokyo University of Foreign Studies, Institute for Study of Languages and Cultures of Asia and Africa, 169  
 Toruko Gakkai, 172  
 The Toyo Bunko, Toyo Gakujutsu Kyokai, Centre of East Asian Cultural Studies, 172  
 Toyo Gakujutsu Kyokai, Centre of East Asian Cultural Studies, The Toyo Bunko, 172  
 Török Filológia Tanszék, Eötvös Loránd Tudományegyetem (ELTE), 181

Történettudományi Intézet, Magyar Tudományos Akadémia, 182  
 Turkish Iranian Cultural Association, 151  
 Turkish Studies Association, 80  
 Turkish Studies Group, University of Chicago, Middle East Studies Center, 68

## U

Uluslararası Türk Sanat Kongresi, 22  
 Uluslararası Türkoloji Kongresi, 23  
 Universidad Autonoma De Madrid, Instituto de Estudios Orientales y Africanos, 152  
 Università degli Studi Venezia, Seminario di Lingua e Letteratura Turca, 162  
 Università di Genova, Facoltà di Storia, 160  
 Università di Genova, Istituto di Paleografia e Storia Medievale, 160  
 Università di Padova, Istituto di Archeologia, 161  
 Università di Roma, Scuola Orientale - Istituto di Studi Islamici, Cattedra di Lingua e Letteratura Turca, 162  
 Università di Roma, Scuola Orientale, Istituto di Studi del Vicino Oriente, 162  
 Universität des Saarlandes, Fachbereich Kunst- und Altertumswissenschaften, Fachrichtung Vor- und Frühgeschichte, 45  
 Universität Freiburg im Breisgau, Archäologisches Institut, 37  
 Universität Freiburg im Breisgau, Orientalisches Seminar, 37  
 Universität Göttingen, Philosophische Fakultät, Lehrstuhl für Türkologie und Altaistik, 39  
 Universität Göttingen, Philosophische Fakultät, Seminar für Mittlere und Neuere Geschichte, Lehrstuhl für Osteuropäische Geschichte, 39  
 Universität Hamburg, Seminar für Geschichte und Kultur des Vorderen Orients, 40

Universität München, Institut für Assyriologie und Hethitologie, 43  
 Universität München, Institut für Geschichte und Kultur des Nahen Orients, sowie für Türkologie, 43  
 Universität München, Institut für Vor- und Frühgeschichte, Provinzialrömische und Vorderasiatische Archäologie, 44  
 Universität Tübingen, Institut für Vor- und Frühgeschichte, 46  
 Universität Tübingen, Orientalisches Seminar, 46  
 Universität Wien, Institut für Alte Geschichte, Archäologie und Epigraphik, 97  
 Universität Wien, Orientalisches Institut, 97  
 Universität Wien, Österreichisches Archäologisches Institut, 97  
 Universität Würzburg, Archäologisches Institut, 47  
 Universität Würzburg, Institut für Orientalische Philologie, 47  
 Université de Bucarest, Facultés des Langues et d'Histoire, 192  
 Université de la Sorbonne Nouvelle (Paris III), Institut National des Langues et Civilisations Orientales, 119  
 Université Catholique de Louvain, Institut Orientaliste, 102  
 Université Catholique de Louvain, l'Institut Supérieur d'Archéologie et d'Histoire de l'Art, 103  
 Université de Strasbourg, Institut d'Études Turques, 121  
 Université de Provence, Institut de Linguistique Générale et d'Études Orientales et Slaves, Département d'Études Islamiques, Section d'Études Turques, 118  
 University of California (Berkeley), Department of Near Eastern Studies, 65  
 University of California (Los Angeles) Near Eastern Center, 66

University of Cambridge, Faculty of Oriental Studies and its Middle East Center, 139  
 University of Chicago, Middle East Studies Center, Turkish Studies Group, 68  
 University of Denver, Graduate School of International Studies, 68  
 University of Durham, School of Oriental Studies, Centre for Middle Eastern and Islamic Studies, 140  
 University of Edinburgh, The Faculty of Arts, Department of Turkish, 141  
 The University of Haifa, Department of Middle East History, 153  
 University of Karachi, Faculty of Arts, Institute of Central and West Asian Studies, 187  
 University of London, School of Oriental and African Studies, 142  
 University of Manchester, Department of Near Eastern Studies, 143  
 University of Melbourne, Department of Middle Eastern Studies, 92  
 University of Michigan, Center of Near Eastern and North African Studies, 72  
 The University of Newcastle Upon Tyne, Department of Archaeology, 143  
 University of Oxford, St. Antony's College, The Middle East Centre, 144  
 University of Pennsylvania, Near East Center, 77  
 University of the Punjab (Lahore), Oriental College, 187  
 University of Sidney - Institute of Semitic Studies, 93  
 University of Texas at Austin - Center of Middle Eastern Studies, 79  
 University of Toronto, Department of Middle East and Islamic Studies, 174  
 University of Utah, Middle East Language and Area Studies Center, 77  
 University of Washington (Seattle), Department of Near Eastern Languages and Literatures, 78